

GÁNC S PÉTER

Forrásközelben

GÁNC S PÉTER

Forrásközelben

LUTHER
KIADÓ

Budapest

2 0 1 8

A kötet írásai megjelentek az *Evangélikus Élet*
Égtájéoló rovatában
2006. február 19. és 2018. május 20. között.

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó elő-
zetes írásos engedélyéhez van kötve.

© Gáncs Péter, 2018

© Luther Kiadó, 2018

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója

www.lutherkiado.hu

Budapest, 2018

Felelős kiadó: Kendeh-Kirchknopf Péter

A borítót Kiss Tamás felvételének felhasználásával

Török Andrea tervezte

Nyomdai kivitelezés: Séd Nyomda, Szekszárd

Felelős vezető: Katona Szilvia

www.sednyomda.hu

ISBN 978-963-380-138-3

Előszó – Kezdetben volt a kommunikáció

Gimnazistakoromban Deák téri kötődésem megtartásával a budavári gyülekezet ifjúsági óráira jártam. Szombatról szombatra vagy harmincan-negyvenen zsúfoltunk össze a teremben. Izgatott minket, hogy miként lehetünk evangélikusok egy olyan társadalomban, amely gyakran megbélyegezte a hívőket. A Teológiáról frissen kikerült fiatal segédlelkész igen nagy hatással volt ránk. Igen, ő volt Gáncs Péter. Igeszerű és lendületes áhítatai mellett mindig hozott olyan témákat is, amelyek bennünket különösen is izgattak. Ismerve e kör tagjainak utóéletét, egyfajta szárnypróbálgatásnak is tekinthetjük ezeket a szombat estéket, hiszen színdarabot, rádiójátékot és beatpassiót is előadtunk, nagyokat vitatkoztunk. Péter már akkor kitűnt szarkazmusával és egészséges öniróniájával. Továbbá alázatával: nem akart mindig reflektorfényben lenni, hanem kiváló vendégeket is hívott. Ezzel mindig a kereteket is feszegette, hiszen egyik-másik előadónk az úgynevezett kritikus értelmiség tagjai közül került ki. Sokat jelentettek nekem a könyvismertetői is. Igazságkereső gimnazistaként vágytam arra, hogy valaki szilárd értékrenddel segít eligazodni ebben a világban. Egyre többen lettünk, jöttek más felekezetűek és egyházhoz még egyáltalán nem tartozók. Így aztán boldogok voltunk, ha csapatunkból valaki felnőtten keresztkelkedett meg vagy konfirmált. Fontos volt nekünk, hogy ne csak szombat esténként találkozzunk, hanem közösen kiránduljunk is, sőt – urambocsá! – házibulikat is tartsunk. Péter arra adott nekünk példát, hogy hitünket nemcsak a templom falai között élhetjük meg, hanem a mindennapokban is.

Segédlelkészünktől, aki a barátunk is volt, nagyon sokan kaptunk életre szóló indítást. Emberileg neki is köszönhetem, hogy a Teológiára mentem, majd lelkész lettem. Ő bízott rám először igeszolgálatot: a jó pásztorról kellett beszélnem, egy a János evangéliuma tárgykörében tartott bibliaverseny végén.

Nem csoda, hogy tevékenysége szemet szúrt az Állami Egyházügyi Hivatalnak, vagy valaki nagyokosnak, aki szerint ez a fiatalos hitmegélés kifejezetten káros. Legnagyobb sajnálatunkra két év múltán elhelyezték. Sokan kitüntetésnek vették volna, de az ő agilis énjének inkább büntetés volt, hogy az ökumenikus tanács (MEÖT) irodájában kapott munkát. Amint lehetett, gyülekezetbe kérte magát. Többször meglátogattuk péceli és nagytarcsai állomáshelyén is. Ezek a közösségek, majd az Evangélikus Rádiómisszió vezetőjeként és országos missziói lelkészként is derűsen, természetesen és mélységesen emberien tudott viselkedni, szólni és írni. Mit ad Isten – szándékosan használom ezt a fordulatot, mert ehhez felülről jövő erő kell – püspökként is mindig ilyen maradt. Legnagyobb karizmája az igehirdetéshez van:

képes mindig üstökön ragadni az igét, frissen és életszerűen alkalmazva azt aktuális hallgatóira. Milyen jó, hogy erről nem múlt időben kell szólnom, hiszen sokan várják, várjuk az ő további szolgálatait.

Péter mindig is médiaérzékeny ember volt. Elbeszélésekből tudom, hogy teológushallgatóként faliújságot szerkesztett, később sokat és színvonalasan írt, társzerzőként konfirmandusoknak szóló könyvet jelentetett meg, példaszerűen szerkesztette a rádióműsorokat, mindig eredeti hangon szólalt meg a televízióban. A keresztény kommunikáció elméletével is foglalkozott, másokat is segítve egy alapjában új egyházi terület bejárásában. Egyszer frappánsan így aktualizálta Jn 1,1-et: „Kezdetben volt a kommunikáció...”

Sokunk örömeire szolgál, hogy most kötetbe rendezve újra olvashatjuk az *Evangélikus Élet Égtájéoló* rovatában megjelent írásait.

Fabiny Tamás

A „Dél Keresztje” alatt

Az induló püspökpublicisztikai rovat első írásai egyfajta bemutatkozási szándékot is tükröznek. Letesszük névjegyünket: kik vagyunk, honnan jöttünk, hová szól a küldetésünk... Ebből a szempontból sajátos helyzetben írom ezeket a sorokat, hiszen egyházunk küldöttként igencsak dél felé készülök, az Egyházak Világtanácsa (EVT) Porto Alegreben tartandó nagygyűlésére. Mire ez a cikk Olvasóink kezébe kerül, ha Isten is úgy akarja, már Brazíliában, a Dél Keresztje csillagkép alatt készíthetem a következő tudósítást kedvenc evangélikus hetilapomnak. Kicsit erőltetett szójátékkal tudatos kétértelműséget is rejt írásom címe. Két kérdésre keresem a választ: mit jelent a *dél* mint égtáj a keresztény egyházak világában, és mit jelent a Magyarországi Evangélikus Egyház életében, ahol immár harmadik esztendeje szolgálók a Déli Egyházkerület püspöki keresztje „alatt”?

Észak dél ellen?

Valamikor, még a múlt században, évtizedeken át úgy hittük, úgy tanították, hogy minden feszültség forrása Kelet és Nyugat ellentéte. Ez a harc lesz az a bizonyos végső, mindent eldöntő harc... S ez a küzdelem – sokunk számára váratlanul hirtelen – meglepően békésen eldőlt. De a nyomasztó kontrasztok, konfliktusok nem tűntek el a világból, csak a „tájolás” változott. Manapság a szakemberek többsége úgy ítéli meg, hogy világunk jövődő sorsát a gazdag, túlfogyasztó, túlsúlyos észak és a szegény, túlszaporodó, alultáplált dél egyre élesebb és kíméletlenebb harca dönti el.

De vajon hol állnak ebben a küzdelemben a keresztények? A régi beidegződések azt sugallják: a keresztények birodalma a fehér észak, a más vallásúaké, netán pogányoké pedig a színes dél. De a friss statisztikai adatok lerombolják ezt az elavult világgépet. 1900-ban a keresztények 81%-a fehér volt, ám 2005-re ez az arány 43%-ra csökkent. Megdöbbenőek a World Christian Database összehasonlító számai: az északi féltekén 3000 népcsoport 11 300 felekezetben 3500 különböző nyelven vallja Urának Jézus Krisztust, míg délen 6000 népcsoport, 22 500 felekezetben, 10 000 nyelven!

Nem véletlen, hogy az EVT, a Lutheránus és a Református Világszövetség mai vezetőit – régi kifejezéssel – a harmadik világ úgynevezett ifjú egyházai adják. Az adatok ismeretében azon sem lepődhetünk meg, hogy az 1948-ban Amszterdamban született EVT, Canberra és Harare után, immár harmadik nagygyűlését rendezi a déli féltekén, Porto Alegreben; ez alkalommal az európai egyházak küldötteinek száma mintegy százal kevesebb, mint legutóbb Zimbabwében volt...

Csak remélhetjük, hogy a Dél Keresztje alatt összegyülekező ökumenikus világtalálkozó nem észak és dél konfliktusáról szól majd, és imádkozhatunk érte, hogy ne így legyen. A kereszténység ne a világ feszültségeinek tükröződése legyen, hanem az igazságos átformálódás, a békés kiengesztelődés, a testvéri megértés és együttműködés modelljévé váljék. Erre bátorít az egész nagygyűlés – magyarra nehezen fordítható – tömör imamottója: „God, in your grace, transform the world!”, azaz „Isten, kegyelmed szerint formáld át a világot!”

És itthon?

Hála Istennek, egyházunkban nem fenyeget az égtájak, a 3+1 kerület konfliktusa, miközben nyíltan vállalt célunk az egyházkerületek identitástudatának, sajátos színeinek erősítése. Melyek a sajátosan déli – déli egyházkerületi – színek? Csak néhányat szeretnék felvillantani.

Örülünk, hogy egyházkerületünk számos gyülekezetében tovább él a szlovák és német kegyesség. Ha az egykori anyanyelv már nem is feltétlenül gyakorolt és élő nyelv, fontos megőrizni és ápolni az énekekben, a liturgiában és egyéb spirituális tradíciókban élő, a márt is gazdagító, színesítő örökséget.

A „déli mentalitás” jellemzője a nyitott vendégszeretet. Talán nem véletlen, hogy az eddigi országos evangélikus találkozók házigazdáinak többsége délről jelentkezett, és a tervezett *első magyar evangélikus világtalálkozónak* is Orosháza ad majd otthont ez év októberében. Több mint szimbolikus gesztus az is, hogy immár két éve, tavasztól őszig, hétköznap délutánokon is hívogatnak a nyitott templomkapuk a főváros szívében, a Deák téren...

De más irányban is szeretnénk nyitott, befogadó, segítő közösséggé formálódni, hogy oldani próbáljuk a hazánkban is nyilvánvalóan meglévő és részben fokozódó „észak–déli”, azaz társadalmi, gazdasági feszültségeket. Ennek jegyében kezdte el 2005 adventjében speciális oktató-nevelő, emberek átformálását segítő szolgálatát egyházunk – eddig még egyetlen – bentlakásos népfőiskolája, a *Tessedikkel a 21. századba – Második Esély Népfőiskola* Szarvason.

Öröm és sajátos szín, hogy több mint egy évtizede működik kerületünkben egy másik népfőiskola is. Sárszentlőrincen a békés és konstruktív magyar–roma együttéléshez kínálnak követendő modellt: képzés, munkahelyteremtés, teleház stb. Ha úgy tetszik, ez is a magyarországi „észak–dél” kérdés kezelésének példaértékű kísérlete.

De rengeteg még a megoldatlan probléma, egyéni és közösségi krízis az egyházkerületben. Az örömök mellett gyakran válik nagyon nehezzé a különben oly szépen

csillogó „dél keresztje”... Úgy sejtem, napi könyörgésemmé fog válni a nagygyűlés imamottójának testre szabott változata: „Isten, kegyelmed formáljon át engem, és formálja át egyházunkat, egyházkerületünket is...”

[2006. február 19.]

Tavaszi szél – délről

Tekintettel rovatunk tájoló feladatára is, keresem a választ az Egyházak Világtanácsának (EVT) a kilencedik nagygyűlésén kapott impulzusok alapján: vajon „honnan fúj a szél”, merre vesz irányt az ökumené hajója a 21. század elején? A keresztény világszervezetek hétévenként rendezett nagygyűlései – a találkozás, a megélt közösség élményén túl – útjelző táblák, melyek aktuális prioritásokat, irányokat határoznak meg. Ez többnyire már a mottókban jól tükröződik. Így volt ez a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) három éve Kanadában tartott nagygyűlésén is, melynek jelmondata világunk betegségére utalt: „*A világ gyógyulásáért*”. Ebbe az irányba mutatott tovább az EVT Porto Alegre-i világgyűlésének mottója: „*Isten, kegyelmed szerint formáld át a világot!*”

Deformáció – reformáció – transzformáció

Manapság a haladás, a fejlődés legelfogultabb hívei is beismerik világunk súlyos torzulásait, deformálódását. Keserűen tapasztaljuk ezt a teremtett világ felborult rendjében, a lassan már mindennapos létünket fenyegető klímaváltozásban, az életet védő és hordozó kisközösségek, a család, a házasság válságában, széthullásában, az erőszak, a terror pusztításában. Mindezek nem tőlünk független, elháríthatatlan sorscsapások rajtunk, hanem az emberi rövidlátás, elvakult önzés, a bűn következményei. Ennek tisztán látása, néven nevezése, megvallása – a gyógyulás, az átformálódás előfeltétele.

A böjti önvizsgálatot természetesen magunkon kell kezdenünk. Vajon mennyiben felelünk mi, keresztények, egyházak a világ romlásáért?! Nehezen tudok szabadulni a neves német teológus és pszichoterapeuta, Eugen Drewermann kemény diagnózisától, mely szerint a mai egyház gyakran „elnéz a dolgok fölött, és ezt még erénynek is tartja... Múljkék el ez az egyház!” S mivel – úgy tűnik – ez az egyház nem igazán akar „elmúljni”, az éles szavú kritikus a közelmúltban kilépett a német katolikus egyházból...

Nem gondolom, hogy ez lenne a megoldás, mint ahogy Luther Márton sem lépett ki kora deformált egyházából, hanem megpróbálta belülről megújítani, reformálni. Nem véletlen, hogy egyházújító 95 tételét éppen megtérésre szóló felhívással into-

nálta: „Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjetek meg!« – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen.”

A belső megtérés, Isten kegyelmének egész életünket átformáló befogadása tehet képessé bennünket arra, hogy a körülöttünk lévő világ átformálásához is jó reménységgel fogjunk hozzá. Ez már nem egyszerűen reformáció – valaminek az eredeti arculatára való visszaformálása –, hanem inkább transzformáció, azaz átformálás, átalakítás, átalakulás. Ez a kifejezés az LVSZ 2004-ben elfogadott missziói koncepciójának is egyik kulcsfogalma. Az egyház missziójának teológiai alapvetéséről szóló szakaszban ezt olvassuk: „Az átváltozást – transzformációt – nem szabad összetéveszteni a változással és a fejlődéssel és az ezekkel együtt járó diadallal. Ez elsősorban Isten kegyelmének a munkája a természetben és a Szentlélek folyamatos munkája egyénekben Krisztus által és az egész világban az egyházon keresztül...”

Kegyelem – kereszt – reménység

Mi itt Közép-Európában főleg nyugati és északi teológián tájékozódunk. Eddig keveset profitáltunk a latin-amerikai kereszténység teológiai felismeréseinek gyümölcseiből, pedig friss tavaszi szelek fújnak dél felől. Ebből engedett be valamit az Ablaknyitás című remek kötet (Luther Kiadó, Budapest, 2004), amelyben értékes tanulmányt olvashatunk az úgynevezett felszabadításteológiáról Gömböcz Elvirától, az Evangélikus Hittudományi Egyetemünk doktoranduszától. Ő idézi Gustavo Gutiérrez klasszikus definícióját: „Ez a teológia nem áll meg ott, hogy csupán reflektál a világra, hanem megpróbál részese lenni annak a folyamatnak, amely átformálja a világot.” A perui teológiai tanár szavait hitelesíti, hogy chilei nyomornegyedek szegényei között dolgozik.

Ez a teológia nem „elnéz a dolgok felett”, hanem konfrontálódik velük a jobbítás, a transzformálás reményében. Mindezen erőfeszítések hajtóereje, cselekvő alanya – amint a braziliai nagygyűlés mottója is hirdeti – Isten transzformáló kegyelme.

Israel Batista kubai lelkész, a Latin-amerikai Egyházak Tanácsának főtitkára, a Kegyelem, kereszt, reménység című kötet szerkesztője hangsúlyozza az apostoli bizonyágtétel aktualitását deformált világunkban: „... ahol megnövekedett a bűn, ott még bőségesebben kiáradt a kegyelem...” (Róm 5,20) Az áradó kegyelem sodrásának erejét, mozgósító örömét tapasztalhattuk meg dél-amerikai testvéreink között, és erről üzennek énekeik éppúgy, mint teológiai műveik.

Kegyelmet nem ismerő világunkban, amely állandóan fokozódó teljesítményre és fogyasztásra akar kényszeríteni, valódi felszabadító erő Jézus hívó szava: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok

nektek.” (Mt 11,28) A „soha nem elég” szorításában vergődő erőtlenek számára igazi görcsoldó orvosság az „*elég néked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz*” örömhíre (2Kor 12,9).

Lehet, hogy számunkra néha már üres köszönőformulává fakul a dinamikus apostoli üdvözet a szószéki szolgálat elején: „Kegyelem néktek...” Lehet, hogy megkopott dogmatikai tétellé dermedt reformátor eleink „sola gratia” hitvallása.

Téli álomból való ébredésre serkent most a délről, Dél-Amerika felől érkező üde tavaszi szél aktuális böjti üzenete: „Kegyelem + kereszt + reménység” – egymásból fakadó isteni ajándékok. Ahogy kubai testvérünk vallja: „A kegyelem Isten adománya minden reménytelenséggel szemben.”

Változzunk, hogy változtathassunk! A transzformáció esélyét 2006 böjtje, a magyarországi tavasz is magában rejti és felkínálja...

Vajon tudunk-e, merünk-e élni vele?!

[2006. március 19.]

Útikalauz az Útitárshoz a nagyvilágban

Fél évszázada, 1957 húsvétjára jelent meg az emigrációba kényszerült evangélikus magyarok lapja, az Útitárs. A cím telitalálat, az evangélium szíve közepét hirdető jó hír: a feltámadott Úr útitársként szegődik mellénk, mint egykor az emmausi tanítványok mellé. Bármely égtáj felé is tartunk, számíthatunk a hűséges vándor kérdéseire, tanácsaira, vezetésére. A jeles évforduló apropóján lapozzunk bele az első évfolyam, illetve az immár ötvenedik évfolyam legelső számába.

1957 tavasza

Alig fél évvel a forradalom vérbe fojtása után, 1957. március 3-tól 5-ig Bécsben találkoztak a külföldre szakadt magyar evangélikus lelkészek, és megalakult a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkészek Munkaközössége, a KÉMELM. Ennek gyümölcseként jelent meg az Útitárs első száma, benne a KÉMELM nyilatkozata, amelyben ünnepélyesen elkötelező mondatokat olvashatunk:

„Az Egyház Ura iránti hálával kijelentjük, hogy

I. jövőbeli szolgálatunkat idegen földön is, továbbra is felajánljuk a mi Urunknak, hogy az evangélium vigasztalását sokat szenvedett népünkhöz ma is elvihessük...

2. egyházunk szolgálatát a menekültek között is az Ige tiszta hirdetésében és a szentségek Krisztus rendelése szerinti kiszolgáltatásában látjuk...

3. nem akarunk külön magyar menekült egyházat szervezni, hanem mindig készek vagyunk az adott körülmények között úgy szolgálni a hozzánk tartozókat, hogy azt mindenkor a helyi egyházi hatóságokkal összehangolva, Isten dicsőségére végezzük.”

Ezt az induló, szervezett szolgálatot támogatja az Útitárs, melynek első, történelmi számában a következő adatok jelennek meg az impresszumban: „Külföldön élő evangélikus magyarok lapja. Főszerkesztő: Terray László. Felelős szerkesztő: Gémes István. A szerkesztőbizottság tagja: Kótsch Lajos és Szépfalusi István.”

Az első oldal beköszöntő cikkének szerzője, *dr. Vajta Vilmos* arról ír, mi az útitársak jelentősége életünkben. Gyakran csalódunk útitársainkban – mondja –, mert némelyikükről kiderül, „hogyan is volt igazi útitársad, mert őt csak önmaga érdekli, csak azért szólt hozzád, mert önmaga unalmát akarta elűzni, s nem azért, mert érdekelt volna sorsod, a célod, a jövőd álma”.

Ezzel szemben hirdeti meg a feltámadott Krisztust, aki nem csak az emmausi tanítványok mellé kész hűséges útitársként odaszegődni. „Ez az újság, amelyet most először veszel kezvedbe, ilyen útitárshoz akar elvezetni. Vele akar megismertetni... Ő már eddig is veled járt, még ha nem is ismerted meg őt, még ha szemeiddel nem is voltál képes felismerni benne azt a barátot, aki megosztja veled az utad minden gondját.”

Az újságot kezdettől máig jellemzi a színes híryanag, a nagyvilágból származó éppúgy, mint az óhazából érkező. Már az első szám *Krónika* rovatában – egyéb izgalmas információk mellett – arról olvashatunk, hogy a forradalom nyomán február 17-e óta újra vannak evangélikus rádiós istentiszteletek; az első *Ordass*, a második *Túróczy* püspök tartotta. A lap hozzáteszi a ma is aktuális imafelhívást: „Imádkozunk a magyarországi evangélikus egyházért, hogy jól használhassa ki azokat az alkalmakat, melyeket Istentől kapott az evangélium hirdetésére.”

2006 tavasza

Fél évszázaddal később csak hálás szívvel mondhatunk köszönetet az Útitárs öt évtizedes, világot átfogó, hűséges szolgálatáért. A lap kéthavonta hatezer-ötszáz példányban jut el ma is mintegy huszonöt országba, minden égtáj felé. A szerkesztés munkáját immár harmincöt (!) éve végzi fáradhatatlan lelkesedéssel Gémes István Stuttgartban szolgáló lelkész testvérünk és felesége, *Kati*. A színvonalas nyomdai

munkát négy évtizede a Lahr városban működő St. Johannis Druckerei dolgozóinak köszönhetjük.

Gémes Pista bácsi, aki Csabacsúdon született, és utolsó hazai szolgálati helye a Deák téri gyülekezet volt, rendszeresen szolgál itthon is. Bőjtben – többek között – Soltvadkerten, a budapesti szlovák gyülekezetben, Cinkotán és Pestlőrincen prédikált. Ezért joggal tekintjük őt a Déli Egyházkerület örökös, tiszteletbeli tagjának.

A rendszerváltás óta az evangéliumi lap hazai terjesztését Gémes István testvére vállalta föl. Az ő címén rendelhető meg a kiadvány, melyért csak adományokat fogadnak el: *Mravik Mihályné*, 5553 Kondoros, Aradi u. 1/a.

A modern kor igényeinek megfelelően az Útitárs már az interneten is olvasható a www.utitars.de címen.

Az 50. évfolyam első számában az alapító szerkesztő, Terray László nemcsak a lap múltjáról, hanem jövőjéről is vall: „...megváltozott a világ. Eltűnt a vasfüggöny, jött helyette az unió és a globalizáció. De a néhai vasfüggöny mindkét oldalán változáson ment át a gondolkodás, a mentalitás is... Az individualizmus és a nyomában leselkedő egoizmus bomlasztja a keresztény gyülekezetet is, a »szent összetartozást«, hogy *Bergrav* egykori norvég püspök kifejezését használjam. Éppen ezért lesz szükség az *Útitársra* az előttünk álló években is. Kell, hogy továbbra is legyen összekötő kapocs a külföldön élő magyar nyelvű evangéliumi keresztények között, hogy el ne némuljon a magyar nyelvű imádság, ének, igeolvasás és az annak nyomán épülő hitbeli közösség.”

Ha Isten is úgy akarja, ez év őszén, október 13–14-én – az '56-os forradalom fél évszázados évfordulójának előjátékként – Orosházán, az *első magyar evangélikus világtalálkozó* keretében zászlót bont a Magyar Evangélikus Konferencia, a Maek.

Szövetségesként, munkatársként számítunk a tapasztalt, idősebb testvér, az Útitárs – magyar evangéliumi lap – segítségére, együttműködésére. A négy égtájon élő magyar evangélikusság sokszínű családjáért folyó, immáron közös szolgálatunkra feltámadott Urunk, „az élő Útitárs” további áldását kérjük és reméljük.

[2006. április 16.]

Egyházkerületünk kincsei és nyomorúságai

Kincs és nyomorúság, gazdagság és szegénység, remény és kétség – mindezekkel szembesülhettünk a Déli Egyházkerület gyülekezetvezetői konferenciáján Bonyhádön. Kezdjük a „morzsaszedést” a kincsekért való hálaadással.

A hűség apostolai

Régi adósságából törlesztett valamit az egyházkerület közgyűlése, amikor létrehozta a Déli Evangélikus Egyházkerület hűségérmét azon nem lelkészi munkatársak szolgálatának elismerésére, akik évtizedek óta megbízható támaszai gyülekezetük lelkészeinek.

A kitüntetettek névsorát lapunk előző számában közöltük. Ők tizenketten valóban a hűség apostolai. Csak remélni tudjuk, hogy példájuk követőkre talál, és az egyházmegyei elnökségek évről évre újabb és újabb odaszánt életű munkatársakat javasolhatnak majd erre a szerény erkölcsi elismerésre.

Ezek a testvéreink az egyházkerület igazi gazdagságát, kincsét reprezentálják. Őszinte szívből kívánom, hogy a jövőben is nap mint nap tapasztalják meg a hűség-érmén olvasható ige áldását: „A szeretet és hűség ne hagyjon el téged...” (Péld 3,3)

1999 – mire elég?

Egyházkerületünk kincsei, reménységei mellett Bonyhádön sem hallgattunk kérdéseinkről, kétségeinkről, nyomorúságainkról. A szembesítés kissé hálátlan feladatát ezúttal is Andorka Árpád kerületi másodfelügyelő vállalta el. A statisztikus szakember tudományos igényességével és precizitásával tárta elénk az elmúlt esztendő nem éppen lelkesítő népmozgalmai adatait.

Ízelítőül csak néhány nehezen emészthető adat: a legutóbbi népszámláláskor a Déli Egyházkerületben 115 480 fő vallotta magát evangélikusnak, de ennek még mindig csak alig több mint a negyede, 29 094 név szerepel gyülekezeteink választói névjegyzékében...

A 2005. év demográfiai mérlege se túl szívderítő: 1218 keresztelővel szemben 1773 temetés, tehát mínusz 555 hittestvér – egy jó gyülekezetnyi – az egyházilag is regisztrálható népességfogyás. A megkeresztelt gyermekek 59 százaléka konfirmált. Ez még mindig jelentős szám: összesen 720 fiatal, akiknek egy részét éppen Bonyhádön szeretnénk újra összegyűjteni a tanév végén, június 19-től 22-ig.

A belső címben szereplő rejtélyes szám – 1999 – nem évszám, hanem egyházke-

rületünk gyülekezeteinek az anyagi áldozatvállalásáról tanúskodó, igen szomorú adat. Ennyi, azaz alig kétezer forint az átlagos évi egyházfenntartói járuléka délen.

Ezzel a problémával kapcsolatban azt a kérdést sem kerültük meg, hogy mennyiben függhet össze ez az anyagi nyomorúság a lelki igénytelenséggel. Vajon mire elég ez az évi kétezer forint? Élesebben fogalmazva: mit kapnak, mit remélhetnek az egyházfenntartó hívek a gyülekezeti élettől?

Házigazdánk, Ónodi Szabolcs igazgató hangsúlyozta, hogy az oktatási intézményekben 180 a kötelező tanítási napok száma, így az év másik felét nekik kell okosan hasznosítaniuk; ebben a bonyhádi iskola és kollégium élen jár. De vajon mi van gyülekezeteinkben a „kötelező” 52 vasárnapon és néhány egyéb ünnepen kívüli közel 300 (!) napon?! Hányszor nyílnak ki templomaink, gyülekezeti házaink? Mit kínálunk falvaink, városaink népének? Mennyiben próbálunk vonzó, nyitott lelki-szellemi központokká, hívogató otthonokká válni?

Mindez jóval több, mint anyagi kérdés... Részben vagy egészében megújult, újrulásra és újításra kész csapatra, munkatársi közösségre van szükség.

Új játékosok a pályán

Napjainkban a legtöbb egyházi rendezvény a tisztújítás, az őrségváltás, a stafétaátadás jegyében zajlik. Így történt ez Bonyhádon is, ahol már a jelen lévő gyülekezetvezetők összetétele is jól szimbolizálta, hogy egyházunkban 2006 a folyamatosság és a megújulás esztendeje. Ez tükröződik a legkülönbözőbb egyházkormányzati szinteken.

Ennek jegyében fogadta nagy érdeklődés az új megválasztott országos felügyelő, Prőhle Gergely jövőbe tekintő, inspiráló előadását. Megismerhettük az új egyházkerületi felügyelőjelölteket; bemutatkozásukat lapunk 8. oldalán olvashatják. Emlékezetes áhítattal, illetve előadással gazdagítottak bennünket a szolgálatot továbbadó eszerek, Káposzta Lajos és Krähling Dániel, ugyanakkor jelen voltak már a megújuló egyházmegyei elnökségek tagjai is.

Hála Istennek, legtöbb gyülekezetünkben zökkenőmentesnek látszik az átmenet, a váltás. Ahol konfliktus támadt, a krízis többnyire a mesterségesen gerjesztett generációs feszültségre, a szükséges bölcs előkészítés és a rugalmasság hiányára vezethető vissza. A legnagyobb gond ott és akkor adódik, ha a szolgálatvállalást összekeverjük a hatalomgyakorlással. Jézus szava ebben a tekintetben egyértelműen útbaigazít: „... a népek fejedelmei uralkodnak rajtuk, és a nagyok hatalmaskodnak rajtuk. De közöttetek ne így legyen: hanem aki nagyvá akar lenni közöttetek, az legyen a szolgálatos...” (Mt 20,25–26)

Krisztus egyházában csak szolgálatátadásról, –átvételtől beszélhetünk, és soha sem hatalomátvételtől, a hatalom megszerzéséről. Jézus missziói parancsának in-

tonációja megóvhat minket a torzulás, szereptévesztés kísértésétől: „*Nekem adatott minden hatalom...*” (Mt 28,18)

Egyházunkban jó esélyt látok a kontinuitás és a megújulás egészséges arányának megtalálására. Igényeljük a szolgálatot átadók további támogató, tanácsoló segítségét. Számítunk a szolgálatba most belépők friss lendületére, kreativitására. Közös teherhordozást, igazi együtt futást, egymásra figyelő csapatjátékot remélünk – az erő, szeretet és józanság Lelkének vezetésével és áldásával.

[2006. május 14.]

Virágcsokor helyett...

Diákkoromban mindig június elején köszöntöttük a pedagógusokat. Úgy tudom, újabban már nem mindenütt tartják számon a pedagógusnapot, de én úgy érzem, manapság is bőven van mit, van kit megköszönöm nekik. Különösen is gondolok most a hároméves püspöki szolgálatom alatt közelebből megismert pedagógusokra, evangélikus iskoláink, óvodáink hűsége, áldozatkész csapatára. Konkrét arcok és nevek jelennek meg előttem, de ezek említésétől most eltekintek, hiszen kissé subjektív köszöntésem és köszönetem nem korlátozódhat csupán az általam jobban ismert déli egyházkerületi pedagógusokra.

Kedves Pedagógusok!

Mindenekelőtt hálás vagyok Istennek, hogy vagytok, hogy újra vagytok! Köszönöm, hogy már háromszor annyian vagytok egyházunkban, mint mi, lelkészek. Köszönjük, hogy sokkal, de sokkal több gyermeket, fiatalat értek el, mint mi, lelkészek.

Évtizedeken át megpróbálták elválasztani minket egymástól. Sőt megkíséreltek kijátszani, szembeállítani minket egymással. De most újra egy hajóban, közös célok felé evezhetünk. Még nem mindig húzzuk egy ritmusban az evezőket. Még nem mindig beszélünk közös nyelvet. Még szoknunk, tanulnunk kell egymást. De hiszem, jók az esélyeink a hosszú távú együtt hajózásra. Egész egyházunk s benne sok szempontból megrendült, meggyengült gyülekezeteink számára oktatási intézményeink többezres, ígéretes diákserege és túlnyomó többségében elkötelezett pedagógusgárdája – minden negatív demográfiai trend ellenére – reményt ébreszt a jövő, a holnap egyháza tekintetében.

Hála Istennek, lelkészi karunk igencsak megfiatalodott. Tapasztalatom szerint

az új kihívásokhoz még csak részben tudunk felnőni. Jelentős, igazán még ki nem aknázott kincset jelent számunkra a pedagógusainkkal való együttműködés lehetősége. Vallom, hogy lelkészeknek és pedagógusoknak kölcsönösen szükségük van egymásra. Lelkészeinknek, akik részben még mindig magányosan küzdő szabad harcosok, szólisták, meg kell tanulniuk pedagógusainktól a csapatjáték, a kóruséneklés, az együttműködés készségét.

A rendszerváltás óta ránk szakadt szabadságban lelkészi karunk egy része úgy véli, hogy fölötte – jó esetben – csak az Úristen áll, aki viszont úgysem szól bele mindennapos szolgálatunk rendjébe vagy éppen rendetlenségébe... Érdeemes és üdvös lenne átvenni valamit pedagógusaink fegyelmességéből. Számukra nem kérdés, hogy a szellemi, lelki munkavégzéshez is elkerülhetetlenül hozzátartozik a munka- és tanrend, valamint a továbbképzés. S bizony nem a „sola gratia”, a kegyelem elárulása a regisztrált, mérhető rend és teljesítmény számonkérése. Ugyanakkor pedagógusainknak szükségük van mindazon spirituális értékekre, melyek átadására lelkészeinknek van képzettségük és mandátumuk. Ebben az összefüggésben nagy reménységgel, de a sok nyitott és rendezetlen kérdés miatt némi szorongással várom az iskolalelkészek fokozatos szolgálatba lépését nagyobb oktatási intézményeinkben.

Szükséges, hogy ezt a kívánatos fejlődést a zsinati törvényalkotás is katalizálja. Ugyanakkor újra meg újra szembesülök azzal, hogy rendezetlen az iskolalelkészek képzése, továbbképzése, és számos munkajogi kérdőjel terheli még alkalmazásuk ügyét.

Az iskolalelkészség, mint új lehetőség és kötelezettség, várhatóan sok helyütt felszínre hozza majd gyülekezeteink és iskoláink hatékony együttműködésének gyenge pontjait. Ilyen neuralgikus pont a lakáskérdés, amelyet jövőorientált bölcsességgel, túllátva a rövid távú, önző érdekeken, leginkább az egyházközségek tudnának orvosolni, ahol inkább akad erre használható ingatlan, mint az iskolák kezelésében.

Sajnos időnként feltétezik a kérdés: ki kiért, miért felelős? Iskolafenntartó gyülekezeteink vannak? Netán inkább fordítva: gyülekezetfenntartó iskoláink?! Hamis és veszélyes a kettő szembeállítás, egymás elleni kijátszása. Igazán a békés és konstruktív koegzisztencia, illetve proegzisztencia viheti előbbre közös szolgálatunkat, építheti az egyház jövőjét, a jövő egyházát és társadalmát.

Érdeemes megszívlelni *Wolfgang Huber* berlini püspök sorait: „Nem lehet úgy beszélni az egyház jövőjéről, hogy ne érintenénk az egyház és az oktatás kapcsolatát. A tanítás feladata az egyház tevékenységének lényegéhez tartozik. Ennek különböző helyszínei vannak: elsősorban maga a gyülekezet, másodsorban az egyház saját oktatási intézményei, harmadsorban pedig az államilag fenntartott intézmények. Szükség van a jövőben is világos koncepcióra és merész lépésekre mindhárom

szinten.” (Az egyház a 21. században – A sokszínű jövő. Szerkesztette Manfred Kock. Kálvin Kiadó, Budapest, 2004, 169. oldal)

Jó lenne minél gyakrabban együtt gondolkoznunk erről a közös jövőről, világos koncepciókról, a szükséges merész lépésekről. Már nagyon várom, hogy július elején az országos evangélikus pedagóguskonferencia keretében újra személyesen is találkozzunk.

Mindenkit szeretettel várunk Békéscsabára, a reménység szerint hamarosan már evangélikus (!) csabai kollégiumba! A közelgő viszontlátás reményében kívánok testi-lelki felfrissülést hozó nyári vakációt, őszinte tisztelettel és hálás szeretettel:

[2006. június 11.]

Vegyes páros

A hatévenkénti tisztújítási folyamat végéhez közeledünk. Ebben a rovatban pár hete *Ilyen még nem volt!* címmel olvashattuk *Ittész János* püspökkollégám írását arról, hogy a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben megválasztották egyházunk első női esperesét. Ugyanebben a számban jelent meg a rövid hír, hogy délen pedig az első női egyházkerületi felügyelő, *Radosné Lengyel Anna* kapott bizalmat a gyülekezetektől.

A protestáns egyházak értékes demokratikus tradíciójához tartozik, hogy minden egyházkormányzati szinten – a gyülekezetektől az országos egyházig – kettős elnökség hordozza a vezetés felelősségének súlyát. Az elmúlt egy-két hónap meghatározó élménye volt számomra az öt déli egyházmegye elnökségeinek beiktatása. Bár ezen a szinten a nemek aránya még 10:0 a férfiak javára, ezzel együtt igen érdekes és ígéretes párok startoltak a hatéves együtt futásra.

A déli esperesek mellett orvos, helytörténész, statisztikus, két esetben pedig egyetemi tanár vállalta, hogy kettős igába hajtja a fejét. Igen fontos, hogy ilyen módon a teológiai végzettségű esperesek mellett más képzettségű szakemberek is felelősen részt vesznek az egyházmegyék irányításában. Ezáltal talán lassan leküzdjük az elpaposodás veszélyét, azt a kísértést, hogy lelkészként úgy véljük: mi mindenhez értünk...

Ma már nincsenek polihisztorok. Minden területen, így az egyházi életben is csapatépítésre, megfelelő szakemberekre és munkamegosztásra van szükség. A finiséhez érkezett labdarúgó-világbajnokság egyik nagy tanulsága, hogy nem lehet mindent csupán néhány nagy sztárra felépíteni. Ők is kifoghatnak egy-egy rossz napot, előfordul, hogy még a büntetőt se tudják értékesíteni. Ők is lesérülhetnek,

sőt – urambocsá! – még ki is állíthatják őket... Valódi közteherviselés kell, igazi összjáték és egészséges csapatszellem. Reménység szerint egyházunkban is lejárt az ideje a részben külső kényszerhelyzet miatt kialakult „one man show” mentalitásnak, az egyszemélyes gyülekezeti vállalkozások korszakának.

A kettős elnökségek, vegyes párosok munkájának tartalmi és formai lényege jól szemléltethető a sport világából kölcsönzött egyéb képekkel is. Gondolhatunk a páros evezésre, de akár a tandembiciklizésre is. Fontos, hogy összehangolt ritmusban húzzuk az evezőket, tekerjük a pedálokat. Előfordulhat, hogy az egyik fél – átmenetileg – csak kevesebbet bír, de hosszú távon sorsdöntő, hogy érvényesüljön az apostol edző, Pál utasítása: „Egymás terhét hordozzátok...” (Gal 6,2)

Természetesen arról sem szabad megfeledkezni, hogy ezek a duettek olyan szempontból is vegyes párok, hogy míg a lelkész főállásban végzi munkáját, az úgynevezett „világi” félnek a saját hivatásában is helyt kell állnia. Ők valójában a szabad idejüket áldozzák föl a közös szolgálatra. Ezért külön is köszönet illeti mindazokat, akik hat esztendőre felvállalták ezt a nehéz kettős szereposztást. Érthető, hogy sok helyütt bizony nem volt könnyű feladat megfelelő számú, elkötelezett jelöltet találni a felügyelői szolgálatra. Köszönet jár azoknak a családoknak, házastársaknak is, akik a nélkülözhetetlen hátországot biztosítják mindehhez.

Végül néhány személyes mondat a saját egyházkerületünkben zajló őrsváltásról. Hálás vagyok elnöktársamnak, *Szemerei Zoltánnak*, hogy tanuló vezetőként mindig számíthattam rá az elmúlt három esztendőben. Valóban együtt „tekertük végig” kerületünk gyülekezeteit. Több évtizedes gazdasági vezetői tapasztalata, egyházismerete és –szeretete sok nehéz döntésen segített át. Modellértékű, ahogyan mindent megtesz azért, hogy a váltás zökkenőmentesen, olajozottan történjék. Lelkészkollégák is tanulhatnak tőle... Remélem, a jövőben is számíthatunk tanácsaira, támogatására.

Talán nem véletlen, hogy mindkét utódjelölt ismert és elismert kommunikációs szakember: Lengyel Anna, illetve *Novotny Zoltán* is a Magyar Rádió munkatársa. Fontos stratégiai feladat ugyanis, hogy előrelépjünk a kommunikáció tudományának és gyakorlatának területén. Egyházunknak világosan érthetővé, hallhatóvá és láthatóvá kell válnia hazánkban. Csak ebben az esetben lehet esélyünk az egyházzal kapcsolatos félreértések tisztázására, az előítéletek felszámolására, valamint jézusi küldetésünk hatékony betöltésére.

Ebben az összefüggésben is reménységgel tekintek Lengyel Anna szolgálatba lépésére, akinek hivatalos és ünnepélyes beiktatására szeptember 16-án, szombaton délelőtt kerül sor az egyházkerületi közgyűléshez kapcsolódóan Kecskeméten.

A mintegy kétharmados többséggel megválasztott rádiós szerkesztő személyében első ízben lesz női tagja az egyházkerület, illetve az országos egyház legfelső vezető testületének. Új színt, új hangot, még sok-sok csepp emberségét várunk Annától.

[2006. július 9.]

Dél öröme

A megosztott öröm megsokszorozódó öröm. Ebből a tapasztalatból kiindulva szeretném megosztani Olvasóinkkal a Déli Egyházkerület friss jó hírét: július 19-én, szerdán délelőtt egyházunk vezetői és *Gaál Gyula*, a MÁV Zrt. elnök-vezérigazgatója aláírták a leendő békéscsabai evangélikus kollégium megvásárlásáról szóló adásvételi szerződést. Az aláírásnál nem volt jelen a sajtó, még fotó sem készült. Úgy tűnhet, az eseménynek nincs különösebb hírértéke, pedig meggyőződésem, hogy egyházunk – s benne a Déli Egyházkerület – legújabb kori történelmének jeles dátuma volt ez a forró nyári nap. Régi álom válik valósággá: ha Isten is úgy akarja, szeptember 5-én, kedden délután sor kerülhet egyházunk legújabb kollégiumának ünnepélyes felszentelésére és használatba vételére.

Szülési napló

Érdemes feleleveníteni a kollégium megszületéséig vezető rögzös út néhány fontos állomását.

1992-ben – nem kevés vajúadás után – újra evangélikus gimnázium kezdhette el szolgálatát Békéscsabán. Szinte az újraindulás pillanatától élt a vágy, hogy kollégium is segítse egyházunk egyik legnagyobb középiskolájának a nevelőmunkáját.

A Déli Egyházkerület gyülekezeteinek és intézményeinek életét bemutató kötetben, amely Sólyom Jenő szerkesztésében, a Luther Kiadó gondozásában 2002-ben jelent meg, erről a vágyról a következő szavakkal vallott Németh Mihály igazgató lelkész és Szeberényi Andor felügyelő: „A jobb beiskolázhatóság érdekében is, a gimnazisták és főiskolások körében végzett lelkipásztori munka érdekében is égető szükség van egy kollégium építésére vagy kollégiumnak alkalmas épület vásárlására.”

2003-ban – éppen a békéscsabai Nagytemplomból induló püspöki szolgálatom programjában is – hangsúlyt kapott a kollégium ügye, amelynek támogatásától a város vezetése sem zárkózott el. De forráshiányos világunkban egyre illuzórikusabbá vált egy új kollégiumépület felépítésének az esélye.

Ekkor jött a kézenfekvő ötlet, a MÁV Zrt. tulajdonában lévő kollégium megvásárlásának terve. Ebben a több mint százhusz férőhelyes kollégiumban már eddig is – közel kétharmad részben – a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény vidéki tanulói laktak. Az épület jó műszaki állapotban van, megfelelő kiszolgáló létesítményekkel, szolgálati lakásokkal, sportpályákkal rendelkezik, szép környezetben, az iskola épületétől nem messze található.

Hosszú előkészítő tárgyalások után a következő „történelmi” dátum 2005. december 22. Ezen a karácsony előtti napon fogadta az egyházkerület elnökségét a MÁV-székházban Gaál Gyula elnök-vezérigazgató, akiben korrekt, segítőkész tárgyalópartnert ismertünk meg. Megszületett a kölcsönös szándéknyilatkozat: a MÁV Zrt. kész eladni, a Magyarországi Evangélikus Egyház pedig kész megvásárolni – kedvező részletfizetési feltételekkel – a Békéscsaba, Árpád sor 22., illetve Bajza u. 4. alatti ingatlant. Egyre közelebb került az álom beteljesedése: az éppen százötven éves békéscsabai középiskola kollégiummal bővítheti, gazdagíthatja már eddig is sokszínű oktatói és nevelői munkáját. Lehet-e ennél szebb születésnap ajándékot kapni?

Természetesen ezután még számtalan komplikált és nehéz anyagi, munkajogi, üzemeltetési kérdést kellett tisztázni, hiszen ősi tapasztalás, hogy az ördög a részletekben rejtőzik... De hála Istennek – és nem utolsósorban az egyházunkat képviselő tárgyaló delegáció kitartó, szívós és szakszerű munkájának – fokozatosan minden nyitott kérdésben sikerült konszenzusra jutniuk a tárgyaló feleknek. Ezen a helyen is hadd említsem hálás köszönettel a remek csapat tagjait, névsorban: Benkő Ingrid jogtanácsos, Csorba Gábor gazdasági, valamint Helfrich Péter ingatlanrendezési osztályvezető. Továbbá csabai színekben Kolarovszki Zoltánigazgató és Kondor Péter esperes. S végül, de nem utolsósorban oktatási osztályunk fáradhatatlan vezetője: Mihályi Zoltánné, Éva.

Több mint kollégium

Az induló békéscsabai evangélikus kollégium jelentőségét földrajzi fekvése teszi fokozottan hangsúlyossá, hiszen a Viharsarokban eddig nem volt diákotthonunk. S hogy mit jelent egy jól működő kollégium – akár egy egész régió életében? Mindezt jól illusztrálja a bonyhádi kollégium vonzása és kisugárzása, amely az évek során egyházkerületünk meghatározó konferencia-, képzési és szabadidőközpontjává nőtte ki magát, hála Ónodi Szabolcs igazgató kreativitásának, professzionális menedzselésének.

Jó esélyt látok arra, hogy a csabaiak hasonló leleményes találékonysággal használják majd ki az új kollégium sajátos adottságait. Ilyen például a vízközeliség: a

kollégium épületei festői környezetben, az Élővíz-csatorna partján fekszenek, csupán pár méterre a városi strandtól, ráadásul éppen a Gyula féle vezető út mentén. Így akár a híres gyógyfürdő is elérhető autóval negyedórán belül...

A jövőben nemes vetélkedést, egészséges versenyt remélek egyházkerületünk immáron két regionális kollégiumi fellegrárára, Bonyhád és Békéscsaba között. Valamikor talán Cambridge és Oxford is így kezdte...

[2006. augusztus 6.]

Ki akar még tanulni? Ki tud még tanítani?

Szeptember elején nem árt szembesülnünk a fenti két súlyos kérdéssel, amelyre a Déli Egyházkerület munkaévkezdő lelkészkonferenciája kereste a választ. A tavalyi találkozón igehirdetői szolgálatunk megújulásának lehetőségeit kutattuk, az idén tanítói munkánk esélyeit vizsgáltuk meg. Tekintettel arra, hogy ma hazánkban szinte mindenkit érint a tanítás, illetve a tanulás problematikája, szeretném megosztani a révfülöpi oktatási központban felvetett kérdések és a formálódó válaszok tanulságait.

Taníthatók-e a tanítók?

Manapság ez a kérdés talán csak lelkészi körökben tehető fel, hiszen minden más szakmában és hivatásban evidencia, hogy a továbbképzés nem fakultatív szabadidős program, hanem a munka szerves része. Az élethosszig tartó tanulás éppúgy szolgálja a ránk bízottak érdekét, mint saját személyes gazdagodásunkat. Csak így kerülhetjük el a fásult rutint, a kiüresedést, a kiegész veszélyét.

Szabó Lajos, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Tanszékének tanára provokatív témafelvezető előadásában tette világossá, hogy csak az tud tanítani, aki maga is tanul. Ez a feltétele annak, hogy katechetikai szolgálatunk motivált, rendszeres, igényes teológiai munka legyen. Sarkosan fogalmazva: magvetés, nem pedig favágás...

Teológiánk professzora óvott attól a tévhittől, hogy igényesebb tanításra csak az úgynevezett „igényesebb” gyülekezetekben van szükség. Vegyük komolyan, hogy egyre fogy azoknak a száma, akik csupán megszokásból járnak a különböző gyülekezeti alkalmakra, és egyfajta lelki-szellemi igénytelenségben akarnak megőregedni.

Ahogy nem lehet csupán rutinból prédikálni, úgy tanítani sem szabad ily módon. Igaz, hogy a tananyag lényegi tartalma az egyházban kétezer éve ugyanaz, de a kör-

nyezet, a megközelítés, a figyelemfelkeltés, az átadás formája és lehetősége állandóan változik. Szembesülünk a nem könnyű feladattal: mindig ugyanazt kell másként, korszerű eszközökkel közvetítenünk a reánk bízottaknak.

Ehhez a „máskénthez” kaptunk bőségesen muníciót a különböző előadások, forgószínpadszerűen felkínált módszertani munkacsoportok segítségével. Így került elő a differenciált oktatás problematikája és az úgynevezett projekt módszer Szűcs Petra hittantanár jóvoltából. Lacknerné Puskás Sárától a legkisebbek közötti tanítói munkához kaptunk ötleteket. Szabóné Mátrai Marianna a vitát mint eleven hittanórai módszert „próbálta ki” rajtunk, illetve velünk. Mesterházy Balázs iskola-lelkésztől szövegfeldolgozási technikákat tanulhattunk. Az előadások és a kiosztott segédanyagok többsége elérhető a déli kerület honlapján: <http://del.lutheran.hu>.

Hogyan építkezünk?

A katechetikai továbbképzés mellett nagyon fontos volt ebben a két napban a közösségépítés, hiszen erre is nagy szükségünk van, és bizony ezt is tanulnunk kell. Ennek érdekében a legkülönbözőbb eszközöket vetettük be a közös énekléstől és játéktól kezdve a táncházon keresztül az elmaradhatatlan csabaikolbász-sütésig (hála Kutyej Pál Albertnek...).

Benkóczy Péter, a sarvasi népfőiskola lelkésze megdöbbenően tanulságos önismereti játékkal lepett meg minket az első este: fejenként négy-négy építőkockából gazdálkodva, közösen kellett felépítenünk egy várat az adott asztallap felületére. Bizony, ami „felépült”, aligha nevezhető oltalmat adó „erős várnak”. Inkább kórkép, netán kórkép. (Az épít-ményünkről készült fotó megtekinthető honlapunkon.) Jól tükrözi, hogy mi, lelkészek szeretünk egyénieskedni, néha kissé szétszórtak vagyunk, nem figyelünk eléggé egymásra, a közös feladatra és a realitásokra. Természetesen akadtak pozitívabb elemzők is, akik szerint a sajátos építmény sokszínűséget és kreativitást mutat...

A szálak összefutnak

A konferencia befejező istentisztelete – „A háló, amely összeköt minket” mottóval – sajátos modellt kínált a tanévkezdésre, közös indulásunk, összetartozásunk szimbolikus demonstrálására. Technikai előfeltétele csupán fejenként két darab, ötven centiméter hosszú fonál. A hálósomózó liturgia szövege pedig a következő lehet: „Az a háló, amely valamennyiünket összeköt, és amelyet mindannyian szövünk – láthatatlan. Ma szeretnénk láthatóvá tenni. Először is nézzünk körül! Ki ül mellettem, mögöttem, előttem? Nézzünk rá a szomszédainkra, és köszöntsük őket! Fogjuk a

két fonalat, és középen kössük össze őket! Kereszt formálódott a fonalakból... Nézd meg az előtted és a mögötted ülőt, és kösd össze a fonaladat az ő fonalával. Majd tedd ugyanezt a melletted ülő szomszédokkal – és a háló összeállt! Emeljük föl a hálót magasan a fejünk fölé!”

Adja Isten, hogy az induló tanévben mi, tanítók és tanulók össze tudjunk így kapcsolódni, és láthatóvá tudjuk tenni a vonzó krisztusi közösséget! Tudjunk a Mester tanítványaiként, fölfelé és egymásra is figyelve épülni és építeni. Így növekedjünk együtt hitben és tudásban, szeretetben és reménységben.

Veni Sancte Spiritus!

[2006. szeptember 10.]

Hazugság mint „túlélési szükséglet”?

A hazánkban kirobbant belpolitikai és morális krízisre reagálva elgondolkoztató interjú jelent meg az *Index* internetes újságban Peter Stiegnitz hazugságkutatóval. A magyar származású professzor 1956-ban hagyta el az országot, Bécsben tanult pszichológiát és szociológiát. Ő a *mentiológia* – hazugságkutatás – tudományának megalapítója; *Mindenki hazudik* című könyve magyarul is megjelent. Állítása szerint „mindenkinek muszáj hazudnia, ez túlélési szükséglet...” Valóban ez lenne az igazság, vagy netán a hazugságkutató is csúsztat?

Mielőtt megpróbálok választ találni erre a súlyos morális kérdésre, hadd idézzek még néhány fontos gondolatot Peter Stiegnitztól: „A mentiológia háromféle hazugságot különböztet meg: az önhazugságot, amikor saját magunknak hazudunk, a közösségi hazugságot, amikor egy-két embert tévesztünk meg, és a tömeghazugságot, amikor valaki becsap egy tömeget. A hazugságot mindenki önmagának vallja be először, és szinte mindig megbocsátunk magunknak, mert általában jó okot találunk rá, hogy miért tettük. A sajátunkénál sokkal szigorúbban ítéljük meg mások hazugságát – különösen a politikusokét. Ha egy nyugat-európai demokráciában hazugságon kapnak egy politikust, akkor ő megbukik. Amerikában pláne, a protestánsoknak a hazugság a legnagyobb bűn a hazaárulás után...”

De mi a helyzet Magyarországon? Van-e még az adott, kimondott, leírt szónak súlya, következménye? Vajon azért kommunikálunk-e, hogy a valóságot feltárjuk, vagy éppen ellenkezőleg, hogy eltakarjuk?!

A mentiológia a hazugságot a valóságtól való tudatos eltérésként definiálja. En-

nek az eltérésnek a következménye kiszámíthatatlan. A bibliai őstörténet hitvallása szerint az ember bukásának, bűnének oka nem más, mint a kísértőnek, a hazugság atyjának a látszólag ártatlan kérdése, csúsztatása: „*Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek?*” Ezzel indul el az ember szívében a bizalmatlanság erjedése, amely azóta is engedetlenségbe, félelembe taszítva szembefordítja őt Teremtőjével és társával.

Ez az ősbizalmatlanság hazai társadalmunknak is a legfájóbb nyomorúsága, ami átjárja, mérgezi, rombolja közösségeinket. Nyilvánvaló a vezetők fokozott felelőssége ebben a krízisben, de ugyanakkor szembesülnünk kell azzal a ténnyel, hogy a vezetettek, az átlagemberek között is pusztít a bizalmi válság. Szenvetünk a kimondott szó hitelének, becsületének hiányától a hétköznapi világban is. Csak néhány mindennapos példa ennek illusztrálására: tisztelet a kivételnek, de az iparos, a szerelő nem akkor jön, amikor megígérte, nem számít se a vállalt határidő, se az adott költségvetés... A kereskedő gyakran „téved” a mérésben és a számlázásban... A reklámok többsége megtévesztő csúsztatás; a tömegtájékoztatás gyakran féligazságokkal manipulál...

De söpörjünk egy kicsit a saját házunk, egyházunk előtt: mennyit ér az adott, a kimondott, a kinyomtatott szó az evangélikus egyházban? Mennyi valósul meg ígéreteinkből, programjainkból?

Most, egy új hatéves ciklus kezdetén vajon mennyit érnek az ünnepélyesen elhangzó eskük, vállalások? Milyen súlya van az oltár előtt kimondott keresztszülői ígéretnek, konfirmációi vallástételnek, házassági eskünek, ordinációs fogadalomnak? Érezzük-e még a gyónási kérdésekre gyakran rutinszerűen elmormogott válaszok elkötelező felelősségét? Mi válik életté a szószékről meghirdetett nagyszerű tézisekből? Vajon mennyi a valóságtól való tudatos – vagy már észre sem vett – eltérés?

Mennyire határozza meg egymáshoz való viszonyunkat, kommunikációnkat egyik legfontosabb hitvallásunk, a *Nagy káté* törvényértelmezése? Néhány gondolat a „Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonytságot!” lutheri magyarázatából: „Ennek a parancsolatnak a veleje és egyszerű értelme, hogy senki ne ártson nyelvvel felebarátjának, akár barátja, akár ellensége az, ne mondjon róla rosszat, akár igaz, akár koholt az... Hiszen az egész emberen és emberben nincsen semmi, ami egyházi és világi ügyekben többet és szélesebb körben használhat vagy árthat, mint a nyelv...”

Ugyanígy őszinte önvizsgálatra indíthat minket *Barth Károly*, aki élesen így fogalmaz: „A hazugság a bűn sajátosan keresztény formája. A kereszténységnek megint csak jó oka van arra, hogy először a saját portája előtt söpörjön, hogy azután képessé váljon arra, hogy a közönséges hazugságot is hazugságnak nevezze... A keresztény-

ségen belül kell, hogy fény gyúljon ahhoz, hogy a világban világosabb legyen.” (Karl Barth: *Szemvillanások*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2006)

Mindezek után nem szeretném megkerülni a címben felvetett kérdést. Álszent hazugság lenne tagadni, hogy adódhatnak életünkben olyan határhelyzetek, amikor az igazság elhallgatására kényszerülünk. Egy ilyen krízisről vall Peter Stiegnitz is, aki hét éves korában letagadta zsidó származását, és így, ennek a hazugságnak az árán kerülhetett ki élve a nyilasok fogságából...

De ugyanakkor meggyőződésemm, hogy az emberi élet Istentől kapott értelme és célja több, mint pusztán a túlélés. Gyógyító igazságot szólni és cselekedni krisztusi szeretettel – ezt az embermentő küldetést bízta ránk Mesterünk, aki maga az út, az igazság és az élet.

[2006. október 8.]

A „puzzle” széttörik?

Az első evangélikus magyar világtalálkozót beharangozó írásom címében hangot adtam reményemnek, hogy talán Orosházán – a Magyar Evangélikus Konferencia logójának megfelelően – végre összeáll a „puzzle”: a széttöredezett magyarság újra egymásra talál. Pár héttel a többek által történelmi jelentőségűnek mondott „zászló-bontás” ünnepi hangulata után eljött az ideje a higgadt értékelésnek: merre tovább, van-e tovább, Maek? Vajon újra széthullik-e, ami olyan ígéretesen összeilleszkedni látszott azon a két szép őszi napon, az orosházi templomban és iskolában? S vajon mindezt, az egész magyar–magyar közeledést hogyan, mennyiben befolyásolja a könnygázos október 23-a?

Az őszinte válaszkérésben segíthet az a két szemléltető ábra, amellyel Gémes István stuttgarti lelkész illusztrálta a Maek záróáhívatát az egykori zsinagóga nagytermében Orosházán. Az első képen a glóbusz legkülönbözőbb pontjaira szétforgácsolódott piros-fehér-zöld darabkák jeleztek a magyarság szóródását a világban. Az ige hirdető, aki maga is fél évszázada, az '56-os forradalmat követően emigrált – egészen Brazíliáig jutott –, hangsúlyozta, hogy ezt a földrajzi szétszórtságot egyetlen szervezet se képes megszüntetni. Honfitársaink, hittestvéreink tömege talált új hazára az öt kontinensen. Hamis illúzió lenne azt hinnünk, hogy az anyaország, az „anyaegyház” szeretete véglegesen visszahozná, hazavonzaná őket. Lehet persze álmodozni egy nagy újraegyesülésről, de az ilyen vágyálmokból való ébredés szükségszerűen kijózanító.

A Maek küldetése nem valamiféle szervezeti, földrajzi egység restaurálása, hanem annak a spirituális közösségnek a megélése és erősítése, amelyet a második ábra szimbolizált. Ezen a prédikáló képen a nemzetiszínű részecskék a kereszt jele köré rendeződtek, akárcsak a szétszórt vasreszelék az őket vonzó mágnes köré.

S hogy ez a modell valóban működőképes, azt személyes élményként élhettem át pár nappal az orosházi találkozót követően. Meghívást kaptam ugyanis a stuttgarti magyar protestáns gyülekezet '56-os ünnepségére. Az erről szóló beszámolót lapunk előző számában olvashattuk *Mindenütt Isten tenyerén* – sokatmondó – címmel.

Éppen huszonhat éve, 1980 őszén még ösztöndíjasként járhattam először Stuttgartban. Már akkor megdöbbenett, hogy egy kis „darab” Magyarországot fedezhettem fel a Gémes-parókia cserkészpincéjében és az eleven magyar protestáns közösségekben. Örömemre ez a gyülekezet jó negyed évszázad múltán, 2006-ban is vonzó, nyitott, életképes közösségként fogadott.

Az '56-os forradalmi eseményekről tartott színvonalas megemlékezésük példa- és modellértékű volt. A több száz fős, minden tekintetben – életkor, vallás, nemzetiség, politikai beállítottság és így tovább – vegyes összetételű közösség tudott méltóságteljesen, hiteles áhítattal, együtt (!) ünnepelni. Szomorú, de úgy tűnik, mindehhez jó nyolcszáz kilométeres „védőtávolság” kell a felzaklatott óhazától, amelynek lakói egymásra vicsorognak...

Dramai volt a kontraszt, hiszen éppen 23-án, késő délután érkeztem haza a stuttgarti békés „Kis-Magyarországból” a szinte háborús lázban vergődő Budapestre. Már az is kérdés volt, hogy haza tudok-e jutni a repülőtérrel belvárosi lakásunkba. Ez végül metróval még sikerült. Hamarosan csengett a telefon, Gémes Pista bácsi hívott Stuttgartból, jelezve, hogy őszintén aggódnak értünk, mert ijesztőek a budapesti hírek, képek... Mi is fél éjszakán át néztük döbbenetben a tévé haditudósításait a szomszéd utcákból, miközben a zárt ablakon át is beszivárgott a könnygázgránátok eddig ismeretlen szaga...

Bizony, jó lenne folytatni a határokon átívelő, magyar–magyar közösségépítést. Felhasználni az információcsere megannyi lehetőségét a kommunikáció és a kommunió, az összetartozás tudatának erősítésére. Ezt szolgálhatná az éppen Gémes István által szerkesztett, *Útitárs* című magyar evangéliumi lap, amely immár fél évszázada köti össze öt kontinens szórványát, és kész helyet adni Maek-híreknek is. Nyilvánvaló, hogy az internet, a világháló használata, egy friss honlap is szorosabbra fűzhetné közösségünket...

Csakhogy mindehhez az kell, hogy először mi itt, az óhazában, az anyaországban próbáljunk újra szót érteni egymással, ha már állítólag közös az anyanyelvünk.

Legalább kíséreljük meg elviselni, elhordozni a másikat, még akkor is, ha netán ő valóban „egy-más”, egy másik, egy másként gondolkodó ember...

Igaz lenne, hogy mi, magyarok csak ideiglenesen, egy közös külső ellenséggel szemben vagyunk képesek összefogni? Csak átmenetileg kötünk egymással fegyverszünetet, s amint múlik a külső veszély, újra ellenséget látunk egymásban?

Vajon összeállhat-e így, ilyen, már önmagukban is repedezett, hasadt darabokból az a bizonyos magyar „puzzle”? A fájdalmas önvizsgálatot követelő válaszkeresésben hátborzongatóan aktuális a Mester két évezredes figyelmeztetése: „*Minden ország, amely meghasonlik önmagával, elpusztul, és ház házra omlik.*” (Lk 11,17) Ilyen önpusztító, önemésztő nép akarunk maradni?! A választ erre a sorskérdésünkre nem Moszkvában, New Yorkban vagy Brüsszelben találjuk, hanem itt nálunk, Budapesten és szerte a hazában...

[2006. november 5.]

Kisböjt Gundel-életrecepttel

Faluhelyen *kisböjtnek* is nevezik az adventi időszakot. Erre utal a liturgikus szín, a lila, a bűnbánat színe. Ennek szöges ellentéte mindaz, amit a konzumtársadalom reklámgépezete harsog ezekben a hetekben. Elcsendesedés helyett zajos tülekedés a bevásárlóközpontokban, ahol november óta bömböl a „Csendes éj” a hangszórókból. Önvizsgálat helyett lázas keresgélés a polcokon: vajon akad-e még valami, amire ugyan igazából senkinek sincs szüksége, de akciós?... Egészséges önkorlátozás, méregtelenítő böjt helyett dühödt szerzési vágy, fogyasztási kényszer űzi-hajtja milliányi embertársunkat – és ez alól gyakran mi sem vagyunk kivételek.

Természetesen felesleges mindezen károgni, de úszni az árral sem kötelező. Sőt, igazán ellenszélben izgalmas feladat jó irányba vitorlázni. Bizony nagy szükségünk lenne erre a pár hetes kisböjtre. Nemcsak a hosszú tél után indokolt a tavaszi méregtelenítő böjti kúra, hanem az ideai őszön is „lerakódott bennünk” annyi mérgező feszültség és gyűlölet, hazug szó és keserű indulat, hogy van miből tisztulni, lenne mit lerakni, megbánni, megbocsátani.

Az adventi kisböjt nem fogyókúra. Ez utóbbi ma már szinte kötelező „tömegsport”. Milliók próbálnak megszabadulni a mértéktelen fogyasztás és az egészségtelen életmód miatt felszedett súlyfelesleg veszélyes terhétől. De míg a fogyókúrának bennünk rejlő, tőlünk függő oka van, addig az adventi böjt „rajtunk kívül lévő” célt kínál: az

érkező adventi királlyal, Jézus Krisztussal való találkozást. Neki szeretnénk helyet készíteni agyonzsúfolt életünkben, szétzilált közösségeinkben. Kemény feladat ez, hiszen fel kell ismernünk és be kell vallanunk, hogy életünk alapnyomorúsága nem a „túl kevés”, hanem a „túl sok” kísértése. Vajon van-e elég bátorságunk kipróbálni 2006 karácsonyán a gyakran idézett, de ritkán vállalt igazságot: a kevesebb – több?!

Félreértéseket elkerülendő: „kevesebb” alatt nem a gazdasági megszorítások okozta kényszerpályára gondolok, hanem olyan tudatos önmérsékletre és önkorlátozásra, melynek nyomán talán éppen azoknak adhatunk többet az ünnep ajándékaiból, akik szorongva készülnek a karácsonyra...

Miközben nehezen szokjuk a gondolatot, hogy ki tudja, hány szűk esztendő vár hazánkra és egyházunkra, meglepő spirituális kincsekre bukkanhatunk. Egy ilyen friss felfedezésem örömét szeretném megosztani az Olvasóval.

A Deák téri gyülekezet istentiszteletén a napokban – népes rokonságával együtt – megemlékeztünk a gasztronómia fejedelméről, az ötven éve elhunyt *Gundel Károlyról*. Talán kevesen tudják, hogy Bajorországból származó hittestvérünk a legnehezebb élethelyzetekben is – fokozatos megvakulás, teljes vagyonszétesés, a család kitelepítése – imádságos lélekkel vallotta meg hitét.

Ennek az élő hitnek ma is erőt adó dokumentuma az a levélrészlet, amellyel érte aggódó *Imre* fiát vigasztalja: „Az én Uram kegyelme megadta nékem a lelkierőt minden keresztjének jajszó nélkül való türelmes viselésére, és megengedte, hogy mindenért, ami jó vagy ami keserves, az ő nevét áldjam...” (*Gundel Imre: Gasztronómiáról és Gundelekről. Mezőgazdasági Kiadó, 1987*)

A dinasztiairól szóló kötet közkinccsá teszi Gundel Károly napi imájának egy részletét is: „Köszönöm a könnyeket, amelyekben bűnbánatom ég, köszönöm, hogy álmaimban érezhetem rég porladó kezek simogatását... Köszönöm, hogy még remélhetek egy szent hazatérést. Kérlek, légy velem, szerettemmel és bujdosó magyar testvéreimmel...”

Latinovits Zoltán, a színészszeni Gundel unoka egyik levelében így emlékszik a nagyszülői otthonra: „Köszönöm, hogy megtanított imádkozni, Istent hinni, hinni a szépben, tisztában, hinni a gyerekek tiszta szemében és romlatlan lelkében – és hinni azt, hogy alapjában talán tényleg mindenkiben van szikrája a jónak, talán mindenkiben van valami parányi szeretet...”

Nem tudom, hány család ünnepi asztalára kerül majd desszertként a világhírű Gundel-palacsinta, melynek receptjét sokan ismerik. Hálás vagyok, hogy az emlékező család felhívta a figyelmemet egy olyan – kevésbé ismert – Gundel-életreceptre, amely nemcsak a kisbőjti, adventi időszakot, hanem egész életünket megédesheti.

A tizenhárom (!) gyermekes család titkát Gundel Károly szellemesen, receptstílusban fogalmazta meg egy korabeli színházi lap számára: „Főzd meg jó puhára, akit kiválasztottál, szeresd olyan forrón, ahogyan csak szeretni tudsz. Hámozd le az önzésnek még a csíráját is. Fordítsd minden erődöt és figyelmedet családod javára. Ne keresd az életnek más fűszerét, mint amit munkád és családod nyújt, és ne kívánd, hogy mindig neked legyen igazad. Mint kötőanyag, legalkalmasabb a gyermek. Minél több, annál jobb. Az élet ízét, zamatját ők javítják.”

Jó étvágyat, jobb életet! Jóízű kisböjtöt és nagyünnepet kívánok!

[2006. december 3.]

JÚH

Az induló esztendő évi igéje – „*Én újat cselekszem...*” – idézte emlékezetembe a *Jézus újat hoz*, azaz *JÚH* című, néhai kiskőrösi gyülekezeti újság több mint három évtizeddel ezelőtti kálváriájának tanulságos történetét. Azóta jócskán felnőtt egy új nemzedék egyházunkban, így az „újszülöttek” okulására – a múltban, a jelenben és a jövőben való jobb tájékozódás érdekében is – érdemes felidézni az egyházi közelmúlt tényeit, fényeit és árnyékait.

A hetvenes évek közepét írtuk, amikor Kiskőrösön egy lelkes ifjú segédlelkész, Győri János Sámuel szolgálata egyre több fiatalt vonzott a gyülekezetbe. Személyes élményeim is vannak erről a kis ébredésről, melynek gyümölcsei máig megízlelhetőek Kőrösön. Akkortájt, többek között, egy faliújság is indult a gyülekezeti házban a sokat sejtető *Jézus újat hoz* címmel. Anyagát írógéppel, indigóval, négy példányban sokszorosították, ami viszont már komoly merényletnek számított az akkori államhatalommal szemben, így a rend beépített, éber őrei közbeléptek. A piszkos munkát – jól bevált recept szerint – az egyházkerület püspökével végeztették el, aki érdes szavak kíséretében Békéscsabára számúzta túlbuzgó segédlelkészét.

Ily módon a *JÚH* látszólag vágóhídra került, de hamarosan Békéscsabán is megelenedett az ifjúsági élet, tehát Jézus mégis csak újat hozott, alkalmasint akaratlan állami egyházügyi hivatali „segédlettel...”

Mindenesetre a büntetés – a Kiskőrösről Békéscsabára való áthelyezés – önmagában érdekesen színezi a *Káldy Zoltán* püspökről alkotott meglehetősen egyoldalú, sematikus képet. Idén májusban lesz húsz éve, hogy a déli kerület sokak által retteggett vezetője súlyos betegségtől megtörtén elment közölünk. Közel négy évtizedes

szolgálatának/uralmának értékelése egyházunk, egyházkerületünk nem könnyű kötelezettsége. Ebben az összefüggésben példa- és modellértékű Reuss András professzor bölcs hangú megemlékezése az *Evangélikus naptárban* (120. o.), aki éveken át dolgozott Káldy Zoltán közelében, a Puskin utcai külügyi hivatalban.

Tudom, többek szerint még hiányzik a szükséges történelmi távlat az objektív értékeléshez, így egyházkerületünk novemberi közgyűlése sem mert egyelőre pályázatot kiírni ebben a kényesnek tűnő témában. Még sokan vagyunk „Káldy-túlélők”, erősek még a személyes emlékek, akadnak még mindig sajgó sebek... Másrészt viszont éppen ez a nyilvánvaló tény sürgeti, hogy éljünk az úgy nevezett „oral history”, azaz szóbeli emlékezés lehetőségével. Használjuk ki a még közöttünk élő szem- és fültanúk nyújtotta lehetőséget, azt, hogy test- és „lélekközelséggel” ismerték a püspököt és korát. Egyházunk szegénységi bizonyítványa lenne, ha közelmúltunk történelmét csak BM-akták és tartótisztek jelentései alapján próbálnánk megérteni és értékelni.

E rövid egyháztörténelmi kalandozás után térjünk vissza évi vezérigénkhez, az ézsaiási prófécia ígérétehez: „*Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd meglátjátok!*” (43,19a)

Mi lehet az a kibontakozó új, amit 2007 hozhat nekünk? Manapság az „új” nem feltétlenül tűnik kívánatosnak sokak szótárában, hiszen az újítás, az úgynevezett „reformok” szinonimája a *megszorítás* lett hazánkban...

Mi az, amitől valóban más, igazán új lehet az Úr 2007. esztendeje? Pontosítsuk a kérdést: kitől lehet újjá 2007? Éppen tőle, az Úr Jézustól, akinek névnapját ünnepelve léphettünk az új évbe.

Új, ahogyan ő lépett be az emberiség történelmébe: alázatosan, kicsiny gyermekként, de mégis megmozgatva az ég csillagait, a bölcsek, a pásztorok szívét és lábát.

Új, ahogyan ő szólalt meg, amint a *Hegyi beszéd* végén olvashatjuk: „...*úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudóik.*” (Mt 7,29)

Új, ahogyan ő kezelte a bűnt és a bűnös az embert: „*Én sem ítélek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!*” (Jn 8,11)

Új, ahogyan ő értelmezte a törvényt: „*A szombat lett az emberért, nem az ember a szombatért, tehát az Emberfia ura a szombatnak is.*” (Mk 2,27–28)

Új, ahogyan ő viszonyult az emberi nyomorúsághoz: „...*meglátta a nagy sokaságot, megszánta őket, és meggyógyította betegeiket.*” (Mt 14,14)

Új, ahogyan ő mobilizálta tehetetlen tanítványait, akik el akarták küldeni az éhes tömeget: „*Nem kell elmenniük: Ti adjatok nekik enni!*” (Mt 14,16)

Új, ahogyan ő viszonyult a világi hatalomhoz: „*Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.*” (Mt 22,21)

Új, ahogyan ő hirdetett valódi rendszerváltást tanítványainak: „...akik a népek fejedeleinek számítanak, uralkodnak rajtuk... (...) De nem így van közöttetek, hanem aki naggyá akar lenni közöttetek, az legyen szolgátok...” (Mk 10,42b.43)

Új, ahogyan ő megélte a szeretet új parancsolatát: a lábmosástól a kereszthalálig.

Új, ahogyan ő betöltötte ígéreteit: a feltámadástól a pünkösdi Lélek ajándékáig.

JÚH – Jézus újat hoz 2007-re is.

B. ú. é. k. – Benne új évet/életet kezdhetünk 2007-ben.

[2007. január 7.]

Pax(ks)oljunk

A kölcsönös kiengesztelődés sokatmondó szimbolikus gesztusa a liturgiában az egymásnak nyújtott békejobb, az úgynevezett „paxolás”. Többek között valami hasonlóra kínál lehetőséget az ötödik országos evangélikus találkozó, amelynek tíz év után újra a vendégszerető Duna-parti kisváros, Paks lesz a házigazdája június 22–23-án.

Mivel közel négy év telt el az előző, Székesfehérváron rendezett találkozó óta, talán nem felesleges tisztázni, hogy mi is ennek az országos rendezvénynek a célja. Rovatunk címére utalva vigyázzunk, nehogy eltávolítsuk magunkat, és hamis elvárásokkal érkezünk majd a halászlé és az atomenergia városába.

Pakson nem evangélizációt hirdetünk meg, noha tervünk és reménységünk szerint különböző eszközökkel, erőteljesen szólal majd meg egyházunk legdrágább kincse, a krisztusi evangélium, az örömhír. Nem is missziói napokat szervezünk erre a nyári hétvégére, de bízunk benne, hogy „kifelé” is vonzó hatása lesz mindannak, ami a helyi sportcsarnokban, a művelődési házban, a város templomaiban, valamint a pincesoron és nem utolsósorban a vízi színpadon történik majd...

Az alkalom profilját, lényegét leginkább a *találkozó* szó fejezi ki, de fontos az előtte lévő *országos* és az *evangélikus* jelző is. Nem szeretnénk sokkal többet, de kevesebbet sem, mint hogy az ország lehetőleg minden egyes evangélikus gyülekezetéből érkező vendégek az őszinte, testvéri találkozás örömét átélve kezet nyújtsanak egymásnak.

Ennek a remélt paksi kézfogásnak a forrása a találkozó bibliai mottójában rejlik: „Békesség néktek!” A feltámadott Jézus így köszön rá mély bizalmi válságban és reménységdeficitben vegetáló tanítványaira. Ez a krisztusi békesség adhat erőt, hogy újra kölcsönös bizalommal, élő reménységgel szembesüljünk a jelen kihívásaival, és felfelé, valamint egymásra figyelve keressük a jövőbe vezető utat.

Nyilvánvaló, hogy az együtt töltendő bő huszonnégy óra még arra sem lesz elegendő, hogy részletesen felmérjük az előttünk álló feladatokat. De mindaz, amit plenáris üléseken és szekciókban, kulturális programokon és baráti beszélgetéseken keresztül kaphatunk, pozitív impulzusokkal, új ötletekkel, tovább építendő kapcsolatokkal, felfrissült, kreatív hittel ajándékozhat meg minket. Így nemcsak a paksi erőmű energiája juthat el távoli településekre, hanem a paksi találkozó, a paksi kézfogás is új lendületet adhat országszerte a kisebb-nagyobb evangélikus gyülekezeteknek.

Ezzel a reménységgel folynak a találkozó tartalmi és technikai előkészületei. Ebből szeretnék most néhány gondolatot megosztani olvasóinkkal, kérve, várva a hozzászólásokat, javaslatokat. Így a paksi találkozó már most, februárban elkezdődhet közös gondolkodásban, véleménycserében, tervezésben, felhasználva a különböző kommunikációs eszközöket a levéltől a telefonon át az e-mailig.

Nem keveset küszködtünk a találkozó mottójának megtalálásával, hiszen ez – bizonyos tekintetben – aktuális irányjelző egyházunk életében. Emlékezzünk a korábbi találkozók vezérgondolataira: „Krisztus közöttetek van” (Paks, 1997); „Nyitott ajtót adtam eléd” (Csömör, 1999); „Kelj fel és járj!” (Orosháza, 2001); „Gyógyulást a világnak!” (Székesfehérvár, 2003).

Remélem, jól érzékeljük, hogy napjaink sokszorosán megosztott társadalmában feszültségeket, görcsöket oldó evangélium lehet a jézusi békesség meghirdetése. Ez nem a gyáva megalkuvások hazug álbékessége, hiszen a Bibliában a békesség mindig szervesen kapcsolódik az igazságossághoz. Nem másfél napos fegyverszünetkötést akarunk elérni Pakson, hanem valódi kéznyújtást, kiengesztelődést, Istennel és egymással való megbékélést, amelyből kreatív összefogás, tartós együttműködés születik. A *protestálni* szó legpozitívabb értelmében: első renden nem valami *ellen*, hanem *valamiért!* Ez biztató jellé válhat az egész társadalom számára.

A plenáris ígehirdetések, fórumok és témafelvezetések mellett szekciókban szeretnénk megbeszélni a megbékélés lehetőségeit életünk konkrét területein: ifjúság, család, generációk, kisebbségek, közelmúlt, társadalom... A közösségépítést sokszínűen próbáljuk segíteni: többek között koncert, színdarab, kiállítás, sőt borkóstoló is szerepel majd a paksi „étlapon”.

Őszintén reméljük, hogy nem csupán „kötelező” záróakkord, hanem a megbékélés, az örömteli közösség átélésének igazi csúcspontja lesz a befejező úrvacsorai istentisztelet – amelyet a Magyar Televízió is közvetít – a Duna-parton. Az „oltártér” egy uszály fedélzetére kerül – a többi legyen meglepetés, de annyit azért elárulunk, hogy a vízen járás nem lesz feltétele a kommunikációnak...

Imádkozzunk, hogy ezen a várva várt nyári hétvégén a paksi atomerőmű közelében igazi lelki erőmű is működjön majd, feltöltve egyházunk népét a megbékélés új életet munkáló energiájával.

[2007. február 4.]

Üllői úti kordonbontás

Az egyház a társadalom tükré? Vagy netán valami, valaki más is tükröződhetne benne? Az Üllői úti székház jövője körül forrongó vitában szomorúan köszönnek vissza betegesen megosztott társadalmunk árokásási, kordonépítési, a másikat stigmatizáló torzulásai. Az egyik kameraállásból úgy tűnik: röghöz kötött, beszűkült konzervatívok akarják megakadályozni egyházunk várva várt megújulását, egy új székház megépítését. A másik látószögből viszont egyházunk szívét, az ősi *székházat* kell megmenteni izgága, profitéhes vállalkozóktól, akiknek semmi sem szent... Mielőtt kordon épülne a „konzervatív” és a „reformpárt” között, mielőtt hitvallási kérdéssé válna, hogy „Üllői út” vagy „Lágymányos”, vegyünk egy mély, böjti lélegzetet: nézzünk magunkba, figyeljünk egymásra, és tekintsünk együtt előre!

Egyszer talán még hálásak leszünk a székházkálváriáért, hiszen sokat lehet (lehetne) tanulni belőle. Például kölcsönös empátiát. Beleképzelni magunkat a másik élethelyzetébe: neki mit jelent ez a százéves épület?

Ma, amikor minden labilis körülöttünk, felértékelődnek a biztosnak vélt pontok, kapaszkodók. Ilyen az országos egyház Üllői úti székházának második emeletén található szép tanácsterem, amely érthető módon lépett elő templommá a – különben templomnélküliségre kényszerülő – maroknyi józsefvárosi gyülekezet tudatában.

Tragikusan mutatja az általános társadalmi bizalomvesztés egyházi lecsapódását, hogy az eddigi fórumokon alig került elő, mekkora missziói esélyt jelentene a kiváltásként felépíthető korszerű gyülekezeti „kombinát” – templom, gyülekezeti terem és parókia – a nyolcadik kerület szívében, a Karácsony Sándor utcában működő szeretetotthon és diákotthon szomszédságában.

Úgy tűnik, csak a „templomrombolás” gyanújának van botrányszagú hírértéke, a templomépítési projekt nem téma. A kiváltási terv kapcsán – bizarr módon – még *Rákosi Mátyás* neve is elhangzott, bár arról nem tud a történelem, hogy ő bármelyik fővárosi kerületben újat építtetett volna a lebontott templom helyett...

A székház sorsa körüli hullámverés arra is megtanít, hogy a profi tájékoztatást

az egyházban is komolyabban kell venni. Nem véletlenül vált a kommunikáció felkapott tudománnyá, népszerű egyetemi szakká. Bár némely politikusunk cáfolni igyekszik, vitathatatlan tény, hogy a semmit, a bővítést jó kommunikációval se lehet hosszú távon eladni, mert előbb-utóbb kiderül, hogy a király meztelen... Ugyanakkor a legjobb szándékú terv is zátonyra futhat, ha hiányzik az átgondolt, szakszerű, időben érkező tájékoztatás.

Erre példa az Üllői úti székházban több mint harminc éve „ideiglenesen álmásoszó” szeretetotthon lakóinak keserű reakciója az elnagyolt kiváltási, költözési tervre. A tantárgy ismét az empátia és a kommunikáció. A szoros közösségben élő idős testvérek számára nem kellően megnyugtató perspektíva, ha a költségvetésben szerepel ugyan egy rájuk vonatkozó összeg, történetesen százmillió forint, de nem világos, hogy ez mire is elegendő. Idős fát nem könnyű átültetni, pláne, ha még az sem világos: hová, merre, kikkel együtt?

De az empátiának a másik irányban is működnie kellene. Ki figyel az Üllői úti székház irodistáinak munkakörülményeire? Ki ismeri az ő gondjait, véleményüket? Egy tekintélyes városépítész szemléletes drasztikussággal Budapest „kloákájának” nevezte az Üllői utat. Aki nem ott él, lakik és dolgozik, annak fogalma sincs az ottani levegő- és zajszennyezettség mértékéről. Továbbá ki vállalja hosszú távon a felelősséget a rozoga épület horribilis működtetési költségeiért, és ki biztosítja ezeknek az anyagi fedezetét?

S végül legyen szabad egy kis empátiát kérnem a döntéshozó egyházi vezetők, zsinati tagok számára is. Mi országos összefüggésben, minden gyülekezet előtt felelünk egyházunk forráshiányos gazdálkodásáért. Vajon mi a fontosabb: a misztifikált székház, melyben híveink kilencven százaléka talán soha nem fordul meg? Vagy egy dunántúli iskolaépület? Netán egy borsodi parókia? Vagy egy békési templomtorony?

Keserves dilemma: maradni vagy mozdulni? A régit hűségesen megőrizni, javítani, foltozni – kerül, amibe kerül? Vagy inkább kockázatot vállalva, bátran belevágni egy gazdaságosabban fenntartható, korszerű új felépítésébe?

Ha eltérően látjuk is az Üllői út jövőjét, talán annyi bizalommal megajándékozhatjuk egymást, hogy feltételezzük: mindkét oldalon egyházunkat szerető és féltő testvérek állnak.

Hitvalló őseink nyomán reméljük, hogy a Szentlélek ma is megőrzi és megújítja egyházát. A székházról viszont nem tanítanak a hitvallások, mert azt talán senki sem vitatja, hogy a székház és az egyház közé nem lehet, nem szabad egyenlőségjelet tenni. Az egyház más, az egyház több, mint egy ház, egy épület.

Emlékezzünk: amikor Isten választott népe úgy vélte, hogy a jeruzsálemi templom majd megtartja, keserves árat fizetett hamis hitéért. Egyházunkat sem épületei

tartják meg, nem a templomok, nem az iskolák, nem a székház, hanem egyedül az egyház Ura és feje: Jézus Krisztus. Bárcsak az ő akarata tükröződne terveinkben, döntéseinkben!

Böjti önvizsgálattal és bűnbánattal tőle tanulhatunk empátiát, kommunikációs készséget, tőle tanulhatjuk megérteni és elfogadni egymást.

[2007. március 4.]

Szervezetből közösséggé

A „déli tudósító” ezúttal északról, a svédországi Lundból, az idén hatvanéves Lutheránus Világszövetség (LVSZ) szülővárosából jelentkezik, ahol a föld minden tájáról közel ötszázan – közöttük több mint száz egyházi vezető – együtt adnak hálát az LVSZ hat évtizedes munkájáért. Közösen keressük, merre vezet tovább az egyház Ura evangélikus népét szerte a nagyvilágban.

1947 júliusában, két évvel a pokoli világégés után, amikor Európa számos országában – így hazánkban is – még a romok eltakarítása volt a fő feladat, amikor fokozatosan ránk borult a földrészünket kettéhasító vasfüggöny sötét árnya, a világ evangélikussága közös hídépítésbe kezdett a béke oázisának számító Svédországban.

Az alakuló gyűlésnek komoly bibliai impulzust adott *Ordass Lajos* püspök, LVSZ-alelnök prófétai hangú igehirdetése, amely a sürgető jézusi igényt szólaltatta meg: „Nekünk – amíg nappal van – annak a cselekedeteit kell végezniünk, aki elküldött engem.” (Jn 9,4) Szavait a jubileumi ünnepség és kiadvány is felidézte.

A különböző földrészekén élő lutheránusok nagy családját összekapcsoló hídépítés a következő négy pillérré támaszkodott: a szükségben élők megsegítése; közös missziói kezdeményezések; közös teológiai munka; közös válasz az ökumenikus kihívásokra. Hat évtized múltán tanulságos összevetni ezt a négy pillért az LVSZ 2008–2010-re meghirdetett négy prioritási területével: a lutheránus egyházak közösségének erősítése a misszióban; az ökumenikus elkötelezettség mélyítése és a vallásközi kapcsolatok előmozdítása; bizonyágtétel az egyházban és a társadalomban Isten gyógyításáról, kiengesztelődéséről és igazságáról; a kommunikáció, a közös felelősség és megosztás elősegítése.

Jól érzékelhetőek a stabil elemek, de a súlyponteltolódások, az új kihívások is. Világunk bonyolultabb, ha úgy tetszik, kaotikusabb lett. Sok minden változott 1947 óta. Akkor az LVSZ gerincét európai és észak-amerikai egyházak alkották; ma a

78 országban élő 140 tagegyházból 47 ázsiai, 30 afrikai, 16 latin-amerikai. 1994 óta a főtitkárt is a fekete kontinens adja *Ishmael Noko* zimbabwei lelkész személyében. A kép tehát – minden szempontból – színesebb lett...

Ugyanakkor az LVSZ-ben – ellentétben az ökumenikus világszervezetekkel – nekünk, európaiaknak még nem kell egyfajta „kisebrendűségi érzéssel” küszködnünk. A jubileumi konzultáció főelőadását például *Martti Ahtisaari* volt finn elnök tartotta *Európa-ház* címmel. A következő nagygyűlésre – Brazília, Hongkong és Kanada után – újra az öreg kontinensen kerül sor. (Ne feledjük: az Európában rendezett utolsó nagygyűlésnek 1984-ben mi lehettünk a házigazdái!) Ha Isten éltet, 2010 nyarán Stuttgartban találkozhatunk. A főtémáról is döntöttünk Lundban: a *Miatyánk* központi kérésének – „...mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma...” – aktuális üzenetét keressük majd.

A jubileumi konzultáció – többek között – megvitatta azt az izgalmas tanulmányi anyagot, amely a család, a házasság, az emberi szexualitás kényes problematikájáról íródott komoly nemzetközi teológiai munka gyümölcseként. A vitaindító dokumentum hamarosan magyar nyelven is megjelenik.

Az LVSZ-tanács elfogadta az úgynevezett lundi állásfoglalást az egyház apostoliságáról és a püspöki szolgálatról. Ennek a teológiai dokumentumnak remélhetőleg pozitív hatása lesz az ökumenikus kapcsolatok alakulására.

A hatvanadik születésnap mérföldkő – akár a nyugdíjaskor közeledtének jelképe is lehetne, de az LVSZ fiatalos lendülettel törekszik a folyamatos megújulásra. Az ünnepséget ifjúsági konzultáció előzte meg. Külön projekt foglalkozik a jövő egyházi vezetőinek, kommunikátorainak a felkészítésével *A kommunikatív kommunió* címmel.

A remélt fejlődés meghatározó trendje kifejeződött a lundi ünnep főtémájában is: *Közösségben élni a mai világban*. Hatvan évvel ezelőtt egy világszervezet kezdte meg működését, amely azonban fokozatosan igazi közösséggé szeretne átfőmálódni. Az ötvenéves jubileumra vaskos kötet jelent meg az LVSZ történetéről sokatmondó, sokat ígérő címmel: *From Federation to Communion* (szövetségből közösséggé). 2003 óta a Lutheránus Világszövetség neve mellett ott olvashatjuk a fontos minőségi változásra utaló „márkajelzést”: *Egyházak közössége*.

Meggyőződésem, hogy ez a trend követendő egyházunkban is. A rendszerváltás utáni első években – érthetően és védhetően – a korábbi évtizedekben elsorvadt, lerombolt egyházi szervezet újraépítésére koncentráltunk. De másfél évtized után itt az ideje, hogy – *Harmati Béla* püspökelődöm szellemes kifejezését idézve – legyőzzük a „sola structura” (egyedül a struktúra) kísértését.

Nyilvánvalóan szükséges az egészséges, korszerű struktúra, amely azonban nem cél, hanem eszköz, és a közösség megélését kell, hogy elősegítse. A keresztény közös-

ség első renden nem szervezet, nem organizáció, hanem élő szervezet, Krisztus-test, organizmus.

Közösségben, kommunióban, koinóniában élni kettős lehetőséget kínál: részesedem és részesítek. Elfogadom Isten ajándékait, hiszen ebből élek. De ugyanakkor mindebből másokat is éltetek, mert amit kaptam, kész vagyok megosztani és továbbadni. Ahol ez az alapvető életfunkció, lüktetés, be- és kilégzés megszűnik, ott az egyház halott szervezetté, csontvázvá torzul.

Nagyhétre, a feltámadás ünnepére készülünk. A *Niceai hitvallás* szavaival vallom: „várom a holtak feltámadását”, beleértve az egyházi szervezetek új életre ébredését. Ezékiel próféta látomása alapján tudjuk, hisszük, reméljük, hogy a Lélek erejéből életre kelhetnek a száraz csontok. Nem csak húsvét, nem csak pünkösöd ünnepén...

[2007. április 1.]

Pünkösöd-adventi remények: talán mégsem esik ki a Ferencváros

Az elmúlt év augusztusában *Fabiny Tamás* kollégám szellemes publicisztikát írt ebben a rovatban *Hajrá, Fradi – avagy az alulmaradás képessége* címmel. Most úgy tűnhet, viszsza-közszön az örökzöld kérdés: mi lesz a Ferencvárossal? Az aktualitást nem a Fradi labdarúgócsapatánál bekövetkezett edzőváltás adja, hanem az a váltás, változás, amely egy másik – kevésbé ismert – csapat, a ferencvárosi evangélikus gyülekezet élén történt. A korábbi címet akár így is áthangszerelhetjük: „Hajrá, Fradi – avagy a megmaradás esélye”. A keserves történet egy fővárosi gyülekezet kálváriája, de tanulsága messze túlmutat a IX. kerület határain.

A krízissel kapcsolatban a következő, nem szokványos felhívás jelent meg a *Fraternet* levelezőlistán:

Kedves Lelkészek és Nem Lelkészek!

Arra szántuk el magunkat, hogy a budapest-ferencvárosi gyülekezetet nem hagyjuk eltűnni a magyar evangélikus térképről. Szeretett elődöm, Szabó Juli után, aki rengeteg energiát fektetett ebbe, most rajtam a sor, hogy megpróbáljam összegyűjteni a gyülekezet tagjait. Ezért tisztelettel kérem, hogy

- aki tud arról, hogy valaki a gyülekezetéből Ferencvárosba költözött,*
- aki ismer olyat, aki ott lakik,*

- aki szeretne oda költözni,
- aki szeretne pártfogója lenni ennek a kis csapatnak,

szóljon, keressen, hívjon! Az istentisztelet helye: IX., Gát utca – Thaly Kálmán utca sarok, katolikus templom. József Attila szülőházával szemben. Ideje: vasárnaponként 11 óra. A lelkész telefonszáma: 20/824-2158.

A Baranka Gyuri-féle „körimádság a gyülekezetekért” mozgalomból Ferencváros most hadd kérjen még egy porciót!

Erős vár a mi Istenünk.

Hajrá, Fradi!

Köszönettel: Koczor Tamás

Talán nem felesleges néhány kevéssé közismert tény felidézni a Ferencvárosi Evangélikus Egyházközség legújabb kori történelméből. Bizony, nem csak a fociklubnak lehet sajátos „szenvedéstörténete”.

A gyülekezet katasztrofális műszaki állapotba került kis templomában (Thaly Kálmán u. 28.) 2001. december 21-én tartották az utolsó istentiszteletet. A romos épületet 2002. szeptember 7-én lebontották. Azóta a ferencvárosi evangélikusság (a népszámláláskor 1422 fő vallotta magát evangélikusnak a kerületben) bizonyos tekintetben hajléktalan. Bár, példamutató ökumenikus gesztussal, katolikus testvéreink – immár hatodik (!) éve – helyet biztosítanak az evangélikus alkalmaknak, végső soron a gyülekezetnek nincsen saját lelki otthona.

Az evangélikus közösség terve és reménye az volt, hogy egy-két éven belül az egykori templom helyén, valamint a közegyházi támogatással megvásárolt szomszédos telken, külső befektetők segítségével, felépül az a nagyszabású garzonház, amely az idős lakók mellett otthont ad majd az új templomnak, lelkészlakásnak és egyéb szükséges gyülekezeti helyiségeknek is.

A beruházás körül azonban rengeteg finanszírozási, tervezési bonyodalom támadt. Emiatt az ünnepélyes alapkövetételre csak 2006 (!) június 2-án került sor. Lapunk az eseményről finom iróniával *Nagy álmok álmodói* címmel számolt be...

Újabb bonyodalmak miatt a tényleges alapozási munkálatok beindulása csak a közeljövőben várható, a használatbavétel pedig, optimális esetben, 2008 végére esedékes. A Borostyán Idősek Garzonházáról bővebb információt találhatunk a projekt honlapján, a www.borostyanhaz.hu címen. Telefonon is kérhető tájékoztatás az 1/460-9474-es budapesti számon.

Addig is, amíg a remélt beruházás megvalósul, halaszthatatlanná vált a hontalan gyülekezet újraszervezése, mivel ez a létbizonytalanság éppúgy felőrölte az eddigi

lelkészno egészségét, mint a gyülekezet amúgy is törekeny közösségét. Így Szabó Julianna, az egész projekt megálmódója betegszabadságra került. Egy teljes munkaévre Koczor Tamás kapott helyettes lelkészi megbízatást.

Ez alatt az idő alatt szembesülnünk kell a megkerülhetetlen kérdéssel: vajon kinek épül a korszerű gyülekezeti „kombinát” a főváros kilencedik kerületében? Kissé drasztikus prófétai képpel élve: összegyűjthetők-e még a szétszóródott „csontok”, életre kelthető-e még Ferencváros evangélikus népe?

Tisztában vagyunk azzal, hogy mindehhez nem elég a lelkészi szervezőképesség, kevés az emberi lelkesedés. Csak a nagybetűs Lélek gyűjt össze és elevenít meg! Pünkösöd adventjének idejét éljük, már csak négy hét az egyház születésnapjáig. Hála Istennek: még van gyertyatartó, benne kormos kanócú gyertya... „Csak” az égi szent lángra várunk! Nemcsak Ferencvárosban aktuális a könyörgés: „Veni Creator Spiritus”...

[2007. április 29.]

Rekonfirmáció...

Szilas Attila lapunk május 13-i számában nyílt levelet, „Testvéri szót” intézett egyházunk püspökeihez a konfirmáció megreformálása ügyében. Pünkösöd közelében igen aktuális a téma, hiszen a konfirmáció személyes pünkösöd lehet az életünkben, pünkösöd ünnepe pedig felkínálja az újbóli megerősödés, a rekonfirmáció ajándékát.

Úgy vélem, Szilas Attila lelkész kollégám túlbecsüli a püspökök képességeit és lehetőségeit, amikor tőlünk várja a konfirmációi gyakorlat radikális megújítását. Ugyanakkor tökéletesen igaza van, amikor felhívja a figyelmet a jelenlegi helyzet fonákságára és tarthatatlanságára.

A problémakör feltárásában fontos lépéseket tett már az a tudományos konferencia, amelyet egyházunk néprajzi munkacsoportja szervezett 2005-ben, amikor megemlékeztünk a konfirmáció kétszázötven éves hazai történetéről. A konferencia anyaga könyv formájában is megjelent Veres Emese-Gyöngyvér szerkesztésében, a *Vallási néprajz* című sorozat 13. köteteként. Részben erre is támaszkodva szeretném továbbgondolni a felvetett kérdéseket.

Megkockáztatom, hogy a konfirmáció csak látszólag a gyülekezetek egyik legszébb ünnepe. Valójában sok tekintetben veszélyes félreértések, kísértések sorozatává válhat. Csak néhányat említek az ismert buktatók közül.

Talán egyfajta német hatásra a konfirmáció sok helyütt valamiféle „felnőttavatással”

(Jugendweihe) torzul. Az ünnepi köszöntések gyakran üdvözlik a gyülekezet „felnőtt” tagjaiként a többségükben még igencsak éretlen kamaszokat, akik „érettségüket” nem egyszer azzal bizonyítják, hogy végleg elballagnak, kikonfirmálnak az egyházból. . .

További kísértés, hogy a konfirmációi vizsgából csupán megrendezett színjáték lesz, előre kiosztott kérdésekkel, szerepekkel. Veszélyes félreértés az is, ha úgy tűnik: a vizsga teljesítményének „jutalma” a konfirmációi áldás, illetve az első úrvacsoravétel.

Ezeket a kísértéseket legyőzendő, mindenképpen fontos, hogy legyen bátorságunk térben és időben, elméletben és gyakorlatban szétbontani, elválasztani és céltudatosan újra felépíteni a konfirmáció egyes elemeit.

A keresztség a biztos fundamentum, de a konfirmáció több mint egyfajta híd két szentségünk között. Az úrvacsora nem célja, nem következménye a konfirmációnak, hanem erőforrás, útravaló a keresztségben kapott elhívás és küldetés betöltéséhez az egyház közösségében és a világban. *Klaus Dougllass* szellemes képével élve: a megkeresztelt, a megkonfirmált „mintegy leemeli a bankszámlájáról azt, amit a keresztségben a javára írtak. . .” (*Megalapozott hit*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2001, 166. o.)

Fontos hídverés a konfirmandusok bemutatása, rendszeres szolgálatba állítása a különböző gyülekezeti alkalmakon. Deák téri gyakorlat, hogy a templom előterében színes tablón mutatkoznak be a konfirmandusok. Ugyancsak remek ötlet, hogy a gyülekezeti tagok közül „mentorokat” állítanak be a fiatalok lelkigondozói kísérése, segítése, illetve integrálása végett.

A konfirmációi oktatás esélyt teremt arra, hogy a szülőket, a családokat is elérjük. Ezért érdemes a felnőttképzés és közösségépítés reményében rendszeresen „szülői értekezletet”, találkozót, közös programokat, kirándulásokat szervezni.

A konfirmációi vizsga a felnőtt gyülekezeti tagok számára is lehetőséget ad hitük és tudásuk felfrissítésére. Sajnos ezzel kevesen élnek; sok helyütt a vizsga csupán a szűk rokonság szinte zártkörű rendezvénye, mintha az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) programja csak a világban lenne aktuális és sürgető szükséglet.

Megkérdőjelezem Szilas Attila levelének azon állítását, amely szerint „a lelkészeknek nem kátékra van szükségük, hiszen nagyon jól tudják, hogy miként és mit kell tanítani”. Mint aki maga is „elkövetett” 1985-ben egy akkor talán korszerűnek számító kátét *Életjel* címmel, nagyon várom, hogy a munkacsoport végre elkészüljön egy valóban új, mai konfirmációi tankönyvvel. Nem is szólva a felnőtteknek szóló tananyag égető hiányáról; ezt a problémát a 2003-ban megjelent, finnből fordított káté nem tudta igazán orvosolni. . .

Az ünnepi konfirmációi istentisztelet egyfajta „rekonfirmációt” kínál az egész gyülekezet számára, különösen is a konfirmandus jubilánsoknak, akiket személyre

szóló meghívóval kell emlékeztetni arra, hogy Isten folytatni szeretné elkezdett jó munkáját bennük és általuk.

Sajnos igaza van Szilas Attilának abban, hogy az idősebb nemzedékek számára még jóval többet jelentett a konfirmáció, mint manapság. Ezt a trendet igazolja a Deák téri tapasztalat is: minél régebbi évfolyamok jubilánsait köszöntjük, annál többen jönnek az oltárhoz. S mindennek nemcsak demográfiai okai vannak...

De ha tudatosan járjuk végig együtt a konfirmáció lépcsőfokait, és biztosítjuk az utógondozást, akkor van remény, hogy a konfirmáció eléri célját. Ahogy Szilas Attila fogalmaz: „életre szóló folyamat” lesz, amely az egész gyülekezet építését, a keresztény közösségbe való integrálódást szolgálja.

[2007. május 27.]

Milyen messze van Köln Pakstól?

A kérdés természetesen nem a földrajzi távolságra vonatkozik, hiszen bárki könnyen kiszámolhatja, hogy a két város közötti távolság több mint ezer kilométer, amely viszonylag gyorsan áthidalható közúton, vasúton, repülőn, de akár még a Rajna–Majna–Duna vizén hajózva is... A kölni egyházi napokon, melyről lapunk előző számában közöltünk képes beszámolót, többen nekem szegezték a kérdést: „Önöknél Magyarországon is van Kirchentag?” A mostani hétvége jelentős hazai eseményére, az ötödik országos evangélikus találkozóra gondolva kapásból hangzott az öntudatos válasz: természetesen nálunk is vannak egyházi napok, csak másként nevezzük. Igaz, a méretek kicsit eltérnek, de hát: kis egyház – kis Kirchentag... Vajon tényleg csak a méretekben lenne a különbség?

Nem szégyen tanulni az idősebb, nagyobb testvértől, hiszen a Paks és Köln közötti különbség nem csupán a két ország, illetve egyház méretében rejlik. Németországban a Kirchentag közel hat évtizedes „laikus” mozgalom, tehát nem az úgynevezett hivatalos egyház rendezvénye. Egyik fő erőforrása a lelkes önkéntesek aktivitása, akik nem csupán adományaikkal, hanem főleg munkájukkal segítik a protestantizmus kétévenkénti csúcstalálkozóját, százezreket megmozgató fesztiválját. Nálunk évtizedeken át éppen ezeket az egészségesen önszerveződő egyházi és világi „civil” szervezeteket próbálták teljesen kiirtani. Újraéledésük hosszú folyamat, hiszen közel két generáció esett ki, sok mindent újra meg kell tanulnunk, föl kell fedoznünk.

Idő kell ahhoz, hogy felébredjen bennünk az egészséges gyülekezeti, egyházme-

gyei, egyházkerületi identitástudat. Hogy ne „felülről”, az országos egyháztól várjunk minden segítséget, szervezést, irányítást. Amikor ezeket a sorokat írom, pontosan még nem tudhatom, mennyire sikerült például mozgósítani az egyházmegyéket a paksi rendezvényre. A szervezők abban reménykedtek, hogy minden egyházmegye buszokat indítva segít abban, hogy a legkisebb szórványgyülekezetből is eljuthassanak az érdeklődők az országos találkozóra, és így már útközben is átélhessék az összetartozás, a nagyobb közösség élményét. Ebben az esetben már az utazás is része lehet a közösségépítésnek, a találkozásnak, és nem csupán fárasztó törődés a nyári hőségben.

Ha már a szervezőket említem, őszintén meg kell vallani, hogy egy-egy országos találkozó sikeres lebonyolítása mindig „csodaközeli” élmény, hiszen valójában egyházunkban igazán még mindig nincsen gazdájuk ezeknek a rendezvényeknek. Az országos találkozó mindenkié és senkié. Igazán a házigazda gyülekezetek áldozatos vendégszeretete az egyetlen garancia arra, hogy végül mindenkinek jut szállás, ellátás... Így volt ez 1997-ben, az első paksi találkozón, és tíz év után sem változott sokat a helyzet. Ez egyszerre kritika és önkritika az egyházvezetés részéről, valamint elismerés *Szabó Vilmos Béla* esperes úr és csapata számára...

Nem halogatható tovább az országos találkozók egyértelmű koncepciójának, profiljának tisztázása. Fontos, hogy a lehetőleg minél szakszerűbb előkészítés és lebonyolítás után megtörténjék a találkozó felelős kiértékelése is. Ha úgy tetszik, az anyagiak mellett vonjuk meg őszintén az országos találkozók lelki, szellemi mérlegét is. Mit ad egy országos találkozó egyházunk népének, mit üzen az egész magyar társadalomnak?

A német Kirchentag egyben közéleti esemény is, amelyre odafigyel a média és a politika is. Tudom, nálunk mások az arányok, más a média, más a politika, más az evangélikus egyház súlya... De mi sem vagyunk eleve és örökre súlytalanságra és némaságra predestinálva!

Mindenképpen reményteli, hogy ha az evangélikus ifjúság kétévenkénti fesztiválját, a Szélrózsát vizsgáljuk, már csökken a Kölntől való távolság. Itt már évek óta működik egy önszerveződő, összetételében találkozóként megújuló, tízfős szervező stáb, amelynek tagjai – további önkéntesek bevonásával – képesek egy, a Kirchentaghoz hasonló, tehát szerdától vasárnapig tartó, valóban gazdag kínálatot felvonultató keresztény fesztivál megrendezésére. Ez kétévente egyre többeknek nyújt valódi családi programot, jelenti a nyár, a nyaralás egyik csúcspontját, amelyre várunk, amelyre készülünk.

Talán ebben az irányban kellene továbbgondolnunk az országos találkozók jövőjét is, hiszen bizonyos szempontból aránytalanul nagy áldozat, befektetés csupán

egy bő napért annyit szervezni, utazni... Lehet, hogy túl merészet álmodom, és ellenérzéseket provokálok, mégis megkockáztatok egy javaslatot. Öröm, hogy az idén újra Paks az országos evangélikus találkozó házigazdája. Örömmel készülünk a 2008 nyarán Kőszegen megrendezendő következő Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozóra. Vajon mi lenne, ha 2010-ben egyházunk egész népe kaphatna meghívást három-négy napra, egytől kilencvenkilenc éves korig talán végre egyszer akár Budapestre, a Szélrózsa országos evangélikus találkozóra?!

Még bőven van idő, hogy ezt az ötletet imádságban és felelős közösségekben kiérleljük. Addig is hála Paksért! Köszöntjük és köszönjük Paksot!

[2007. június 24.]

Visszhangok Paks után

Remélem, lapunk olvasóinak még nincsen „Paks-mérgezésük”... Meggyőződésem, hogy igen fontos egyházi rendezvényeink – alapos előkészítést és lebonyolítást követő – komoly, széles körű, felelős kiértékelése. Ez gyakran elmarad időhiányra hivatkozva. Emiatt nehezen tanulunk a magunk és mások hibáiból. Kísért a veszély, hogy hamar elfelejtjük a jót és rosszat egyaránt. Az idei találkozó után első ízben nyílt lehetőség az internetes visszajelzésre is, a talalkozo@lutheran.hu címen. Ez még ma is él, akárcsak a találkozó honlapja (<http://talalkozo.lutheran.hu>), amely színes fotókkal segít felidézni a paksi élményeket.

Az első visszajelzést hazafelé, az autóban kaptam, SMS-ben, alig egy órával a záróalkalom után: „Köszönjük az istentiszteletet, az igehirdetést, a Duna-part békéjét! Jó volt, hatott ránk! Pilisiek”

Természetesen ennél kritikusabb visszhangokat is kaptunk. Ezek közül elsősorban a találkozó két fókuszával, a szombat délelőtti plenáris beszélgetéssel, illetve a vízparti istentisztelettel kapcsolatos észrevételekből tallózok.

A fő témát, a megbékélés teológiai aspektusait feltáró ökumenikus diszkussziót néhányan túl töménynek és hosszúnak ítélték. Komolyan véve minden építő kritikát, úgy érzem, hogy bizonyos tekintetben történelmi „áttörésnek”, fordulatnak lehettünk tanúi a paksi sportcsarnokban. Ezt némi túlzással akár a teológia „rehabilitálásának” is tekinthetjük. Végre megkockáztattuk és elhittük, hogy a teológia legalább olyan fontos és életközeli tudomány, mint a napjainkban sztárolt pszichológia, szociológia, ökológia stb. A teológia az egész egyház, mi több, a teljes élet, az örök élet tudománya.

Megújuló feladatunk ezt lefordítani, transzformálni, fogyaszthatóvá tenni az átlag gyülekezeti tag, a „tömeg” számára. Erre tettek biztató kísérletet a disputa tudós résztvevői, akik nem becsülték le, hanem felértékelték hallgatóságukat.

Elkötelező drága protestáns örökségünk szerint nem kiskorúsíthatjuk egyházunk népét. Gondolkozni, együtt gondolkozni, tovább gondolkozni – nem csupán néhány kiváltságos teológus joga és kötelessége. Mindenki esélyes a Szentlélek által megvilágosított értelem ajándékára.

Ugyanakkor egészséges igény, hogy a teológiát más tudományokkal is konfrontáljuk. Aligha cáfolható az a kritika, mely szerint kicsit „belterjesre” sikeredett a találkozó hivatalos programja. De talán bocsánatos bűn, érthető és védhető, ha először egymás között, önmagunkkal szeretnénk tisztázni a keresztény hit néhány alapkérdését. Ezt viszont követnie kell a nyitásnak, a kilépésnek, az őszinte dialóguskészségnek azzal a külvilággal, amelyben nemcsak benne élünk: ebbe a világba, ezért a világért küldettünk el.

A találkozó csúcának tervezett folyóparti istentisztelet, „a megbékélés ünnepe” többszörösen rizikós vállalkozás volt. Nemcsak az időjárás-függőség miatt. Egész egyszerűen fogalmazva: ilyet még soha nem csináltunk – főleg a televízió széles nyilvánossága előtt...

Akad, aki őszintén megírta, őt éppen a kamerák, kábelek, mikrofonok sokasága zavarta. Aki viszont másnap megnézte a remekül szerkesztett, egyórás közvetítést, hálás lehetett a Magyar Televízió népes stábjának. A képernyőn is jól átjött a paksi hídépítés és kenyércsoda örömmüzenete, amely így százezrekhez juthatott el felekezeti, földrajzi határokon innen és túl.

A különleges alkalomra összeállított speciális liturgia kényes pontja volt a keresztség ajándékára emlékeztető „vizestál-akció”. A visszajelzések tükrében ez talán több magyarázatot igényelt volna, elkerülendő a fatális félreértéseket: „újrakeresztelés?...” Egyébként ez a szimbolikus szertartás – vízbe mártott ujjal keresztrajzolás a homlokra – távolról sem új, még kevésbé eretnek, hiszen egyházunk *Evangelikus istentisztelet* című liturgikus könyvének 570. oldalán hasonló rendet találunk a kereszteleési emlékűnnepre.

Végül egy általános hiányérzet, amelyet többen, sajnos joggal, megfogalmaztak: az országos találkozó nem volt gyermek- és családbarát rendezvény. Hiányzott a külön gyermekprogram, a gyermekmegőrzés. Keveset énekeltünk, kevés volt a zene, a játék, a derű – a klasszikus lutheri hilaritás. Sovány vigasz, hogy ugyanez legtöbb templomunkról, gyülekezetünkről éppúgy elmondható, mint egész egyházunkról. Éppen az ilyen rendezvények nagy lehetősége és fokozott felelőssége, hogy jövőbe

mutató, modellértékű kezdeményezéseket kínálnak. Erre a Szélrózsa találkozó már – sok tekintetben – működő, pozitív példa.

Csak ígérni tudom a szervezők nevében – akik legközelebb, remélhetőleg, már jóval többen és valóban országos szinten állnak majd rendelkezésre –, hogy igyekszünk tanulni a paksi tapasztalatokból. Hálásan köszönjük az eddigi visszajelzéseket, és várjuk a továbbiakat akár elektronikus, akár hagyományos levélben.

[2007. július 22.]

Tordától a zéró toleranciáig

Pár hete az erdélyi Tordán jártam, ahol 1568-ban – Európában először (!) – országgyűlési törvényt hoztak a vallásszabadságról, mai, divatos szóval élve a toleranciáról: „Minden helyökön az prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, és az község, ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse [...], de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő nékie tetszik. Ezért pedig senki az szuperintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa; ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől [...], mert a hit Istennek ajándéka.”

Vajon hová, merre fejlődtünk a tordai országgyűlés óta eltelt közel négyszáz-negyven év alatt? Mit jelent ma számunkra a türelem? Hol a határa a toleranciának? Mindezen kérdések igencsak kényessé váltak az utóbbi hetekben a legkülönbözőbb összefüggésben mind a világi, mind pedig az egyházi sajtóban. Egyrészt politikai szlogenné vált a „zéró tolerancia”, azaz bizonyos törvényteleniségekkel szemben többé helye az elnéző engedékenységnek. Másrészt viszont – például a melegek demonstrációjával kapcsolatban – egyesek még több toleranciát követelnek. Veszélyesen sok, avagy aggályosan kevés-e a toleranciakészség a mai világban, a mai egyházakban?

Apropó, egyházak – először söpörjünk a magunk portája előtt! Hogyan is toleráljuk, fogadjuk el mi egymást? *Harmati Béla* püspökelődöm immár klasszikussá vált képével élve: „...hogyan viseljük el Krisztus másféle juhainak a szagát”?! Úgy tűnik, még mindig nehezen, hiszen a vatikáni hittani kongregáció legutóbbi egyháztani dokumentuma, amellyel lapunk is foglalkozott, bántóan „osztályozza”, eltérő mértékben „tolerálja” a különböző egyházakat...

Ilyen messze kerültünk volna 1568-tól, Tordától, ahol a történelmi egyházak kölcsönösen elfogadták egymást? Az ügy pikantériája, hogy néhány hét múlva ugyancsak Erdély, Nagyszében fogadja az európai egyházak küldötteit – beleértve római

katolikus testvéreinket is – a 3. európai ökumenikus nagygyűlésre. Ennek elkötelező mottója: „Jézus Krisztus világossága ragyog mindannyiunkra”. A találkozót az európai kereszténység megújulásának és egységének reménysége jegyében hirdették meg. Mi is csak remélni tudjuk, hogy Torda és Nagyszében nemcsak földrajzilag, de lelkületében is közel lesz egymáshoz.

Váltsunk még kényesebb témára: hogyan toleráljuk mi magunk mások másokkal kapcsolatos más véleményét? Egyfajta „szent türelmetlenséget” vélek felfedezni a homoszexualitás problémakörét árnyaltan és sokszínűen tárgyaló panorámaoldalunkhoz érkezett hozzászólásokban. Vajon milyen jogon kérdőjelezzük meg valakinek a hitét? Főleg olyasvalakiét, akit személyesen nem ismerünk, csupán őszinte vallomását olvashattuk? „...a hit Istennek ajándéka” – figyelmeztetnek a tordai előttünk járók.

Újra meg újra szíven találunk úrvacsorai liturgiánk bevezető sorai: „Szent vagy, Urunk, és nagy a te irgalmad! Elítéled a bűnt, de megmented a bűnösöket szeretett Fiaid élete árán...” Vajon él-e bennünk egymás iránt – „egy-más-iránt” is – a megmentett bűnösök hálás öröméből táplálkozó empátiás szeretet?

Ebben az összefüggésben érdemes továbbgondolni Bábel Balázs kalocsai érseknek a homoszexuális embertársainkhoz való viszonyulással kapcsolatos állásfoglalását: „Elhibázott, ha agresszív módon, erőszakosan próbálják őket életformájuk megváltoztatására kényszeríteni. Ez nemcsak a demokratikus követelményeknek, hanem Jézus tanításának is ellentmondana, aki nem engedi, hogy kitépjék a konkolyt, nehogy a búza is megsérüljön.” (*Többségük számára megpróbáltatás...* – Új Ember, 2007. július 22.)

Végül még néhány gondolat a divatos politikai szlogenről, a zéró toleranciáról. Természetesen üdvözlendő, ha törvényalkotóink végre komolyan akarják venni és vetetni a becsületes, jó rendet védő paragrafusokat. Bosszantó, ha becsapnak a pénztárnál, ha vizezik a sört a strandbüfében, ha csal a mérleg a piacon. Kicsiben, keveset lopni is bűn, amellyel megkárosítjuk egymást. S eközben elvész legdrágább közös kincsünk: a kölcsönös bizalom.

Mindez a legszélesebb összefüggésekben is fokozottan igaz. Csak akkor hiteles a meghirdetett zéró tolerancia, ha azt mindenki – kicsik és nagyok, szegények és gazdagok, jogalkotók és jogkövetők – először is önmagával szemben igyekszik következetesen alkalmazni. Különben olyan groteszk képmutatókká torzulunk, akiket Jézus ironikusan így figurázott ki: „*Vak vezetőik: kiszűritek a szűnyogot, a tevét pedig lenyelitek.*” (Mt 23,24)

[2007. augusztus 19–26.]

Ajándék északról

A tanévkezdésre egyházunk egész népe értékes ajándékot kapott az Északi Egyházkerület lelkészi munkaközösségétől: egy közel háromszáz oldalas gyülekezeti munkaprogramot *Növekedés* címmel. A Luther Kiadó gondozásában megjelent, igényes kötetben szinte minden gyülekezeti csoport számára találunk átgondolt tematikájú, részletesen kidolgozott sorozatokat: gyermek-, ifjúsági és felnőtt-bibliaóra, bibliaiskola, szeretetvendégség, ifjúsági tábor...

Hálásak vagyunk ezért a legjobbkor érkezett „mentőcsónakért”, amelybe most számos „süllyedő” lelkész testvérem – munkatársaival és gyülekezeteivel együtt – bezállhat. Lehet, hogy a kép kissé drasztikus az elmerülni látszó kollégákról és közösségekről, de attól tartok, hogy jó pár gyülekezetünkben ismeretlen az évenkénti munkatervkészítés, a tudatos gyülekezetépítés lehetősége és felelőssége. Pedig feltételezem, egyikünk se íratná szívesen gyermekét olyan óvodába, iskolába, melyről kiderül, hogy minden koncepció és tanterv nélküli „gyermekmegőrző” csupán. Vagy aligha szállnánk fel olyan repülőgépre, melynek pilótája térkép és útvonalterv nélkül csak úgy elindulna valamerre. A „Gyere velem, én se megyek sehová!” felelőtlen cinizmus megengedhetetlen gyülekezeteink vezetésében. Tisztában vagyok azzal, hogy az egyház nem termelőüzem, nem oktatási intézmény, de mégsem működhetünk csupán „losung” igékre hivatkozva, ahogyan ezt némelyek egy kegyes frázissal elintézik.

Reménységünk, hogy a 2007/2008-as tanévre kiadott munkaprogrammal új korszak kezdődik gyülekezeteink életében. A jövőben hároméves vetésforgóban állít majd össze az éppen soros egyházkerület olyan átfogó munkaprogramot, amely minden gyülekezet számára használható anyagot kínál egy egész esztendőre.

Könnyen belátható, hogy ezzel rengeteg időt és energiát lehet megtakarítani, hiszen nem kell minden lelkésznek, minden gyülekezetnek külön munkatervet készítenie. Emellett – remélhetőleg – egyházunk közösségi tudata, az összetartozás, az együttes gondolkodás és munkálkodás is erősödhet általa.

Erre a csapatszellemre – vagy amint nemrégiben országos felügyelőnk fogalmazott: „összezárásra” – égető szükségünk van. Sajnos még mindig sok a magányos „harcos”, a nagy „szólista” lelkészi karunkban. Viszont kevés az összejátékra kész és képes csapatjátékos. Pedig Jézus kettésével, illetve kisebb-nagyobb (tizenkét, illetve hetvenfős) csapatokban küldte ki tanítványait a szolgálatra.

Az idei ősz délen igen gazdag lelkésziktatásokban. Íme, a szeptemberi „szüret”: Soltvadkert, Dombóvár–Kaposszekcső–Csikóstóttós, Pécs, Budapest–Kőbánya. Egy lelkészváltás, –iktatás mindig ünnep a gyülekezetek életében, ezenfelül komoly

lehetőség az úgynevezett hivatásgondozásra, melynek hiányától sokan és sokat szenvedünk egyházunkban.

Egy-egy lelkésziktatás a jó hangulatú ünneplésen túl alkalmat adhat az új lelkésznek éppúgy, mint a lelkész kollégáknak a komoly önvizsgálatra: hogyan is állok a küldetésemmel? Érzem-e a súlyát az iktatási liturgia mondatainak, amelyekre az ünnepi feszültség miatt talán nehéz odafigyelni? Így az új munkaév kezdetén hadd idézzem, hadd ajánljam minden kedves szolgatársamnak csendes, elmélyült meditációra *Agendánk* szép és mély szövegrészleteit: „Áraszd ki rá Szentlelkedet, hogy lelkészi szolgálatában téged kövessen, mindenkor igazat szóljon szeretetben... Gondjaidra bízom a gyülekezetet, hogy pásztorold az Úr Jézus Krisztus népét, ne kényszeredetten, hanem örömet, ne haszonlesésből, hanem odaadóan, ne uralkodjál a reád bízottakon, hanem légy a gyülekezet példaképe...”

Lelkigondozói szempontból különösen kényes a helyzet ott, ahol hosszú ideig szolgált kolléga adja tovább a pásztorbotot. Itt fokozott tapintat, empátia és bölcsesség kívántatik mindkét oldalról. Ahogyan erről a *Stáció* című vallási magazinban olvashattunk: szükséges az egyházban, egyházunkban is kialakítani a „visszavonulás kultúráját”...

Nem kevésbé izgalmas, amikor két lelkésznek kell egymás mellett szolgálnia. A kettős iga, a tandem néha igencsak csikorogva működik. De néhány pozitív példa igazolja, hogy lelkészeink nemcsak szólóéneklésben, hanem duettben is jók.

A lelkésziktatás a gyülekezeteket is komoly kérdésekkel, elvárásokkal és vállalásokkal szembesíti. Nem elég csupán a parókiát lakhatóvá tenni és az ünnepi vendéglátást megszervezni. Adja Isten, hogy a beiktató esperes szava szíven találja a gyülekezet népét is: „A gyülekezet gondjaiba és szeretetébe ajánlom N. N. lelkészt, a mi testvérünket az Úrban: tiszteljétek és becsüljétek őt az egyház Urától rendelt elöljárótokként, hallgassatok szavára az Úrért...”

Beindult a tanév, munkatervet kaptunk a *Növekedés* reménységével, több helyütt új lelkész lépett szolgálatba. Tehetünk-e most végül többet, fontosabbat, mint hogy együtt imádkozzuk az ősi confirmát: „Erősítsd meg, Istenünk, amit cselekedtél értünk, és ne hagyd el népedet, kezeid alkotását! Erősítsd meg, Jézusunk, amit cselekedtél értünk, és tartsd meg, akiket megváltottál véred árán! Erősítsd meg, Szentlélek Isten, amit cselekedtél értünk, és egyesítsd híveidet békekességben!”

[2007. szeptember 23.]

Tót atyafiak – jó palócok

Mikszáth Kálmán két jóízű novellafüzérének címe intonálja válaszkeresésemet *Jeszzenszky Géza* október 6-i pozsonyi beszédének drámai záró kérdésére: „Magyarok, szlovákok, vajon mikor értjük meg a történelem üzenetét?” (*Evangélikus Élet*, 2007/41. szám, 8. oldal)

Ugyanezen a hétvégén, amint erről lapunk is beszámolt, *Miloš Klátik* szlovák egyetemes püspökkel együtt átutaztuk a fél országot: Tótkomlóstól Békéscsabán, Budapesten át egészen Balatonszárszóig. Az ünnepi szertartásokon és pohárköszöntőkön túl igazi testvéri eszmecegerét folytathattunk egymással, hiszen tudatosan – részben – közös kocsiiban (ha nem is egy csónakban) utaztunk.

Kapcsolatunk, amely talán megérett a barátság névre is, közel egyidős a rendszerváltással. Tipikus közép-európai történet: egy magyar lelkész, aki hosszú ideje szolgál szlovák gyökerű gyülekezetben, Nagytarcsán, végre találkozik egy szlovák kollégájával, aki pár kilométerre a magyar határtól, Pozsony egyik elővárosában, Petržalkán épít gyülekezetet és később templomot is. Hogy mi ebben a tipikus, ha úgy tetszik, tragikomikusan közép-európai? A találkozáshoz, a megismerkedéshez mindkettőnknek Dániáig kellett utaznunk, hogy egy nemzetközi konferencián fedezzük fel egymást. Ott és akkor született az elhatározás: gyülekezeteink között partnerkapcsolatot építünk ki. Ez ismétlődő csoportos látogatásokban, kölcsönös vendégszolgálatokban öltött testet és működött hosszú éveken át, mígnem mindkettőnket „utolért” a püspöki kereszt...

Természetesen idő kellett, hogy mi, „távoli” szomszédok jobban megértsük egymás igazi helyzetét. *Miloš* testvérem például többször prédikált lelkesen, ékes irodalmi szlovák nyelven Nagytarcsán, akárcsak legutóbb Békéscsabán. Íme, a kedvesen őszinte visszhangok egyike: „Gyönyörűen beszélt a püspök úr, hát még ha értettük volna...” Ki ne tudná, hogy a magyarországi tót nyelv és az irodalmi szlovák nem feltétlenül esik egybe?

De számomra is kijózanító volt a pozsonyi lecke, amikor Petržalkán németül kellett prédikálnom, szlovák fordítással, mert a magyar szót csak néhányan értették volna... Érdekes módon a legutóbbi balatonszárszói esperesi akadémián szintén németül hangzott szlovák püspök kollégám előadása, és utána a diskurzus is a néhai K. und K. monarchia nyelvén zajlott. Mindez több, mint kissé fonák történelmi örökség, sokkal inkább sürgető feladat.

Bizony, éppen itt az ideje, hogy megtaláljuk a közös nyelvet! Nem szeretném túlértékelni egyházaink diplomáciai szolgálatának súlyát. De úgy vélem, a szlovák-

magyar kapcsolatok égetően aktuális rendezésében több esélyünk és lehetőségünk van, mint politikusainknak, akik újra meg újra – ők tudják, milyen megfontolásból – feltépik közös múltunk éppen csak behegedő, sajtó sebeit.

Naivítás azt hinni, hogy feszültségeinket majd a „mindenható” Európai Unió megoldja. Erre a kelet-közép-európai nyavalyára nincsen orvosság se Brüsszelben, se Strasbourgban.

Tót és magyar, tót-magyar és magyar-tót atyafiaknak kell őszintén egymás szemébe néznünk. Honnan is jöttünk? Mióta élünk együtt itt a Kárpát-medencében? Vizsgáljuk meg a nevünket, a családfánkat! Vajon akad-e „tisztá” magyar és „tisztá” szlovák?! Lapozzunk bele egymás énekeskönyvébe: mennyi közös lelki erőforrás. Kóstoljunk bele bátran egymás tányérjába: mennyi közös recept, íz és zamat!

Kár lenne elhallgatni, hogy van mit rendeznünk egymással. Szomszédok, atyafiak között is aligha kerülhetők el bizonyos konfliktusok. Van bőven megbeszélni- és tisztáznivalónk. Van miért bocsánatot kérni egymástól, és van mit megbocsátanunk egymásnak.

Ebbe az irányba történt már egy szerény, halk lépés, amikor éppen egy évvel ezelőtt megjelent a Magyarországi Evangélikus Egyház püspöki tanácsának nyilatkozata a szlovák–magyar megbékélésről (*Evangélikus Élet*, 2006/41. szám, 1. oldal). Őszintén szólva mindez akkor csekély visszhangot váltott ki... Most viszont, amikor a békcsabai szószéken újra felolvastam a sajnos még mindig aktuális nyilatkozatot, pozitívabbnak tűnt a fogadtatás. Püspök testvérem éppúgy, mint a csabai szlovák főkonzul, *Stefan Dano* elkérte a magyar–szlovák nyelvű dokumentum szövegét, hogy megfelelő diplomáciai csatornákon eljuttassák az illetékesekhez.

De úgy vélem, nekünk nem kell várnunk az „illetékesekre”. Testvéri kapcsolataink helyreállításának forrása nem lent vagy fent található, hanem „legfelül”. Abban a közös Úrban, akiről Pál apostol sorait aktualizálva vallhatjuk: Krisztusban tehát nincs többé sem szlovák, sem magyar... mert ti, mert mi, tót és magyar atyafiak és atyalányok, mindnyájan egyek vagytok, egyek lehetnénk a Krisztus Jézusban! (Gal 3,28 után szabadon...)

[2007. október 21.]

Honnan számolunk?

Lapunk hivatalos megjelenésének napján, november 18-án – Deo volente – Amerikában élő magyar hittestvéreink között szolgálhatok a clevelandi gyülekezetben. A tengerentúli magyar evangélikusság lapja, az *Erős Vár* igazi magyaros vendégszeretettel harangozta be az óhazából érkezők látogatását. Az előzetes híradásból többek között az is kiderül, hogy az istentiszteletet követően csirkepaprikás-ebéden lehetünk együtt a gyülekezettel. Szép példája ez – divatos kifejezéssel – a holisztikus gyülekezetépítésnek, amikor egyaránt igyekeznek gondoskodni az éhező lélek és test táplálásáról...

A *Bernhardt Béla* főesperes által szerkesztett patinás lap – 77. évfolyam! – *Mindennapi kenyér* című rovatából azt is megtudhatjuk, hogy november 18-a a pünkösöd utáni 25. vasárnap. Ezek szerint a tengerentúlon még az egyházi esztendő helytelenül ünneptelen félévnek nevezett időszakának vasárnapjait is másként, máshonnan kiindulva számolják.

Legalábbis számomra sokkal többet mond, ha Krisztus népe az egyik legjelentősebb üdv- és egyháztörténeti eseménytől, pünkösdtől indul el, mint hogyha a részben dogmatikai megfontolásokból kreált Szentháromság ünnepétől. Nem is szólva arról a nyakatekert datálásról, amely újabban honosodott meg egyházunkban, mely szerint a mögöttünk lévő vasárnap a „Szentháromság ünnepe után az utolsó előtti megelőző vasárnap”. Boldogok, akik hallgatják, és meg is értik...

A józan ész és minden egyéb gyülekezetpedagógiai szempont azt súgja, hogy ilyenkor ősszel már bátran „engedjük el” a távolba tűnő májusi, júniusi ünnepek fakuló üzenetét. Vajon nem igazodhatnánk-e a – némi teológiai túlzással – második pünkösödnél is tekinthető reformáció ünnepéhez, legalább az evangélikus egyházban?!

Örülök, hogy az utóbbi években már az egész októbert a reformáció hónapjaként hirdettük meg a protestáns egyházakban. Kérdés, hogy ebből mi tapasztalható gyülekezeti szinten, és mi érzékelhető a külvilág számára. Reformáció ünnepe hazánkban munkanap, amely 2001 óta talán még inkább árnyékba került a hivatalos munkaszünetté vált „mindenszentek” ünnepe miatt.

Amikor oly sokat fáradozunk liturgiánk gazdagításán, érdemes lenne megfontolni az egyház újjászületésének ünnepét körülölelő vasárnapok „profilírozását”, hogy ne vesszenek el az őszi ködben szürkén, jellegtelenül. Egyik lehetséges vezérfonalként kínálkozik a négy reformátori felismerés tömör summájának kibontása: *solus Christus, sola fide, sola gratia, sola Scriptura*. Ez utóbbi egyben a Biblia-vasárnapot is integrálhatná,

melynek egyházunkban már hagyományosan a reformációt megelőző vasárnapon van a helye.

De vajon nem avultak-e el mára a középkor és újkor határán meghirdetett teológiai felismerések? A közelmúltban, éppen reformáció ünnepén frappáns választ kaptam erre a jogosnak tűnő kétségre, kérdésre. Lapunk előző számának címlapján fényképes tudósítást olvashattunk a fasori Reformáció park alapkövetételéről. Ez az ünnepség meggyőzően bizonyította, hogy mennyire aktuálisak a közel fél évezredes „útjelző táblák”. A park szívében négy hatalmas, mintegy hatméteres kőoszlop hirdeti majd a 16. század lelki forradalmának iránymutató felismeréseit a 21. század útkereső embere számára: egyedül Krisztus, egyedül a hit, egyedül a kegyelem, egyedül a Szentírás.

Nem titok, sőt büszkék lehetünk rá, hogy az emlékpark ötletgazdája *Aradi György* fasori lelkész. Öröm, bár ez talán természetes, hogy tervéhez lelkes támogatókra talált a kerület protestáns lelkészeinek közösségében. Az viszont már meglepő, s egyben jól mutatja a reformáció üzenetének időszerűségét, hogy a park megvalósulását nyitottan felkarolta Erzsébetváros önkormányzata *Hunvald György* polgármesterrel az élen, komoly anyagi áldozatot is vállalva. A kerület vezetője az alapkövetéleti ünnepségen elmondott beszédében olyan világosan foglalta össze a reformáció aktualitását, hogy az bármelyik evangélikus lelkésznek is becsületére vált volna...

Az ünnepséget követően a fasori gimnázium könyvtárában tartott fogadáson megismerkedhettem a monumentális emlékmű alkotójával, *Lestyán Goda János* szobrászművésszel. Már meg sem lepődtem, amikor pár mondat után kiderült: a mester gyökerei a szarvas-ótemplomi gyülekezetbe nyúlnak. Jelenleg ugyan Kispesten él, de a nagyszabású munkát egy békési szobrászműhelyben végzi majd el.

Úgy tudjuk, a reformációi park szoboregyüttesének formálódásánál, születésénél lapunk is szeretne jelen lenni. Amint alakulnak már a kőtömbök, az *Evangélikus Élet* képes tudósítással készül jelentkezni a helyszínről, tavasszal pedig – reménység szerint – már az ünnepélyes avatásról szólhat a tudósítás. Addig is, ha úgy tetszik, bátran számolhatjuk az időt akár a reformáció ünnepétől is...

[2007. november 18.]

How are you?

Hogy vagy, hogy vagytok? – hangzik a közvetlen amerikai köszönés, amelyre a megszokott válasz csupán ennyi: „Fine”, azaz remekül. Amerikában nem sikk panaszkodni, eltérően hazánktól, ahol szinte kötelező...

Miután az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia (AMEK) meghívására alig tíz napot töltöttünk – feleségemmel együtt – a clevelandi magyar evangélikusok között, elhamarkodott lenne megválaszolni a kérdést, hogyan is vannak messzire szakadt hazánkfiaink és hittestvéreink. Csupán néhány benyomásomat, élményemet szeretném megosztani olvasóinkkal.

Hűség a kevesen – ezzel a frappáns, biblikus címmel írta meg *Bernhardt Béla* főesperes a torontói magyar evangélikusság történetét; a cím jól tükrözi az egész észak-amerikai lelkigondozói munka lényegét. Illusztrálta mindezt, hogy azon a vasárnapon, amikor az 1906-ban alapított, első clevelandi magyar evangélikus gyülekezetben prédikálhattam mintegy húsz-huszonöt tagból álló, magyarul már csak részben értő közösségnek, *Tamáty Zoltán* lelkész kollégám közel ezer (!) kilométert autózott, hogy Torontóban egy háromfős gyülekezetnek tartson istentiszteletet...

Biztatóbb helyzet fogadott minket a nyugat-clevelandi gyülekezetben, amelyet immár egy évtizede *Tamáty Éva* pásztorol. Itt közel nyolcvanán ünnepeltük a reménység vasárnapját. Az istentiszteleten kis létszámú, de lelkes énekkar és gyermekcsoport is szolgált. Az alkalom különleges színfoltjaként felszentelhettem a templom új oltárképét, *Buzáné Ormai Ildikó* alkotását. A festmény, a csővári templom oltárképének másolata, Jézus és a samáriai asszony találkozásáról prédikál az egyházművészet eszközeivel. A Tamáty lelkész házaspár korábban Csőváron szolgált, így most számukra egy kis darab óhazát is szimbolizál ez a kép.

A templomi ünnepet jó hangulatú közebed követte hamisítatlan hazai ízekkel, hála a kitűnő erdélyi szakácsnőnek. Ezeknek a közösségerősítő alkalmaknak komoly hagyományuk van, ugyanakkor az étkezésekért befizetett adományok összege bevételi forrást is jelent a gyülekezetnek. Talán nem köztudott, hogy Amerikában ismeretlen a gyülekezetek állami vagy közegyházi támogatása. Egy keresztény közösség csak akkor életképes, ha áldozatkészen önfenntartó, illetve kreatívan vállalkozó. Ebből bizony itthon is tanulhatnánk, ahol kissé elkényelmesedve, gyakran kívülről, „felülről” várjuk az anyagi segítséget...

A kevesen való példás hűséget éltük át az AMEK 32. biennális közgyűlésén is, ahol Bernhardt Béla precíz elnöki jelentéséből megtudhattuk, hogy a maroknyi szervezet közreműködésével hazánkból immár több mint húsz teológushallgató,

illetve lelkész tanulhatott az Egyesült Államokban. Említsük meg hálás köszönettel az ösztöndíjat biztosító alapítványokat létrehozó adakozók nevét: 1992 óta a *Fuchs Frigyes és Irén ösztöndíj* jóvoltából a chicagói Lutheran School of Theology, 2005-től pedig a *Blaho–Miller-ösztöndíj* segítségével a columbusi Trinity Lutheran Seminary is fogad magyarországi fiatalokat.

Az AMEK másik fontos szolgálata a 77. évfolyamában járó, *Erős Vár* című újság kéthavonkénti megjelentetése. A lap – többek között – fontos információs összekötő kapocs az észak-amerikai magyar evangélikus szórvány és a hazai egyház között. Béla bácsi, a lap fáradhatatlan szerkesztője hangsúlyozta, hogy örömmel venné, ha itthoni szerzők aktívabban bekapcsolódnának a cikkírásba. Kérését a szerkesztőség címének közzétételével is szeretnénk támogatni: Erős Vár, P. O. Box 770828, Lakewood, OH 44107-0038. Az AMEK e-mail címe: AMEvKo@sbcglobal.net.

Az AMEK-közgyűlésnek különben a Magyar Társaság (Hungarian Association) 47. kongresszusa adott helyet Cleveland egyik elegáns belvárosi szállodájában. A háromnapos rendezvény keretében előadást tarthattam a hazai történelmi egyházak helyzetéről, valamint részt vettem egy kerekasztal-beszélgetésben, amelynek izgalmas témája ez volt: *Kormányfelelősség és magyar jövő*. A kongresszus főtémáját ebben az évben így hirdették meg: *Wass Albert nyomában Erdélyért és magyar hazánkért*. A rendezvény ünnepi szónoka az író egyik fia, *Czegei Wass Huba* nyugalmazott dandártábornok volt, aki néhány bevezető magyar mondat után angol nyelven idézte föl édesapjával kapcsolatos emlékeit...

Kezembe került *Wass Albertnek* egy 1992-ben született írása, amely – sajnos – másfél évtized múltával sem veszített aktualitásából: „...nem tudok megszabadulni attól az érzéstől, hogy mi, magyarok, minden velünk született és bennünk rejlő tehetőség ellenére is, a világ legélhetősebb népe vagyunk. Egyéni tehetségünk révén nagyszerűen tudunk érvényesülni. De együtt? Közös nemzeti céljainkért? Közös jövőnkért? Ahányan vagyunk, annyifelé húzunk, és így szekerünk elsüllyed a sárban...” A bizonyos tekintetben tragikus sorsú erdélyi költő és író intése ma is szíven talál minket az óhazában éppúgy, mint az Újvilágban...

Látogatásunk célja éppen a magyar–magyar kommunikáció, az együttműködés, az összefogás segítése volt. Látványos eredményekről nem számolhatunk be, de talán valami elkezdődött az AMEK és a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek) között, az ottani és itteni magyar evangélikusok között.

Bátorító, hogy a már említett nevek mellett olyan elkötelezett magyar testvéreket ismerhettünk meg (és élvezhettük vendégszeretetüket!), akik ugyanezen ügyért élnek és égnek a tengeren túl. Hadd említsem őket hálás szeretettel, ábécésorrendben:

Baranski Tibor, Beodray József Ferenc, Bójtös László tiszteletbeli konzul, Forgách Péter, Kondray Gergely, Rácz Zsuzsa, Tomaschek László – hitvestársaikkal együtt.

Külön ajándék volt – hála Bernhardt Béla és felesége remek szervezésének –, hogy megismerkedhettünk az Északkelet-ohiói Evangélikus Egyházkerület püspökével, *Elizabeth Eaton*nal és anglikán lelkész férjével is. Nem is akarhol, az egykor híres clevelandi magyar negyed, a Buckeye remek magyar vendéglőjében, a Balaton étteremben fogyaszthattunk el ízletes munkaebédet. Igyekeztünk nem formálisan, hanem komolyan válaszolni a köszönés kérdésére: „How are you?” Ószintén megosztottuk egymással szolgálatunk gondjait és örömeit, melyek között meglepően sok közös, illetve hasonló akadt. De miért is lenne ez meglepő? Végső soron ugyanabban a teremtett világban próbáljuk közös Urunkat szolgálni és követni.

Látogatásunk meghatározó élménye volt, hogy igazi nagycsaládi közösségben élhettük át a speciálisan amerikai ünnepet, a thanksgivinget, a hálaadás napját. Hadd idézek befejezésül abból az imádságból, amelyet házigazdáink – a Tomaschek család – az ünnepi asztalnál olvastak fel: „Kegyelmes Isten, tölts be minket hálával fizikai és lelki áldásaidért. Ezen a napon külön is megköszönjük a mindennapi kenyér és a család ajándékát. Könyörgünk azokért, akik éhségtől, félelemtől és magánytól szenvednek bárhol a világon. Áldj meg minket ezután is, ajándékozz nekünk békességet. Ámen.”

Hálaadó imádságra itt, az óhazában is szabadok vagyunk!

[2007. december 16.]

Jussunk végre hétről a nyolcra...

Nem könnyű egyről a kettőre, ötről a hatra jutni, pedig ezekben a napokban hétről a nyolcra kellene továbblépnünk! Ökumenikus imahétre készülünk... (Vajon tényleg készülünk?!) Precízebben fogalmazva: imanyolcadot hirdetünk a keresztény egységért. S ezen a ponton valóban fejlődés, minőségi változás lenne, ha felfedeznénk, mennyivel több, miben más a nyolc, mint a hét.

Nyilvánvalóan nem a napok mennyisége, az imahét hossza a kardinális kérdés. Sokkal inkább annak a felismerése a fontos, amit az idei programfüzet egyik bevezető mondata világosan megfogalmaz: „Az egységre törekvés egész esztendőre szóló feladat.” Tegyük hozzá: egész életünkre szóló feladat! Az imahét nem kegyes kampány, amelyet a hosszú, unalmas téli estékre találtak ki, hogy azután a hetedik napon szépen lekerekítsük, kipipáljuk, mondván: ezen is túl vagyunk...

Az idén a bibliai mottó is – „...szüntelenül imádkozzatok...” – frappánsan szemlélteti az imanyolcad szimbolikus üzenetét: nincs megállás, nincs szünet, nincs záróak-kord. A nyolcadik napon újrakezdjük, pontosabban: meg se szakítjuk az Istennel és egymással folytatott élő és éltető kommunikációt. Ebből a szempontból érdemes visszahelyezni a kiragadott apostoli biztatást eredeti kontextusába: „*Mindenkor örül-jetek, szüntelenül imádkozzatok, mindenért hálát adjatok...*” – bátorítja Pál az akkori és mai igehallgató, imádkozó közösségeket (1Thessz 5,16–18a).

Kevés az öröm, ritka a hála egyéni és közösségi hitéletünkben? Tárjuk még széle-sebbre a nyílás- és nyitászáró szerkezeteket talán kissé elhasznált, áporodott levegőjű „erős várainkban”! Engedjük, hogy a Lélek szele átjárjon, felfrissítsen minket! Nem kell félnünk az ilyen szellőztetéstől, a „spirituális ökumenizmustól”. Már idézett programfüzetünk használja ezt a sajátos kifejezést.

Vajon mit rejt a kissé misztikus szókapcsolat? Érdemes végiggondolni a felkínált választ: „A spirituális ökumenizmus a lelki ajándékok megosztását igényli, hogy ha valami hiányzik egy-egy felekezetből, az a másokban találja meg a szükséges ki-egészítést. Ez képessé tesz minket arra, hogy a felekezeti sajátságokon túl eljussunk minden adomány Forrásához... A spirituális ökumenizmus elvezethet minket az emlékezet gyógyulásához is... Más szóval a lelki ökumenizmus célja a keresztény egység, amely misszióba küld minket Isten dicsőségére...”

Mondhatjuk, hogy szép ez az ökumenikus „propagandaszöveg”, könnyű a brosúrából idézgetni, de vajon mindebből mi működik a valóságban? Létezik-e ökumenikus együtt munkálkodás a hétköznapiakban, túl hét-nyolc szépen megrendezett ünnepi alkalmon?

Személyes emlékeimet próbálom felidézni, melyek életre szólóan meghatározták viszonyulásomat a jó pásztor „más” (Jn 10,16!) juhaihoz. Kezdő lelkészként egy évet dolgoztam a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának irodájában *Próhla Károly* főtitkár mellett. Ez idő alatt sokat tanultam, tapasztaltam. Semmiképpen se szeretném a ma oly divatos, szinte kötelező módon lesajnálni a hivatalos, szervezett ökumenikus erőfeszítéseket. De tény, hogy döntően pozitív ökumenikus élmények először gyülekezeti közegben értek.

Éppen harminc éve első önálló gyülekezetemben, Pécelen éltem át a legelső olyan ökumenikus imahetet, melynek magam is aktív részese lehettem. 1978-at írtunk, egészen más volt hazánkban a politikai, egyházpolitikai klíma, de nem ez határozta meg az ökumenikus éghajlatot a fővárosközeli kis településen. Még ma is emlékszem az akkori bibliai mottóra: „Nem vagytok idegenek...” (Ef 2,19)

Ez nem üres „losung” volt csupán. Pécelen évi ötvenkét hétig tartott a spirituális ökumenizmus. Rendszeresen együtt voltunk igére figyelő, imádkozó közösségben a

katolikus plébánossal, *Halász Endrével*, a református lelkész kollégával, *Orosz Ferenc*cel és a baptista lelkipásztorral, *Révész Benjámin*nal. Minden hivatalos ökumenikus nyilatkozatnál és dokumentumnál többet jelentett, amikor Bandi bácsi becsöngetett, hogy „talált nekem” egy evangélikust valamelyik közeli kórházban... El lehet-e felejteni, amikor az evangélikus parókia romos kéményének újralfalazásához mesterember címét keresve válasz helyett a baptista kolléga nyitott be kőművesruhában, néhány belevaló presbiterével együtt? Pár óra múlva minden téglá a helyére került. Lám, a spirituális ökumenizmusnak akár ilyen praktikus gyümölcsei is lehetnek...

Mindez csak kedves nosztalgizálás lenne? Hogy akkoriban a külső nyomás tartott volna minket jobban össze? Hogy a ránk szakadt szabadság szükségszerű következménye a felekezeti önzés felerősödése? Nem tudom elfogadni az efféle keserű, cinikus bölcselkedést!

Isten legyen irgalmas hozzánk, ha csak érdekből, kényszerű taktikából és félelemből vagyunk képesek összefogni valamiféle közös ellenséggel szemben. Jaj nekünk, ha visszaélünk a szabadság ajándékával, ha csak magunkat akarjuk hizlalni, megtartani.

Az igazi egységötörekvés nem lehet a külső klíma, a széljárás függvénye. Egyetlen tiszta forrása az a Lélek, aki valóban szabaddá, Isten gyermekévé tesz. Pál erről így tanúskodik: „Mert nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atya!«” (Róm 8,15)

Ez a Lélek, az erő, a szeretet és józanság Lelke, az Atya és a Fiú Lelke, az egység és szabadság Lelke segítsen, vezessen minket tovább – hétről a nyolcra!

[2008. január 20.]

Mi történt Békéscsabán?

A címként olvasható kérdést többen is feltették a közelmúltban, amikor kipattant a hír: az egyházkerület öttagú bizottsága – köztük egy-egy gazdasági és jogi szakember – kétnapos vizsgálatra érkezik a Viharsarok fővárosába. A válasz egy ismert, de igazi tartalmára nézve mára kissé feledésbe merült latin kifejezés: *canonica visitatio*. Talán nem árt felidézni a *canonica visitatio* (vagy *visitatio pastoralis*) kifejezés magyarázatát: a püspök időnkénti ellenőrző látogatása az egyházmegyében vagy -kerületben.

A böjti időszakhoz illő bűnbánattal kell megvallanom, hogy püspöki szolgálatom első négy esztendejében, bár igyekeztem a Déli Egyházkerület valamennyi

gyülekezetébe eljutni, ezek a látogatások többnyire rövid, főleg ünnepi eseményekhez (évforduló, iktatás, ordináció) kötődő alkalmak voltak. Ha az egyházkerület elnöksége nem csupán ünnepi „dekoráció” szeretne lenni, akkor nélkülözhetetlen gyülekezeteink, lelkészeink hétköznapi életének és szolgálatának mélyebb, átfogó megismerése. Ez viszont többnapos látogatást igényel, melynek hatékonyságát növeleli, ha a püspököt és elnöktársát, a kerületi felügyelőt szakértők segítik a vizitációban.

Miért éppen Békéscsabán kezdtük a vizsgáldást? Egyházi törvényeink szerint „az esperes joga és kötelessége az egyházközségekből legalább háromévenként általános vizsgálatot tartani, s a vizsgálatról az érintett egyházközségnek és a püspöknek jelentést tenni. Az esperes egyházközségében való vizsgálatról az illetékes püspök rendelkezik.” (2005. évi törvény 61. § 1–2.)

A törvényi kötelezettségen túl személyes motiváció is vonzott Csabára, hiszen 2003 szeptemberében a Nagytemplom oltárától indultam a püspöki szolgálatba szimbolikus pásztorbottal a kezemben. Ezért is örülök, hogy az idézett definícióban a *pásztori* jelző is szerepel. Így igazán nem is volt kérdés számomra, hogy a most induló vizitációk startköve Békéscsaba legyen.

Miből áll a *canonica visitatio*? Talán egy olyan átfogó egészségügyi vizsgálathoz hasonlítható, amelyben valóban az egész helyi Krisztus-test, az adott egyházközség életének megőrzése, erősítése, az esetlegesen beteg részek gyógyításának elősegítése a cél.

A vizsgálatnak akadnak kicsit szárazabb „kötelező gyakorlatai”. Ilyen a gyülekezeti adminisztráció ellenőrzése az anyakönyvektől a szolgálati naplóig, a könyveléstől a műkincsek szakszerű tárolásáig. Ezek is fontosak, mert vallom, hogy a jó rend megkövetelése nem áll ellentétben a jó hangulattal, a pásztori szeretettel. Ellenkezőleg: Isten éppen a káoszból teremt kozmoszt, azaz szép, rendezett világot. Pál apostol hangsúlyosan ír gyülekezeteinek a szép és jó rend szükségességéről, amely soha sem öncél. Sokkal inkább olyan eszköz, olyan csatorna, melyen keresztül a felülről jövő ajándékok gazdagon betölthetik egyéni és közösségi életünket.

A vizitáció másik részét a személyes találkozások, elbeszélgetések jelentették, melyekért igen hálás vagyok. Végre nem kellett sietni, az órát nézni, hanem tudtunk nyugodtan és őszintén beszélgetni a lelkész testvérekkel, munkatársaikkal, a gyülekezet és az egyházmegye vezetőivel. Lehetőség nyílt négy szemközti, komoly, szinte lelkigondozói beszélgetésekre is. Este pedig fehér asztal mellett élhettük át együtt a lutheri hilaritást, a derűt, a közös nevetés örömeit.

A hatékony időkihasználást segítette, hogy a beszélgetések párhuzamosan peregtek. Előre egyeztetett rendben – rajtam kívül – *Radosné Lengyel Anna* kerületi felügyelő és *Szabóné Mátrai Marianna* püspökhelyettes is igen hasznos interjúkat készített felelős

gyülekezeti munkatársakkal és vezetőkkel. Mindeközben *Csorba Gábor* gazdasági osztályvezető és *dr. Száraz Csenge* jogi szakértő az egyházközség és az egyházmegye gazdasági működését világitották át.

Hihetetlenül sok minden fért bele ebbe a két sűrű napba. Találkoztunk bibliaórai közösségekkel, ahol igehirdetéssel szolgálhattunk. Köszönthettük a gyülekezet éppen aznap nyolcvanesztendő nyugdíjas lelkészét, *Kovács Pált*, valamint *Völgyesi Attilánét*, a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény művészeti igazgatóhelyettesét, aki a közelmúltban kapta meg a város önkormányzatától a *Békéscsaba kiváló pedagógusa* kitüntetését.

Ellátogattunk az erzsébethelyi (jaminai) gyülekezetbe. Jártunk az evangélikus kollégiumban, a szeretetotthonban, még a gyülekezet temetkezési irodájában és egyik temetőjében is. Ha csak egy futó benyomás erejéig is, de kijutottunk a környékbeli szórványba, megtekintettük a mezőmegyeri és az újkígyósi templomot.

Végül a gyülekezet presbitériumával oszthattuk meg a látogatás élményeit, tapasztalatait. A vizsgálat huszonnyolc pontból álló kérdőívének eredményeit részletes jegyzőkönyv rögzíti, amely segítheti majd a feltárt hiányosságok pótlását is. A presbitéri ülésen őszintén előkerültek a gyülekezetépítés aktuális kérdései – egy evangélikus óvoda indításának régen vajúdo problémája éppúgy, mint a telekgerendási leánygyülekezet éledésének biztató jelei.

Mi történt Békéscsabán február 4–5-én? Semmi rendkívüli, de talán mégis valami új, reménykeltő folyamat indult meg. Bőven maradt nyitott kérdés és megoldatlan probléma, de bízunk benne, hogy az elkezdett őszinte és felelős párbeszéd, a közös gondolkodás folytatódik. Ilyen módon megosztva egymással gondokat és örömeket épülhetünk, növekedhetünk kölcsönös bizalomban erősödő, egészségesebb, szolidárisabb Krisztus-testté Csabán éppúgy, mint egész egyházunkban.

[2008. február 17.]

Pilátus „krédója”

A böjti út végéhez közeledve, nagyhét táján mi lehetne fontosabb tájékozódási pontunk, mint a golgotai kereszt? Erről a keresztről hangot hallunk, hiszen az ott szenvedő Megváltó szószékké szentelte a gyalázat fáját: még ott is értünk imádkozik, még ott is nekünk prédikál. Utolsó szavai minden nagyhéten utolérnek, remélhetőleg szíven is találhatnak minket.

Kevésbé szoktunk viszont arra figyelni, hogy a keresztfán olvasható is valami. A halálos ítéletet kimondó Pilátus fontosnak tartotta, hogy három nyelven is közzétegye: ki, honnan és miért került a két kivégzendő gonosztevő közé. Mondhatnánk némi iróniával: íme, az ókori, többnyelvű tömegtájékoztató, ha úgy tetszik, „irat-misszió” egyik első zsenije... De jól tudjuk, a cinikus helytartó valódi motivációja a zsidóság megalázása, a vallási vezetők provokálása volt: „Lám, nektek ilyen királyok van...”

Az aljas szándék gyorsan célt ért, hiszen a főpapok azonnal tiltakoztak, és követelték: korigálja a feliratot aszerint, hogy csak Jézus mondta magát királynak. Ezen a ponton viszont váratlan fordulatot vett Pilátus drámája; *Reményik Sándor* zseniálisan szemlélteti ezt *Pilatus* című versében: „Ím, kövé vált a nádszál: oly kemény. / (...) Pilatus nő, ahogy beszélni kezd: / »A Messiástok megmenteni késtem, / De négy betűt a keresztfébe véstem, / E négy betű az én becsületem, / Hajótöröttségem utolsó roncsa, / Hitetlen hitem, büszke makacsságom, / Egy akarat az akaratlanságon.«”

A költő valamit megsejt a pilátusi lélek mélységének titokzatos háborgásából. Talán mégsem csak a cinikus bosszúvágy mozgatja a római császár helytartóját. Kérges lelkét talán mégiscsak megérintette valami Jézus szavából, abból az igazságból, tisztaságból, amelyre először csak kiégetten legyintett.

Nevelés és felesleges szerecsenmosdatás lenne Pilátus – mai, divatos szóval élve – „rehabilitálása”. A végső ítélet meghozatala – Pilátus, Júdás és társai ügyében, perében – nem a mi dolgunk. Hitvallásunk csak a pusztá tényt rögzíti: „...szenvedett Poncius Pilátus alatt...” Az *Apostoli* és a *Niceai hitvallás* nem minősít, nem ítélik. Hangsúlyozza, hogy megváltásunk nem valamikor, valahol a legendák világában történt, hanem térben és időben meghatározható történelmi esemény. Ezért talán nem egészen szerencsés a logikátlan véletlen szinonimájaként használni a „belekerült, mint Pilátus a krédóba” szellemeskedést...

Sokkal inkább érdemes rácsodálkozni arra, hogy krízishelyzetekben Isten miként tud felhasználni az igazság kimondására olyan embereket, akiktől erre a legkevésbé számítunk. Pilátus szavainak szinte prófétai súlyuk van, amikor Jézus kihallgatása során megállapítja: „Íme, az ember!” „...semmiféle bűnt nem találok benne.” (Jn 19,5.4) Ugyanilyen meglepő Kajafás titokzatos mondata: „...jobb nektek, hogy egyetlen ember haljon meg a népért, semhogy az egész nép elveszen.” (Jn 11,50)

Döbbenetes, hogy amikor a tanítványok cserbenhagyják mesterüket, amikor a kereszt tövében a szeretett tanítvány, János is megnémul, amikor csak gúny és megvetés zúdul a haláltusáját vívó töviskoronásra, akkor akad valaki, a mellette megfeszített egyik lator, aki hittel és reménységgel fordul hozzá: „Jézus, emlékezzél meg

rólam, amikor eljössz királyságodba.” S a válasz nem marad el: „Bizony, mondom néked, ma velem leszel a paradicsomban.” (Lk 23,42.43)

Legvégül, csattanóként, amikor már az ég elsötétül, a föld megrendül, a kivégzést felügyelő pogány római századosnak kell kimondania a választott nép vezetői, főpapok, írástudók és a Mester tanítványai helyett: „Bizony, Isten Fia volt ez!” (Mt 27,54b)

Önvizsgálatra, bűnbánatra, továbbgondolkodásra indíthatnak ezek a meglepő személyektől kapott váratlan hitvallások. Ha mi gyáván hallgatunk, Isten valóban kénytelen és kész akár a „köveket” is szóra bírni. Ugyanakkor ezeknek a különös hitvallásoknak van valami közös tragikumuk, amely figyelmeztet minket. Pilátusnak, a századosnak, a temetést vállaló titkos tanítványoknak, arimátiai Józsefnek és Nikodémusnak már csak a halott Jézus jut. Hitvallásuk tiszteletet parancsol – de elkésett múlt idő.

A mi nagy esélyünk és reménységünk, hogy nekünk ma az élő Jézus lehet az osztályrészünk. Erre bátorított minket már az év igéjének ígérete: „...én élek, és ti is élni fogtok.” (Jn 14,19) Mi a megfeszített, meghalt, de feltámadott, élő Jézus Krisztusról tanúskodhatunk, ahogy ez úrvacsorai liturgiánk egyik csúcspontján is megszólal: „Az Úr halálát hirdetjük, míg eljövend!”

Vele, a feltámadott Úrral adjon boldog találkozást nagyhét és húsvét áldott ideje: szószék alatt ülve, úrvacsorai oltárnál térdelve, gyülekezeti és családi közösségben!

[2008. március 16.]

Kiskorú felnőttek – nagykorú gyermekek

Úton a spirituális nagykorúság felé címmel olvashattunk tudósítást a közelmúltban a Déli Egyházkerület Bonyhádön tartott gyülekezetvezetői konferenciájáról (Evangélikus Élet, 2008/11. szám). Most, hogy az egyházi esztendő zarándokútján vándorolva lassan félúton vagyunk húsvét és pünkösd, a feltámadás és a Lélek ünnepe között, vessük fel újra a kérdést: vajon mit is jelent a spirituális nagykorúság, és mikor, hogyan juthatunk el erre az oly gyakran áhított állapotra?

Ebben az összefüggésben először tisztázandók az alapfogalmak: mit is értünk kis-, illetve nagykorúságon? A kiskorú szótárának kulcsszavai: én, enyém, nekem... Állandóan önmagával van elfoglalva, ugyanakkor képtelen gondoskodni magáról, így állandó külső segítségre szorul. Ebből adódóan önző és felelőtlen, és – éppen kiskorúsága „jogán” – felelősségre sem lehet vonni.

Ezzel szemben a nagykorú, a felnőtt azonkívül, hogy már képes gondoskodni önmagáról, mások szükségét is meglátja és felvállalja. Szótárában helyet kap az én mellett a *te/ti*, az *ő/ők* és a *mi* összefüggése. Nemcsak jogait tartja számon, de kötelességeit is elismeri, így felelősséget hordozó s egyben felelősségre is vonható szociális lény.

Ha így vizsgáljuk meg egyházunk, gyülekezeteink és a benne élők „érettségi szintjét”, igencsak vegyes, ellentmondásos képet kapunk. Nyilvánvaló, hogy a nagykorúság nem az évek múltával automatikusan beérő gyümölcs. Jócskán akadnak olyan infantilis, kiskorú felnőttek, akik „érett” fejjel is csak önmaguk körül forognak, és a másik ember csupán addig számít, amíg valami érdek köti őket hozzá. Sajnos ez az önközpontú, önmentő életstílus nemcsak egyes emberek, de gyülekezetek, egyházak kísértése is lehet.

Éppen az elmúlt vasárnap, a jó pásztor vasárnapján találhatott szíven minket a döbbenetes erejű, ítéletes prófécia az önmagukat legeltető, hizlaló pásztorokról (Ez 34). Hátborzongató kép: „*Kiragadom szájukból juhaimat...*” Gyakran ahelyett, hogy táplálnánk a másikat, felfaljuk egymást. Egy önpusztító országban, fogyó egyházban élve aligha rázható le könnyedén a sziklazúzó prófétai szó. Remélhetőleg tovább dolgozik bennünk az élő és ható ige.

De az ítélet kemény szava mellett meghallhatjuk az evangélium gyógyító hangját is: „*Majd én magam keresem meg juhaimat...*” Ennek az áldott keresésnek és megtalálásnak ígéretes idejét élhetjük meg húsvét és pünkösöd ünnepe között. Így válhatunk felelőtlen kiskorúakból felelős, nagykorú közösséggé: örvendező (Jubilate!), éneklő (Cantate!), imádkozó (Rogate!) gyülekezetté.

Ennek a terápiás folyamatnak a nyitánya a húsvét hajnali „ősrobbanás”, amelynek révén nemcsak a sziklasír, de a vaksi, hitetlen szemek és az önző, magukba forduló, bezárkózó szívek is kezdenek megnyílni. Az emberiség történelmének ezt a legnagyobb fordulatát XVI. Benedek pápa egyik homíliájában az evolúcióelméletből vett képpel szemlélteti: „Krisztus feltámadása a legnagyobb mutáció, a legdöntőbb ugrás egy teljesen új dimenzió felé, amely az élet és annak fejlődése hosszú történelmében valaha is történt, ugrás egy teljesen új rendbe.”

Ezt a fordulatot jelzi a tanítványok látványos tempóváltása. A csüggedt, kiégett vánszorgók hirtelen friss lendületet nyernek. Mindenki szalad: az asszonyok a nyitott sírtól a tanítványokhoz. Péter és János rohan a sziklasírhoz, hogy ellenőrizze a döbbenetes hír hitelességét. A fáradtan poroszkáló emmausiak is új erőre kapnak a kenyér megtörése után, és hevülő szívvel azonnal indulnak a Feltámadott evangéliumával a többiekhez.

Nemcsak a tempó, hanem a mozgás iránya is gyökeresen megváltozik. Nagypénteken még úgy tűnt, mindennek vége, a tanítványi közösség széthullik, mindenki visszazuhan régi énjébe, életébe. De húsvét hajnalával valóban minden újjá lesz: újra van értelme elindulni egymás felé, van mondanivalónk, adnivalónk egymásnak!

Ez a gyógyulás, ez a spirituális növekedés teljeseedik ki a pünkösdi csodával, amikor már nemcsak egymás felé fordulnak a Mester tanítványai, hanem a Lélek erejével elindulnak egy egészen más ember, más emberek, más népek felé is. A Lélek kiűz minden félelmet: nincs többé gátlás, előítélet, kirekesztés. Az erő, a szeretet és a józanság Lelke – a Feltámadott parancsa és ígérete szerint – elindítja az apostolokat a misszióba: minden néphez, a föld végső határáig, minden napon, a világ végezetéig...

Valahol itt kezdődik, ide gyökeredzik a sokat emlegetett „spirituális nagykorúság”, a címben említett, paradoxnak tűnő „nagykorú gyermekség”. A Szentlélek, a Spiritus Sanctus segítségével gyermeki bizalommal felismerem és vallom: „Abbá, Atyám!” De egy lélegzettel, ugyanazzal a Lélekkel, lelkülettel fordulok, indulok a másik felé, aki testvérem, fele-, sőt egészen barátom lehet Jézus Krisztusban, akkor is, ha még a nevét sem tudom.

Szeretném hinni, remélni, hogy valóban efelé vagyunk úton – legalábbis már félúton – húsvét és pünkösöd között. Van hát okunk és jogunk együtt örülni, énekelni és imádkozni: Jöjj, égi szent láng, nagykorú gyermekség Lelke! Oldj fel az önző kiskorúságból, a felelőtlen felnőtségből! Tölts el, küldj el!

[2008. április 13.]

„Konfirmáló” Szélrózsa

Pár hete a növekvő „Szélrózsa-bimbóról” olvashattunk lapunkban; a képzavart fokozandó, miért ne beszélhetnénk „konfirmáló Szélrózsáról” – akár kettős értelemben is? Egyrészt az országos evangélikus ifjúsági találkozó az idén nyáron lesz tizenkét éves, tehát lassan valóban felserdül, konfirmandus korba lép. Másrészt két hónappal a kőszegi, immár hetedik (!) nagy fesztivál előtt legfőbb ideje tisztázni a kérdést: vajon miről is szól, és miről nem szól a Szélrózsa? Miben, mire erősíthet, konfirmálhat minket – életkorunktól függetlenül?

Közös gondolkodásunknak különös kontextust adhat pünkösöd közelsége. Ez a jeles nap éppen a feltámadó „Szél” ünnepe, amikor a szélrózsa minden irányából

Jeruzsálemben összeverődő sokszínű tömeget szíven találta a Krisztusról szóló evangélium élő és ható szava. Vajon milyen esély van az idén nyáron Kőszegen ennek a pünkösdi csodának a megélésére?

Jézus figyelmeztet: „A szél arra fúj, amerre akar...” (Jn 3,8) Megrendelni, megszervezni nem tudjuk a Lélek munkáját, de a bennünk élő reménység szent joga és kötelessége – szélcsend idején is – előkészíteni, felhúzni a vitorlákat.

A Szélrózsa nem klasszikus értelemben vett, hagyományos evangélizációs rendezvény, de gerincét Kőszegen is az evangélium hirdetése adja a határokat átlépő, átszakító, megnyitó Jézusról. Erre lehet majd személyesen reflektálni esténként a „Nikodémusok óráján”, ahol reménység szerint éltető széljárás lesz...

A Szélrózsa nem tévesztendő össze a jól bevált csendesnapokkal sem. Egyik fő alkotó- és kötőeleme éppen a gazdagon, sokszínűen, nem ritkán meglehetősen hangosan szóló ének és zene. Ugyanakkor csendsátor kínál frissítő oázist a hallgatásra, illetve meghallgatásra szomjas betérőknek. Továbbá a Szélrózsák spirituális különlegessége az esti csendséta, amelyen mécsesek és igék fénye mutat iránnyt az útkereső zarándoknak.

1996-ban Váralján még nem is sejtettük, hogy az első Szélrózsa megrendezésével különleges, új munkaág született egyházunkban. Most, hogy a gyermek lassan felcseperedik, felnő, talán itt az ideje, hogy megfogalmazzuk: mi lett, mi lesz belőle? Magam, mint aki abban a kiváltságos helyzetben vagyok, hogy immár a hetedik Szélrózsámra készülhetek, sok szép emlékre és tanulságos tapasztalatra visszatekintve hármast választ próbálok adni a kérdésre.

A Szélrózsa – divatos idegen szavakkal megfogalmazva – többek között a hollisztikus rekreáció lehetőségét kínálja. A testi, lelki, szellemi töltekezés, felfrissülés, megújulás ajándékát élhetjük át közel négy napon át. A kreatív fantáziával összeálított programok valóban az egész embert igyekeznek megmozgatni, a szó szoros és átvitt értelmében. Sport, játék, ének, zene, tánc mind-mind egy célt szolgálnak: átélni, megélni, továbbadni az Istennel és egymással való közösség felszabadult örömét. Azt az egészséges vidámságot, amelyről énekeskönyvünk 68. dicséretében így vallunk: „Felüdülés, sport, zene, játék, / Zengjetez Istennek új éneket!”

Másodsorban a Szélrózsa egyházunk legmerészebb, határokat feszegető missziói vállalkozása. Váralja, Bodajk, Debrecen, Kismaros, Tata és Szolnok után a kőszegi találkozó végre mottójában is megfogalmazza a nagy dilemmát: „Hol a határ?”

Ez egyben igazi pünkösdi kérdés is, hiszen ezen az ünnepen a Lélek tüzével dinamizált evangélium minden elképzelhető határt átszakít. S egyben szédítő világtávlatokat nyit Krisztus tanúi, a születő gyülekezet és egyház előtt.

Komoly teológiai, elméleti és gyakorlati kérdés a szervezők számára, hogy ma hol a határ. Mennyire, meddig lehet megnyitni egy evangélikus ifjúsági fesztivál határait? Nyilvánvaló, hogy a szent cél sem szentesíthet minden eszközt, de nem szabad megriadni az evangélium továbbadásának szokatlan, új formáitól sem. Ilyen merész, nem kockázatmentes kísérlet lesz, amikor – Deo volente – július 18-án, pénteken este kivisszük a Szélrózsa programjait Kőszeg főterére. Így igazi városmissziói alkalommá tágulhat a találkozó: „A szél arra fúj, amerre akar...”

Végül, de nem utolsósorban örömmel tapasztalom, hogy a tizenkét éves Szélrózsa igazi mozgalommá, önálló munkaággá nőtte ki magát egyházunkban. Amint erről lapunkban is beszámoltunk (2008/15. szám), a tavaszi kőszegi előkészítő hétvégén közel száz önkéntes munkatárssal tekintettük át közös feladatainkat. A csapatot egy szintén önkéntesekből szerveződött team, a „tízek” gárdája koordinálja *Smidéliusz Gábor* „Szélrózsa-atyja” vezetésével. Mindez – szerényebb magyar méretekben, de – határozottan emlékeztet a német Kirchentag-mozgalom működésére, amelyben szintén döntő szerepet játszik az elkötelezett önkéntesek aktivitása.

Mit hoz a jövő? Aki Váralján még tizenévesek voltak, mára érett, talán már családos felnőttek. De teljesen érthetően továbbra is igénylik az egész embert megszólító, megmozgató nagy találkozást, töltekezés legalább kétévenkénti élményét. Így a Szélrózsa, megőrizve ifjúsági jellegét, egyre inkább kinyílik az érettebb korosztályok felé is. Hála Istennek, itt nem fenyeget a „kikonfirmálás” veszélye, sokkal inkább egészséges növekedést, tudatos építkezést tapasztalunk.

Hol a határ ebben a fejlődésben? A már többször is idézett pünkösdi válasz nyitva hagyja a kérdést: „A szél arra fúj, amerre akar...”

[2008. május 11.]

Megférsz vagy...

Viharokat kavart *Szeverényi János* országos missziói lelkész vezércikke, amely két hete jelent meg lapunkban *Megférsz vagy meghalsz* provokatív címmel. Különösen is a lelkészek internetes levelezőlistáján, a Fraterneten váltott ki az írás indulatoktól sem mentes teológiai vitát egyházunk missziói szolgálatáról.

A témában többszörösen is érintett vagyok, hiszen 1997-től egy cikluson át, azaz hat évig lehettem egyházunk első főállású missziói lelkésze a rendszerváltás után. Lassan öt éve, hogy átadtam a stafétabotot Jánosnak. Jelenleg a püspöki tanácson

belüli munkamegosztás jegyében hozzám tartoznak a különböző missziói területek. Nem felülről, hanem belülről szeretnék hozzászólni a cikk nyomán kiéleződő komoly teológiai kérdésekhez.

Szeverényi János – *nomen est omen* – *Keresztelő János* profetikus hangját idézi: „Megtérsz vagy meghalsz”... De az evangéliumok bizonyásgtétéle szerint Keresztelő János csalódására – „*Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk?*” (Mt 11,3) – nem a fejszés ítélet-végrehajtó érkezett meg Jézusban, hanem az a Messiás, aki azért jött, hogy életünk legyen, sőt bővelkedjünk. Tény, hogy ő is megtérésre hív, de nem pusztulással fenyeget, hanem a mennyek országának a közelségét hirdeti meg. Nem halálfelelemmel akar térdre kényszeríteni, hanem az örök élet evangéliumával, bűnbocsátó, gyógyító szeretetével vonz magához.

A 95 tétel nyomán ma is valljuk, hogy „a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen”, de a cikkíró azon állítása, hogy „mindennek a célja az egyházban a megtérés...”, aligha áll meg az evangélikus teológia mérlegén. Mint ahogy erősen ítéletes az a summás megállapítás is, hogy a liberalizmus, kultúrprotestantizmus, liturgiai buzgóság mind annak a jele egyházunkban, hogy „az élő Krisztus nincs jelen a szívünkben”.

Ugyancsak teológiai kétségeket és kérdéseket ébresztenek az olvasóban a következő sorok: „A titkos recept ismeretéhez, megértéséhez és megvalósításához szükség van beavatásra: az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten lényébe, valóságába való bemerülésre.”

Mindezek tisztázása érdekében szükség lenne olyan higgadt teológiai dialógusra, amely sajnos szinte ismeretlen egyházunkban. Nehezen értjük meg egymást, alig találjuk a közös nyelvet. Sokkal inkább fertőz a politika hisztérikus világából átvett személyeskedő, csak székértáborokban, kasztokban gondolkodni képes, a másikat stigmatizáló, szeretetlen intolerancia, amely bomlasztja amúgy is törekeny közösségeinket.

Bárcsak felismernénk végre, hogy az igazi cél nem a másik legyőzése, meggyőzése, hanem sokkal inkább a *megértése*. Hátha rajta keresztül is a Mester akar valamire megtanítani bennünket... Hátha olyan kincset kapok a másiktól, amely belőlem hiányzik... Hátha kölcsönösen ki tudjuk egészíteni, gazdagíthatjuk egymást...

Nem véletlen, hogy éppen a szeretethimnusz figyelmeztet arra, hogy töredékes – *Károlinál*: rész szerinti – az ismeretünk, töredékes a profétálásunk... A Lélek csodája, ajándéka, ha a részek egymásra találhatnak, kiegészítik, gazdagítják egymást. Milyen sokat sejtet a 122. zarándokzsoltár gyönyörű képe a szent városról, amely azért szép, mert részei „*jól illenek egymáshoz!*”

Egymásra utalt rész voltunk alázatos felismerésével szabad csak egyházunk missziói erőfeszítéseit – néha erőlködéseit – értékelnünk. Ha valaki, akkor egy néhai

országos missziói lelkész jól tudja, hogy nem a tömeg, nem a nagy számok a fontosak. De szabad örülni, ha százak mozdulnak meg a hívó szóra.

Ha valaki attól tart, hogy a „diakóniai” jelzőhöz hasonlóan a „missziói” kifejezést is elkoptatjuk, nevezhetjük akár kerületi találkozóznak, hálaadásnak is az eddigi missziói napokat. Lehet vitatni, hogy ezek mennyire hatékonyak a külvilág felé, de tény, hogy ilyenkor legalább kilépünk a megszokott egyházi épületek és keretek kényelmes fedezékéből, esélyt adva a Léleknek, hogy fújjon, akit és amit, akkor és amikor, ahol és ahová csak akar...

Ne feledjük, nemcsak a tanév, de egy gyülekezeti munkaév végéhez is közeledünk. Ősszel a *Növekedés* jegyében és reménységében hirdettük meg a több évtizedes hiányt pótló országos munkaprogramot. Vajon mennyiben éltünk a komoly segítséget felkínáló munkaterv lehetőségeivel? Mennyiben tudtunk elfogadni értékeket egymástól, egy „más”-tól? Mennyiben tudjuk befogadni, elhordozni, kiegészíteni egymást? Van-e némi jele az egészséges növekedésnek ezen a gyülekezeteink és egyházunk jövője szempontjából sorsdöntő területen? Jó lenne nem megkerülni az őszinte, személyes válaszadást...

Megférünk-e szolgál- és utastársként egymás mellett egyházunk viharvert hajójában? Vagy csak felesleges terhet látunk a másokban, akivel az a legnagyobb bajunk, hogy különbözik tőlünk? Netán kiszállásra készülünk mentőövet, mentőcsónakot, vízbe rejtett cölöpöket keresve?

„Megférsz vagy...” – nincs valódi alternatíva! Nem véletlen, hogy az Egyházak Világtanácsának a nemrég magyar nyelven is megjelent tanulmányi füzeté már a címében összekapcsolja a misszió és a kiengesztelődés szolgálatát. (*Részvétel Isten missziójában a kiengesztelődésért – Forrásanyag konfliktushelyzetekben lévő egyházak számára.* Luther Kiadó, Budapest, 2008)

„Uram, kihez mennénk?” – kérdezzük Simon Péterrel, az egykori üres hálójú halással együtt (Jn 6,68a). Hisszük, hogy a Mester – minden erőtlenségünk és szeretetlenségünk ellenére – még nem hagyott minket magunkra. Ezért érdemes újra meg újra foltozni, javítani, gyógyíthatni tépett vitorlát, szakadt hálót és foszladozó emberi kapcsolatokat is – a jobb megértés, együtt hajózás, a feltámadó Szél reményében.

[2008. június 8.]

Uhuru na Umoja

LVSZ-tanácsülés Tanzániában

Tanzánia szuahéli nyelven megfogalmazott nemzeti mottójával köszöntöm Olvasóinkat a déli féltekéről, a Kilimandzsáró tövéből, Arushából. „Uhuru na Umoja” (magyarul: szabadság és egység) – ez Tanzánia jelmondata. Ha az idézett mottónak esetleg hazai aktualitása is lenne – csupán véletlen...

De vajon mit is tudunk erről a kelet-afrikai országról? Talán nem felesleges néhány alapvető adat felidézése. 1961-ben nyerte el függetlenségét az Egyesült Királyságtól, és 1964-ben, Tanganyika és Zanzibár egyesüléséből született meg a ma ismert Tanzánia. Területe hazánkénak a tízszerese, lakossága közel 38 millió. Ebből 36% keresztény, 35% mohamedán, akik példás békekészséggel élnek egymás mellett – a többiek különböző törzsi vallásokhoz tartoznak.

A 19. században kezdődő keresztény misszió gyümölcseként 1938-ra már 7 (!) evangélikus egyház működött az országban. Ezek egyesüléséből született 1963-ban a tanzániai evangélikus egyház, amely 4,6 millió taggal napjainkban a fekete kontinens második, a világ negyedik legnagyobb lutheránus egyháza. Nem véletlen, hogy ez az egyház rendezhette meg a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) első afrikai nagygyűlését 1977-ben Dar es-Salaamban „Krisztusban új közösség” mottóval. Itt választották meg a világszövetség első afrikai elnökét *Josiah Kibira* tanzániai püspök személyében, akit hazánkban is köszönthettünk a következő nagygyűlésen 1984-ben. Tőle vette át az elnökséget *Káldy Zoltán* püspök.

De térjünk vissza a múltból a jelenbe! Soraimat a tanzániai „télből” írom, amely nálunk kellemes tavasz lenne, 20-22 fok az átlaghőmérséklet az 1400 méter magasan fekvő Arushában. Hivatalos statisztikák szerint ez az ország negyedik városa mintegy 380 ezer lakossal, de kedves buszsofőrünk szerint több millióan élnek itt. Afrikában meglehetősen nagyvonalúan kezelik a számokat... Az viszont tény, hogy itt található az evangélikus egyház központja.

Az arushai nemzetközi kongresszusi centrum ad otthont az LVSZ tanácsülésének. A konferencia mottója egyaránt utal a földrajzi és a globális kontextusra: „A Kilimandzsáró olvadó hósapkája – a szenvedő teremtettség tanúságtétele”. Afrika legmagasabb hegycsúcsa (5895 méter) fenyegető szimbólumává lett a globális felmelegedésnek. Szakértők számításai szerint ha nem sikerül megfékezni a klímaváltozást, pár éven belül véglegesen eltűnik a hegyóriás hósapkája, aminek további beláthatatlan környezetkárosító következményei lesznek: szárazság, éhínség. *Mark Hanson* amerikai püspök, az LVSZ elnöke témafelvezető előadásában egyenesen

blaszfémiának, istenkáromlásnak minősítette mindazt, amit a teremtett világ ellen vétkezünk, főleg a fejlett, gazdag, úgynevezett „keresztény” országokban.

Bár nemzetközi színvonalú szállodában lakunk, és a kongresszusi központ is megfelel az igényeknek, az utcára lépve nem lehet nem észrevenni, hogy a világ egyik legszegényebb országának vendégei vagyunk. Az egy főre jutó GDP alig huszada a magyarországinak, sokan napi egy dollárból tengetik az életüket. A lakosság 44%-a 14 éven aluli gyermek, akiknek jelentős része a szó szoros értelmében az utcán lakik, és kéregetéssel próbálja elkerülni a fenyegető éhhalált. Itt bizony nyomasztó aktualitást kap az LVSZ következő nagygyűlésének mottója, a *Miatyánk* gazdag tartalmú kérése: „Add meg a mi mindennapi kenyerünket”.

Az LVSZ tizenegyedik nagygyűlésének 2010 nyarán Stuttgart ad majd otthont; ezzel – a már említett 1984-es budapesti nagygyűlés után immár huszonhat évvel – újra az öreg kontinens fogadhatja majd a világ evangélikusság nagy családját. Nyilvánvaló, hogy a mindennapi kenyér egészen mást jelent a „túlsúlyos” Európában, mint az éhező Afrikában.

Lelki értelemben viszont igazán bővelkedő egyházat, gyülekezeteket ismerhetünk meg itt Tanzániában. Már a megnyitó istentisztelet felejthetetlen élményt jelentett. A szállodától ünnepi menetben, szinte karneváli hangulatban, fúvószenekar és dobok kíséretében vonultunk a város evangélikus templomába, ahol ujjongó gyülekezet, alkalmi kórusfesztivál fogadott minket. Igazi örömmünneppé vált a máskor más helyütt szokványos, sablonos megnyitó. A gazdag termést kínáló banáncserjékkel díszített templomban *Thomas Laiser*, az arushai egyházkerület püspöke Mt 5,13–15 alapján „só és világosság” küldetésünkről prédikált. Az istentisztelet atmoszférája remekül illusztrálta, hogy az evangélium valóban ízt, zamatot, fényt és örömet hozhat a ma emberének életébe is, bárhol, bármilyen nehéz körülmények között éljen.

Mindig rohanó, gyakran befelé forduló európaiak számára megkapó az itteniek nyitott barátsága, vendégszeretete. Afrikai testvéreink egy szellemes mondatban így summázzák a köztünk lévő mentalitásbeli különbség lényegét: „Nektek órátok van, nekünk pedig időnk.” És tegyük hozzá: szívük is van, nem is akármilyen!

[2008. július 6.]

Árnyékvilágból napvilágra

Reménység szerint még előttünk a nyár a „kisebbik fele”, augusztus, a *Lukács evangéliumában* is szereplő fenséges római császárról elnevezett hónap. Igencsak szükség van erre a pár hétre; többünkre ráférne még egy kis pihenés, töltődés; sok nyúzott, sápadt arccal lehet találkozni.

Apropó, sápadt arc, sápadt lélek – vajon mitől van ennyi belőlük, belőlünk? Talán félünk már a napra menni? Hátat fordítunk az éltető világosságnak? Gyakran halljuk, olvassuk szakemberek figyelmeztető nyilatkozatait a nap, a napozás veszélyeiről. Kesorú a felismerés: valamit már megint elrontottunk, tönkretettünk a teremtett világban, és emiatt kell tartanunk az élet forrásától, a naptól. Fonák, groteszk helyzetbe sodródtunk: miközben szinte minden teremtmény a fény felé törekszik, növekszik, a teremtés koronája, az ember elfordul, menekül a világosság forrásától...

Mindez spirituális értelemben is fenyegető kísértés, valós veszély. Ha elfordulunk a fénytől, hamis árnyékvilágba kerülünk, az életünkkel, örök életünkkel játszunk. Újra meg újra saját magunk, valamint embertársaink árnyaival küszködünk. Néha úgy tűnik, úgy érezzük, tapasztaljuk, hogy ezek az árnyak legyőzhetetlenek. S valójában nem is tévedünk sokat, hiszen ezek az árnyak nem küzdhetők le, mivel nem léteznek, csupán a fény hiányának nyomasztó kísértetei. Gyakran a homályban tapogatózunk, vagdalkozunk, ütközünk, veszélybe rántva másokat és önmagunkat is.

Eszembe jut *Platón* híres hasonlata a barlang szájába ültetett szerencsétlen fogolyról, akit úgy láncoltak oda, hogy nem képes a napvilág felé fordulni, így a világot csak a barlang falára vetülő árnyakból sejtethi, de a valósággal, az igazi étellel soha nem találkozhat. Sokan élnek ma is ilyen hamis árnyékvilágban, virtuális valóságban. Talán nem barlanghoz, hanem komputerbillentyűzethez, tévétávkapcsolóhoz vannak láncolva, s nem a barlang falán felsejlő árnyjátéokra merednek, hanem a villódzó képernyőre. A végeredmény nagyjából hasonló – a valósággal, az étellel, az Élettel aligha szembesülnek, találkoznak, legfeljebb annak digitális, elektronikus lenyomatával, árnyékával.

A világ világossága ebből az ókori barlangból, illetve mai, korszerűsített változattól akar kiszabadítani minket. Ha Krisztus, a mi Napunk felé fordulunk, az árnyak eltűnnek, illetve végleg a hátunk mögé kerülnek. Benne és általa valósul meg az ároni áldás: az Úr felénk fordítja arcát, ránk ragyogtatja világosságát.

Tudom, szinte már kegyes közhely, mégis ritkán vesszük komolyan, hogy Jézus nyáron sincs szabadságon. Ha úgy tetszik, szolidáris azokkal is, akik nem tudnak szabadságra menni – talán egészségügyi, anyagi vagy egyéb okok miatt. Nekik szóló jó hír, hogy az igazán döntő kérdés nem az, hogy hová és mennyiért tudok szabad-

ságra menni, hanem hogy mitől, milyen „barlangból”, milyen megkötözöttségtől vagyok képes szabaddá válni. Hiába utazhat valaki távoli, egzotikus tájakra, ha cipeli magával láncait: a mobiltelefont, a laptopot, a walkmant – valójában nem szabad, hanem virtuális luxusbörtönének foglya.

Nem szeretnék olcsó, populista vigaszt kínálni, de meggyőződésem, hogy a nyár, a vakáció ajándékainak kihasználása nem csupán az anyagi lehetőségek függvénye. Akár még a megszokott otthoni környezetben is szabadságra mehetünk, ha van erőnk kiszakadni a virtuális árnyékvilágból. Ha újra megtaláljuk, felélesztjük és ápoljuk elszáradó emberi kapcsolatainkat. Ha újra rácsodálkozunk meg nem szokható kiváltságunkra: nemcsak teremtménytársainkat, de magát a Teremtőt is megszólíthatjuk, vele is kommunikálhatunk. További szabadságélmény lehet, ha újra felfedezzük egy nyári hajnal vagy alkony varázsát. Ha újra tudunk örülni a teremtett világ apró csodáinak: akár egy új hajtásnak, kis virágnak a balkonládában, a megszokott helyen lévő virágcserepben...

Mi több, lehet, szabad, sőt kifejezetten terapeutikus lenne végre együtt örülni egyházunkban az üde spirituális hajtásoknak, friss virágoknak, beérő gyümölcsöknek. Mert minden jogos kritika és vészjósló károgás ellenére akadnak a Magyarországi Evangélikus Egyházban is hálára indító események az idei nyáron. Ilyen volt – többek között – a kőszegi Szélrózsát megkoronázó záró istentisztelet, amelyet az elmúlt vasárnap reménység szerint százezrek láthattak a Magyar Televízió mindkét csatornáján. Ennek kapcsán szeretném kicsit „rehabilitálni” a televíziót mint médiumot, közvetítő eszközt, amely igazi értékeket is eljuttathat a legszelesebb tömegekhez, ha felelős emberek bölcsen használják.

Talán a képernyőn keresztül is átjött a kőszegi élmény. A legszebb katedrálisban, az *Iskola a határon* vadregényes parkjában ezres tömegben alig másfél óra alatt éltük át a szabadulást, a szabadítás csodáját. Szomorkásan szemerkélő esőben közös gyónással indultunk el, de a borongós árnyékvilágból Valaki átvezetett minket a színpompás, verőfényes napvilágra, az úrvacsorai közösség felszabadító örömébe.

S a legvégén kaptuk az igazi meglepetést, azt a sziporkázóan szellemes áldásbokrétát, amelyet lapunk legutóbbi számának címlapján olvashattunk. Ennek a tarka nyári csokornak egy hervadhatatlan szálával, mely írásom címéhez is kapcsolható, kívánok még szép nyári heteket, jó utat az árnyékvilágból a napvilágra: „Adjon Isten mindannyiunknak egy szál napraforgóvirágot, hogy életünk minden órájában keressük a világ világosságát, Jézus Krisztust, felé forduljunk, őt szeressük, rajta tájékozódjunk, és őt kövessük.”

[2008. augusztus 3.]

Szolgálunk és pusztulunk?

Többek között a címbeli kesernyés kérdés is felvetődött a Déli Egyházkerület immár negyedik munkaévkezdő lelkészkonferenciáján. Idei témánk a gyülekezetépítés volt, de vajon van-e reális esélye az építésnek egy sok tekintetben fogyó, pusztuló országban és egyházban? Lehet-e úgy építeni, hogy közben esetleg mi magunk is önpusztító módon élünk és szolgálunk? Egyáltalában hol kezdjük, hogyan fogjunk hozzá a tudatos gyülekezetépítéshez?

Gondolom, ezek a kínzó kérdések sok lelkész kollégát szorongatnak egyházunkban, és reménység szerint egyre több, felelősen együtt gondolkodó gyülekezeti tagot is foglalkoztatnak. Ezért szeretnénk közkinccsé tenni valamit mindabból, amit augusztus végén közel nyolcvanán két tömény napban kaptunk Balatonszárszón, útmutatásként, útravalóként az induló munkaévre.

Az első előadásban *Bíró László*, a családpsztorációért felelős római katolikus püspök figyelmeztetett a fundamentumra: a gyülekezetépítés alapja a családpsztoráció. Nem szabad ellenségképet gyártanunk, de reálisan kell számolnunk azzal, hogy napjainkban a házasság és a család militáns támadásoknak van kitéve. Aki nem veszi komolyan a családpsztorációt, vagy csupán elhanyagolható rétegmunkának tekinti, az ne lepődjön meg, ha hamarosan „múzeumőr” lesz üresedő templomában, kiöregedő, kihalt gyülekezetében.

Családbarát egyházi épületekre és közösségekre van szükség, ha meg akarunk küzdeni korunk fenyegető járványával, a beteges individualizmussal. Minél távolabb sodródik ugyanis az ember Istentől, annál inkább elfelejti a Teremtő életmentő figyelmeztetését: nem jó az embernek egyedül... A Központi Szeminárium rektora hangsúlyozta: merjünk örülni a fiatal pároknak, és bátran mondjuk nekik: „Szépek vagytok!” Csak ezzel a pozitív, életigenlő töltéssel lehet esélye a jegyesoktatásnak és a házaspárok, családok pásztori kísérésének.

Szinte hallom némelyek ellenvetését: könnyű vagy legalábbis könnyebb a katolikusoknak, hiszen náluk még ma is komoly számokkal lehet dolgozni. De mi van, mi lesz a mi kis evangélikus szórványegyházunkkal? Mi tényleg csak lemorzsolódunk, fogyunk, pusztulunk?!

Erre a kérdésre keresett választ *Szabó Lajos*, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Tanszékének professzora, aki *Biztató és elgondolkodtató jelek egy felmérés tükrében* címmel festett színes tájképet negyvenkilenc evangélikus gyülekezet életéről. A felmérést teológushallgatók készítették, akik tíz, többségében a gyülekezetépítéssel kapcsolatos kérdésre kértek választ az általuk kiválasztott gyülekezetek lelkészi és

világi vezetőitől. Nyilvánvaló, hogy az így kirajzolódó körkép nem feltétlenül reprezentálja egyházunk teljes keresztmetszetét, de néhány adat feltétlenül figyelemreméltó. Ezek szerint a megkérdezett gyülekezetek közel kétharmadában komoly vágy él a megújulás iránt, és nyitottak új, modern eszközök kipróbálására is. Nő az igény a speciális hétköznapi alkalmakra, fesztiváljellegű találkozókra. Ugyanakkor nem feltétlenül pozitív adat, hogy a megkérdezett gyülekezetek 70%-a egyértelműen lelkészcentrikus...

Fontos motiváció a gyülekezetépítésben, ha működik az adott településen valamilyen evangélikus intézmény, de ugyanakkor több helyütt negatívumként említették az egyházi iskola és a helyi gyülekezet közötti távolságot.

A kutatás egyik legfontosabb megállapítása, hogy igazán ott van jövőkép, ahol a presbitériumban hitélet is folyik.

A közzétett adatok komoly vitát robbantottak ki a tematikus munkacsoportokban. Sokan túl rózsaszínűnek ítélték a körképet. Milyen jellemző: úgy tűnik, ezen a területen is csak a rossz hír a jó hír, csak a negatív statisztika a hiteles. Vajon a híres-hírhedt hungaropesszimizmus ránk, evangélikusokra nézve is mindig és mindenhol kötelező?!

Tény, hogy a helyzet nem túl rózsás hazánkban. Ezt szakszerűen elénk tárta a konferencia következő előadója, *Tomka Miklós* szociológus, aki látleletet adott a társadalmi kontextusról, a mai magyar valóságról. Csak néhány komor részlet a diagnózisból: demográfiai hanyatlás, falvak összeomlása, közösségképtelenség, az önálló gondolkodás hiánya, a „homo sovieticus” továbbélése, embertelen konzuminizmus, egoizmus...

És mégis! Csak azért is hisszük, hogy van terápia! Ma is, itt és most, ebben a közegeben kell hirdetnünk és megélnünk a jézusi modellt. Mesterünk nem foglalkozott a statisztikai trendekkel, hanem tudatosan közösséget, mégpedig másokért élő kis közösségeket épített. A jövő ma sem a belterjes, önmentő, „mentsvár” jellegű, zárt gyülekezeteké, hanem az olyan nyitott közösségeké, melyek küldetésének célja túlmutat önmagukon – vallott hitéről és egyházképéről a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetének tanszékvezető professzora.

Utolsó előadóként *Kocsev Miklós*, a Pápai Református Teológiai Akadémia tanára a gyülekezetépítéssel összefüggő konfliktusokról szólt, hangsúlyozva az Istennel való eleven kapcsolat ápolásának, önmagunk építésének nélkülözhetetlen fontosságát. Ebből fakadhat az igazi pásztori magatartás: feszültségek, görcsök és félelmek nélküli jelenlét a közösség, a gyülekezet építésében. A gyakorlati teológus, aki egyben a balatonszárszói református gyülekezet lelkésze, *Luther Márton* gondolataival

summázta előadását: pásztornak lenni – kapcsolatokon keresztül is – egy folyamat. A keresztény élet nem kegyesség, hanem kegyessé válás. Még nem vagyunk azok, de azzá válhatunk, ez egy út, ez az út számunkra.

Ehhez kaptunk bőséges lelki útravalót a vízparton ünnepelt záró úrvacsorai istentiszteleten. Egyrészt újra belekóstolhattunk a Jézus korabeli tóparti megvendégelés ízébe, másrészt átélhettük a „partra szállított” Jónás döbbenetes ébredésének élményét: Urunk újra útnak indít, elküld a mi Ninivénkbe, hogy Krisztust hirdetve, megélve szolgáljunk a reánk bízottaknak.

Igy indulhatunk együtt az új tanévbe és gyülekezetépítési munkaévbe – feszültségek, görcsök, félelmek nélkül, friss hittel, élő reménységgel, megújuló szeretettel.

[2008. szeptember 7.]

Szüreti tál

Október első vasárnapja sok helyütt, főleg német nyelvterületen, „Erntedankfest”, azaz aratási hálaadó ünnep. Ilyenkor oltárra kerülnek a tarka szüreti tálak. Sajnos manapság az ünnep magyar nevét is fordítani, magyarázni kell, hiszen – főként városi gyülekezeteinkben – már szinte ismeretlen. Talán a most ökumenikusan is szorgalmazott „teremtésünnep” remélt bevezetése valamit visszahozhat az elfeledett hálaadás értékeiből.

De hát kinek is jut eszébe manapság hálát adni? Szinte gyanús a hálás ember, csak a panaszkodás tűnik hitelesnek. Bezzeg a püspökök! Szinte minden hétvégén valahol valamiért hálát adunk... Ez talán mennyei munkaadónk terapeutikus pedagógiája, hiszen hétfőtől péntekig többnyire inkább csak gondokkal és panaszokkal kopogtatnak be a püspöki hivatalba; lerobbant épületek, gyülekezetek és lelkeszi életek megannyi nyomorúságával szembesülünk. Mielőtt mindebbe belekeserednénk, hozza a postás a szép meghívókat: szombaton és vasárnap gyülekezetek örömeiben, hálaadásában osztozhatunk. Helyrebillen az egyensúly...

Ebből a szempontból az idei őszön különösen is bőséges a szüret a déli kerületben. A gazdag szüreti tálból kínálók egy kis kóstolót Olvasóinknak.

Ezekben a hetekben nemcsak megújuló épületekért adunk hálát, hanem – ami talán még fontosabb – születő új közösségekért, valamint Isten hűséges szolgálóiért, sok évtizedes munka után nyugalomba vonuló lelkesz testvérekért is. Íme, az őszi hónapokban búcsúzó déli csapat névsora: *Aradi András Péter* (Békéscsaba), *Kertész Géza* (Józsefváros), *Kósa László* (Rákoskeresztúr), *Kutyey Pál Albert* (Békéscsaba-Jamina).

Öröm, hogy kezd kialakulni a lelkészi visszavonulás méltó kultúrája egyházunkban. Ezt segíti a *Liturgikus könyv* készülő második kötetében a „búcsú-istentisztelet” rendjének tervezete. Ennek előszavában többek között ezt olvassuk: „Hazánkban és egyházunkban szükséges, hogy létrehozzuk és gazdagítsuk a búcsúzás és szolgálatétel kultúráját. Mind pasztorális, mind pedig szervezeti szempontból építő lehet, ha az elköszönés liturgikus keretek között, az emberi tiszteletkörökét félretéve, üres formalitásokat kerülve történik. Áldás a búcsúzóknak és áldás az elengedő közösségnek, ha Isten elé állva, a gondokat előtte letéve bűnbánattal és hálaadással lehet emlékezni, egy szakaszt lezárni, majd továbblépni...”

Immár több ilyen – ironikus fordulattal élve – „kiiktató” istentiszteletet átélve tanúsíthatom, hogy a búcsú valóban lehet az Isten előtti hálaadás szép ünnepévé. A gyülekezet hálát ad Istennek elköszönő lelkésze szolgálatáért, aki viszont gyülekezetét köszöni meg az egyház Urának. Amint ezt éppen a közelmúlt egyik igehirdetési textusából, Pál apostoltól megtanulhattuk, aki így kezdi a korinthusiakhoz írott levelét: „*Hálát adok Istennek értetek mindenkor...*”

Különleges élmény az elköszönő kollégák búcsú-igehirdetése. Ahogyan meghatározó, intonáló a beköszöntő prédikáció, ugyanúgy sokatmondó és jövőbe mutató lehet az elköszönés is. Egyikük például a visszavonuló német válogatott kapus, *Oliver Kahn* képét idézte fel, aki a búcsúmeccs végén egyedül ballagott le a pályáról az öltözőbe.

Valóban lehet szellemes párhuzamot vonni a lelkészi pálya és a kapussors között. Tény, hogy jócskán akad hasonlóság a két „sportág” között. Mindkettő csapatjáték, de a kapus mégis sajátosan magányos tagja a játékosok közösségének. Egyedül áll a kapuban; ha jól véd, azt mondják, hát ez a dolga. Viszont ha bekap egy gólt, hamar megszólal a füttykoncert a tribünön. Bizony mi, lelkészek is átélhetünk ehhez hasonló közösségi magányt, egyedül maradván a szószéken, az oltárnál...

Mint minden hasonlatnak, ennek is vannak persze gyenge pontjai, hiszen végső soron a keresztény életből és szolgálatból nem lehet nyugdíjba vonulni. Csak földi életünk utolsó szívdobbanása jelent majd lehívást a küzdőpályáról. Egy időre öltözőbe – „átöltözőbe” – vonulunk, ahonnan, hitünk és reményiségünk szerint, a Játékvezető hívására egészen új mezben léphetünk majd a mennyei stadion örökzöld gyepére...

A déli szüreti tálon az érett, zamatos gyümölcsök mellett akad néhány üde primőr is. A friss gyümölcsök közé tartozik a Telekgerendáson, valamint Soroksáron egy éve indult, reményt keltő gyülekezetplántálás, közösségépítés.

S ha már a plántálásnál tartunk: külön öröm, hogy szeptember végén két óvodai ünnepségre is kaptam meghívót. Hálát adtunk az egy éve átvett hódmezővásárhelyi

Égből Pottyant, valamint az immár tízesztendős, Deák téri Kisdeák evangélikus óvoda, gyermekkert (Kindergarten) ígéretesen fejlődő emberpalántáiért.

Természetesen az épületekért való hálaadás hagyományos gyümölcsei is megtalálhatóak a tálon. Olvashattuk már lapunkban, hogy hálát adtunk a részben megújult, kétszáz éves nagyszokolyi szent hajlékért, valamint a kívülről megszépült pesterzsébeti templomért. Ezen a hétvégén Kölesden új gyülekezeti házat szentelünk, majd a következő vasárnapon a magyarbólyi (százötven éves templom) és a mohácsi gyülekezet (renovált templom) örömeiben osztozhatunk.

A szimbolikus fürtökön a jóízű, édes szőlőszemek mellett akad néhány keserű szem is, melyek őszinte kérdéseket provokálnak. Vajon a kicsiny, elnéptelenedő településeken lesz-e látogatója, használója a megújuló egyházi épületeknek? Megfordítható-e hazánkban a pusztuló falvakból menekülő tömegek döbbenetes exodusá?! Talán inkább a városi gyülekezetépítésre kellene koncentrálnunk erősen limitált anyagi és humán erőforrásainkat?

A hálaadás sohasem válhat sikerpropagandává. Miközben van miért és kiért hálát adunk Istennek, tőle kérünk és remélünk választ kissé ünneprontó, de megkerülhetetlen kérdéseinkre.

[2008. október 5.]

A sivatag ellen

Kijózanító, ébresztő írást fedeztem fel a közelmúltban egy ellenzékiséggel aligha vádolható országos napilap *Hétfége* mellékletében. Néhány gondolat a megdöbbentő kor-, illetve kórképből: „Rossz idők vannak, és nem jönnek jobbak. Magyarország a semmi ágán ül. Véget ért egy világgazdasági és világpolitikai korszak – gondolkodni és másként cselekedni kellene. (...) A sivatag terjed, az oázis ritkább. A homokviharok gyakoribbak. Az emberek egy része szoktatja magát a sivataghoz, tetszik, más része menekül, amerre tud. Ha csak menekülünk, bizonyosan magunkkal visszük a homokot az oázisba. Az oázis kertjeit művelni, forrásait tisztán tartani, a szabadság kis köreit teremteni és megőrizni – ehhez szenvedély és cselekvőképesség, türelem és kitartás kell.” (Lengyel László: A semmi ágán, *Népszabadság*, 2008. október 12.)

S tegyük hozzá: hit és reménység is kell! Hit és reménység, hogy a sivatag nem nyelheti el az oázist, hogy a homok nem tömheti el az éltető forrást.

Szabad bátran hinnünk, hogy az oáziskertek művelésében, a források tisztán

tartásában, a szabadság köreinek megteremtésében és megőrzésében mi, a názáreti Mester mai tanítványai is cselekvőképesen és kitartóan részt vállalhatunk.

Apropó – Jézus tanítványai. „Köd-gubában jár a November”, Szent András hava. Érdemes odafigyelnünk erre a szerény apostolra. Kevés szó esik róla az evangéliumokban, pedig ha egy kicsit utána lapozunk – elvégre a Biblia évét éljük –, meglepő felfedezésekre bukkanunk. András Keresztelő János tanítványi köréből „igazolt át” magasabb osztályba, Jézus csapatába, később is megőrizve első mesterének alázatos útkészítő jellegét. *János evangéliuma* szerint egyértelműen András az első a tanítványok sorában, hiszen ő szól Péternek, ő mutat utat: „Megtaláltuk a Messiást!” (Jn 1,41)

András az, aki a pusztában (majdnem sivatag...) egyedül veszi komolyan Jézus kemény parancsát. A Mester, megszánya az éhes, kimerült, többeszes tömeget, így provokálja közönyös tanítványait: „*Ti adjatok nekik enni!*” (Lk 9,13) Míg a többiek kifogásokat keresnek tehetetlenségük takargatására, András felfedezi a megoldás emberi kulcsát: „*Van itt egy gyermek, akinél van öt árpakenyér és két hal...*” – fordul Urához. Viszont kétségeit sem elhallgatva hozzáteszi: „... *de mi ez ennyinek?*” (Jn 6,9) A jézusi választ jól ismerjük. Vele a kevés is mindenre elegendő...

Ugyancsak János evangélista jegyzi fel azt a fontos epizódot, amikor András, Fülöppel együtt, Jézushoz, „az oázisba” segíti a hozzá vágyakozó görögöket (Jn 12,22). Ma is sokakban él az egykori görögök vágya: „*Jézust szeretnénk látni.*” Vajon hányszor tudunk András alázatával útjelzőkké, idegenvezetőkké válni, akik segítségével a szomjazók, a távolról érkezők is odatalálhatnak a Forráshoz?

Temetőjárás idején, az apostoli tanácsot követve, figyeljünk az előttünk jártak életének végére is, és kövessük hitüket (Zsid 13,7). András apostol bizonyágtévő életét ugyanis halálával hitelesítette. Miután a Krisztusról szóló evangéliummal végigjárta Örményország, Kurdisztán, Trákia tájait, a hagyomány szerint 60-ban Akhájában, Petra városában *Ageas* római helytartó ítélőszéke elé került. A prokonzul nekiszegte a kérdést: „Te vagy az az András, aki lerontod a bálványok templomát, és az embereket abba a babonás szektába csábítod, amelynek kiirtására a római császárok parancsot adnak?” Az egykori halász bátran válaszolt: „A római császárok még nem ismerték fel, hogy Isten Fia minden ember üdvösségéért jött el.” Ezért a bizonyágtételért az életével kellett fizetnie, átlósan összeácsolt keresztre feszítették, amelyet azóta is andráskeresztként emlegetünk.

Manapság ilyen andráskeresztek figyelmeztetik a gépjárművezetőket a veszélyes vasúti átjárók közelségére: lassíts, állj meg! Különben elveszítheted az életedet, sőt a melletted ülők, a reád bízottak is elpusztulhatnak! Bárcsak minket is megállítana András apostol életének és halálának üzenete!

Ezekben a napokban gyakran bolyongunk temetői sírkeresztek komor útvesztőjében. Gyógyíthatatlannak tűnő fájdalommal olvassuk egy-egy kereszten előrement szerettünk drága nevét. Merítsünk erőt András utolsó földi hitvallásából! A hagyomány szerint a vértanú apostol halála előtt ezekkel a szavakkal köszöntötte a kegyetlen kivégzőeszközt: „Üdvöz légy, szeretett kereszt! Te megkaptad az Úr tagjaitól a szépséget, és ragyogást nyertél. Mert mielőtt az Úr felszállt volna reád, a föld réműlete voltál, most azonban rajtad keresztül az én Uramhoz megyek!” (A *szentek élete*, 684. o., Szent István Társulat, 1984)

Andrások nyomában a Mester 21. századi követőiként mi is óvjuk az oázisokat a sivataggal szemben. Építsük a bizalom közösségeit, ahol a halál pusztaságát legyőző hit, reménység, szeretet lakozik, és megosztható másokkal. Ezzel is esélyt kínálva arra, hogy másoktól és önmagától sokat szenvedett földi hazánk ne érezze többé magát „a semmi ágán”, hanem végre jó Gazdára találjon...

[2008. november 2.]

Celem vagyok – ments meg, Uram!

A celebek országa lettünk. Statisztikák szerint a tévénézők közel fele, 48,8 százalék, egészen „pontosan” 2 294 195 honfitársunk izgulta végig az egyik kereskedelmi csatorna *Celeb vagyok, ments ki innen!* című műsorát. Ma, úgy tűnik, minden a celebekről szól ebben az országban. Ők uralják a képernyőket, a magazinok címlapját, rájuk szavaznak a széles tömegek.

Természetesen meddő szélmalomharc lenne ez ellen bármit is szólni, hiszen hamar megkapjuk az ismerős cinikus választ: „Már megint kárognak az egyházak... Talán savanyú a szőlő?” Minden elismerésem tehát a celebritásoké (a latin szó jelentése: híresség, előkelőség), köztük a bukott egészségügyi miniszteré, mert ha valaki nem tudná: ő is celebritás bizonyos körökben... Csupán annyit szeretnék, hogy a *celeb* szó mellett gazdagítsuk szótárunkat egy másik idegen szóval, egy klasszikus bibliai kifejezéssel, a héber *celemmel*. Látszólag csak egy betű eltérés van a két szó között, de tartalmuk, jelentésük ég és föld.

A *celem* kifejezéssel már a teremtéstörténetben találkozunk, amikor arról olvasunk, hogy Isten az embert a maga *képmására* – *celem* – teremtette (1Móz 1,27). Ez természetesen nem valamiféle külső, fizikai hasonlóságra utal, hanem sokkal inkább a Teremtő és teremtménye közötti belső, lelki közösség ígéretét és esélyét

hordozza. Emellett a celem az ókori nagy uralkodók olyan képmását, szobrát is jelentette, amely birodalmának felségterületét hirdeti. Erről olvashatunk például *Dániel próféta könyvében*.

Ehhez hasonló újkori történelmünkben is megtapasztalhattunk. Még sokan emlékezhetünk a proletárdiktatúra profán szentháromságának méretes képeire: *Marx, Engels* és *Lenin*, illetve hűséges magyar csatlósai, *Kádár, Fock* és *Losonczi* minden fontos középületben és útkereszteződésben „jelen voltak”, emlékeztetve az esetleg feledékeny alattvalókat, hogy övék az ország, a dicsőség és a hatalom. Nem véletlen, hogy az '56-os forradalom leglátványosabb nyitánya éppen a hatalmas Sztálin-celem porba döntése volt.

Napjainkra a kommunizmust felváltotta a konzumizmus. Úton-útfélen hatalmas óriásplakátok figyelmeztetik a jámbor fogyasztókat, hogy mely márkáknak és termékeknek tartoznak feltétlen hódolattal és pénzáldozattal. Négyévenként pedig, a választási kampány idején az óriásplakátokról politikusok mosolyognak ránk, mindig egyre szebb jövőt ígérve a balgán hiszékeny választópolgároknak. Alig hiszem, hogy az ókortól napjainkig bármilyen pozitív fejlődés tetten érhető lenne a celemek történetében...

De térjünk vissza a celem prototípusához, a *Genezis*, a kezdet könyvéhez! A Teremtő azzal a küldetéssel helyezi az embert az édenkertbe, „*hogy azt művelje és őrizze*” (1Móz 2,15). Isten nem szobrokat, óriásplakátokat akar felállítani a teremtett világban, hogy emlékeztesse Alkotójára és Fenntartójára, hanem az ember lehet – a szó legtisztább és legmélyebb értelmében – Isten egyedüli felelős képviselője a többi teremtménytárs között. Ezt a páratlan méltóságot, kitüntető mandátumot játszotta el az ember hitetlenségével és engedetlenségével, a bűnbeeséssel.

Izgalmas teológiai kérdés, hogy istenképységünk, celem voltunk teljesen eltűnt, vagy homályos torzóként őrzünke még valamit belőle. De a diagnózisnál fontosabb a terápia, Isten üdvterve, melynek lényege, hogy elküldi a várva várt Messiást, aki-ben újra tisztán felragyog az Atya képe. Továbbá Krisztusra tekintve még a pogány római helytartó, Pilátus is akarva-akaratlanul prófétai kijelentésre ragadtatta magát: „*Ecce homo!*” – „*Íme, az ember!*” (Jn 19,5) Benne a valóságos Isten és a valóságos ember, az új Ádám jött el a földre. Ő érkezik hozzánk újra meg újra, különösen is az áldott adventi időszakban.

Jézus érkező világossága nyomán a mi arcunkon, a mi életünkben is újra felderenghet celem voltunk fénye. A Mester teremtő szavával újra celemmé teheti tanítványait: „*Ti vagytok a világ világossága.*” (Mt 5,14a)

Ahogy közelednek a karácsonyi ünnepek, egyre több a fény körülöttünk. Nem-

csak az adventi koszorú égő gyertyáinak száma nő, de több a fény az utcákon, a tereken, a házak ablakaiban és az otthonokban. Jó lenne, ha a külső féynövekedés mellett nem maradna el az ideai adventben a belső, lelki napfelkelte sem! Erre figyelmeztet Jézus bátorító szava: „A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy a véka alá, hanem hogy a lámpatartóra tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5,15–16) Íme, az autentikus celemküldetés helyreállításának jézusi forgatókönyve.

Ha talán még nem is tud róla, de erre a krisztusi fényre szomjazik valójában minden teremtmény: az ünnepelt celeb éppúgy, mint a szürke, hétköznapi átlagember.

Ebből következően mi nem azt kérjük, hogy valaki mentsen ki minket innen, mert számunkra az élet sokkal több, mint egy túlélőshow. Mi celemként szeretnénk újra megélni, hogy Isten nemcsak Teremtőnk, hanem Megváltónk is. Jézusban megváltott a vele és egymással élő szeretetközösségre. Ezért énekeljük reménységgel az adventi himnuszt: „Ó, fényes Nap, ó, szép Csillag, / Téged vágyunk mi látni csak. / Kelj fel, Napunk, fényességed / Űzze el a sötétséget!” (EÉ 149,4)

[2008. november 30.]

Lássunk színesebben!

Új év: új lehetőség! Ezentúl színesben olvashatjuk egyházunk legnagyobb példányszámú néplapját! Nyitott a kérdés: vajon a nyomdatechnikai előrelépéstől, a színesben való megjelenéstől, amely ma már éppolyan természetes és szükségszerű, mint a színes televízió, vonzóbb, színesebb lesz-e egyházunk élete is?

A színgazdagsághoz több fény kell! Vízkereszt ünnepének közelében fogalmazzunk egyértelműen: több világosság, több krisztusi fény kell! Zinzendorf éneksorával valljuk: „Ő a fény, mi színei.” Nélküle szürkék vagyunk, és mindent színtelenül, fekete-fehérben látunk. Igazán a Jézusban megjelent, irgalmas szeretet fényében döbbenünk csak rá, hogy mennyire híjával vagyunk a krisztusi indulatnak, és így – nemcsak színtelenül, de néha szívtelenül is – látjuk világunkat, egyházunkat, embertársainkat.

Úgy vélem, ezzel a kissé sarkos, érdes, fekete-fehér látásmóddal szembesülhettünk egyházunk első Ordass Lajos-díjazottjának, Terray Lászlónak a laudációjában, amely egy felemelő, ünnepi órában a színpompás fasori templomban, zsinatunk jelenlétében hangzott el. A méltatás teljes szövegét lapunk december 14-i számában olvashattuk.

Magam is őszinte tisztelője vagyok „Laci bácsinak”. Ő számomra a hiteles, alázatos és következetes Krisztus-tanúk egyik etalonja korunkban. Bár 1946-tól nem él hazánkban, szíve mégis együtt dobogott a Magyarországi Evangélikus Egyház életével. Megértem, hogy az őt méltató *Fabiny Tibor* professzor lelkes hevülettel szólt róla, hiszen Terray László valóban inspiráló szolgatársunk. Aligha kerülhetett volna méltóbb helyre ez az értékes kitüntetés.

Tibor barátom – remélem, sok évtizedes őszinte, testvéri kapcsolatunk kiállja néhány kritikusabb sorom próbáját – talán úgy vélte, hogy az ünnepi percekben Terray László fénye annál meggyőzőbb lesz, minél sötétebb kontextusba helyezi el.

Így hangozhatott el a bombasztikus bejelentés, amely szerint ezzel a kitüntetéssel végre megtért, visszatért „a tékozló egyház” – a Magyarországi Evangélikus Egyház – Terray Lászlóhoz! Egyetlen percig sem kérdéses számomra, hogy ma is van mit tanulnunk Laci bácsitól. Erről győzött meg a laudációra adott, hihetetlen szerénységet és mély bölcsességet sugárzó válasza, amelyben, többek között, méltatta azokat, akik itthon, más és nehéz körülmények között próbáltak hűséges tanúi maradni az egyház Urának.

Éppen ebben az összefüggésben érzem bántó általánosításnak a „tékozló egyház” fekete-fehér képét. Krisztus egyháza – benne a Magyarországi Evangélikus Egyház – tagjaiban, akár püspökeiben is elbukhat ugyan, de egészében aligha ragasztható rá a „tékozló egyház” bélyeg. Lelkészeink döntő többsége Isten kegyelméből és erejéből hűségesen, áldozatosan végezte szolgálatát abban a bizonyos „átkos” negyven esztendőben is. Különben ma már nem volna evangélikus egyház hazánkban, nem volna kinek színes hetilapot felkínálni...

Ugyancsak bántó volt számomra – lehet, ez „déli kerületi túlérzékenység” – a laudációban, de sajnós már másutt is feltűnő „Kádár/Káldy-korszak” megjelölés. Alig hiszem, hogy a két név ilyen felszínesen leegyszerűsítve, ítélkező módon összekapcsolható. Tény, hogy a Moszkvától megfélemlített *Kádár János* proletárdiktatúrájában a Belügyminisztérium és az Állami Egyházügyi Hivatal által megfélemlített *Káldy Zoltán* diktatórikus eszközökkel vezette egyházunkat. Közel másfél évtizedig szolgáltam „uralma alatt”, nekem is vannak keserves emlékeim. Hálás vagyok azonban, hogy akkor sem némult el az evangélium egyházunkban! Szólhatott az örömhír rajtunk keresztül is, de többek között Káldy Zoltán püspök igehirdetésein keresztül is, amelyeket teológushallgatóként, szomjas lélekkel hallgattunk a Deák téri templom karzatán, együtt a mindig népes gyülekezettel.

Jócskán akadnak Tiborral közös emlékeink is erről az időszakról, hiszen részben együtt voltunk a Deák téri, a budavári evangélikus ifjúságban, ahol alig hiszem,

hogy ma sokkal többen volnának, mint akkoriban voltunk. Lehet azonban, hogy most én színezem, fényezem a „rég szép időköt”, és szelektív memóriával inkább a jóra emlékezem...

Mindenesetre nem gondolom, hogy a rendszerváltás egyházunkban 2008. november 28-án, Terray László kitüntetésének pillanatában következett volna be. Ez a laudációnak ugyancsak meglepő és félreérthető kijelentése volt.

Remélem, egyházunk, a reformáció örököseként, folyamatosan újul, változik, tisztul napjainkban is. Így gyógyulhat a múltlátásunk, önértékelésünk is. Erre hivatott, és ezt próbálja segíteni a tényfeltáró bizottság munkája is. Örömmel hallottam legutóbbi zsinati jelentésükben, hogy ők is igyekeznek egyre differenciáltabban látni és láttatni egyházunk árnyékos, de a fényt sem nélkülöző közelmúltját. Ebben az összefüggésben értékes, friss forrás a *Fabiny Tamás* püspök kollégámmal készített, nemrég megjelent interjúkötet, melyben egy árnyaltabb Káldy-kép jelenik meg. (*Neki növekednie kell...* – *Fabiny Tamással beszélget Szónyi Szilárd*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2008. *Miért hiszek?* sorozat)

Reményteli érdeklődéssel várom *Korányi András* habilitációs dolgozatának közeli megjelenését is. Egyháztörténésünk éppen Káldy Zoltán életpályáján keresztül az egész korszakot vizsgálja. A témának külön aktualitást ad, hogy az idén lesz huszonöt éve, hogy hazánk és egyházunk adhatott otthont a Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének, amely Káldy Zoltánt elnökké választotta. Jó lenne mindezt valóban felülről érkező világosságban, végre tisztábban, élet- és korhű színekben látni.

Hiszem, hogy ez nemcsak a Déli Egyházkerület püspökének vágya és reménysége. Bár tudom, speciális helyzetben vagyok, amikor *Ordass Lajos*, *Dezséry László*, Káldy Zoltán és *Harmati Béla* püspök utódként szeretném jobban megérteni egyházunk Urának valós, de sokszor rejtett munkáját az elmúlt fél évszázadban, hogy világosan megláthassam, merre akar vezetni minket a jelenben a jövő felé. Az induló év igéjének jézusi bátorítása ehhez is „égtájoló” irányt mutat: „*Ami lehetetlen az embereknek, az Istennek lehetséges.*”

[2009. január 4.]

Szeptember végén folytatjuk?

Túl vagyunk az imahéten. Bizonyára akadnak, akik valóban úgy érzik: szép volt, jó volt, elég volt... Ha Isten engedi és élünk, jövőre majd ismét találkozunk. Pedig 2009 új lehetőséget kínál.

Attól tartok, nem mindenki figyelt fel a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) decemberi közgyűlésének ajánlására, amely lapunkban is megjelent. Emlékeztetőül a lényeg: „A MEÖT közgyűlése ajánlja tagegyházainak, hogy a Teremtő iránti hálánk és hódolatunk kifejezése, a teremtett világ tudatos megőrzése és felelős védelme, ökumenikus együtt munkálkodásunk kiszélesítése és megerősítése érdekében 2009-től a szeptember utolsó és október első vasárnapja közötti időszakot teremtésvédelmi hétként hirdessük meg és ünnepeljük a MEÖT tagegyházaihoz tartozó gyülekezetekben és intézményekben.”

Ezzel végre csatlakozhatunk a 2007-ben Nagyszebenben tartott harmadik európai ökumenikus nagygyűlés felhívásához, amelyet az öreg kontinens katolikus, ortodox és protestáns vezetői így fogalmaztak meg: „Javasoljuk, hogy a szeptember 1-je és október 4-e közti időszakot szenteljük a teremtés védelméért és a fenntartható életstílusok elterjedéséért való imádkozásnak, hogy ezáltal ellensúlyozzuk tetteinket, amelyek a klímaváltozáshoz vezettek.”

A cél, hogy újra felismerjük: a világ, amelyben élünk, nem csupán natúra, hanem első renden: kreatúra! A felvilágosodás félrevezető jelszava helyett – „Vissza a természetbe!” – hirdessük: „Vissza a Teremtőhöz!” Mindenek Ura, Alkotója és Fenntartója felelős gazdaként helyez minket a teremtett világba, hogy őrizzük és műveljük az ő jó rendje és akarata szerint, együtt teremtménytársainkkal, együtt teremtménytársaink javára.

Mindez csak annak a számára tűnhet üres jelszónak, aki világunk olyan rejtett oázisában él, ahol nem fenyegeti a szennyezett levegő, víz és élelmiszer veszélye. De vajon akadhat-e még ilyen steril „óvóhely” az ember által megmérgezett földgolyón?!

Az imaheti textusok között többször is előkerült a teremtéstan Magna Chartájaként emlegetett páli igeszakasz: „... a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.” (Róm 8,19) Nyilvánvaló, hogy az apostol kétezer évvel ezelőtt még nem az ökológiai krízisre gondolva vetette papírra ezeket a drámai sorokat, de ma bátran aktualizálhatjuk üzenetét ebben a kontextusban is.

A teremtett világ végső soron az embertől, az ember gátlástalan, felelőtlen önzése miatt szenved. Emiatt hangzik a pusztuló erdők, kihaló állatfajok gyakran néma segítségkiáltása. De paradox módon maga az ember is szenved mindettől. Szennvedünk

mások és önmagunk mohó önzésétől. Rá kellene döbbernünk végre, hogy mi is szerves, integráns részei vagyunk a teremtett világnak: vele együtt szenvedünk, és vele együtt sóvárgunk.

Talán ebben az összefüggésben rövid említést érdemel, hogy milyen látványos sóvárgást, szinte messiásváró reménységet figyelhettünk meg emberek tömegének az arcán az új amerikai elnök beiktatási ünnepségén. De reálisan gondolkodva tudnunk kell: egyetlen ember, még ha amerikai elnök is, még ha valóban újat és mást remélhetünk is tőle, mint leköszönt elődjétől, egymagában nem tud csodákat tenni megsebzett, beteg világunkban...

A sóvárgás anyanyelvünk szemléletes, sokatmondó, gyönyörű kifejezése: a sóra váró ember vágyakozása, reménysége rejlik benne. Azt várjuk, ami, aki újra zamatot hoz ízetlen, kiégett életünkbe, és gátat szab a romlásnak, megőrizve értékeinket. Nem véletlen, hogy az, aki életét áldozta a viláért, hogy legyőzze a bűn, a halál pusztító hatalmát, így határozta meg tanítványai identitását, küldetését: „*Ti vagytok a föld sója.*” (Mt 5,13)

Az Isten Fiától jó ízt kapott „Isten-fiak”, a Mester kreatív szeretetétől „zamos” tanítványok megjelenésére sóvárog a világ. Azokra vár, akik évente nemcsak egy hétig képesek együtt imádkozni és egymásra figyelni, hanem készek a folyamatos és felelős együtt gondolkozásra és cselekvésre. Nemcsak kiemelt célokat szolgáló kampányidőszakokban, mint amilyen a Biblia éve vagy a Városmisszió volt, hanem az úgynevezett szürke hétköznapiakban is, hogy egy élhetőbb világot adhassunk tovább gyermekeinknek, unokáinknak.

Hála Istennek, valami elindult: apró jelek, kis lépések. Ilyen a szeptember végére meghirdetett teremtésvédelmi hét, melynek előkészítése érdekében értékes kiadványok sora jelent meg. Elsőként a Luther Kiadó tette asztalunkra *A teremtés ünnepe* című, lapunkban már ismertetett könyvet, amely a témával kapcsolatos teológiai tanulmányok, fotók, liturgikus szövegek gazdag tárháza.

Katolikus testvéreink sem maradtak le a nemes versenyben. Sőt a közelmúltban egyszerre négy, az egész témakört átfogó kiadványt jelentettek meg a Szent István Társulat gondozásában, remekül átgondolt koncepció szerint. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevelet adott ki a teremtett világ védelméről, az ebben foglaltak kézzelfoghatóvá tételéhez pedig három kísérő füzet is megjelent. Az első egy tanulmánygyűjtemény, amely a környezettudatos gondolkodást igyekszik elősegíteni. A második a teremtésvédelemről szól lelkipásztoroknak, közösségeknek. A harmadik pedig katechetikai óravázlatokat kínál, a legkülönbözőbb korcsoportokban segítve a környezeti nevelést.

Említést érdemel még, hogy a MEÖT – egyházunk Ararát munkacsoportjával együttműködve – az imahéthez kiadott füzethez hasonló segédanyagot készít elő a szeptemberi teremtésvédelmi hétre.

Mindezeket nagyszerűen használhatjuk mi is gyülekezeti közösségekben éppúgy, mint oktatási intézményeinkben. Bőséges a kínálat, van muníció a közös gondolkodáshoz, ökumenikus együtt munkálkodáshoz. Nem kell jövő januárig, de még ez év szeptemberéig se várunk. Ne feledjük az apostol ébresztő szavát: „...a teremtet világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését” – akik mi is lehetünk!

[2009. február 1.]

Böjti remények

Talán meglepő a most induló böjti időszakot összekapcsolni a reménységgel. Különösen is a mai szekuláris kontextusban, amikor senki sem tudhatja, hogy milyen hosszú böjt után remélhetünk majd végre feltámadást. Ugyanakkor nem árt tisztázni, hogy a böjt nem tévesztendő össze a megszorításokkal, az önkéntes vagy kényszerű fogyókúrával. Szabad ma is komolyan venni az ősi bölcsességet és tapasztalást, mely szerint a test böjtje a lélek lakodalma lehet. De ehhez merőben új látásra, meglátásra van szükségünk, amely életünk krízishelyzeteiben pozitív esélyt remél a megújulásra.

Ennek a merőben új életszemléletnek a felfedezéséhez segítséget kaphatunk olyan bölcs mesterektől is, mint például az Augsburgban élő *Guido Kreppold*. A kapucinus szerzetes és pszichológus könyve a *Bencés Lelkiségi Füzetek* sorozat kertében jelent meg *A válságok – életünk fordulópontjai* címmel (Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2006).

Néhány elgondolkoztató mondat az alig százoldalas könyvecskéből: „A válság nem a remény végét jelenti, hanem az élet új dinamikájának kezdetét... A válság nem feltétlenül szerencsétlenség; sok ember életében inkább új, gyümölcsöző irányultság kezdete.” A következő meglepő vallomás akár bátorítás is lehet a böjti önvizsgálatra: „A válság jelentette a nagy fordulópontot életünk kívülről befelé haladó irányultságában, felismertük sok korábbi törekvésünk üres és sekélyes voltát, felfedeztük a csend, a meditáció, az ima és mély beszélgetés értékét...”

Böjt a tisztázódás, a letisztulás, a testi-lelki-szellemi méregtelenítés lehetőséget kínálja, amikor rátalálhatunk a Jézusban nekünk ajándékozott „egy szükségesre”.

A 2009. esztendő többek között felveti a rendszerváltás óta eltelt két évtized őszinte, kritikus és önkritikus elemzésének lehetőségét és szükségességét. Vajon a

negyvenéves „kényszerbőjt” után miként éltünk a reánk zúduló lehetőségek bőségével? Új intézmények, új struktúra, új szolgálati területek – vajon bölcsen és felelősen sáfárokodunk-e velük? Mi motiválta döntéseinket? Vajon mindig le tudtuk-e győzni a hamis nosztalgia, a restaurációs hatalomvágy kísértéseit? Megtaláltuk-e Istentől kapott sajátos küldetésünket, evangélikus színünket, identitásunkat? Vagy inkább a két nagy testvéregyház farvizén manővereztetünk? Növekedtünk-e a krisztusi értékekben, vagy inkább csak mértéktelenül fogyasztva elhíztunk? Magunkra szedtük egy elméretezett intézményrendszer és egyházi struktúra túlsúlyát? S mindeközben gyülekezeteink sok helyütt elfogynak...

Nem véletlen, hogy az esperesi tanács márciusi ülésén újra napirendre kerül az egyházi struktúra karcsúsításának kérdése. A válság hatására körülöttünk az egész világ az egyszerűsítés, a felesleges terhek leépítése felé mozdul. Fogyasszunk kevesebbet! Élünk egyszerűbben! Tartsunk mértéket! Gazdálkodjunk felelősebben korlátozott forrásaikkal! Óvjuk, őrizzük a teremtett világot! Mindezek nem csupán üres jelszavak, hanem az értelmes túlélés, a felelős továbblépés egyedül járható útjai. Erre rátalálni, erre segíteni, erre vezetni a reánk bízottakat – egyházunknak is mindennapos küldetése és felelőssége.

Propó – egyházi struktúra. Ebből a szempontból is hasznosak voltak a közelmúlt találkozásai osztrák, illetve szlovák egyházi vezetőkkel. Tudom, hogy a szomszéd rétje mindig zöldebbnek látszik, de matematikai tény, hogy mindkét, hozzánk hasonló nagyságú vagy kicsiségű egyház jóval egyszerűbb struktúrában működik. A számok önmagukért beszélnek: Ausztriában egy püspök felügyeletével hét szuperintendéntúrában élnek a gyülekezetek, míg Szlovákiában két egyházkerületben tizennégy esperesség működik. Emellett a mi három egyházkerületes, tizenhét egyházmegyes modellünk bizony enyhén túlsúlyosnak tűnik.

Jól tudom, hogy nem a szervezeti reformok elevenítik meg az egyházat, de a felesleges struktúrák plusz terhet, koloncot jelenthetnek. Akadályozhatják a Lélek megújító munkáját, aki – reménységünk szerint – szeretné továbblendíteni egyházunk gyakran veszteglő hajóját.

Kívánatos és egészséges lenne, ha nem külső kényszerből (állami támogatások beszűkülése), hanem belső felismerésből indulnánk el a karcsúsító, lényeglátás felé vezető böjti úton.

A továbbgondoláshoz hadd idézzek még néhány, impulzust adó, provokáló címet Guido Kreppold könyvéből: *A válságból fakadó esélyek... Csak az változik, aki hagyja magát megérinteni... A mélységben kerülünk közel egymáshoz... A mélyben következik be a fordulat...*

Kicsit cinikusnak tűnik a kérdés, de megkockáztatom: vajon nem vagyunk még/ már eléggé mélyen ahhoz, hogy végre megforduljunk, klasszikus bibliai kifejezéssel: megtérjünk?! Csak így kerülhetünk közelebb Urunkhoz, aki a mélységben is ott van mellettünk!

S vajon mikor jövünk rá arra, hogy a mélységből nem egymást letiporva lehet kijutni, hanem egymást segítve? Egymás torka helyett inkább egymás kezét kellene keresnünk és megszorítanunk. Vajon mennyiben vesszük komolyan a jézusi mandátumot, mely szerint reánk bízott a békéltetés szolgálata? Nemcsak szlovák–magyar, roma–magyar, de magyar–magyar relációban is...

Hogy mindehhez kevés az erőnk? Gyöngye a szeretetünk, sápadt a reménységünk? Pontosán ezért kapjuk az áldott böjti időt, hogy a mélyre evezve, felfelé, befelé és egymás felé fordulva újratöltsük életünk kimerült forrásait.

Ebbe az irányba segítenek a többször idézett könyvecske záró sorai is: „A válság rákényszerít arra, hogy felfedezzük életünk házának alsó szintjét is. Általában nem is sejtjük, milyen addig ismeretlen kincsek rejlenek ott – életenergia, elképzelések, ösztönzések –, amelyek értelmet adhatnak az életnek... A válság könnyen megbéníthatja az életet. Ha azonban megértjük üzenetét, új minőséget adhat neki.”

Böjt első vasárnapjának névadó zsoltára is bátorítóan provokál minket: „*Ha kiált hozzám, meghallgatom...*” (Zsolt 91,15)

[2009. március 1.]

Mit nézett esténként Tim K.?

Látszólag teljesen lényegtelen kérdés, hogy esténként mit nézeget egy német tinédzser. Magánügy. De március 11-e óta mindez már közügy. Még horroron edzett lelkeket is megrendített, ahogy ez a Stuttgart közelében élt ifjú hidegvérrel kivégzett tizenöt embert, majd apja fegyverét önmaga ellen fordította...

Vajon miért gyilkolt? A vérfürdő motivációja egyelőre ismeretlen. Kiderült ugyan, hogy a fiú magányos volt, pszichiátriai kezelés alatt állt, de mindez még nem indok a tömegmészárlásra. Az újságok megemlítik, hogy esténként véres filmeket nézett, gyilkos videójátékokkal szórakozott. Talán valahol itt kellene keresni a magyarázatot a megmagyarázhatatlanra?

Amit nézek, az előbb-utóbb tükröződik bennem. A szememen keresztül lehatol a szívem mélyéig, átjárja a gondolataimat, észrevétlenül meghatározza az értékren-

demet, és motiválhatja a cselekedeteimet. *Tim* egy őrült pillanatában úgy döntött: kipróbálja, működik-e a valóságban, amit a képernyőn látott...

Jézus is komolyan figyelmeztet a szem kockázatára: „*A test lámpása a szem. Ezért ha a szemed tiszta, az egész tested világos lesz. Ha pedig a szemed gonosz, az egész tested sötét lesz. Ha tehát a benned lévő világosság sötétség, milyen nagy akkor a sötétség!*” (Lásd Mt 6,2–23!)

Ezért kell óvnunk a szemünk világát, világosságát nemcsak a fizikai, de a lelki, szellemi sérüléstől, fertőzéstől is.

Miként őrizhetjük meg egyik legféltettebb kincsünket? Szakemberek gyakran figyelmeztetnek, hogy óvjuk szemünket a veszélyes sugárzásoktól. Nem mindegy, milyen szemüveget, milyen UV-szűrőt használunk. Vajon nem kellene ugyanezt fokozottan komolyan vennünk, amikor képernyő elé ülünk? Amikor gyermekeinket, unokáinkat odaengedjük az „olcsó villanypásztor” elé?

Álszent képmutatás az egyes adások előtt megjelenő figyelmeztetés: „A most következő műsor megtekintése felnőtt felügyelete mellett ajánlott.” Az erőszak brutális bemutatása felnőtt felügyelete mellett is mérgezi, rombolja a lelket.

Tudom, megint a „klerikális reakció” károgásának tűnik, ha a tömegtájékoztató, a tömegszórakoztató, a tömegek megfertőzésének felelősségét vetem fel. De vajon milyen tragédiák kellenek még ahhoz, hogy észrevegyük a kíméletlen igazságot: amit vetünk, azt aratjuk? Sőt ami még ördögibb: előfordulhat, hogy amit mi vetünk el, amit mi hagyunk szétszórni, szétsugározni, annak keserű, mérgező gyümölcsseit az utánunk jövő nemzedék szenvedni el...

Lapunk múlt heti számában is olvashattunk a Föld órája elnevezésű kezdeményezésről (15. oldal). Lényege, hogy ezen a hétvégén, szombaton este sok helyütt, szerte a nagyvilágban egy órára kiallszanak a fények. Azok a milliók, akik lekapcsolják a villanyt, ilyen módon akarják felhívni embertársaik figyelmét a teremtett világ iránti közös felelősségünkre. Ahogy a sötétben fellobbanó egyetlen kicsiny mécses lángja is irányt mutathat, úgy lehet világos jelzés minden egyes kialvó fényforrás is ezen az estén.

Az ilyen demonstratív akciók mellett szükség lenne még más életmentő jelzésekre is. A böjt utolsó harmadában járunk már, de talán még nem késő egyfajta „tévéböjtöt” meghirdetni. Nem a televíziónak az életünkből való teljes száműzésére gondolok, bár sokaknak érdemes lenne újra felfedezniük, amit már elfelejtettek: van élet a képernyőn túl is, sőt anélkül is! Inkább az a bölcs önkorlátozás tenne jót a lelki egészségünknek, emberi kapcsolatainknak, ha naponta legalább egy órával kevesebbet tévéznénk. Van miből „leadnunk”, hiszen köztudottan rekorderek vagyunk a készülékek előtti ücsörgésben...

Ha tudatosan lemondanánk naponként egy-egy megszokott műsorról, és helyette

testi-lelki egészségünkre fordítanánk a felszabaduló időt, hamarosan ráébrednénk, hogy ez a „fogyókúra” mennyire a javunkat szolgálja. Kapunk, találunk napi plusz egy órát az Istennel és egymással megélhető közösség ápolására. Hatvan perc nem kevés idő. Bőségesen elegendő az elcsendesedésre, imádságra, igeolvasásra, lélek- és közösségépítésre.

Manapság egyre többen fedezik fel a naponkénti testmozgás fontosságát. Egymás után nyílnak az edzőtermek, fitness- és wellnesscentrumok. Mindezek segíthetik testi egészségünket, és jó esetben nem válnak egyfajta valláspótlékká...

Ne feledjük, a bibliai tanítás szerint a test nem a lélek börtöne, ahogy a görög filozófia hirdette, hanem a lélek temploma. De ugyanakkor hazug önámítás a római bölcsesség, mely szerint „ép testben ép lélek” lakozik.

Böjti szelek fújnak, hogy lelkünket megmozdítsák, kiszellőztessék, felfrissítsék. Közeledik a nagyhét, amely legtöbb gyülekezetünkben számos többletlehetőséget kínál kiéhezett lelkünk táplálására. Szerezzük vissza a tévé által elrabolt időnknek legalább egy részét, hogy megünnepeljük ezekben a napokban a lélek lakodalmát! Luther csodálatos húsvéti himnuszának soraival valljuk: „Húsvét mennyei kenyerét / Várja éhező lelkünk (...), / Hogy győztes erőt nyerjünk. (...) / Benne mienk az élet.” (EÉ 215.6)

Amint már az elején megállapítottuk: nem mindegy, mire, kire nézünk, nem mindegy, mivel, kivel tápláljuk éhező lelkünk! A böjti perspektíva egyértelmű: „Hittel nézek keresztfádra...” (EÉ 206) Ez nem csupán kampányakció, nem csupán egy óra, a Föld órája, hanem örökkévaló, mennyei távlatokat nyit. Maga Jézus ígéri: „*Én pedig, ha felemeltem a földről, magamhoz vonzok mindenedet.*” (Jn 12,32)

Emeljük fel tekintetünket, szívünket, lelkünket! Nagyhét, nagy napok, nagy lehetőségek közelednek...

[2009. március 29.]

A „jó” villanypásztor

Jó pásztor vasárnapjának apropóján kicsit bizarr, provokatív együtt gondolkozásra hívom az *Égtájoló* rovat olvasóit. Vajon nincs-e itt az ideje, hogy lecseréljük, korszerűsítsük az elavultnak tűnő bibliai képeket?

Többek között nem kellene-e végre felhagyni a kissé negédes pásztorromantikával? Hol van ma már a népdalok idillikus figurája, aki „terelgeti nyáját, fújja furulyáját, bú nélkül éli világát”? Vajon szabad-e még gyermekeinkkel énekelteni

Túrmezei Erzsébet kedves énekét a derék pásztorról, aki selyemfüves, tarka réten, daloló madarak között, gyöngykapun át terelgeti hazafelé boldog nyáját? (EÉ 542) Nem kellene-e végre lépést tartani a világgal, és korszerű villanypásztorra cserélni az anakronisztikussá váló pásztorfigurát?

A szót tett követte: ahogy ma „trendi”, rákattintottam a világháló keresőprogramjára, amely 0,08 másodperc alatt összesen 89 600, villanypásztorral kapcsolatos reklámmal kínált meg. Már az első ajánlatnak nehéz ellenállni, hiszen mindössze tizenhatezer forintért rendelhetnék korszerű villanypásztort. Ehhez képest igencsak pazarlásnak tűnik hagyományos pásztorok, lelkipásztorok alkalmazása, különösen a mai válságos időkben...

Komolyra fordítva a szót nem árt tisztázni, mit is jelent, átvitt értelemben, a villanypásztor „szolgálatát”. Akik több mint két évtizede élünk már a huzatos Kárpát-medencében, emlékszünk még a vasfüggönynek titulált drasztikus „villanypásztorra”. Ez megóvott minket attól a „veszélytől”, hogy idegen tájakra bitangoljunk. A karámon belül még viszonylag szabadon lehetett poroszkálni, némi takarmány is akadt, ha valaki megfelelően bégetett...

Az idén ünnepeljük majd – már aki – a több száz kilométeres, gyilkos villanypásztorszörny pusztulásának huszadik évfordulóját. Azóta persze keserves felfedezés, kijózanító tapasztalás, hogy a karámon túl se csupán füves legelők és tiszta források várnak ránk...

Mindezek ellenére sem felesleges világosan leszögezni: a villanypásztor a hamis, hazug biztonság szimbóluma. Nem a személyesen féltő őrzésről, hanem a személytelenül birtokló önzésről szól. Éppen a Bibliából tanultuk, a jó pásztorról láttuk, hogy az igazi pásztor nyája előtt járva keresi, és ha kell, önmagát kockáztatva, feláldozva biztosítja az étető legelőt, tiszta forrást az övéinek. Követése valódi biztonságot, szabadságot, az Élet ajándékait kínálja.

De vajon így próbálunk pásztorok vagy legalább bojtárok mi is a jó pásztor egyházában? Nem véletlen, hogy éppen ennek a vasárnapnak ószövetségi lekióójában szólal meg minden pásztorok pásztorának kemény, ítéletes hangja: „*Én most a pásztorok ellen fordulok, és számon kérem tőlük a nyájamat. Véget vetek annak, hogy ők legeltessék a nyájat, magukat sem fogják többé legeltetni a pásztorok. Kiragadom szájukból juhaimat, és nem esznek belőlük többé.*” (Ez 34,10)

„Kannibál” pásztoroknak nincs helyük Krisztus egyházában! Ne tiltakozzunk a drasztikus kép ellen. Nézzünk szembe a kíméletlen tényekkel. Bizony, jócskán akadnak olyan gyülekezeteink, ahol felelős, áldozatos, személyes pásztori szolgálat híján valójában a nyáj fokozatos szanálása, felélése, „felfalása” zajlik.

Ahol ennél jobb a helyzet, ott sem árt szembenézni a kényelmetlen kérdéssel: vajon, szinte észrevétlenül, nem szívárognak-e be a „villanypásztorság” kóros tünetei gyülekezeteink életébe?

Ilyen veszély a személytelenség, amelynek kísértése nem csak városi és nagyobb létszámú gyülekezeteinket fenyegeti. Vajon ismerjük-e még azt, akivel egy padban ülünk, akivel együtt térdelünk az úrvacsorai oltárhoz?

Pozitív fejlemény, fejlődés, hogy egyre több helyen alakul ki olyan egymásra figyelő, családias légkör, amelyben számon tartjuk egymás gondját és örömét. Például ilyen apró, de sokatmondó, közösségépítő figyelmesség a születésnaposok, névnaposok és egyéb évfordulósok köszöntése a gyülekezet nyilvánossága előtt.

További fenyegető villanypásztoros tünet, amikor az egyház csak az élet határhelyzeteiben jelenik meg gyakran sokkoló, idegen üzenetével. Kevés, sőt kifejezetten elkésett, ha csak a legelő, az árok, a szakadék szélén próbáljuk utolérni és megállítani a reánk bízottakat. A jó pásztor folyamatosan kíséri, tereli az övéit. Az egyházi szolgálat nem szűkülhet krízishelyzetekben igénybe vehető válságmenedzselésre. A pásztor nem mentőorvos, hanem empátiás partner, szolidárisan beszélgető útitárs a hétköznapi világban is.

Magától értődő, hogy manapság a legkorszerűbb informatikai eszközök is segíthetik ezt a folyamatos pásztori jelenlétet, kommunikációt. Ilyen a mobiltelefon, a világháló, amely, ha virtuálisan is, de összeköthet sokakkal. Jó lehetőség a kapcsolattartásra a gyülekezeti újság, akár nyomtatott, akár elektronikus formában. Egy jól szerkesztett, rendszeresen frissített gyülekezeti honlap is igazi fórumot teremthet a pásztor és a nyáj között.

De ezen a területen sem árt óvatosnak lenni, nehogy észrevétlenül digitális, virtuális „villanypásztorokká” torzuljunk. Olyanokká, akik többet néznek a számítógép monitorjára, mint emberek szemébe. Akik már annyit kommunikálnak SMS-ben és e-mailben, hogy alig jut idő személyes látogatásra, őszinte, lelkipásztori beszélgetésekre. Ne feledjük: nincs az a korszerű mobiltelefon, interaktív honlap, amely pótolhatná a jóízű személyes dialógust.

Végül hadd használjam ki a villanypásztor szimbólum még egy aspektusát. Ha megszakad az energiaellátás, ha áramszünet van, a villanypásztor csupán értéktelen dróthálónak silányul. Mindez átvihető a mi pásztori szolgálatunk titkára is. Ha elszakad a „felső vezeték”, ha nem vagyunk élő kapcsolatban a jó pásztossal, a mi szolgálatunk is azonnal lefagy. Csak pásztortól pásztorként segíthetünk másokon!

[2009. április 26.]

Gyógyító emlékezés

Többször megfogalmazódott már, hogy erős késésben vagyunk egyházi közelmúltunk feldolgozásával – ez lenne, szép német kifejezéssel, az úgynevezett „*Vergangenheitsbewältigung*”. Mindezt nem vitatva mégsem vádolómulasztási bűnnel a rendszerváltás korabeli egyházvezetést és zsinatot. Úgy vélem, hogy bölcsen és felelősen döntöttek, amikor fontosabbnak ítélték iskolarendszerünk újraszervezését, a strukturális reformot és más, egyházunk jelenét, valamint jövőjét meghatározó tennivalókat, mint a múlt sötét lapjainak kutatását egyfajta emberi igazságtétel, egyháztisztogatás céljával.

Egyházunk tényfeltáró bizottsága közel másfél évtizeddel később, részben kívülről jövő provokatív médiatámadások hatására, kezdte meg levéltári kutakodásait. Munkájáról évente számol be a zsinatnak. Így történt ez legutóbb, május 15-én is. Zárt ülésről lévén szó erről természetesen nem írhatunk, szeretném viszont megosztani eddigi tapasztalataimat egy másfajta – ha úgy tetszik: „alternatív” – múltfeltárási kísérletről. Ezt *Gyógyító emlékezés* címmel Harmati Béla püspökölődöm kezdeményezésére kezdtük el a Deák téri gyülekezetben.

Az elnevezés ismerősen csenghet mindazok számára, aki valamelyest járatosak nemzetközi, ökumenikus, egyházi körökben. A „*healing of memories*” olyan gyógyító szándékú múltfeltárási módszer, amely igyekszik előmozdítani a jelenben élők múltból örökölt feszültségeinek oldását, a sebek gyógyulását, a kölcsönös kiengesztelődést.

A sorozat elindítását az a természetes, de szomorú tény tette sürgetővé, hogy napról napra fogynak a még köztünk járó, élő tanúk, akik segíthetnek jobban megérteni azt a kort, amely egyre többek számára immár történelem. De hála Istennek, akadnak még „túlélők”. Ezt a gyorsan múló lehetőséget felismerve és megbecsülve hirdettük meg – az *Evangelikus Élet* hasábjain is – az egyelőre őszig tervezett, hatrészes „terapikus” kísérletet. Ennek keretében döntő módon kortársak személyes, szóbeli visszaemlékezéseire támaszkodva próbálunk okulni az 1945–90 közötti időszak eseményeiből, egyházi történéseiből.

Különleges élmény volt már az eddigi két este is. A legoptimistább szervezőket is meglepte, hogy zsúfolásig megtelt a Deák téri gyülekezet nagyterme. Életkorra, kegyességre, ha úgy tetszik, „egyházpolitikai” beállítottságra való tekintettel is egészséges pluralizmust reprezentáltak az érdeklődők.

A 103. zsoltár jól ismert biztatásával intonáltam az induló kísérletet: „*Áldjad, lelkem, az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!*” Közös célunk ugyanis nem csupán szikár

történelmi tények feltárása, hanem igyekszünk együtt felfedezni Isten gyakran rejtett munkáját azokban a vészterhes évtizedekben is.

Nem szeretném idealizálni ezt a közös útkeresést. Az ismeret ezeken az estéken is csak rész szerint van közöttünk. Vitathatatlan tény viszont, hogy a többféle élő forrásból fakadó, személyes visszaemlékezés nyomán sokszínű, árnyalt, természetesen ellenmondásoktól sem mentes kép kezd kibontakozni az elmúlt fél évszázad egyháztörténelméről. Fantasztikus lehetőség, hogy a felkért előadók bevezetője után valódi spontán disputa, eleven dialógus alakulhat ki az előadók és a hallgatóság között. Talán még soha, sehol le nem jegyzett személyes emlékek törnek fel, egészítik ki egymást, olykor ütköznek is egymással. Ezeket az előre ki nem számítható, megismételhetetlen megszólalásokat hangfelvételen rögzítjük. Tudom, ezek történettudományi értéke vitatható, de esetleges feldolgozásuk olyan páratlan kincs lehet, amelyet bűn lenne elveszni hagyni.

A bő két órában igazi gyógyító emlékezés részeseivé válhatunk. Ez a folyamat nem nélkülözi a fájdalmat sem, de ugyanakkor magában hordozza a katarzis, a tisztulás lehetőségét is. Együtt van benne – nem ritkán egymásnak feszül – a bűnbánat és a hála érzése. Bűnbánat az emberi gonoszság és gyengeség láttán. Hála, hogy Isten mégis, gyarló emberek szolgálatán keresztül is, megtartotta egyházát. Az egyház szuverén Ura olyanok munkáját is gazdagon megáldotta, akik történetesen kapcsolatba kerültek állambiztonsági erőkkel, esetenként még fedőnevet is kaptak...

Akik ma ötven év felettiként szolgálhatunk még egyházunkban, gyakran ilyen – egyesek által könnyedén „ügynököknek, ügynökjelölteknek” stigmatizált – igehirdetőktől, professzoroktól hallottuk az élő és ható evangéliumot, tanultuk a teológia szent tudományát. Mindmáig, emberi esendőségükkel együtt, tisztellem őket, és hálás vagyok Istennek, hogy egy embertelen és istentelen korban segítettek megmaradni a hitben és elindulni a szolgálatba.

Talán – éppen az új nemzedékek számára – nem felesleges felidézni, hogy ebbe a sötét korba is be-beragyogott a megmagyarázhatatlan isteni kegyelem fénysugara. Az ateista proletárdiktatúra idején az úgynevezett „ügynökök” által vezetett evangélikus egyházban – többek között – új bibliafordítás, énekeskönyv, agenda, konfirmációi káté jelenhetett meg, a teológiai akadémia pedig új épületbe költözhetett...

Távol áll tőlem a szerecsenmosdatás, nem célom a múlt kozmetikázása sem, de ezek is tények. Nem csak a szépre emlékezem, de arra is. Természetesen nem felejtsem, amikor drasztikus püspöki stílusban helyeztek át gyülekezeti szolgálatból irodai „büntetőmunkába” valakik által kockázatosnak ítélt ifjúsági munkám miatt. Mára sem tudom, de nem is érdekel, hogy kik voltak az informátorok. Azt viszont

tudom, hogy püspököm nem jószántából, hanem „felső” parancsra kényszerült „megbüntetni”...

Meggyőződésem, hogy hamis az a leegyszerűsített, sematikus képlet, amely az akkori egyházat úgynevezett hitvallókra és úgynevezett ügynökökre osztja. A kettő, bizarr módon, időnként bizony keveredett. Többek között ebben nyilvánult meg e sok tekintetben diabolikus kor egyik kaotikus jellemzője. *Illyés Gyulától* tanultuk, hogy „ahol zsarnokság van, ott zsarnokság van”. Ahol pedig diktatúra van, ott diktatúra van, mind a világban, mind pedig az egyházban. Aki ezzel nem számol reálisan, az vagy rajongó, vagy egyszerűen csak tájékozatlan, információhiányban szenved.

Természetesen egy percre sem vitatom, hogy idősödő tanúk memóriája gyakran már szelektíven működik. Talán – sőt biztosan – már az enyém is... Ezért is kívánatos, hogy folytatódjék a megkezdett tényfeltáró kutatás a talán még inkább szelektív BM- és egyéb irattárakban. Mindezt jól kiegészítheti a megkezdett gyógyító verbális emlékezés mindaddig, amíg van kikkel együtt emlékeznünk.

Legközelebb május 25-én, hétfőn este 6-kor találkozhatunk a Deák téren.

[2009. május 24.]

„Tapsvihar” az ország templomában

Két hete olvashattuk ebben a rovatban *Fabiny Tamás* kollégám írását *Tánc Kálvin templomában* címmel. A Kálvin-év alkalmából Genfből közvetített ünnepi istentisztelet számos, református templomban szokatlan, meglepő elemet vonultatott fel a tánctól a rapstílusú éneken át egészen a dialógusprédikációig.

De vajon mi fér bele nálunk egy evangélikus templom áhítatába? Rovatunk címének szellemében – *Égtájéoló* – közös gondolkozásra, tájékozódásra, útkeresésre hívom most Olvasóinkat. A kérdés a legkevésbé sem elméleti, hiszen a közelmúltban, pünkösdhétfőn, a 20. Bach-hét nyitóestjének végén felcsattanó taps igencsak ellentétes érzelmeket, mi több, indulatokat váltott ki a jelenlévőkben a Deák téren.

Íme, a „pünkösd-i tapsvihar” rövid előzménye: a Deák téri hagyomány szerint ezúttal is elhangzott a bevezető hirdetésben, hogy a zeneművek közé majd rövid prédikáció ékelődik, az alkalom pedig imádsággal és áldással fejeződik be. Ezért kértük a taps mellőzését, helyette a lelkész köszönte meg már előre, név szerint, a fellépő művészek szolgálatát.

Csakhogy ezen az estén másként alakultak az események. Három igazi öröme

szólalt meg egymás után: a brandenburgi verseny, majd az úgynevezett menyegzői kantáta, végül pedig a h-moll szvit fergeteges fuvolaszólója koronázta meg a koncertet. Szinte vibrált a magasfeszültség a levegőben.

Tudatosan már a zárótétel alatt felmentem a szószékre, hogy a „közönség” – ilyenkor jóval több a külső vendég, mint a gyülekezeti tag – érzékelje: most jön az előre jelzett hagyományos zárás imádsággal és áldással. De az utolsó ütem után többen tapsolni kezdtek. Körültekintve a szószékről döbbenetes látvány volt a tapsra emelkedő kezek sokasága, többen kérdő, kérő tekintete: ugye lehet, ugye szabad, mégis, minden hagyomány ellenére? Egy villanás alatt kellett döntenem, hogyan tovább? Kielezve és szimbolikussá mélyítve a kérdést: fegyelem vagy kegyelem? Törvény vagy evangélium? A múlt hagyományának szolgálai tisztelete vagy a jelen pillanat varázsának felszabadult elfogadása?

Máig sem tudom, hogy helyesen döntöttem-e, amikor a következő szavakkal próbáltam oldani a tapintható feszültséget: „Tessék bátran tapsolni! Nem szabad lefojtani a hálás öröm kifejeződését. Mindez nem hiszem, hogy szemben állna *Bach* »soli Deo gloria« hitvallásával. Istennek legyen dicsőség, hogy ilyen művészekkel ajándékozott meg minket ma este...” Hosszú, felszabadult, boldog tapsvihár volt a válasz.

Ennek végén – immár újra áhítatos csendben – kértem, hogy a tapsra lendült kezek kulcsolódjanak imádságra. A hatalmas gyülekezet felállva, hangosan, immár oldott, harmonikus közösségben imádkozta együtt az Úrtól tanult könyörgést, és fogadta az áldást. Ennek zárómondata ezen a pünkösdhétfőn a Deák téren különösen is aktuálissá és átélhetővé vált: „A Szentlélek Isten, aki körülöleli az egész világot, adjon neked Istenre sóvárgó szívet, és áldjon meg téged teljes örömeivel!”

A történetek visszhangja, amint sejthető, vegyes volt. Többen hálálkodtak, hogy végre „megtört a jég”... Akadtak, akik zavaró „puccsként” éltek meg a tapsvihart... Távol áll tőlem, hogy pünkösdi csodának, jelnek minősítsem ezt a kis incidenst. De azt sem hiszem, hogy valamiféle anarchista merénylet történt volna a régi, jó és szent rend ellen.

Pál apostol arra tanít, hogy Isten igéje és imádság szenteli meg Isten ajándékait. Ez igaz az ének és a zene ajándékára is. A Deák téren ezen az estén is hangzott az élő ige és a közös imádság. Mindez gyülekezetünk legnemesebb, soha fel nem adható hagyománya. Nincs zenei alkalom igeiszolgálat nélkül! Továbbá nincs belépődíj, mert Isten ajándékai megfizethetetlenek. Adakozni lehet, de a belépés mindenki számára ingyenes.

Ehhez képest – szerintem – a taps tiltása vagy megengedése másodlagos, úgynevezett adiaforon kérdés. Kifejezetten liturgikus és biblikus szövegű művek – kantáták,

passiók – esetén valóban lehet zavaró, áhítatromboló a taps. Ennek megfelelően az idei Bach-héten sem volt ilyen zajos tetszésnyilvánítás a kétszer is előadott h-moll mise után. De pünkösdhétfő este, történetesen, olyan csodálatos Bach-művek szólaltak meg, amelyek nem tartoznak a musica sacra, a szent muzsika, az egyházi zene körébe.

Vajon a taps hiánya teremtené áhítatot egy magával ragadó fuvolaszó után? Vajon tényleg a taps tenné sikerhajhász emberi produkcióvá a művészek fellépését? Vajon hálás örömünk hallható kifejeződésével valóban Isten dicsőségébe gázolunk?!

Értékes liturgikus kincseink megőrzése és ápolása mellett nem kellene-e egy kicsit több levegőt adnunk templomainkban a spontán öröm megszólalásának is? Ennek egyik, minden bizonnyal nem is a legnélkülözhetetlenebb formája lehet a taps is.

Gyakran kesergünk azon, hogy az ifjabb generáció nehezen, sőt alig találja a helyét istentiszteleteinken. Vajon nem kellene-e több szabadságot, kreatív fantáziát engedni az úgynevezett „szent térbe és időbe”? Vajon sokszor nem azért tűnik-e a kívülről számunkra örömtelenné, lefojtottnak, szürkének a templomi atmoszféra, mert hiányzik belőle a spontán visszajelzés lehetősége? Hová „férnek” a Lélek meglepetései, ha mindent előre meghatározunk, megkötünk, szinte beprogramozunk? Fenyeged a gépies rutin, a megfáradás, a kiüresedés. A fásult megszokás, a kiszáradt, megmerevedett tradíciók színtelenné, élettelenné tehetik a templomi liturgiát éppúgy, mint az igehirdetői szolgálatot. Ha éppen az öröm frissítő illata tűnik el istentiszteleti életünkben, akkor aligha vagyunk méltóak az elkötelező *evangélikus* jelzőre.

Sok nyitva hagyott kérdést vettem föl a további közös gondolkodás, tájolóadás reményében. Mindezt segítheti talán a 98. zsoltár néhány bátorító, közös örvendezésre felszabadító sora: *„Ujjongjatok az Úr előtt az egész földön! Örvendezve vigadjatok, zsoltárt énekeljete! Énekeljete az Úrnak hárfakísérettel zengő éneket! Harsonákkal és kürtzengéssel ujjongjatok a király, az Úr előtt! Zúgjon a tenger a benne levőkkel, a földkerekség és a rajta lakók! Tapsoljanak (!) a folyamok, a hegyek mind ujjongjanak az Úr előtt...”*

[2009. június 21.]

Határnyitás – kétezer éve

Ezekben a hetekben sokat hallhatunk, olvashatunk a húsz évvel ezelőtti történelmi határnyitásról. Lapunk előző száma részletesen tudósított a soproni bajor–osztrák–magyar „határtalan hálaadásról”.

Az idén nyári piliscsabai missziói konferenciákon egy jóval régebbi, de jelenünket és jövőnket mindmáig meghatározó határátlépésről szólhattam igehirdetőként. Lassan immár két évezrede, hogy Pál és munkatársai Troászból Filippibe érkezve elhozták az evangélium lángját az európai kontinensre.

Ma gyakran beszélünk múlt időben az európai kereszténységről, posztkrisztianus kort emlegetve. Sokan keseregnek, hogy már az Európai Unió alkotmányának előszavába sem fért bele Isten neve, illetve a keresztény gyökerekre való utalás. Sértődött zsörtölődés helyett talán érdemesebb egy kicsit visszatérni az európai kereszténység bölcsőjéhez. Hátha újra megtaláljuk a forrásnál azt, amit, akit elveszítettünk az évszázadok során, és – a zsoltáros képével élve – megújul ifjúságunk, mint a sasé... (vö. Zsolt 103,5)

Ha újra elolvassuk az első missziótörténetnek, az apostolok cselekedeteiről szóló könyvnek a tizenhatodik fejezetét, melyet nemrégiben a bibliaolvasó *Útmutató* is a kezünkbe adott, meglepő felfedezéseket tehetünk.

Az első meglepetés, hogy az európai kereszténység, ha úgy tetszik, egy álomból születik. Pál álmában kap hívást egy görög férfitől: „Jöjj át Macedóniába, légy segítségünkre!” (ApCsel 16,9) Korábban az apostolok sokfelé próbáltak elindulni az evangéliummal Kis-Ázsiában, de ismételten azt olvassuk, hogy „...Jézus *Lelke nem engedte őket*” (ApCsel 16,7).

Az Úrnak más, merészebb, tágabb ölelésű terve volt az övéivel. Nem akarta, hogy a pünkösdkor született kereszténység csupán egy belterjes zsidó szekta maradjon, egy kis-ázsiai vallásocska. Az evangélium hirdetése – mai divatos kifejezéssel – globális projekt. El kell indulni egy másik földrész, egy másik kultúra, a hellén világ felé, az akkori világ szellemi fővárosa, Athén felé és a Római Birodalom szíve, Róma felé, sőt a föld végső határáig.

Kissé bizarr módon ez a missziói robbanás egy Istenre hagyatkozó álomból kapja a gyújtó szikrát. A hívő embereknek ellentmondásos a viszonyulásuk az álmokhoz. Egyrészt joggal félünk babonás, beteges túlértékelésüktől, torz magyarázatásüktől. Másrészt a Szentírásból látjuk, hogy Isten bizonyos esetekben képes szolgálatába állítani ezt a titokzatos kommunikációs csatornát is. Gondoljunk Jákóbra, Józsefre, Dánielre vagy éppen Jézus nevelőapjára, Józsefre... Ebben az összefüggésben hadd

idézzem Jörg Zink néhány provokatív gondolatát: „Az álmokat nem szabad összetéveszteni a valósággal. De a valóságot sem szabad valóságosabbaknak tartanunk, mint az álmokat. Semmi sem változtatja meg a világot olyan alaposan, mint az álmok...”

Földrészünk evangélizálása tehát egyrészt egy álomból, másrészt pedig egy meghallott segélykiáltásból indul. Vajon manapság mennyire érzékeny a fülünk a segítségre szoruló hangjának meghallására? Illetve mi mennyire merünk magunk is segítségért kiáltani, azaz imádkozni?! *Johann Baptist Metz Memoria passionis* című könyvében így fogalmaz: „A kiáltás a kereszténység belső lényegéhez is hozzátartozik, része az együtt szenvedés által meghatározott kereszténység misztikus hátterének.”

Éppen az elmúlt vasárnap prédikációs alapigéje szembesített minket az első keresztény gyülekezetek megdöbbentő vagyonközösségével, szolidaritásvállalásával: „*Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem...*” (ApCsel 4, 34) Lapunk igefeldolgozása már címében frappánsan megragadta a lényegét: *Fel nem oldható feszültség*. Valóban nem szabad megszokni azt a szakadékot, amely a kezdet és a jelen gyülekezeti élete között tátong. Természetesen idealizálni sem kell a „hőskort”, hiszen az előbb idézett igeszakaszt követi Anániás és Szafira bukásának reális és horrorisztikus krónikája...

Az európai kereszténység hajnalán sem csupa hithős állt. De néhány olyan, ma is éltető gyökérszálát felfedezhetünk, amilyen nélkül a 21. században sem lehet élő egyház. Ma is szükség van Istenre figyelő „álmodozókra”. Ma is kellenek bátor segélykiáltók, gyakran névtelen, de kitartó imádkozók. Bölcs és bátor apostolok kerestetnek, akik rátalálnak a folyóparton Istenre szomjazó asszonyokra. Szükség van nyitott szívű Lídiákra, aki befogadják az evangéliumot, és a szívük után az otthonuk ajtaját is megnyitják. Így születnek meg azok a családias házi közösségek, melyek napjainkig a kereszténység életet hordozó alapsejtjei. Amikor Európa hatalmas katedrálisai gyakran konganak az ürességtől, újra kell építeni Krisztus egyházát az alapoktól, a családi otthonoktól, kisközösségtől indulva.

Végül még valami, amit nem szabad elhallgatni, hiszen tisztán megszólal az európai kereszténység nyitányában, ami nem győzelmi induló. Ha végigolvassuk a tizenhatodik fejezetet, felcsendülnek benne fájdalmas, disszonáns akkordok is. Az evangélium hirdetői hamar ütköznek a sötétség babonás erőivel, a mammon hatalmának érdekvédőivel. A jövendőmondó rabszolgalány meggyógyításának „hálapénzeként” az apostolok börtönbe kerülnek. A cella rácsai rajzolják szemük elé a Mester hirdetésének és követésének szerves részét, a keresztet, a szenvedésvállalás realitását.

Igaz, ilyen módon a börtönmissziói szolgálat is megindul Filippiben: Istent magasztaló énekszóval, megtéréssel, családi keretséggel, nyíló szívekkel és börtönajtókkal.

Ugye érdemes volt egy kicsit visszatérni a kétezer éves határátlépéshez? Igazi gyógyító, frissítő, fiatalító emlékezés lehet ez, minden hamis nosztalgiazás nélkül. A vén Európa kereszténységének is van reménye, van jövője, hiszen Isten Lelke ma is adhat álmokat és ébredést. Ad segítségért kiáltó, imádkozó férfiakat és nyitott szívű asszonyokat, ad örömhírt továbbajándékozó és tovább élő apostolokat! Akik mi (is) lehetünk...

[2009. július 19.]

Indul az „ötéves terv”

Bár van még két hét a nyárból, de talán már szabad, sőt szükséges a hamarosan kezdődő új tanév, munkaév tervezésére gondolnunk. Ennek jegyében kapták kézhez lelkészeink az elmúlt napokban a 2009–2010-es munkaévre készült országos gyülekezeti munkaprogramot. Ez immár a harmadik esztendő, hogy rotációs rend szerint, egy-egy kerület munkacsoportja részletesen kidolgozott terv elkészítésével segíti a gyülekezeti lelkészek, munkatársak szolgálatát. Az északi és a nyugati egyházkerület után az idén a déliek kerültek sorra. A közel húszfős munkacsoport *Szabóné Mátrai Marianna* püspökhelyettes koordinálásával ötszáz oldalas kötettel lepte meg lelkészi karunkat. A kiadvány címe *Elmélyülés*.

Nemcsak mennyiségi gazdagodás jellemzi az új munkaprogramot, hanem egyfajta minőségi előrelépést is remélünk tőle. Az előző két munkaterv ugyanis egymástól függetlenül jelent meg *Növekedés*, illetve *Isten háza népe* címmel. Ősztől viszont közeptávú, öt évre szóló, tudatosan építkező programtervet szeretnénk megalapozni. Erre utal az írásom címében szereplő „ötéves terv”.

Tudom, hogy ez utóbbi kifejezés, főleg az idősebb nemzedékben, keserves emlékeket idéz fel, hiszen a múlt rendszer évtizedeinek hírhedt ötéves tervei nem bizonyultak sikertörténetnek. De a minden tervezés nélküli kontrollálatlan sodródás talán még nagyobb veszélyeket rejt magában. Ennek felelőssége tetten érhető a mai globális gazdasági válságban is. Gátlástalan túltermelés és túlfogyasztás, energia- és nyersanyagpazarlás és nem utolsósorban felelőtlen gazdálkodás, garázdálkodás zajlik az úgynevezett humán erőforrással, emberek lelki, szellemi és fizikai erejével.

Mindeztől a közveszélyes kísértésektől egyházunk élete, munkája sem mentes. Fontos, hogy mi is megtanuljunk bölcsen és felelősen gazdálkodni erősen korlátozott emberi erőforrásainkkal. Ebből a felismerésből született újjá a közelmúltban az éves

országos munkaterv készítésének gondolata, amelynek komoly hagyománya van egyházunkban. Elég, ha a két világháború között megjelent tartalmas, részben még ma is használható belmissziói munkaprogramokra gondolunk.

Ma, amikor oly sok lelkészünk panaszkodik túlterheltségről, Istentől kapott erőnk eltékozlása lenne, ha külön-külön erőlködnénk saját ízlésünk, egyéni képességeink és látásmódunk szerinti éves munkatervek összebarkácsolásán. Nem is szólva a minden koncepció nélküli vegetálás mulasztási bűnéről, ami sajnos gyülekezeteink jelentős részében nem ismeretlen jelenség...

Az első, immár rendszerváltás utáni, új ötéves munkaprogramterv koncepcióját dr. Szabó Lajos, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Tanszékének professzora dolgozta ki. A tudatos, távlatos építkezésnek – így a gyülekezetépítésnek is – mindig felelős alapozással kell kezdődnie. Ennek megfelelően az első év kulcsszava az *elmélyülés*. Erre a biztos fundamentumra épülhet a második esztendőben a *megismerés*, a harmadik évben a *megerősödés*. Ebből fakadhat majd az *együttműködés*, végül pedig az ötödik évben a *kitekintés*.

A tervszerint minden évben más-más szolgálati terület kap kiemelt hangsúlyt a lelkész és a gyülekezet életében. Így az induló munkaévben a *lelkigondozás* kaphat prioritást, a következő esztendőben pedig a *tanítás/tanulás*. Ezt követi a *tanúskodás*, majd a *közösségépítés*, végül pedig a *missziói dimenzió*.

Az ötéves koncepció részletesebb kibontása dr. Szabó Lajos tollából a kötet bevezető részében olvasható. Nyilvánvaló, hogy a nagy ívű elképzelés megvalósítása az egyházkerületek munkacsoportjai közötti szorosabb együttműködést és szervezettebb koordinációt igényel a jövőben.

A 2009–2010-es tervszerint egyik sajátossága, hogy az elmélyülés képéből kiindulva a főbb gyülekezeti alkalmak témasorozatai hat lépésben járják végig a munkaévet. Az egyes szakaszok a kincsért mélybe szálló gyöngyhalász mozdulatainak szimbolikus üzenetét idézik: *elszánás – levegővétel – lemerülés – felfedezés – megszerzés – felemelkedés*.

A gyülekezeti bibliaórák harminc témaegységre kidolgozott sorozata *Hóseás próféta könyvéből*, *János evangéliumából* és *Pál apostol Timóteushoz írott leveleiből* merít. A kötet mindehhez gazdag illusztrációs anyagot kínál, melynek egy része az interneten elérhető letölthető formában (<http://munkaprogram.lutheran.hu>; <http://del.lutheran.hu>).

Kézbe kapunk egy harmincnyolc részes ifjúsági sorozatot, gyermek-bibliaórai vázlatokat, jól használható családi istentiszteleti modelleket. Gondoltak a szerkesztők az egyre több gyülekezetben működő baba-mama körökre is. Találunk több mint százoldalas, alaposan kidolgozott bibliaiskolát, valamint speciális tematikus bibliaórai sorozatot. Segítségét nyújt a kötet azoknak is, akik ALPHA-kurzus indítását tervezik.

S végül az utolsó fejezet *Extrák* címmel speciális gyülekezeti alkalmakhoz kínál ötleteket: evangélicizációs sorozatokhoz, presbiteri napokhoz, ifjúsági napokhoz és ifjúsági táborokhoz, valamint közli a 2009-es és 2010-es évben esedékes fontosabb egyház- és kultúrtörténeti évfordulók jegyzékét.

Ezen a helyen is hálás köszönet illeti a szerkesztőket és munkatársaikat. Köszönet a Luther Kiadó szerkesztőinek, hogy időben és a tőlük már megszokott magas színvonalon, igényes kivitelben jelentették meg a vaskos kötetet.

Remélem, sokan forgatják majd haszonnal, áldott elmélyüléssel az új munkaprogramot. Igazi kincsestár nyílhat meg előttünk, melyből a helyi körülményeknek megfelelően, szabadon és bölcsen gazdálkodhatunk.

Közös Munkaadónk ajándékozzon nekünk elmélyülő hitet, kreatív szeretetet és megújuló reménységet. Ő adjon naponként friss erőt, lendületet és örömet. Így kívánok örömteli és eredményes új munkaévet minden munkatársamnak, közelben és távolban.

[2009. augusztus 16.]

Üzenet az öltözőből

Az evangélikus presbiterek országos találkozójának (EPOT) nyitóáhitatában hatalmas öltözőhöz hasonlítottam a pestszentimrei Sportkastély impozáns épületét, melybe félidei szünetre, eligazításra érkeztek gyülekezeteink presbiterei.

A kép talán némi magyarázatra szorul: presbiterünk az általános egyházi tisztújítás keretében 2006-ban hatéves szolgálatra kötelezték el magukat. Így most, három esztendő után igencsak aktuális volt megkérdezni: vajon hogyan is áll a mérkőzés? Mit nyújtottunk eddig a pályán? Csatunk nyeresre vagy vesztesre áll? Megtaláltuk-e a helyünket a küzdőtéren, vagy csupán közletről szemléljük a játékot?

Vajon mit sikerült megvalósítani a presbiteri eskü felelős vállalásaiból? Ismerjük-e egyáltalában egyházunk törvényes rendjét, melynek elfogadására és megtartására ígéretet tettünk? Valóban őrizzük és építjük-e gyülekezetünk belső békéjét? Készségesen támogatjuk-e mindebben egyházi elöljáróinkat? Vajon példásan élünk-e? Miben járunk elől a gyülekezet szolgálatában? Súlyos, szinte gyónási kérdések ezek, melyekre minden megválasztott és esküt tett presbiternek személyesen kell választ adnia Isten előtt.

Ha deficités az első félidő mérlege, ha vádol megannyi mulasztásunk, akkor érdemes meghallanunk az első EPOT igei mottójának feloldozó, bátorító üzenet-

tét: „Isten munkatársai vagyunk.” Mesteredzőnk, Pál apostol, nem vádlóan kérdezi: valóban Isten munkatársai voltatok az elmúlt három esztendőben? Sokkal inkább bátorítóan hirdeti a lehetőséget: Isten munkatársai vagyunk, lehetünk az induló második félidőben!

Őszintén szólva: a mérkőzés állása nem túl biztató, a továbbjutási esélyek erősen kétségesek. A globális gazdasági és morális válság nemcsak kívülről szorongatja egyházunkat, de pusztítóan jelen van belülről, gyülekezeteink mindennapos életében is. Ezzel szembesítenek minket a makacs tények, egyházunk, gyülekezeteink sokkoló népmozgalmi és egyéb statisztikai adatai.

Mit tehetünk mindezzel szemben a következő esztendőkből? Először is tudomásul kell vennünk, hogy a játéktér adott: ott kell játszani, ahol Mesterünk pályára küld. Nem a külső körülményekkel, az ellenféllel kell foglalkoznunk: ezek objektív adottságok.

Amin viszont változtathatunk, és kell is, hogy változtassunk, azok a belső feltételek: a mi személyes felkészültségünk, hozzáállásunk, erőnlétünk, küzdeni tudásunk. Nem lehet arra számítani, hogy majd csak kihúzzuk valahogy ezt a három évet. Nem lehet döntetlenre, tisztes vereségre játszani. Elfogadhatatlan a jól ismert mentegőzések széles skálája: kis egyház vagyunk, az elmúlt negyven év, a kommunizmus, a kapitalizmus, a korszellem, a gonosz média, a „balsors, aki régen tép” és hasonlók.

Mindezeket a körülményeket jól ismertük már három esztendővel ezelőtt is, amikor önként igent mondtunk, mi több, esküt tettünk a felelős presbiteri szolgálatra. Most Mesterünk szembesít egyéni és közös vállalásunkkal: „Isten munkatársai vagyunk!” Milyen szépen zengett az ének a sportcsarnokban, a nyitóáhítat végén: „Elfogadtál és elhívtál, élő Jézus, Mesterünk. Kegyelem, hogy veled járó tanítványok lehetünk.” (EÉ 475, 1)

Ezzel érkezünk meg az EPOT kulcskérdéséhez: valóban tanítható tanítványok vagyunk-e? A találkozón gazdagon bomlott ki a *presbiter* szó sokrétű tartalma: előljáró, vén, lelki munkás, küldött... De mindenekelőtt és –főként: Krisztussal járó *tanítvány*, aki hajlandó nap mint nap tovább tanulni a Mesterrel járó élet elméletét és gyakorlatát.

Nem tudom, kiben mi maradt az első EPOT után. Várjuk az őszinte visszajelzéseket. Lehet, hogy vannak, akik mást vártak. Talán a korábbi országos találkozók felhőtlen fesztiválhangulatát. A „jó nekünk együtt lenni” erő adó, de kissé önző és gyorsan múló örömet.

Ám a pezsztentimrei „öltözőbe” nem csak ezért hívtunk. Hiszem, hogy ebben az együtt töltött hét órában is kaptunk erő adó ígét, átélhettük a közös éneklés és a

testvéri találkozás örömét. De az EPOT másról (is) szólt: a felvállalt szolgálat felelőségéről. A közösen kimunkálendő stratégia megvalósításáról. Arról, hogy mit tehet minden egyes presbiter a maga helyén azért, hogy evangélikus egyházunk valóban az egymással szolidáris gyülekezetek közösségévé formálódjék a közeljövőben.

Természetesen elképzélhető, hogy akad olyan presbiter, aki nem tudja vállalni a tanítványi összjáték szabályait: a közös tanulás és szolgálat terheit. Erről is esett őszinte szó az öltözőben, az ünneprontás szándéka nélkül. A sportképnél maradván: bátran lehet cserét kérni a félidőben. Ha valaki netán lesérült volna, nem találja a helyét a csapatban, képtelen az összjátékra – becsületesebb, ha cserét kér. Természetesen változatlanul helye van a gyülekezet közösségében, de a presbiteriség nem válhat üres formalitássá, örömtelen nyűggé.

Reméljük, hogy kevesen akarnak élni a csere lehetőségével. Szeretném hinni, hogy a legtöbben megújult reménységgel, ébredő és erősödő tanulási vágygal, felelős küldetéstudattal tértek vissza gyülekezetük küzdőterére.

Indul, sőt már meg is kezdődött a második félidő. Talán még nem késtünk el ezzel a közös öltözőbe vonulással, kollektív önvizsgálattal és közös útkereséssel. Valami elkezdődött a pestszentimrei Sportkastélyban, aminek folytatását az egyház Ura megáldhatja. Hála minden közreműködőnek, a remek házigazdáknak; köszönet a lőrinci és imrei csapat vendégszeretetéért!

Igyekszünk majd lapunk presbiteri oldalán feldolgozni a jelenlévőktől sms-ben érkezett sok-sok kérdést. Így folytatódhat a megkezdett közös gondolkodás, erősítve az evangélikus presbiterek formálódó, szolidáris, tanuló közösségét.

[2009. szeptember 20.]

A biztonság, a bizalom és a bizonyosság nevében...

Gondolom, némi zavart okozna, ha istentiszteleteinket a megszokott, ősi invokáció helyett – „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” – a címben olvasható módon vezetnénk be. Pedig legalábbis most, a reformáció hónapjában, talán megkockáztatható lenne egy ilyen provokatív, ébresztő intonáció. Telitalálatnak érzem ugyanis a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) az idej reformációi ünnepre hangoló három tételét: *biztonság – bizalom – bizonyosság*.

Meggyőződésem, ha *Luther Márton* napjainkban kezdene az egyház reformálásához – ami ránk férne –, nem merne kilencvenöt tételt megfogalmazni, hiszen ki

olvasná végig? Ma tömören kell írni és beszélni, hogy esélyünk legyen a figyelem felkeltésére és megtartására.

A reformáció aktualizált üzenetének meghirdetése világunk mindannyiunkat érintő fájdalmas hiányainak orvoslására kínál ma is gyógyulást. Nem biztos, hogy elegendő a klasszikus tézisek citálása: „Egyedül a hit, egyedül a kegyelem, egyedül a Szentírás és egyedül Krisztus...”

A MEÖT ez évi hármas tétele – biztonság, bizalom, bizonyosság – a Szentháromság közösségébe hívja, öleli korunk frusztrált emberét, aki egyre kevésbé találja helyét a teremtett világban, a teremtménytársak között és az egyházban. A Szentháromság ugyanis nem kiagyalt dogmatikai képlet, hanem biztonságunk, bizalmunk és bizonyosságunk éltető forrása.

A reformáció egyházait – okkal, ok nélkül – időnként „krisztomonizmussal” vádolják. Azzal gyanúsítva minket, hogy a „solus Christus” fénye elhomályosítja az első és a harmadik isteni személy ajándékait. Aki viszont ismeri akár csak Luther *Kis kátéjának* hitágazat-magyarázatait, jól tudja, hogy a reformátortól távol állt ez az egyensúlyvesztés. Ő hitvallásában igyekezett a Szentháromság teljes gazdagságát elének tárni.

Nem véletlen, hogy az ugyancsak a MEÖT által meghirdetett teremtméshet országosan megnyitó televíziós istentisztelet beköszöntőjében az alkalom házigazdája, *Kodácsy-Simon Eszter*, az Ararát teremtmésvédelmi munkacsoport koordinátora is Luther gondolatait idézte: „Isten szerető atyaként gondoskodik rólunk teremtményei által, csupa meg nem érdemelt szeretetből és jóságból. Ebből önként adódik és következik az, hogy tartozunk Neki azzal, hogy ezért szüntelenül szeressük, dicsérjük és áldjuk... Hiszen Isten azért adja és cselekszi velünk mindezt, hogy megérezzük és meglássuk benne atyai szívét és felénk áradó szeretetét.”

Még nincsenek pontos adataink, hogy az első ízben meghirdetett teremtméshet lehetőségével mennyire éltek gyülekezeteink és oktatási intézményeink. De akadnak pozitív visszajelzések, különösen is a televíziós nyitányról. Ilyen például *Kőszegi Piroska* doktornő levele, aki többek között ezt írta: „A zuglói templomból közvetített istentisztelet újraélesztette a teremtett világ jövőjébe vetett, már-már kihunyó hitemet. A felvillanó kis szikrákból fény lett a sötétben. Szívemet melegség és – hosszú idő után először – boldogság járta át a »mégis érdemes« tudatával...”

A teremtméshet valóban segíthetett abban, hogy biztonságát, egyensúlyát veszített, labilis világunkban visszataláljunk Teremtőnkhez és tőle kapott küldetésünkhöz: „műveljétek és őrizzétek a kapott kertet...”

Mindez jól kapcsolható a reformáció örömmüzenetéhez, amely Krisztus fényét felragyogtatva az elvesztett bizalom visszanyerésének örömét kínálja. Érdemes újra

Luthert idézni: „De végre nagy gyötrelmemet az örök Úr megszánta. Irgalmára emlékezett: szívét felém tárta. Jó Atyaként fordult hozzám, Egyszülöttét feláldozván...” (EÉ 318,4)

Az Isten irgalmát, kegyelmét felfedező és elfogadó ember képes csak újra bizalommal fordulni embertársai felé. E nélkül marad az a mérgező bizalmatlanság, amiről *Várszegi Asztrik* pannonhalmi főapát így ír: „Mélységesen mély ma a bizalmatlanság kútja, és most már mindannyian ebből a kútból kényszerülünk meríteni...” Pedig „Isten az ember lakhelyét a bizalom betontömbjére építette”.

A neves német teológus, *Karl Rahner* jogosan állítja élire a kérdést: „Az embernek választania kell az ősbizalom vagy a végső kétségbeesés között”.

De ehhez az életmentő választáshoz, döntéshez szükségünk van a harmadik isteni személy, a bizonyosságot, hitet teremtő Lélek áldott munkájára. Hiszen Lutherrel együtt valljuk, és nap mint nap tapasztaljuk, hogy „saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem Őhöz eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által. Ő világosított meg ajándékaival...”

Ezért piros az oltárterítő a reformáció, az új pünkösd ünnepén. Ezért könyörögjünk a reformáció hónapjában az egyház megújulásáért. Kérjük a teremtő, gondviselő Atya ajándékát: a biztonságot. Várjuk az értünk meghalt és feltámadott Fiú ajándékát: a bizalmat. Reméljük az újjáteremtő és megszentelő Lélek ajándékát: a bizonyosságot.

[2009. október 18.]

Elkötelező örökség

Lapunk előző számában rövid tudósítást olvashattunk arról, hogy az Orosházi Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium felvette Székács József nevét. Gondolom, legtöbb kedves olvasónk hamar napirendre tért a hír felett... Pedig úgy vélem, hogy már maga az „iskolakeresztelő” ténye, de különösen is a székácsi örökség aktualitása megérdemel még egy kis figyelmet.

Nem biztos, hogy tudatosult bennünk, hogy a névadás joga az egyik legnagyobb emberi privilégium, amit Istentől kaptunk. Megkapóan kedves részlete a teremtéstörténetnek, amikor a világmindenség Ura és Alkotója, akár egy gyöngéd, figyelmes szülő odaviszi Ádámhoz a neki formált állatokat, „*hogyan lássa, minek nevezi; mert minden élőlénynek az a neve, aminek az ember nevezi*” (1Móz 2,19).

A Teremtő ajándékait igazán akkor fogadjuk el személyesen, amikor nevet adunk nekik, mint ahogy ő is akkor fogad el minket személy szerint, amikor keresztségünkben nevünkön szólít, ahogy ez a klasszikus próféciában olvasható: „...*neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1) Ebbe az összefüggésbe érdemes elhelyezni azt az örvendetes feladatot is, amikor már jó előre nevet választunk születendő gyermekünknek. S ezért kapnak nevet még kedvenc háziállataink is...

Némi túlzással ebbe a sorba illeszthető az is, amikor egy intézmény nevet választ, ezzel is kifejezve személyes kötődését az adott közösséghez. Egyházi intézmény esetében a névválasztás egyfajta hitvallás is, a névadó lelki, szellemi örökségének tudatos felvállalása. Egyúttal elismerése annak is, hogy az immár „megkeresztelt”, néven szólított intézményben halás szívvel felfedeztük Isten ajándékát.

Ugyanakkor egy-egy nevet felvenni és hordozni elkötelező felelősséget is jelent. Egyfajta rang, ha valaki „bankás, berzsenyis, kossuthos, petőfis” diák vagy éppen pedagógus lehet...

Jómagam immár negyven éve érettségiztem a nyíregyházi Kölcsey Ferenc Gimnáziumban, de ma is él bennem a „kölcseys” öntudat. A szatmárcsekei költő többet jelent számomra, mint a *Himnusz* szerzője, hiszen sokkal részletesebben tanultunk róla, mint más iskolák diákjai.

Meggyőződése, hogy bölcsen döntöttek az orosháziak, amikor a kétszáz éves jubileum apropójából felvették a város szülöttének, *Székács József* püspöknek a nevét. Nemcsak azért, mert ezzel ők lettek a Székácsról elnevezett első oktatási intézmény hazánkban, hanem azért is, mert a székácsi örökség még igazán fel nem tárt és ki nem aknázott kincse egyházunknak.

Ezt az örökséget remekül summázta az ünnepi alkalomra készült meghívóra választott, székácsi ars poetica: „Igazságot szólni szeretetben!” Telitalálat volt a névfelvételi ünnepség időzítése is – éppen október 31-re –, hiszen a bibliai ihletettségű mottó reformátori örökségünkkel is tökéletes összhangban van.

Igazság és szeretet, törvény és evangélium összetartozása nem csupán elvont dogmatikai tétel, hanem alapvető vonása *Luther Márton* személyiségének is. Ez a felismerés nemcsak teológiai és pedagógiai elveit határozta meg, de gyakorlati életét is fémjelzi. Így tiszteljük benne egyszerre a Szentírás doktorát, a tudós bibliafordítót és a szerető hitvest és édesapát.

Abban az iskolában, ahol Jézus a Mester, Székács is – Lutherhez hasonlóan – szorgalmas és engedelmes tanítvány volt. Nála sem vált külön a szív és a fej, az érzelem és az értelem, a hit és a tudás. Egyszerre volt tudós pap, az Akadémia megbecsült tagja, iskolaalapító és a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* első szerkesztője, valamint a

gyengéket felkaroló Egyetemes Gyámintézet szolgálatának elindítója, hat gyermek gondos édesapja...

Öröksége nemcsak az orosháziak számára inspiráló kihívás, hanem számomra is személy szerint elkötelező, nem mindig könnyű örökség. Azon a szószéken prédikálhatok, ahol híres árvízi beszédével joggal vívta ki „az ország papja” megtisztelő címet... Képével naponta találkozom a püspöki hivatal tárgyalójában. Ott, ahol oly sok ülés zajlik, időnként igazság-, máskor pedig szeretet-deficittel... Ott, ahol ezen az őszön fegyelmi tanácsi tárgyalások sorát vagyunk kénytelenek folytatni lelkészek, felügyelők, gyülekezetek keserves kríziseivel szembesülve...

A Luther-kabátos Székács József csak némán „figyel” minket az impozáns méretű festményről. Ujjával az igazság és a szeretet forrására, az előtte lévő nyitott Bibliára mutat. Nekünk szegeződik a megkerülhetetlen kérdés: vajon igazat szólunk-e szeretetben?! Vajon döntéseinkben vállaljuk-e az igazság és a szeretet gyakran egymásnak feszülő kettősségét, amelynek döbbenetesen prédikáló szimbóluma a golgotai kereszt?

A keresztfának erről a tündöklő titkáról olvashatunk *Fabiny Tibor* vallomásában, a közelmúltban megjelent *Irányváltás* (Luther Kiadó, Hermeneutikai Kutatóközpont, 2009., 120. o.) című kötetben: „Krisztus keresztjének pedig két fókusza van: az egy- másba állandóan átjátszó igazság és szeretet. Krisztusban csodálatosan megvalósult e két, látszatra ellentétes irányú erő egysége. (...) Az igazság megóvja a szeretetet attól, hogy a nagylelkűségből gyengédséggé váljék (...) A szeretet viszont megóvja az igazságot az igazságtalanság keménységétől (...) Az igazság a szeretet fénye és sava, a szeretet pedig az igazság tüze és melege.”

A jubileumi év végéhez közeledve hadd idézzek befejezésül egy igencsak aktuális Székács-imádságrészletet: „Irtsd ki közülünk a közszeretet, az egyetértés, a testvéresedés akadályait... s add meggondolnunk, hogy te minden népben lakozol...”

[2009. november 15.]

Brüsszeli adventi remények

Lapunk előző számában olvashattak arról, hogy a december elsején életbe lépett lisszaboni szerződés 17. §a szorgalmazza az Európai Unió és az egyházak közötti dialógust és együttműködést.

Járóka Livia EU-s képviselőnk azonnal élettel töltötte meg a paragrafus szövegét, amikor már december másodikára, mintegy ötven magyar meghívottal, konferen-

ciát szervezett az Európai Parlament épületébe az egyházak szerepéről a romák társadalmi befogadásában.

A hazai ökumenikus delegáció tagjaként magam is felszólalhattam az Antall József-ről elnevezett brüsszeli épületszárny tanácskozótermében. Ebből szeretnék néhány gondolatot megosztani olvasóinkkal, hiszen a romakérdésben is igen nagy szükségünk van a közös tájolóásra, útkeresésre.

Kérdés, hogy a cigány kisebbség feszültségterhes, áldatlan magyarországi állapotát megmásíthatatlan történelmi tényként fogadjuk-e el. Vajon a magyarok cigányellenessége, illetve a cigányok magyarellenessége olyan tradíció, amely nemzedékről nemzedékre, szinte törvényszerűen öröklődik, és amelyet időről időre gátlástalanul és felelőtlenül kihasználhatnak a legkülönbözőbb politikai erők? Vagy pedig, mindezzel szemben, hisszük és reméljük, hogy a többségi és a kisebbségi társadalom összefogással, kölcsönös erőfeszítésekkel megtörheti ezt az átkos örökséget?

Amikor áldatlan állapotról, átkos tradícióról beszélek, kitűnik, hogy nem romológusként, szociológusként vagy politikusként kívánok hozzászólni társadalmunk egyik legsúlyosabb problémájához, hiszen nem vagyok a terület szakértője. Evangélikus lelkészként, teológusként keresem a választ a sokunkat egyre közelebbről érintő és kínzó kérdésekre.

Jézus zseniális terapeutikus módszerével közelítek a problémához, aki elsőként az alapkérdéssel szembesít: „Akarsz-e meggyógyulni?” *János evangéliumában* (5,6) a Mester ezt a kérdést szegezi a harmincnégy éve beteg, béna embernek, aki hiába várja a gyógyulást a Betesda tavánál. A névtelen beteg őszinte válasza is szinte szállóigévé vált: „Uram, nincs emberem...”

Különösebb erőltetés nélkül áthangzik ez a dialógus mai, sok tekintetben ugyan csak bémult helyzetünkbe. Mi is évtizedek óta várjuk a csodát, a gyógyulást, többek között a romaügyben is. De vajon tényleg akarunk-e gyógyulni? Nemcsak ők, mi is? Nemcsak mi, ők is? Vajon manapság, szemben az úgynevezett „megélhetési romaügyesek” népes csoportjával, nem éppen azok az elkötelezett emberek hiányoznak-e a leginkább, akik mindkét oldalon készek végre mozdulni és mozdítani, konkrétan, önzetlenül, áldozatkészen tenni valamit az igazi gyógyulásért?!

A brüsszeli találkozón számos ilyen elkötelezett hazai szakemberrel találkozhattam, akik a gyógyítva gyógyulás áldott küzdelmére odaszánják az életüket. Hála Istennek, egyházunkban is akadnak ilyenek. Közülük hadd emeljem ki *Bakay Pétert*, egyházunk romaügyi referensét, aki a közelmúltban egy konferencián provokatív élességgel tette fel a tisztázandó alapkérdést: „Vajon a cigányság számunkra áldás vagy átok?! Miért ez a végletes, sarkított megfogalmazás? Talán mert ők maguk, a

cigányok is végletesek, szélsőségesek? Egyik pillanatban mindenüket odaadnák, másik pillanatban mindenünket elvonnák... Egyik pillanatban önfeledten ünnepelnek, másokban összeomlanak..."

Köztudott, hogy a cigányok himnuszukban szinte vádolóan perelnek Istennel: „Megátkoztál, meg is vertél, örök csavargóvá tettél.” Hány évszázad, hány nemzedék keserű tapasztalása csapódik le ezekben a drámai sorokban?!

S milyen döbbenetes, hogy a magyar nemzeti himnusz is, végső soron, áldásért könyörgő imádság: „Isten, áldd meg a magyart...” *Kölcsey Ferenc* költői vallomásában ugyan nem esik szó arról, hogy a magyar nép átok alatt lenne, de balsorsról, bűnhődésről annál inkább...

Vajon – többek között – nem köthetne-e össze minket az átokból való szabadulás közös vágya és az áldás utáni őszinte szomjúság?! Lehet, hogy túl radikálisnak tűnik a sarkos felvetés: átok vagy áldás?! Szimpatikusabb, főleg pedig kényelmesebb lenne egy diplomatikus, langyos megoldás: hagyjuk egymást békén... Jól ismert, divatos közhelyek: élni és élni hagyni, békés egymás mellett, egymás nélkül élés...

De úgy vélem, a mai kiélezett helyzetben már kevés a koegzisztencia, több kell: proegzisztencia, egymásért élés. Egymás elfogadása, befogadása, nem bagatellizálva, nem elhallgatva a feszültségeket is generáló, valós különbségeket mentalitásban, kultúrában, tradícióban, értékrendben.

Meggyőződésem szerint a romák ügye nem csupán társadalmi, politikai, gazdasági, etnikai, oktatási és egyéb szakkérdés. A megoldás felé vezető úton nyilvánvalóan szükség van a komplex, széles körű együttműködésre. Nélkülözhetetlen az olyan tekintélyes politikai erők támogatása is, mint az Európai Parlament. De lelkészként, teológusként úgy látom: az igazi fordulatnak mindenekelőtt a fejekben és szívekben kell megtörténnie, hogy átok helyett áldássá lehessünk egymás számára: romák és magyarok.

Hiszem és remélem, hogy ebben a gyógyító folyamatban az egyházak is fontos segítő szolgálatot tölthetnek be, különösen is a tudatformáló oktatás, nevelés és a személyes pásztorolás, lelkigondozás területén

Így válhatunk az áldás közvetítőivé. Ez írhatja csak felül számos kallódó ember-társunk keserű tapasztalatát hazánkban, amely a roma himnusz már idézett, keserű soraiban is megszólal: „...örök csavargóvá tettél.” Nem! Mi ezzel szemben kérjük: „Isten, áldd meg a magyart...” és a romát – rajtunk keresztül is! Ez a mi adventi reménységünk, Brüsszelben és Budapesten.

[2009. december 13.]

A Középpont felé

Megkezdődhet a visszaszámlálás: éppen hat hónap múlva startol az immár hetedik Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozó, melynek ezúttal Szarvas ad otthont. Színes gyöngysort kapunk, ha felidézzük az eddigi hét találkozó helyszíneit és mottóit: 1996, Váralja: *Kit kerestek?*; 1998, Bodajk: *Nem a meghátrálás emberei vagyunk!*; 2000, Debrecen: *Itt vagyok, engem küldj!*; 2002, Kismaros: *Hívásod van!*; 2004, Tata: *A világ világossága*; 2006, Szolnok: *Tenyerembe véstelek*; 2008, Kőszeg: *Hol a határ?*

Míg Kőszegen szimbolikusan a határokat feszegettük, addig Szarvason a középpontot, a Középpontot szeretnénk együtt megtalálni. Erre utal a többértelmű mottó: *Középkedés Veled*. A témaválasztásnál többféle aktuális szempont motiválta a szervezőket, a híres „Tízeket”. Az egyik apropó Szarvas sajátos fekvése. Ha valaki nem tudná, itt található a történelmi Magyarország földrajzi középpontja, amelyet emlékmű is jelöl a Körös-parton.

De nemcsak térbeli, hanem időbeli kontextusa is akad a témaválasztásnak. Közismert, hogy ezen a nyáron foci-világbajnokság lesz Dél-Afrikában. Sokan már számolgatják a napokat a nagy játék kezdetéig, június 11-ig. Egy hónap alatt sok-sok középkezdést láthatunk majd, reménység szerint izgalmas meccsek kezdetén és remek gólok nyomán.

A július 11-i, vasárnap esti johannesburgi döntőn – ismert okok miatt – nem leszünk közvetlenül érdekeltek... De a rákövetkező szerdán, július 14-én már akár mi is pályára léphetünk! Kezdetét veszi a szarvasi nagy játék, ahol mi is ott lehetünk a kezdőkörben. Négy nap alatt, újra, vagy életünkben talán először, átélhetjük, megélhetjük a játék, a csapat, a közösség élményét. Megtalálva életünk centrumát, a kezdés, az újakezdés, a *vele*, *veled*, *veletek* való középkezdés esélyének örömét.

Mint a Déli Egyházkerület püspöke különösen is örülök, hogy Békés megye, az úgynevezett „Viharsarok” első ízben otthont adhat egyházunk legnagyobb rendezvényének. Biztos vagyok benne, hogy a régió, ezen belül Szarvas városa, iskolái és gyülekezetei jó házigazdák lesznek. A távolabbról érkező vendégek közül sokan fognak meglepődni, hogy milyen értékes lelki, szellemi kincseket kínál Tessedik városa, nem is szólva a Körös-part és az arborétum szépségeiről. De maradandó kulináris élvezetekre is felkészülhetünk a halászcárdától a helyi kolbászig... Elvégre nemcsak igével és zenével él a Szélrózsa-vendég, hanem kenyérrel is, annak lutheri, tágabban vett értelmezése szerint.

Apropó: *Luther* és kenyér! Ne feledkezzünk meg az idei nyár harmadik jelentős eseményéről sem, amely pár nappal követi majd a szarvasi találkozót. Július 20–27.

között Stuttgart ad otthont a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) tizenegyedik nagygyűlésének. Ennek bibliai mottója a *Miatyánk* negyedik, középső kérése: „...mindennapi kenyerünket ad meg nekünk ma...”

Ez a középső kérés, a kenyérkérdés egyben életünk központi kérdése, különösen válság sújtotta világunkban. Vajon milyen választ tud adni a világ evangélikusságának nagy családja arra a globális testi éhségre és lelki inségre, amely nem csupán az úgynevezett fejlődő világot kínozza, hanem jelen van földrészünk, hazánk mindennapjaiban is?!

Nekünk, magyaroknak különösen izgalmas a közelgő világtalálkozó, hiszen Európa utoljára immár több mint negyed évszázada, 1984 nyarán – éppen Budapesten – fogadhatta az LVSZ nagygyűlését, a hetediket. A budapesti találkozó mottója ma is aktuálisan és provokatívan hangzik: *Krisztusban reménységgel a világért*. Akkoriban valóban tele voltunk élő reménységgel, amelyet a pár évvel későbbi rendszerváltás igazolni látszott.

Ehhez képest tavaly sokfelé kissé kesernyésre sikeredtek a határnyitás, a falbontás két évtizedes évfordulója alkalmából rendezett ünnepségek. Mintha reménységeink csak töredékesen teljesedtek volna be, mintha valamit elveszítettünk volna.

A közelmúlt egy felmérése a 2009. esztendő legjellemzőbb szavait gyűjtötte össze. Az eredmény jól tükrözi társadalmunk közérzetét. Nem meglepő, hogy a *reménység* már nem került be az első tízbe, viszont dobogós helyen végzett a *válság*, a *H1N1*, valamint a *korruptió* kifejezés. Igaza van az idén nyolcvanesztendő Csoóri Sándor költőnek, aki szerint „mindegyik szóban ott van a történelem...” Az élbolyban sorakoznak még a következő szavak: *szegénység*, *hazugság*, *bizonytalanság*, *káosz*, *munkanélküliség*, *kilátástalanság*... S ez a szomorú diagnózis nem valamiféle ellenzéki káromlás, hiszen a hírforrás a *Népszabadság* vízkereszt-i számának egyik cikke: *A remény lejjebb csúszik a listán* (2010. január 6., 9. oldal).

Igen, valamit elveszítettünk, vagy meg se találtunk még? Netán Valakit? Talán éppen az élet, az életünk centrumát, összetartó, megtartó erejét? A karácsonykor nekünk született, vízkeresztkor megjelent Megtartót?!

Új év: új kezdet, új remény! Esély az újrakezdesre, a középkezdesre – *vele!*

Kár lenne mindezzel a nyárig várni. Remélem, Szarvason, a kezdőkörben találkozunk. Jó utat a Középpont felé!

[2010. január 17.]

Rosszkedvünk tele

Eredetileg a „keserűtlenítés” címet szántam írásomnak, de a számítógép helyesírás-ellenőrző programja pirossal aláhúzva figyelmeztet: ezzel a szóval valami baj van, a program nem ismeri, használatát nem támogatja. Ezért választottam *John Steinbeck* amerikai író szerintem aktuális regénycímét: *Rosszkedvünk tele...*

De azért nem szeretnék lemondani a *méregtelenítés* mintájára kreált kifejezés, a *keserűtlenítés* használatáról sem. Meglehet, a számítógép nem ismeri ezt a szót, de mi gyakran szenvedünk magunk és mások elkeserítő, mérgező keserűségétől. Úgy tapasztalom, igencsak szükségünk van a keserűség burjánzó gyökereinek visszavágására egyházunkban éppúgy, mint a világban. Az apostol is figyelmeztet arra, hogy „*a keserűségnek a gyökere felnövekedve kárt ne okozzon, és sokakat meg ne fertőzzön*” (Zsid 12,15).

Nemcsak a különböző vírusok ellen kell védekeznünk, hanem a keserűség ön- és közveszélyes fertőző mérgével szemben is. Elég rosszkedvünk teléből, elég a mínuszokból, elég a H1N1 körüli hisztériából. Elég a szívbemarkoló hírekből, melyek szerint az idei télen már közel százan (!) fagytak meg hazánkban. Pedig nem volt se természeti katasztrófa, se háború, de annál inkább tombol az önzés, a közöny embertelensége. Kain-utódok cinikus védekezése hangzik: „*Talán őrzője vagyok én a testvéremnek?*”

Egy hosszú, kemény tél utolsó hónapjában szomjazva áhítjuk a remélt új tavaszt. Rosszkedvünk telét, a szívek fagyos keménységét elűző frissítő, éltető böjti szelekre várunk.

De vajon tehetünk-e mi magunk is valamit a keserűtlenítés, a méregtelenítés gyógyító folyamatának elősegítéséért? Lehet-e valamiképpen sürgetni a tavasz érkezését?

Természetesen nem mi hozzuk el a kikeletet, de kényelmes, sőt gyáva hazugság azt állítani, hogy teljes tehetetlenségre lennénk kárhóztatva. Újra csak érdemes az apostol tanácsára figyelniük: „*... a lankadt kezeket és a megrokkadt térdeket erősítsétek meg...*”

Ki ne ismerné közlünk ezt a megroggyant állapotot? Emberek megkeserítik az életünket. Körülmények, elvárások szorító hálójában vergődünk. Fogy az erő, a türelem. S ami még rosszabb: alig pislákol már a hit, fakul a remény, kihűl a szeretet. Így növekszik fel bennünk, gyakran szinte észrevétlenül, a keserűség gyökere, és így leszünk mi magunk is egyre keserűbbek.

Ez a fajta keserűség ugyanis, miközben másokat fertőz, és kárt okoz, minket magunkat is mérgez. Amíg egy mérgező növény vagy állat csak környezetét fenyegeti, de saját mérgével szemben immunis, addig a mi keserűségünk bennünket is mardos és tönkretesz.

A keserű embertől szenved a környezete, de ő is szenved önmagától. Az apostol szerint a kiút ebből a csapdából – a szó szoros és átvitt értelmében – a kezünkben van. Az Isten felé emelt, kitárt, üres, imádkozó kezek újra összeköthetnek az élet, a hit, a reménység és a szeretet forrásával.

A „Kezeket fel!” kirablásunkra készülő emberek életveszélyes, durva fenyegetéseként közismert. De lehet a megajándékozásunkra készülő Isten biztató felhívása is. Ez az imádságra bátorító szó a keserűtlenítés, méregtelenítés gyógyító, életmentő folyamatának első lépése, nyitánya.

Igaz, hogy az imahét már mögöttünk van, de a feltámadott Úr előttünk jár. Ugye még emlékszünk: az idei imahéten útitársként szegődött mellénk az emmausi országuton. Elkísért minket, mai, gyakran megkeseredett tanítványokat egészen addig, ahová mi igyekszünk. De ő onnan „tovább akart menni” (Lk 24,28). Ezzel provokálta ki az őszintén felszakadó fohászt a szavai által átforrósodott tanítványi szívekből: „Maradj velünk...” Erre válaszol Jézus az asztalközösségben megtört kenyér ajándékával, melynek nyomán megnyílnak a vaksi tanítványi szemek. Elszáll a reményvesztett keserűség, emelkednek a lankadt kezek. Erőre kapnak a roskadt térdek. Friss lendülettel indulnak a korábban megfáradt lábak a többiek felé, hogy kölcsönös bizonyágtétellel űzzék el a keserűség árnyait hitükből és életükből.

Íme, a gyógyulás útja, a felnövekvő keserűség ellenszere: dialógus Jézussal, a vele való közösség megélése és felszabadult tanúságtétel minderről. A hamarosan ránk köszöntő szent negyven nap is erre kínál lehetőséget. A böjti időszak nemcsak Jézus keresztjéig vezet el, hanem túlsegít a Golgotán, egészen a feltámadás öröméig. Mert Jézus ma is tovább akar menni, ő ma is előttünk jár.

Hitünknek, reménységünknek ezt a talán legfontosabb titkát nehéz emberi szavakba önteni. Néha egy művész prófétai víziója többet tár fel ebből, mint hittankönyvek, teológiai lexikonok sokasága. Ezért jelent nekem sokat a békéscsabai Nagytemplom új oltárképének örömuzenete: a keresztben szenvedő Jézus alakja mögött felragyog Krisztus új világának ragyogó színpompája. Mert Jézus tovább akar menni!

Kezeket fel!

Keserűség el!

Ébredjünk a hosszú és nyomasztó téli álomból!

Roszkedvünk tele már a végét járja!

[2010. február 14.]

Hálózatépítés

Lapunk 13., „Presbiteri” oldalán tudósít a Déli Egyházkerület Bonyhádön tartott gyülekezetvezetői konferenciájáról. Úgy érzem, fontos, hogy ebben az útkereső, tájoló rovatban is kitérjek a találkozó fő témájára, a lelkeszi és világi vezetők együttműködésének kérdésére gyülekezeteinkben.

A kérdés szomorú aktualitása, hogy az utóbbi időben számos egyházköztségben pattanásig feszült a helyzet lelkeszek és felügyelők, presbiterek között. A feszültség képénél maradva, több helyütt el is szakadt az a bizonyos húr: az egyházkerület fegyelmi tanácsa kénytelen volt felmenteni az érintett lelkeseket. Ennek a keserves folyamatnak a részleteiről interjú olvasható kerületünk és egyházunk internetes honlapján, így erről itt most nem kívánok szólni. Az viszont mindannyiunk érdeke, hogy tanuljunk a fájdalmas leckékből.

Biblikus, teológiai alapokon kell tisztáznunk: mit jelent egyházunkban a vezetés, a pásztorolás felelőssége? Mit értünk egyetemes papságon? Mit jelent a kulcsok hatalma? Hol van a határa a gyülekezeti autonómiának? Hogy élük meg lelkeszeink és felügyelőink az úgynevezett paritásnak, az egyházi és világi elem egyensúlyának protestáns örökségét? Ajándék-e a másik, vagy legyőzendő rivális?

Ezekkel a nagyon is aktuális, nem egy helyen égető kérdésekkel szembesültünk a bonyhádi hétvégén, ahol a záró úti áldásban Jézus szavát idéztem. Ő tudatosan kettesével állítja szolgálatba tanítványait: *„...elküldte őket maga előtt kettesével minden városba és helységbe, ahová menni készült.”* (Lk 10,1) Mi is a feltámadott Úr útkészítői lehetünk, ha megtanulunk együtt hallgatni a Mesterre, és odafigyelni egymásra is a hatékony együttműködés érdekében.

Megkerülhetetlen kérdés: vajon szárny-e a másik vagy teher? Még személyesebbre fordítva a böjti önvizsgálatot: én vajon felemelő szárny vagyok-e a másik számára vagy nehéz kolonc? Netán egyszerre lennénk szárny és teher is?!

„Szárny és teher” – ismerős lehet ez a cím, hiszen az *Evangelikus Élet* február 21-i száma interjút közölt Ónodi Szabolcs bonyhádi iskolaigazgatóval, aki tagja volt annak a tanácsadó testületnek, amely segítette a *Szárny és teher* című kötet megjelenését. Ezt a több mint kétszáz oldalas tanulmányt az úgynevezett Bölcsék Tanácsa készítette a nevelés-oktatás rendszerének újjáépítésére és a korrupció megfékezésére Sóllyom László köztársasági elnök megbízásából.

Büszkék lehetünk arra, hogy a négytagú Bölcsék Tanácsában dolgozik Csermely Péter professzor is, aki tudatosan vállalja pécsi, evangélikus gyökereit. Erről megkapó

őszinteséggel és hitelességgel vall a *Miért hiszek?* sorozatban megjelent interjúkötetben. (*Hálózatok bővületében*, Kairosz Kiadó, 2010)

A neves hálózatkutatóval készült interjú számos olyan értékes gondolatot tartalmaz, amely témánk szempontjából is megszívlelendő útmutatás. Csermely Péter nemcsak szakszerű diagnózist ad társadalmunk válságos állapotáról, hanem a terápia felé is járható utat kínál.

A bölcseket a legjobb szó szerint idézni: „A magyar társadalom szerkezete megzavarodott, elhasználódott és elöregedett. Az öregedő, elhasználódó hálózatok szempontjából is rendkívül fontos a válság és a válság utáni újjáépítés... A hálózat szerkezetét a válság megfiatalítja, pontosan úgy, ahogyan egy erdőt megfiatalít egy erdőtüz, amelyik felégeti a felgyűlt élettelen szerves anyagot.”

Talán meglepő, de nagyon is biblikus a krízisnek ez a reményteli perspektívája. Kikre lehet számítani ebben a tisztulási és megújulási folyamatban? Az evangélikus bölcsnek erre is van bátorító látása: „Minden olyan ember mérhetetlenül nagy kincs a környezetünkben, akiben még maradt egy szikrányi bizalom, aki képes normális, őszinte, a kölcsönös elismerésen és tiszteleten alapuló emberi kapcsolatok építésére. Ha már megtaláltuk a társainkat, szigeteket kell képeznünk velük. A saját hálózatos játékelméleti eredményeink is megmutatták, hogy az együttműködők szigetei képesek tartósan fennmaradni a nem együttműködők tengerében is. Hasonlóképpen, a társadalom érték- és bizalomszigetei felbecsülhetetlenül fontossá válnak bármely válságos időszakban... Kiemelt a felelőssége azoknak a csoportoknak is, amelyek értékeket őriznek. Ennek egyik legfontosabb letéteményesei manapság az egyházak. Fontos lenne, hogy az egyházak még több, a tagjaik és vezetőik egész életével, egész integritásával alátámasztott, hiteles és világos értékítéssel segítsék a társadalom értéktisztázó folyamatát.”

Szeretném hinni, hogy bár egyházunk, gyülekezeteink élete is erősen fertőzött a kapcsolati zavaroktól, mégis az együttműködők olyan szigeteivé válhatunk, akik egymást és másokat is segítő, megtartó hálózattá fejlődnek. Ezt a gyógyító folyamatot igyekezett előmozdítani a bonyhádi konferencia is.

Ehhez kaphatunk valóban bölcs tanácsot Csermely professzor könyvéből. Legyen övé a zárszó is: „A válság ilyen közösségi kapcsolódások esetén lesz a katasztrófából esély. Esély arra, hogy valami újat, jobbat állítsunk elő. A megoldás egyik nagyon fontos kulcsa a kezünkben van. Furcsa helyzet állt azonban elő. A kulcs egyikünkönél sincsen külön-külön, hanem mindegyikünk kezében van, együttesen!”

[2010. március 14.]

Átkötés az M6-osról az M24-esre

Az idei húsvét szekuláris ajándéka az M6-os autópálya immár Pécsig vezető új szakasza volt. Nem lennénk Magyarországon, ha a nagyszerdai ünnepélyes átadást nem árnyékkolták volna be kőszai hírek megsüllyedt völgyhídról, nem megfelelő szalagkorlátokról és egyéb kivitelezési hiányosságokról.

Ezzel együtt, bár a használatbavételi engedély még csak ideiglenes, a magam részéről különösen is örülök ennek a déli sztrádának, hiszen egyházkerületünk legtávolabbi régióit hozza közelebb. Nemcsak az év egyik európai kulturális fővárosának számító Pécsre gondolok, hanem olyan kicsiny gyülekezetekre is, mint Magyarbóly, Pogány, Komló vagy éppen Sümeg. Könnyebben megközelíthetővé válnak a hősiesen kitartó végvárak is, mint Mohács, Baja és a többiek.

Örülök továbbá, hogy egyházkerületünk legnépszerűbb konferencia-központja, valamint oktatási fellegvára, a bonyhádi gimnázium és kollégium immár alig másfél óra alatt elérhetővé válik a fővárosból. Készülünk is nagy erővel Bonyhádra, ahol mindig történik valami. Legközelebb, a tervek szerint – Deo volente –, április 26-án, hétfőn délután átadják az „Ónodi-birodalom” legújabb meglepetését: a néhai cipőgyár üzemcsarnokából született Bonyhádi Evangélikus Atlétikai Centrumot. Igazi terhelési próbája május 15-én lesz, az egyházkerületi missziói napon, amelyre közel ezer vendéget várunk.

De itt az ideje, hogy – egy kissé merész átkötéssel – az M6-osról áttérjünk a címben említett másik útra, az M24-esre. Ezt hiába keressük hazánk autótérképén, pedig nem kevesen koptatják immár két évezrede. Így húsvét táján érdemes újra meg újra felfedeznünk, mert ki tudja miért, de gyakran letévedünk róla. Igaz, talán nincs eléggé kitáblázva, hiszen nem többsávos autósztráda, hanem keskeny utacska, de mégsem minősíthető alacsonyabb rendű útvonalnak. Ellenkezőleg! Olyan fontos főút, amelyen jelentős kétirányú forgalom zajlik.

Mire gondolok? Kire, kikre gondolok? Ha módosítjuk, pontosítjuk a betűjelölést, máris sokan kapcsolnak majd. Az M24-es, precízebben, az EMM24-es bibliai jelzése: Lk 24. Az evangélium e fejezetében olvashatunk az emmausi útról, amely Jeruzsálemből vezetett le az Emmaus nevű faluba. Ezen a talán köves, talán poros úton gyalogolt az a két Jézus-tanítvány, akikről meglehetősen keveset tudunk. Az egyikük Kleopás, a másiknak viszont még a nevét sem jegyezte fel Lukács evangélista. Talán mert nem a nevük a fontos, hanem az, ami velük történt ezen a veszélyes úton, amelyet minden bizonnyal nem védett semmiféle szalagkorlát.

Miért volt veszélyes az M24-es? Netán a rablók miatt, mint a jerikói út, amelyről

Lk 10-ben olvashatunk? Nem tudjuk, milyen volt a közbiztonság az emmausi úton, de az biztos, hogy valójában már két sérült, kifosztott ember indult el vagy inkább menekült a szent városból. Ezek a tanítványok legfontosabb kincsüket veszítették el: a hitüket, a reménységüket. Két csalódott, kiégett ember poroszkált egymás mellett a totális kétségbeesés és kiábrándultság szakadékának peremén, ahol nincs védőkörlet. Vagy mégis van?!

Az ismert történet első fordulópontja, hogy valaki, váratlanul és hívatlanul, oda-szegődött a csüggedt tanítványokhoz, mellettük, velük bandukolt Emmaus felé. Az M24-esen ugyanis tilos az agresszív előzés, mások leszorítása az útról. Viszont megengedett, sőt mi több, kívánatos a párhuzamos közlekedés. A furcsa idegen így kísérte a tanítványokat – mi már ismerjük az örömteli titkot: maga a Mester kísérte tanítványait! Empatikusan elfogadta az útirányt: ő is lefelé ment velük, vissza Jeruzsálemből, az ígéretes remények városából a tanítványok korábbi életének színhelyére, sivár realitásába, Emmausba. A feltámadott Úr nem állította meg, nem kényszerítette visszafordulásra dezertáló tanítványait, hanem tempójukhoz igazodva, „mobil védőkörletként”, gyógyító szavával megóvta övéit attól, hogy végképpen az összetört reménytelenség szakadékába zuhanjanak.

Talán kicsit bizarr hasonlat, de eszembe jut a mozgólépcsők velünk együtt haladó gumikörletje, amely biztos kapaszkodót kínál a mélybe szállásnál éppúgy, mint a felszínre jutásnál. Az M24-esen ugyanis kétirányú a forgalom: lejtmenet és hegymenet. De hirtelen nem lehet irányt váltani, és nem is szabad visszafordulni. Előbb figyelmesen végig kell hallgatni a Mester „peripatetikus bibliaóráját” a kapaszkodót, védő és terelő körletet jelentő igékről, szentírási összefüggésekről. Előbb haza kell érnünk, ahol behívhatjuk őt életünk hajlékába. Ott ismerhetjük fel a kétségeinket is legyőzni képes Urat a felénk nyújtott, megtört kenyér ajándékozó mozdulatából. Ekkor fordulhat meg igazán életünk iránya. Legyen bármilyen késő, alkonyi vagy esti óra, lehet indulni újra felfelé, Jeruzsálem felé, ahol vár, ahol visszavár a tanítványok közössége.

Felmérések szerint hazánkban az emberek közel negyven százaléka „a maga módján vallásos”. Ez többnyire azt jelenti, hogy különösebb gyülekezeti közösség, egyházi elköteleződés nélkül próbálja megélni valós vagy vélt hitét, ami igencsak kockázatos és kétséges vállalkozás... Húsvét egyik öröme, hogy – kisebb-nagyobb vargabetűk, botlások és bukások után – a mai Tamásokkal, Péterekkel és Kleopásokkal együtt vissza lehet találni a megtartó tanítványi körbe. Egészen pontosan: a Megtartó tanítványi körébe.

Lapunk április 11-i dátummal jelenik meg. E nap többek között a költészet napja,

ünnepe hazánkban. Így, búcsúzóul, hadd idézzem *Pilinszky János* reményt ébresztő húsvéti verssorait: „És megérik a fényt a gyökerek. És szél támad. És fölzeng a világ.” (*Harmadnapon*)

Reméljük, végre ráköszön a feltámadás, a Feltámadott tavasza Magyarországra is. Az M24-esen, melynek használatbavételi engedélye nem ideiglenes, élénkül a forgalom, immár nem lefelé, hanem felfelé...

[2010. április 11.]

Kikötőbe, magyar!

Kossuth apánk szállóigévé vált buzdításával – „Tengerre, magyar!” – a tenger felé akarta mozgósítani népünket. Sajnos, immár kilencven esztendeje, csak Balatonunk maradt, viszont akad tengernyi kérdésünk és kétségünk, melyek között jó lenne biztos válaszra, kikötőre találunk. Érdemes hát meghallanunk a hívogató szót, amely a következő hét szombatján, az egyházkerületi missziói napok apropóján „biztos, védett kikötőbe” invitál.

Kiket várunk a bonyhádi, a kissomlyói és a salgótarjáni kikötőkbe? Mindazokat, akik szeretnének partra szállva biztos talajt érezni a talpuk alatt. Várjuk mindazokat, akik támaszt, kapaszkodót, a reménység horgonyát keresik. Hívjuk azokat is, akik az élet viharai közepette egy kis pihentető szélcsendre vágynak. Bátran jöhetnek azok is, akiknek csónakja, vitorlája javításra szorul, akik friss üzemanyagot akarnak tankolni, vagy egyszerűen csak igazi közösségi élményre, egészséges öröme szomjaznak.

Talán megbocsátható annyi déli elfogultság, hogy a bonyhádi kikötőről részletesebben is szólok, hiszen lapunk előző számának címlapján olvashattunk az átadási ünnepségről. Megkockáztatom, kevés egyházi vezetőnek adatik meg, hogy evangélikus atlétikai centrum avatásán prédikáljon. Lassan hétéves püspöki szolgálatom páratlan élménye volt ez a hétfő délutáni ünnep. Már az esemény időzítése is zseniális volt, hiszen a Jubilate – az örvendező gyülekezet – vasárnapja által intonált hét első munkanapján vehettük birtokba az ország második legnagyobb atlétikai csarnokát. Az örömnappal szelvényt is izgalmas volt, hiszen az előző napi parlamenti választások egyértelmű végeredménye új, reményteljes jövőt ígér az egész ország számára. Ahogy ezt a hely szelleméhez igazodva megfogalmaztam: reméljük, hazánkban az elkeseredett iszabirkózást felváltja a kölcsönös bizalmon alapuló csapatjáték...

Igazán csak az tudja értékelni ezt a bonyhádi feltámadási csodát, aki ismeri a

csarnok korábbi állapotát. Amikor az elmúlt évben először jártam ott terepszemlén, őszintén szólva katasztrófaturistának éreztem magam. Szívszorító látvány volt az egykor százaknak munkahelyet biztosító üzemcsarnok siralmas állapota. Szorgos emberkezektől megfosztott, pusztulásra ítélt gépek, rajtuk: félbehagyott cipők. Szemét és omladozó falak – mind-mind akár egy néma kiáltás, halálsikoly. Kriptaszag, az enyészet visszafordíthatatlan, fagyos lehelete csapott meg, felidézve a hátborzongató ezékieli látomást a száraz csontokról...

De, hála Istennek, ma is akadnak prófétai látással és lélekkel megajándékozott vezetők. Ilyen a bonyhádi gimnázium igazgatója, *Ónodi Szabolcs*, aki felfedezte a halálra ítélt cipőüzem romjaiban az első hazai evangélikus atlétikai csarnok lehetőségét.

Őszintén meg kell vallani: kevesen hitték, hittük, hogy ez az álom éppen a gazdasági világválság, az oktatási intézmények, különösen is az egyházi iskolák alulfinanszírozásának vészterhes korszakában megvalósulhat. De *Ónodi Szabolcs* mert nagyot álmodni! Hite, kitartása, kreativitása – a szó szoros és átvitt értelmében – minden követ megmozgatott az ügy érdekében. Ismét bebizonyosodott: a felülről megáldott összefogás minden külső nehézséget leküzdő csodákra képes.

Legyen ez bátorító örömmézenet gyülekezeteink, intézményeink számára éppen úgy, mint szebb jövőt áhító hazánk számára. Ebben az összefüggésben érdemes újra felidézni legalább hármat *Klaus Douglass* immár klasszikussá vált 96 téziséből: „A pénzügyi és személyi gondoknál is nagyobb baja egyházunknak, hogy nincsenek álmaink. Az álmok nem irreálisak, csak egy másfajta realitásban gyökereznek.”

S talán a legfontosabb és legaktuálisabb tézis, amire a bonyhádi feltámadási csoda is megtaníthat minket: „Álmainknak elég merészeknek kell lenniük ahhoz, hogy Istennek helye legyen bennük.” (*Klaus Douglass: Az új reformáció.* 89., 90., 93. tétel. Kálvin Kiadó, 2005)

Így merjünk merész imádságokkal, álmokkal és reménységgel készülni a közelgő egyházkerületi missziói napokra is. Biztos, védett kikötők várnak ránk, akár Bonyhád, akár Kissomlyó, akár Salgótarján felé veszünk irányt.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy a hajó nem időzhet sokáig a kikötő védettségében, hiszen küldetése a nyílt tengerre szól. Hisszük és reméljük, hogy a következő szombaton, a missziói napok záróáldása után mindhárom kerületi kikötőből százak (ezrek?) fognak megújult hittel és erővel, friss örömmel és élő reménységgel útra kelni a nyílt tengeren közelebbi és távolabbi célok felé. Bízom benne, hogy a kapott áldásokkal már útközben sokakat megörvendeztethetünk, és bőven jut majd a nap ajándékaiból a hazai kikötőknek, az otthoni gyülekezeteknek is.

Jó szelet kívánok!

A Lélek szele segítsen, őrizzen és vezessen minket az úton!

Ő adjon reménykedő érkezést, áldott töltekezést, örömteli hazatérést!

[2010. május 9.]

Cui prodest? – Kinek az érdeke?

Sajnos, húsz évvel a rendszerváltás után is kísért a múlt, nyomasztóan nehezednek ránk a ki nem mondott szavak és bűnök, fel nem oldott feszültségek és krízisek. Újra meg újra keservesen tapasztaljuk a cinikusan megfogalmazott igazságot: a kommunista diktatúrában talán az a legnehezebb, ami utána jön...

De még meddig? – kérdezzük jogos türelmetlenséggel. Talán, Izrael népéhez hasonlóan, meg kell várnunk, hogy kihaljjon az a nemzedék, amely még a rabszolgaság földjén olyannyira lesérült, hogy nem tud igazán élni a kapott szabadság ajándékával? Jómagam 1951-ben születtem, 1974 óta állok lelkészi szolgálatban. Ha ma is érvényes a fenti kegyetlen igazság, kortársaimmal együtt nincs már esélyünk arra, hogy olyan egyházban éljünk és szolgáljunk, ahol élő reménységgel előretekintve a jelen és a jövő feladataira koncentráljuk erőnket. Mert kísért a múlt, mert determinál a múlt, mert mérgez a múlt.

Úgy tűnik, fel nem robbantott, rejtett bombákon járunk, amelyek a legváratlanabb pillanatokban kerülnek elő, félelmet és pánikot gerjesztve. Ilyen bombaként bukkant fel a minap egy negyed évszázaddal ezelőtti állambiztonsági beszervezést dokumentáló, úgynevezett hatos karton, történetesen *dr. Szabó Lajos* teológiai tanár nevével.

Nem ez az első, és minden bizonnyal nem is az utolsó. De ilyen sajátosan időzített robbanószerkezettel eddig még nem volt dolgunk. Lapunk előző számában olvashattuk ugyanis a hivatalos közleményt, amely szerint Szabó Lajos május 18-án vette át a köztársasági elnök megbízólevelét: 2010. augusztus 1-jétől 2014. július 31-ig az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) rektori tisztségét töltheti be. Ezt megelőzően az EHE Oktatói Tanácsa és Szenátusa, valamint fenntartó testületeként a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Presbitériuma titkos szavazással, ellenszavazat és tartózkodás nélkül választotta meg Szabó Lajost.

A szavazás előtt az országos presbitérium személyesen hallgatta meg a rektorjelöltet. Senkinek nem volt kérdése arra nézve, hogy mit tett vagy nem tett a rendszerváltás előtt. A jelölt több mint három évtizedes szolgálata először pécsi, vasasi

segédlelkészként, később zuglói parókusként, majd teológiai tanárként jól ismert. A Luther Kiadó számos sikerkönyvének szerzője, illetve szerkesztője nem szorul rá arra, hogy hívatlan prókátorként igazoljam sokoldalú egyházépítő szolgálatát.

Marad tehát a klasszikus latin kérdés: cui prodest? Kinek használt ez a bulvársajtónak csemegét jelentő „leleplezés”? Nem akarok semmiféle összeesküvés-elméletet gyártani, de vajon kinek használt ez az „ünnepi” időzítés? Csak a hivatalos kinevezés után egy héttel, pünkösöd ünnepe előtt két nappal lehetett, kellett megindítani az újabb „egyház tisztító” akciót? Így lett egyházunk honlapjának pünkösdi bombahíréről Szabó Lajos vallomása.

Hogy miért nem szólalt meg hamarabb? Igen, ez valóban súlyos kérdés! De nemcsak Szabó Lajos, hanem az egész evangélikus egyház megkerülhetetlen kérdése. Vajon egymást stigmatizáló, ítélkező egyházunkban olyan könnyű megszólalni?

A tényfeltáró bizottság azzal a reménységgel kezdte munkáját 2005-ben, hogy segíteni fogja a gyógyító emlékezést, a megszólalást, és megkíméli az érintetteket a világi média durván megalázó leleplezéseitől. Erősen kérdéses, sőt kétséges számomra, hogy ez a tiszteletre méltó szándék mennyiben valósult meg, mennyiben valósulhatott meg.

A korábban használt bombapárhuzam ugyanis erősen sántít. Hiszen míg a tűzszerészek saját életüket kockáztatják mások megmentése érdekében, addig a tényfeltárók mások életét, becsületét, jó hírét teszik kockára bizonytalan hitelességű dokumentumok feltárásával. Hiába a naiv szándék a teljes diszkrécióról, hiába a formálisan zárt ülés, hiába az úgynevezett titkosítás – mindez, sajnos, egyházunkban alig-alig működik. Beindult a felelőtlen listázás, ügynöközés, címkézés. „Első és második osztályú kollaboránsok” egyháza, illetve nemzedéke lettünk... Talán csak azért nincsen még végünk, mert akad néhány tiszta, igaz ember közöttünk?

Egy pillanatra sem vonom kétségbe a tényfeltárást kezdeményező és abban fáradó testvéreink tisztességét és jó szándékát. Munkájuk eredményeként jelent meg a közelmúltban a Luther Kiadó gondozásában a *Háló* című dokumentum- és tanulmánykötet, amely segíthet jobban megérteni az előző rendszer ördögi gépezetének működését.

De vajon mibe került ez a kötet egyházunknak? Természetesen nem az anyagi ráfordításra gondolok, hanem a lelki hozadékra. Milyen a tényfeltáró munka ötéves mérlege? Egyrészt tény, hogy begyűjtöttünk néhány piros pontot: mi vagyunk a legbátrabb történelmi egyház, aki elsőként kotort bele a közelmúlt szemétdobjába... Aki nem kíméli korábbi és jelenlegi vezetőit, püspökeit, teológiai tanárait, lelkészeit, hiszen a tények, az igazság forrása végre szabadon buzog a BM-irattárakban... Itt az idő...

Másrészt viszont fel kell tenni néhány fájó kérdést is. Vajon mindezek nyomán valóban tisztult-e egyházunk élete és szolgálata? Erősödött-e a kölcsönös bizalom vezetők és vezetettek között? Erőteljesebben hangzik-e a törvény és az evangélium szószékeinkről? Növekedésnek indultak-e pusztuló gyülekezeteink?

Vajon hány előrement szolgatársunk nevét, emlékét sároztuk be anélkül, hogy elmondhatták volna: mit, miért és hogyan tettek? Hány egyházáért elégett, elkopott, hozzánk hasonlóan gyarló és esendő lelkész testvérünk életalkonyát keserítettük meg kiszivárogtatott sejtetésekkel, homályos feltételezésekkel, féligazságokkal?!

Vajon észrevétlenül nem a világ tematizált-e minket? Vajon nem a rettegve emlegetett korszellem mozgat-e már megint? Ki ne emlékezne, hogy öt éve a tényfeltárási folyamat nem belülről, hanem külső kényszerre, a világi sajtó és bizonyos politikai erők nyomására indult meg. Azóta is keveredik benne a tisztességes, de naiv purifikátori vágy a személyes sértettséggel, revansvággyal, valamint éppen aktuálisnak vélt egyházpolitikai és politikai ambíciókkal, érdekekkel...

Mindez vajon kinek az érdeke, kinek használ? Cui prodest?

Az őszinte válaszáért mindenkinek személy szerint kell megküzdenie. Ebben segíthet minket a pünkösdi ének fohásza: „Pünkösöd legyen vétkeink igaz tükre – tisztítsd meg népedet, Szentlélek Isten!”

[2010. június 6.]

Valaki vár a kezdőkörben

Panaszkodnak a szakemberek, hogy az eddigi hűvös időjárás miatt jelentős az idegenforgalom vesztesége. Valóban elég riasztó, hogy június végén még a húsz fokot is alig éri el a magyar tenger vize. Egyes szakértők már azt is tudni vélik, hogy az idei nyár akár „el is maradhat”...

Persze bűnbak is akad: a kimondhatatlan nevű izlandi vulkántól kezdve egészen a részben általunk is előidézett klímaváltozásig. Tény, hogy az egyre szélsőségesebbé váló időjárás figyelmeztet: ha önző és felelőtlen módon belegázolunk a teremtett világ jó rendjébe, előbb-utóbb súlyos árat kell fizetnünk. Ideje újra meghallanunk és komolyan vennünk a magától a teremtő Istentől kapott megtisztelő mandátumunkat: műveljük és őrizzük a reánk bízott világot! Különben borul minden, és az egyensúlyát veszített világ maga alá temet minket. Ha a borsodi árvizek, a békési

viharkárok döbbenetes katasztrófaképeit látjuk, már-már egyfajta nyomasztó világvége-hangulat telepszik ránk.

Szorongásunkat, félelmeinket enyhíti, ha belekapaszzkodunk a Teremtő ígérétebe, aki az özönvíz után Nóéval kötött szövetségében garanciát adott arra, hogy megőrzi a teremtettség jó rendjét, az évszakok egészséges ritmusát: „Amíg csak föld lesz, nem szűnik meg a vetés és az aratás, a hideg és a meleg, a nyár és a tél, a nappal és az éjszaka.” (1Móz 8,22) A világmindenség Ura ebben a gondviselő munkájában ránk is számít mint felelős teremtményekre, teremtménytársakra, sőt bizonyos területeken mint teremtőtársakra is. Ebben bízva remélem, hogy nem marad el az idei nyár sem, lesz még bőven napsütés, és az eddigi természeti csapások ellenére is lesz mit aratnunk és szüretelnünk.

De ugyanakkor megkockáztatom, hogy a nyár nem csak a jó időről, nem csak a napsütésről szól. A nyár „az év vasárnapja”, amikor nemcsak a teremtett világ ajándékait szeretnénk élvezni, hanem magával a Teremtővel is találkozhatunk! Ezt a néhány hónapot többek között arra kapjuk, hogy ne csak testileg, de lelkileg is feltöltődjünk, regenerálódjunk. Ennek lehetősége pedig független az időjárástól. Sőt talán éppen néhány hűvösebb, esős nap kínálhat remek lehetőséget arra, hogy kézbe vegyünk egy-egy lelki egészségünket tápláló, erősítő könyvet. Köztük a könyvek könyvét, a Bibliát, melynek elmélyült olvasására máskor kevesebb idő jut. Ebből a szempontból remek intonáció volt az első nyári hónapnak, júniusnak a bibliaolvasó *Útmutató* szerinti havi vezérigéje, melyben Urunk így bátorított: „Engem keressetek, és éltek!” (Ám 5,4)

A nyaralás során nemcsak év közben elhanyagolt családtagjainkat fedezhetjük fel újra, hanem az Istennel való beszélgetés, az igeolvasás és az imádság ajándékát is. Mindezek a lehetőségek többé-kevésbé függetlenek az időjárási körülményektől. Lehet, hogy az idei nyáron kevesebb lesz a napsütéses órák száma, és alacsonyabb a tavak hőfoka. De a mi Napunk, Isten szeretetének Jézusban felénk forduló és reánk ragyogó fénye, szeretete változatlan intenzitással árad felénk. Ne húzódjunk előle fedezékbe, árnyékba! Élünk vele, élünk belőle!

Éljünk azokkal a lehetőségekkel is, amelyeket az egyházunk által felkínált különböző nyári konferenciák nyújtanak a testi, lelki rekreációra. Ezek közül kiemelkedik az év legnagyobb hazai evangélikus missziói rendezvénye, a 8. Szélrózsza országos evangélikus ifjúsági találkozó, amely július 14–18-ig valóban az idei nyár szíve közepe lesz. Míg a dél-afrikai foci-világbajnokságon hazánkból csak *Kassai Viktor* játékvezető állhatott a kezdőkörbe, addig Szarvason bárki pályára léphet. Testben és lélekben fiatalok vagy fiatalodni vágyók felé hangzik a találkozó személyesen megszólító, bátorító mottója: „Középkedés Veled!”

A *Veled* nagy kezdőbetűje több mint a szeretettel meghívott és várva várt vendégnek kijáró kedves udvariassági gesztus. A mottó szándékosan kétértelmű, hiszen alatta olvasható a feltámadott Jézusra utaló örömmüzenet: „...*megállt középen*” (Jn 20,26). Szarvason vele is találkozhatunk! Benne megtalálva életünk centrumát, újat kezdhetünk vele!

Azt még csak sejtjük, hogy július 11-én, vasárnap este, a vb-döntőn melyik két csapat középcsatára állhat majd a johannesburgi stadion kezdőkörébe. A győztesre is csak tippelni lehet. Azt viszont jó reménységgel tervezhetjük, hogy három nappal később, szerdán este találkozhatunk egymással a sarvasi kezdőkörben. Mi több, a legtöbb: találkozhatunk vele, a feltámadott Úrral! Egyik énekünkben így vallunk róla: „*Veled mindig győzhetek!*” (EÉ 208, 5)

Mi tehát nem az esélytelenek nyugalmaival, hanem a győztes Úr tanítványainak élő reménységével készülünk a nyár középpontja felé, a sarvasi kezdőkörbe, ahol vár minket az Élet, az életünk igazi Játékvezetője.

[2010. július 4.]

Homo eucharisticus

A Lutheránus Világszövetség (LVSZ) hétévenkénti nagygyűlései egyfajta iránytűt, „égtájélot” kínálnak a világ evangélikusságának. Ezt élhettem át a lapzártakor befejeződött 11. nagygyűlésen is, a németországi Stuttgartban.

Új összefüggéseket és távlatokat ajándékozó élményt jelentett számomra Rowan Williams canterburyi érsek előadása, amellyel felvezette a nagygyűlés fő témáját: „*Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma.*”

Az anglikán egyház feje hangsúlyozta, hogy a Miatyánk negyedik kérése a mindennapi kenyérért elválaszthatatlan az ötödik kéréstől, amely, ha úgy tetszik, a mindennapi bűnbocsánatra vonatkozik. Emlékeztetett arra, hogy *Hieronymus* szerint a negyedik kérés így is fordítható: „*Add meg nekünk ma a holnap kenyérét...*” Így a kérés a Jézus Krisztusban közénk érkezett Isten országára is kiterjeszthető.

De hol találhatjuk meg együtt a mindennapi kenyér és a bűnbocsánat, valamint a jelenbe beragyogó jövő ajándékát? Az angol teológus látása szerint mindez az úrvacsora szentségében élhető meg, amennyiben felismerem: „*homo eucharisticus*” lehetek. Olyan, eucharishtiából élő, hálás ember, akit maga Isten táplál az élet kenyérével, Jézus Krisztussal.

Mindez nem maradt elvont teológiai tétel, hiszen Stuttgartban minden napot úrvacsorai közösségben kezdtünk. Ezek valóban az egész nap munkáját meghatározó eucharisztikus ünnepek voltak, ahol közel ezerfős gyülekezetben élhettük át a feltámadott Úrral és sokszínű népével való találkozás örömét.

A bűnbocsánat felszabadító ajándékát is egészen konkrétan megtapasztalhattuk, amikor – közel ötéves komoly teológiai dialógus gyümölcseként – a stuttgarti nagygyűlésen ünnepélyes keretek között létrejött a kiengesztelődés, a megbékélés az LVSZ és a Mennonita Világkonferencia között. A mennoniták a reformáció korabeli újrakeresztelő (anabaptista) mozgalom örökösei. Őseiket reformátor eleink kegyetlenül üldözték. Sajnos, egészen odáig menően, hogy egyeseket, végső „teológiai érvként”, kivégzéssel „szabadítottak meg” az eretnek tévelygésből...

Valóban katartikus élmény volt, amikor istentiszteleti keretek között is megtörtént részünkről a bocsánatkérés, és megszületett a kölcsönös kiengesztelődés. Tudom, hogy viszonylag könnyűnek tűnik az ősök vétkeit megvallani és a múlt bűneiért bocsánatot kérni. De hiszem, hogy mindez modellértékű lehet. Segíthet, hogy mai vétkeinket, mulasztásainkat, konfliktusainkat is minden szent türelmetlenségtől, arroganciától mentesen, valóban krisztusi indulattal, a kölcsönös bizalom, megértés és nyitottság, valamint a kölcsönös bűnbánat és bocsánat szabadságában próbáljuk elrendezni.

Az Úr imádsága ugyanis éppen arra tanít, hogy a mindennapi kenyér mellett a mindennapi bűnbocsánat kérdésében is mennyei Atyánk irgalmas szeretetére szorulunk. Nemcsak én és nemcsak a másik, külön-külön, hanem együtt: „...add meg nekünk... bocsásd meg nekünk...” Adjuk meg, adjuk tovább egymásnak, amit, akit mi is úgy kaptunk ajándékba! Így leszünk egyszerre megajándékozott és ajándékozára képes, hálás szívű emberek, akikre illik a kitüntető név: *homo eucharisticus*. Ez nem egy kihalt ősemerfajta megkövült csontvázának elnevezése, hanem valóban a jövő emberéé. A *homo eucharisticus* olyan, Krisztus által, sőt egyenesen Krisztussal táplált „új emberfajta”, aki tud kérni és hálásan elfogadni, kapni és örömmel továbbadni: kenyeret és bűnbocsánatot egyaránt.

Nem véletlenül hangsúlyozza a Lutheránus Világszövetség immár két évtizede, a curitibai nagygyűlés óta, hogy nem csupán szervezet, szövetség, hanem az evangélikus egyházak közössége akar lenni. Közösség, bibliai szóval koinónia, melynek tagjai egyszerre részesednek Isten ajándékaiban, és részesítik a rájuk bízottakat a továbbadásra kapott lelki, szellemi és testi ajándékokból.

Természetesen mint minden, az egész világot átfogó, multikulturális szervezetben, közösségben, az LVSZ-ben is támadnak feszültségek; többek között teológiai, bibliaértelmezési kérdésekben. 79 ország 145 tagedyháza a Krisztusban megvallott

egység mellett sem gondolkozhat minden részletkérdésben egyformán, és nem léphet egy kötelező ütemre. Az LVSZ nem evangélikus Vatikán, nem Szentszék... Az LVSZ elnöke nem lutheránus pápa, még akkor sem, ha a most választott elnök, *Munib Younan* történetesen a Szentföld evangélikus püspöke...

A „jól értesültek” tudni vélték, hogy a meglévő nézetkülönbségek (például szexuális kérdésekben) az LVSZ szakadásához fognak vezetni Stuttgartban. De hála Istennek, a vészjósló hangok tévedtek. A tizenegyedik nagygyűlés a 2007-ben Lundban meghirdetett további – alapos teológiai tanulmányokkal előkészített, higgadt – párbeszédre, közös gondolkodásra kérte a tagegyházakat, hangsúlyozva a Krisztusban kapott egység elkötelező ajándékát.

A teológiai munka eredményeit 2012-ig kell összegyűjteni és közkinccsá tenni. Ennek részeként ebben az évben egyházunkban is minden lelkesi munkaközösség foglalkozik ezzel a komplex témakörrel: a házasság, a család, az emberi szexualitás égető problémáival.

Fontos, hogy együtt keressük, együtt éhezünk az igazságot, hiszen akkor nekünk is szól Jézus ígérete: „*Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra...*”

A canterburyi érsek többek között úgy is szólt a kenyérről, mint ami, aki az igazság kenyere: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet...*” De ne feledjük: ez az igazság nem emberi igazságszolgáltatás, ítékezés. Jézus igazsága sohasem éles kő, amely másokat halálra sebezhet, hanem éltető kenyér, amely táplál.

Stuttgartban egy héten át részesedhettünk a meghallgatott imádság áldásaiból. Naponta átértük a mai kenyércsodát: közel ezren, spirituális értelemben (is) jóllaktunk. Mi, akik ott lehettünk, tartozunk azzal, hogy a összegyűjtött bőszes maradékot a közeljövőben megosszuk mindazokkal, akik éheznek az igazságra, a gyógyító, tápláló, jó szóra.

[2010. augusztus 1.]

Tanévkezdő kérdések és kétségek

Új tanévet kezdhettünk. Vajon magasabb osztályba léphetünk? Netán évismétlésre ítéltetünk? Köztudott, hogy ősztől újra adva van iskoláinkban a bukás esélye is. Sőt ami a közoktatásban alig elképzelhető, az egyházi, gyülekezeti, egyéni keresztény életben előfordulhat: „alsóbb” osztályba is kerülhetünk...

De mindenképpen örömhír, hogy tovább tanulhatok! Mi több, Jézus Krisztus

tanítványa lehetek! A keresztény élet lényege, hogy az utolsó szívdobbanásig a Mester tanítványai maradhatunk. Küldetésünk se több, de nem is kevesebb, mint hogy tanítvánnyá, nem a magunk, hanem Jézus tanítványaivá tegyünk másokat.

Erről szól az agyonidézett missziói parancs Máté evangéliumának végén. Úgy gondoltam, erről újat már nem olvashatok. De kiderült, valóban igaz: a jó pap/püspök holtig tanul, és sírkövén ez áll: földi tanulmányait befejezte...

Az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) képes magazinjának (*The Lutheran*) augusztusi számában elgondolkoztató vezércikket fedeztem fel *Peter W. Marty* tollából „A kételkedés értékelése” (*An Appreciation for Doubt*) címmel.

A davenporti (Iowa) lelkész kolléga nem kevesebbet állít, mint hogy a hit ellentéte nem a kétség, hanem a túlzott bizonyosság, magabiztosság. Többek között éppen a missziói parancs előzményeire utal. A Károli-fordítás szerint a tanítványok, amikor Galileában újra találkoznak a feltámadott Krisztussal, „*leborulának előtte, némelyek pedig kételkedének*” (Mt 28,17).

A cikk szerzője a columbusi Trinity Lutheran Seminary újszövetségi professzorát, *Mark Allan Powell*t idézi, aki szerint az eredeti görög szöveg nem teszi indokolttá a „némelyek” szó beszúrását. Ez egyfajta fordítói logikát, prekoncepciót tükröz, mely szerint a Jézus előtti hívő leborulással valamiképpen feszültségben, ellentétben van „némelyek” kételkedése.

Magam is úgy látom, hogy az egészséges hit és az egészséges kételkedés nem zárják ki egymást, sőt együtt járnak. Erre talán Tamás apostol az egyik legnagyobb példája. Nem véletlen, hogy az úgynevezett „keresők istentiszteletét” éppen Tamás-misének nevezzük.

Meggyőződésem, hogy a passiótörténetben csúfosan leszerepelt tanítványi sereg – döntő módon – nem Jézusban kételkedett, hanem sokkal inkább önmagában. Miként lehetséges, hogy a győztes Úr továbbra is az ő vesztes csapatukkal akar újat kezdeni?!

Számunkra is ez lehet az ismétlődő meglepetés az induló tanév küszöbén. A Mester még mindig nem adta fel, még mindig számol velünk! Türelmes szeretete nem fogyott el irántunk. Bár gyakran nehézfejű, rest szívű tanítványok vagyunk, mégis újra kézbe vesz minket.

Ő reálsan számol kérdéseinkkel és kétségeinkkel. Olyan Mester, aki görbe vonalakkal is tud egyenesen írni. Nem tökéletes mesteraspiránsokat keres, hanem rá figyelő, őt követni igyekező tanítványokat.

Ezzel szemben ma is bőven akadnak magabiztos írástudók. Akiknek nincsenek kérdéseik és kétségeik, csak kioktató válaszaik. Ők mindent tudnak, sőt mindent jobban tudnak. Ők „Isten fejével gondolkodnak”, és korunk minden kínzó kérdésére

kiolvassák a kétséget kizáró, megfellebbezhetetlen választ az írásokból. Nekik – Pál apostollal szemben – semmi sem homályos, hanem minden tiszta. Ismeretük nem töredékes, hanem teljes...

Egyáltalában nem irigylem, inkább sajnálom őket. Nincs már mit várniuk az új tanévtől, hiszen mindent tudnak. A magabiztos, öngáz egészségesekkel a Mester sem tud mit kezdeni. Csak a lényegét nem értik: az ember legnagyobb rangja, méltósága, esélye, ha Jézus-tanítvány marad!

Egyházunk ötéves, országos gyülekezeti munkaterve szerint az előző tanév az elmélyülés idejeként adatott nekünk. Vajon tényleg az volt? Többek között erre is kerestük a választ a Déli Egyházkerület immár hagyományos munkaévkezdő lelkeszkonferenciáján, Balatonszárszón: valóban elmélyültünk-e, vagy inkább süllyedtünk?! Ezt az önvizsgálatra indító kérdést minden egyes gyülekezeti közösségnek és tagnak érdemes őszintén megválaszolnia, hiszen minden általánosítás felszínes és félrevezető.

Az új munkaév kulcsszava a megismerés. Divatos kifejezéssel: az élethosszig tartó tanulás (*lifelong learning*), melynek része, ha úgy tetszik, ajándéka az induló 2010/11-es tanév. Nem az a kérdés, hogy felsőbb vagy alsóbb osztályba kerültünk, netán évismétlők vagyunk-e. Az az örömhír, hogy a Mester újra „becsönget”, tanítványai maradhatunk!

„Veni Creator Spiritus!” Induljunk együtt a bölcsesség Lelkének vezetésével! Nem magabiztosan, hanem Jézusban biztosan! Pál apostol alázatával és reménységével: „...most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről színre; most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, ahogyan engem is megismert az Isten.” (1Kor 13,12)

[2010. szeptember 5.]

„Imádkozó háztetők” – hétköznapi teremtésvédelem

Ezekre a napokra hirdettük meg – immár második esztendeje, országszerte, egyházszerete, azaz ökumenikusan – a teremtés hetét, a teremtés ünnepét. Tudom, hogy manapság sokan még évezredes ünnepeinkről is megfeledkeznek, így ennek az új ünnepnek a bevezetésével eddig csak kevés lelkészünk, gyülekezetünk élt.

Őszintén szólva talán kicsit gyanús is az egész ügy, hiszen úgy tűnik, mintha az egyház már megint a korszellemhez igazodva „trendi” akarna lenni, amikor a politika által is felkapott környezetvédelmi kérdések felé fordul.

Pedig mi tudatosan nem környezetvédelemről, hanem *teremtésvédelemről* beszélünk. Ez nem szórszálhasogató játék a szavakkal, hanem fontos teológiai megkülönböztetés. A különbség, ha úgy tetszik: ég és föld!

A környezetvédelem az immanens, horizontális síkon gondolkodó ember tiszteletre méltó törekvése, hogy megvédje a maga kis világát, környezetét a legveszélyesebb ragadozótól, kártevőtől, a másik embertől. A környezetvédelmi erőfeszítéseket többnyire egyfajta keserű tapasztalat, félelem motiválja. A másik ember potenciális veszélyforrás, aki szennyezi, mérgezi az életterünket, a levegőt, a vizet, a talajt, a táplálékot...

Ezzel szemben a teremtésvédelem lényege a teremtmény hálás rácsodálkozása a Teremtő ajándékaira. Boldog rácsodálkozás a teremtet világra annak minden kincsével együtt, beleértve a teremtménytársat, akiben nem rizikóforrást, hanem potenciális segítőtársat látunk. Munkatársat, akit arra kaptunk, hogy együtt műveljük és őrizzük a nekünk ajándékozott földet.

Fontos teológiai distinkció, hogy a teremtés ünnepén *nem a teremtet világot, hanem a teremtő Istent imádjuk!* Neki adunk hálát mindenért a zsoltáros őszinte hódolatával: „Az Úr a Föld és minden, ami betölti...”

Valójában nem új ez az ünnep, hiszen falusi gyülekezeteinkben még sokféle élő hagyomány az őszi aratási hálaadás. A teremtés ünnepe ezt a tradíciót szeretné bizonyos ökoteológiai elemekkel elmélyíteni, gazdagítani és ilyen módon városi gyülekezeteinkben is meghonosítani.

Ebből az adoratív hálaünnepből meríthetünk erőt, hogy a hétköznapokban se feledkezzünk meg arról, hogy kinek a jóvoltából és kinek a küldetésében élhetünk teremtményként és teremtménytársaként a földön. E nélkül a tiszta ünnepi intonáció nélkül menthetetlenül elhangolódik az életünk, és a ránk bízott rendezett világot, a kozmoszt a zűrzavar, a káosz felé taszítjuk.

Az ünnep segít újra meg újra megtalálni identitásunkat és mandátumunkat a teremtet világban. Segít eligazodni a hétköznapok súlyos kérdéseiben. Mit és hogyan építünk? Mit és hogyan termeljük? Mit és hogyan fogyasszunk? Mit és hogyan osszunk meg egymással?

Már épületeink – vagy akár egy háztető is – prédikálhatnak arról, hogy kihez tartozik az életünk, kitől várjuk az erőt és az áldást. Régebben csak a templomtornyok mutatóujjai emelték fel tekintetünket az ég felé, és figyelmeztettek arra, aki az ég és a föld Ura. Napjainkban egyre több profán jelzést is kaphatunk, ha nyitott a szemünk és a szívünk. Ha fogékonyak vagyunk a nem szakrális céllal állított eszközök szimbolikus, transzcendens üzenetére, akár még a háztetőre szerelt napkollektorok

is „prédikálhatnak” nekünk. Nekem legalábbis Jakab apostol hitvallását juttatják eszembe: „...minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a világgosság Atyjától száll alá...” (Jak 1,17) Lehet, hogy túl élénk a vizuális fantáziám, de az ég felé tárt napelemek, esővízgyűjtők látványáról a ég felé emelt, üres, imádkozó kezekre asszociálok...

Ugyanakkor nem vagyok rajongó. Tudom, hogy akik ilyen felülről érkező energia begyűjtésére alkalmas szerkezeteket építenek a házuk tetejére, csak kis százalékban teszik ezt hitvalló céllal. De öröm, hogy ebben a – ma még kicsi, de reménység szerint egyre növekvő – táborban evangélikus gyülekezetek és intézmények is ott vannak már. Hiszen nem mindegy, hogy templomaink, parókiáink miről prédikálnak. Sajnos, többségükben gazdaságtalan, szinte kifűthetetlen, energiapazarló épületeket örököltünk derék őseinktől, akiknek, többek között, a hőigénye is más volt, mint a mienk...

Ebben az összefüggésben igen jelentős az a mintegy ötvenötmillió forintos mintaprojekt, amely balatonszárszói konferencia-központunkban valósul meg a közeljövőben. Erről részletesen olvashattunk lapunk előző számának teremtésvédő rovatában *Komplex fenntarthatóság* címmel.

De mit tehet az, akinek talán még pályázni sincs lehetősége ilyen beruházásra? Hadd említsem egy kicsiny fővárosi gyülekezetünk pozitív példáját. A pestújhegyiek ez év tavaszára készültek el a lelkészlakás és a gyülekezeti terem felújításával. A tetőre szerelt napkollektorok jóvoltából az épület melegvíz-ellátásának költségeit „felülről” fizetik. Íme, az „imádkozó háztetők” áldása, avagy teremtésvédelem a hétköznapokban...

[2010. október 3.]

Őszi pünkösdre várva

Gyakran hallhatunk arról, hogy kereszténység utáni, „posztkeresztianus” korban élünk, vagy legalábbis az európai kereszténység leszállóágba került. Ezt látszanak igazolni az úgynevezett történelmi egyházak többnyire lehangoló statisztikai adatai: lemorzsolódás, kilépések, fogyó gyülekezetek, feleslegessé váló templomok...

Egyre többen próbálják spirituális éhségüket más forrásokból csillapítani: ősmagyar és egyéb keleti vallások, ezotéria... Tényleg visszavonhatatlanul bealkonyult nekünk? Átvitt értelemben is ősz van, amikor minden az elmúlásról beszél? A temetőket járva egy kicsit már önmagunkat is gyászolhatjuk?

Kétségeink közepette éltető reménysugárként hasít bele a nyirkos őszi ködbe a reformáció ünnepének a fénye. Végre egy ünnep a Szentháromság ünnepét követő szürke vasárnapok szinte már számolhatatlanul hosszú, monoton sora után. Lassan öt hónapja, május végén volt utoljára ünnepünk: pünkösd, az egyház születésnapja. S most újra piros az oltárterítő, újra itt a pünkösd, az egyház újjászületésének, a reformációnak ünnepe.

Pünkösd az őszben, pünkösd a halottak napja küszöbén – bizarrul meglepő ez az időzítés! Jól sejtjük, hogy *Luther Márton* nem véletlenül választotta lelki forradalma kiobbantására éppen ezt a napot. Azt az időszakot, amelyről tudta: tömegek érkeznek Wittenberg városába, a templomba, hogy emlékezzenek a szentekre, az előrementek seregére.

Reformátorunk a múltba merengőket szembesíti a Lélek száraz csontokat megelevenítő, kiüresedett egyházat megújító erejével. Így lesz az elmúlásból feltámadás, a záróakkorból nyitány, a múltba menekülésből jövő felé fordulás. *Korányi András* három hete publikált vezércikkének címét idézve: így lesz a „retróból intró”, egy őszi hónap utolsó napjából az egyház lelki tavaszának születésnapja!

Különleges esztendő az idej, hiszen a reformáció ünnepe ezúttal vasárnapra esik. Ha megéljük, ilyen egybeesés legközelebb csak 2021-ben lesz. Az idén tehát együtt ünnepelhetjük Jézus feltámadását – ezt hirdeti, hirdetné minden vasárnap – és Krisztus testének, az egyháznak az újjászületését. A kettő teológiailag is szervesen összetartozik, egymástól elválaszthatatlan. Ha Krisztus nem támad fel, nincs egyház! Ha ő nem működne ma is Lelke által, esélyünk se lehetne a megújulásra!

A „csillagoknak”, az ünnepeknek ez a ritka együttállása lehetőséget kínál arra, hogy 2010-ben, hét évvel a fél évezredes jubileum előtt próbáljuk meg együtt újra felfedezni és speciálisan evangélikus „főünneppé” tenni a reformáció napját. Mindezt leleményes szeretettel, kreatív kommunikációs stratégiával segíthetjük elő.

Idetartozik az az immár többéves kezdeményezés, hogy az egész októberi hónapot a reformáció hónapjaként hirdetjük meg. Tapasztaljuk, hogy egy-egy ünnep attól kaphat igazi súlyt és mélységet, ha van „adventje”, tudatos felvezetése, rákészülési ideje. Csak remélni tudom, hogy gyülekezeteink többségében felismertük már ezt, és ebben az évben legalább a bibliavasárnap és a reformáció ünnepe közötti hetet kihasználtuk erre.

Egy másik kommunikációs lehetőségre *Dorothea Greiner*, a Bayreuthi Egyházkerület püspök asszonya hívta fel a figyelmet a lapunk előző számában megjelent interjújában. Bajor kollégáink a 2017-re készülő „Luther-években” nem karácsonyra, illetve húsvétra küldenek püspöki körlevelet a gyülekezeteknek, hanem a reformáció ünnepére. Ezzel kívánják hangsúlyozni a Németországban is kissé mostohán kezelt ünnep jelentőségét.

Korábbi szolgálati helyemen, Nagytarcsán igen gazdag liturgiai, teológiai örökséget vehettem át elődömtől, Győri Jánostól. Többek között a lelkészi hivatal négy ablakának gyönyörű kézi hímzéssel készített „prédikáló” vitrázsfüggönyeit. Ezek szimbolikusan négy „főünnepet” hirdettek: karácsonyt, húsvétot, pünkösdöt, valamint a „második” pünkösdöt, azaz a reformáció ünnepét. Tudom, hogy teológiailag vitatható ez a látás... De ugyanakkor jó értelemben provokál, hogy újra meg újra végiggondoljuk: valójában mit is ünneplünk vagy éppen nem ünneplünk október 31-én?!

Ez a nap nem emlékünnepe, nem Luther Márton ünnepe, hanem Krisztus-ünnep. Ezért integrálható az egyházi esztendő ünnepei közé. Közös gyökere az első pünkösdrel egyértelmű. Péter apostol sem és Luther Márton sem emberi lelkesedésből, egyházalapítói buzgóságából lépett a nyilvánosság elé, hanem azért, mert egzisztenciálisan élte át Jézusnak a Lélek munkájára vonatkozó ígéretét: „*A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő tanít majd meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.*” (Jn 14,26)

Bárcsak nekünk, európai keresztényeknek is, sokféle kétségbeesett túlélési kísérlet, pótcselekvés helyett, végre újra eszünkbe jutna mindaz, amit a feltámadott Úr tanított és mondott, tanít és mond ma is! Meggyőződésem, hogy akkor szürke, szomorkás őszi emlékünnepből örvendező Krisztus-ünneppé válhatna október utolsó napja.

Imádkozzunk kitartóan az erő, a szeretet és a józanság Lelkéért, hogy a hosszú ősz után ne a fagyos tél, hanem a pünkösd tavasz éltető lehelete járja át a „vén” Európa egyházait. Szívleljük meg Klaus Douglass „új reformációjának” második tételét: „A reformáció nem a tizenhatodik század eseménye, hanem ránk váró feladat.”

[2010. október 31.]

Új egyházi év – új szemüveg

A bibliaolvasó Útmutató segítségével igazgyöngyökre találhatunk. Ezt a meglepetést élhettem át, amikor a közelmúltban, éppen Márton napján, rácsodálkoztam a „Losungra”, az ószövetségi igeversre: „*Ne félj, termőföld! Vigadj és örülj, mert az Úr nagy tetteket vitt véghez.*” (Jóel 2,21)

Az új egyházi esztendő küszöbén éppen erre az isteni látásra, szemüvegre lenne szükségünk, hogy újra termőföldet fedezzünk fel egymásban, a reánk bízottakban, gyülekezeteinkben, egyházunkban, környező világunkban.

Valljuk meg őszintén – elvégre advent bűnbánati időszak –, hogy igencsak szükségünk van erre az új látásra segítő isteni szemüvegre, hiszen többnyire csak sziklás, tövises talajként tekintünk egymásra. Ezt a borúlátó szemléletet látszanak alátámasztani a lehangoló statisztikai, népmozgalmi adatok is, amelyekkel ilyenkor, az év vége felé kényszerülünk szembesülni. Úgy tűnik, hiába minden erőfeszítés, szorgos magvetés. Hiába keresztelünk, konfirmálunk, hitoktatunk – a legtöbb gyülekezetben csak fogyunk és fogyunk. Nincs növekedés, nincs gyümölcstermés. A szüret, az aratás öröme alig ismert, ritka ajándék.

De az induló advent, az újrakezdés esélye friss reménységgel tölthet el minket. Valójában nem mi kezdünk újat, hanem arra építhetünk, aki „*nagy tetteket vitt véghez*”. Ő teheti termőfölddé a szikes, kemény talajt is. Hogyan? Úgy, hogy válaszol az ősi adventi gregorián ének, a *Rorate* könyörgésére: „*Harmatozzatok, egek, onnan felülről...*”

A talán jónak minősíthető, kő- és tövismentes termőföld is meddő marad mindaddig, amíg nem hullik belé az életet hordozó mag. Ugyanakkor az élet kicsírázásához önmagában nem elegendő a termőföld és a mag találkozása sem. Szükség van még arra az égi áldásra is, akiről *Paul Gerhardt* így énekel: „Lehulltál, mint égi harmat, / Leküldött a szeretet. / Mit Atya és Fiú adhat, / Mind miénk lett teveled. / Mennyei kincseiddel / Lelkem-testem áraszd el! / Ne hagyj üresen, szegényen, / Szentlélek, drága vendégem!” (EÉ 237,3)

Ugyanezért az ajándékért könyörög *Benjamin Schmolck* is egy másik pünkösdi énekünkben: „Záporodra várunk. / Öntözd meg egyházunk / Mezejét, ne késs! / Hull a mag, az ige, / De szent cseppjeidre / Szomjas a vetés. / Bőségben csak úgy terem, / És úgy érik majd kalásza / Gazdag aratásra.” (EÉ 240,3)

Tudom, szokatlan, hogy most, az adventi út elején pünkösdi énekeket idézek. A karácsonyi ünnepkör számunkra elsősorban az Atya szeretetéről szól, aki nekünk ajándékozta egyszülött Fiát. De ha teológiai tartalmat akarunk adni karácsony szekuláris értelmezésének, mely szerint Jézus születésnapja egyben a család legnagyobb ünnepe, akkor nem feledkezhetünk meg Isten családjának, a Szentháromságnak harmadik személyéről, a Szentlélekről sem.

Máté evangélista egyértelműen szól a nagy misztériumról: „...*kitűnt, hogy [Mária] áldott állapotban van a Szentlélektől*” (Mt 1,18), míg Lukácsnál az angyal így válaszol a csodálkozó Máriának: „*A Szentlélek száll reád...*” (Lk 1,35)

Talán kicsit szokatlan kép, de megkockáztatom, hogy Máriára úgy is tekinthetünk, mint alázatos „termőföldre”, aki bizalommal fogadja be az isteni magvetést, az égi harmatot. Ennek gyümölcseként belőle sarjad az Ézsaiás próféta által megjövendölt

vesszőszál, akiről egyik legszebb karácsonyi himnuszunkban már illatos rózsabimbóként énekelünk (EÉ 157).

A Lélek és a termőföld boldog egymásra találásáról a 104. zsoltár hitvallója is bizonyosságot tesz: „*Ha kiárasztod lelkedet, új teremtmények keletkeznek, és megújítod a termőföld felszínét.*” (30. v.)

Ideje, hogy kilépjunk a Biblia világából, képeiből, és megérkezzünk a mai Magyarországra. Vajon hányszor hallottunk a rendszerváltás óta eltelt két évtizedben a termőföld fontosságáról, védelméről? Mentsük meg a termőföldet! A magyar föld nem eladó!

Mindezt szimbolikusan, spirituálisan is értelmezhetjük a jóeli prófécia fényében. Legyen az új egyházi esztendő meghatározó programja a „termőföld” újrafelfedezése, megbecsülése és művelése önmagunkban éppúgy, mint a körülöttünk élőkben.

Jó gazdaként figyeljünk oda, vigyázzunk a termőföldre! Ne engedjük letaposni, szennyezni, mérgezni! Ne hagyjuk parlagon! Ne tőrjük, hogy elgazosodjék! Ápoljuk, műveljük, öntözzük nap mint nap! Egy pillanatra sem feledve az apostoli figyelmeztetést: „... *a növekedést az Isten adta.*” (1Kor 3,6) Sőt mi több: adhatja ma is, minden vészjósló statisztikai adat és demográfiai prognózis dacára!

A Márton-napra kapott „Losung” nem tartozik a klasszikus, megszokott adventi, karácsonyi igei köszöntések közé. Most mégis ezzel kívánok minden Olvasónknak Krisztusban gazdag termést ajándékozó adventi talaj-előkészítést: „*Ne félj, termőföld! Vigadj és örülj, mert az Úr nagy tetteket vitt véghez.*”

[2010. november 28.]

2011 – a szabadság és az önkéntesség éve

Amint ezt már az *Evangelikus naptár* címlapján is olvashattuk: a reformáció ötszáz éves jubileumára készülve meghirdetett tematikus évek sorában 2011 a reformáció és szabadság esztendeje. Ugyanakkor az Európai Unió 2011-et az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évének nyilvánította.

Az Európai Unió Tanácsának erről szóló határozata így szól: „Az önkéntes tevékenységek sokoldalú tanulási tapasztalatot nyújtanak, lehetővé teszik a szociális készségek és kompetenciák fejlesztését, valamint hozzájárulnak a szolidaritáshoz. A valamennyi korosztályból kikerülő önkéntesek által végzett tevékenységek kulcsfontosságúak a demokrácia – az EU egyik alapelve – fejlődése szempontjából. Az

önkéntes tevékenységek hozzájárulhatnak az egyén jólétéhez és az európai társadalmak harmonikus fejlődéséhez.”

Az induló esztendőnek ez a kettős jellege különösebb erőltetés nélkül összekapcsolható. Hitünk szerint ugyanis a szabadság Istennek olyan ajándéka, amelynek lényege nem a mindentől és mindenkitől való önző függetlenség, hanem éppen a valamire, illetve valakire való felelős felszabadulás. Így az önkéntesség a szabadság egyik legzamatosabb gyümölcse.

De hogyan is állunk egyházunkban az önkéntességgel? A közelmúltban elvégzett szociológiai felmérés adatai ezen a területen is kijózanítóak. Megkérdezett hittestvéreink hetvenkét százaléka soha semmilyen önkéntes munkát nem végez gyülekezetében. Vajon egyházközségeink ilyen jól el lennének látva fizetett alkalmazottakkal? Vagy netán lelkészeink – amolyan utolsó polihistorokként – képesek az összes szolgálati területet egyedül lefedni? Alig hiszem...

Valószínűleg ebben a kérdésben is kísért a múlt nehéz öröksége. Az a bizonyos negyven év, amelyben szinte minden gyülekezeti feladat az államilag, egyháziilag egyaránt ellenőrizhető lelkészekre hárult. De ne feledjük: azóta eltelt húsz esztendő! Az úgynevezett „laikus” szolgáltatók viszont csak igen lassan ébrednek rá lehetőségeikre, valamint felelősségükre egyházunk életében.

Tudom, sok helyütt maguk a lelkészek is tartanak a „világi elem nyomulásától”, és igyekeznek mindent egy kézben tartani. Meggyőződésem, hogy ennek a „one-man-show” mentalitásnak nincsen jövője. A korszerű gyülekezetépítés sokrétű kihívásainak csak jól felkészített önkéntesek bevonásával megszervezett csapatmunkával lehet eleget tenni.

Ugyanakkor ezen a területen a múlt nemcsak átkos örökséget jelent, hanem sok mindenre gondolhatunk vissza egyfajta hálás nosztalgiával. Nagytarcsán, ahol 1981-től több mint másfél évtizeden keresztül szolgálhattam, a közösségépítő önkéntesség számos egészséges jelét tapasztaltam. Megnyilvánult ez a kalákában végzett templom- és parókiatatarozásban éppúgy, mint a gyülekezeti ház új szárnyának felépítésében.

Tisztában vagyok azzal, hogy manapság a legtöbben már csak fölényesen legyintenek az úgynevezett „társadalmi munkára”, mondván: a csupán jó szándékú, de nem szakképzett önkéntes munkában nincsen sok köszönet... A „korszerű stratégia” szerint inkább pénzt adjon mindenki, mert ma már csak jól fizetett profikkal szabad dolgoztatni. Természetesen bizonyos területeken ez így igaz. Ugyanakkor tapasztalatból vallom, hogy sok áldás lehet azok lelkes kétkezi munkáján, akik nem

pénzt, hanem a legdrágábbat: szabad idejüket, erejüket, szívüket adják bele gyülekezetük építésébe.

Visszaidézve tarcsai emlékeimet, akkoriban természetes volt, hogy örömben és bánatban egyaránt működött a közösség összetartó ereje. Minden ünnepi alkalomra maga a gyülekezet terített asztalt. Ezzel szemben manapság szinte már mindenütt elegáns éttermekbe vonulunk borsos áron... Egykor működött a szolidáris önkéntesség a halál közelében is, hiszen még a temetési hantolást is a rokonság végezte. Ma már ezt is kizárólag a jól fizetett „profikra” bízunk...

Egyházkerületem gyülekezeteit járva egyre ritkábban élvezhetem családok vendégszeretetét. Ezen a területen is egyre inkább átveszik a terepet a személytelen szolgáltatást biztosító fizetett vendéglátók. Pedig, legalábbis számomra, sokkal jobban esik a falat a gyülekezeti házban vagy akár a parókia egyszerű konyháján, mint légkondicionált éttermek steril, életidegen világában...

Talán még nem késő visszafordítani ezt a veszélyes elidegenedési folyamatot. Őszintén sajnálom azt az „eliparosodó” gyülekezetet, ahol mindent már csak fizetett alkalmazottakkal lehet elvégeztetni. Vallási szolgáltató üzemmé torzul az a gyülekezet is, amelynek templomába a hívek már nem hoznak virágot, hogy ők maguk díszíthessék fel az Úr oltárát... Ugyanakkor boldog az a gyülekezet, ahol diszkontárúházak „műanyagízű tápszerei” helyett még ma is otthon készített süteményekkel terítik meg a szeretetvendégségi asztalt...

Az önkéntesek szolgálatára a gyülekezeti élet megannyi más területén is égető szükségünk van. Jó lenne, ha az új esztendőben egyházunkban minden valóban „élő kő” felmérné, hogy hol tudna önkéntesként segíteni gyülekezete építésében. S ezzel együtt minden lelkész testvérem nyitottan fogadná és segítené az önkéntes munkatársak felkészítését és szolgálatba állítását. Nem azért, mert ez valamiféle előírt EU-s kampányprogram! Immár öt évszázados drága reformátori örökségünk, hogy szabadok vagyunk az egyetemes papságra, a jókedvű önkéntes szolgálatra!

[2011. január 2.]

Ne csak csütörtököt mondjunk...

Az *Égtájéoló* rovat múlt heti cikkében *Adorjáni Dezső* püspök kollégám írt az „ökumenikus show, a mosolyökumené” kísértéseiről. Magam is vallom, hogy mint minden fontos kérdéstről, így az ökumenéről is csak őszintén szabad beszélni, mert különben tényleg csupán szemfényvesztő show az egész. Így próbálok egyfajta személyes mérleget vonni az idej ökümenikus imahétről.

Talán az egyik legnagyobb veszély, hogy kiüresedett rutinyakorlattá válik ez a hét-nyolc nap. Akárcsak az a szép tradíció, ahogyan templomba érkezéskor sokan még meghajtják ugyan a fejüket néhány másodpercre, de magukban már egyetlen szóval sem imádkoznak, mert valójában már semmit sem várnak az Istennel és egymással való találkozástól...

Pedig ha végiggondolom idej imahetes élményeim, rá kell, hogy döbbenjek: egyáltalán nem természetes, nem magától értődő ajándék ez a Krisztusra és egymásra hangolni szándékozó, év eleji intonációs lehetőség. Íme, két friss illusztráció ehhez.

Olyan fővárosi templomban kezdtem az imahetet, amelynek presbitériuma pár éve úgy döntött, hogy nem igényli az ökumenikus imaheti közösséget a környező gyülekezetekkel. Így az ünnepélyes nyitány után „az előadás” elmaradt... Ugyanakkor olyan kisvárosban fejeztem be az imanyolcadot, ahol viszont a három püspök szolgálatára komponált harmonikus záróakkord előtt alig-alig szólalt meg valami az ökumenikus szimfóniából, mert biblikus virágnyelven szólva: Ábrahám és Lót egyes helyi pásztorai nehezen értettek szót bizonyos „legelőhasználat” kapcsolatban...

Bizony, törekeny kincs a kölcsönös bizalom. Komoly felelősség, hogy ne csak prédikáljunk a kiengesztelődés, a békéltetés szolgálatáról, hanem próbáljuk gyakorolni is a hétköznapokban.

Hiszem, hogy ehhez kaphattunk erőt az idej imahéten, amely visszavezetett minket a forráshoz, az első jeruzsálemi gyülekezet közösségének titkához. Mindez nem múltba menekülést, nem hamis nosztalgizást jelentett, hanem lehetőséget kínált, hogy megkíséreljük visszafejteni az összegubancolódott szálakat addig, amíg és ahol a lényeg még tisztán és egyszerűen együtt volt. Tanítás és imádság, templom és családi otthon, szent és profán közösség, eucharisztia és agapé.

Távol áll tőlem az ősgyülekezet idealizálása, hiszen Lukács, az *Apostolok cselekedeteinek* precíz krónikása se csak a szépre emlékezik és emlékeztet. Őszintén tudósít a feszültségekről, emberi gyarlóságokról is. Gondoljunk például Anániás és Szafira tragikus történetére... (ApCsel 5)

De ugyanakkor két évezreddel később, 2011 januárjában is átélhettük a csodát:

az „egy szív és egy lélek” ma is működőképes! Ilyen élményem volt a magyar kereszténység egyik bölcsőjénél, a tihanyi apátságban megélt közös szolgálat Korzenszky Richárd perjellel. Az istentiszteletet igazi agapé követte a híres tihanyi tetőtérben. Külön öröm volt, hogy nemcsak a környező települések lelkészei, de gyülekezetei is találkozhattak egymással finom pogácsa és forralt bor mellett. Újra csak megtapasztalhattam, hogy a bencés lelkiség mennyire közel áll ahhoz a forráshoz, ahol még tisztán és egyszerűen együtt lélegzik a legfontosabb: a Krisztussal és egymással megélt közösség.

A másik meghatározó imaheti élményem a békéscsabai katolikus társszékesegyházhoz fűződik, ahol Kiss-Rigó László szeged–csanádi megyés püspök meghívására prédikálhattam. Történetesen éppen csütörtökön, azon a napon, melynek témája „a kenyér reményteljes megtörése” volt. Pontosan ez az a terület, ahol ökumenikus közeledésünk mind ez ideig csütörtököt mondott. Éppen Krisztus teste és vére, ami, aki össze kellene, hogy kössön minket, fájdalmasan elválasztja, megosztja a katolikus és a protestáns híveket. Éppen a közös isteni erőforrásból való együttes merítés lehetőségét korlátozzák emberi rendelkezések, amelyek különösen is fájdalmas éket vernek a vegyes házasságban élők közé.

Van tehát miért imádkoznunk és dolgoznunk a hivatalos imahét elmúltával is. Hogy ne csak csütörtököt mondjunk, de vasárnapot is! Ez a nap Krisztus feltámadása óta az új világ, az új teremtés nyitánya. Isten hajnali meglepetése, az üres sír után következett ugyanis a nap alkonyán az újabb csoda: az emmausi feltámadás! A két megkeseredett tanítvány Krisztus lángoló szavától és a feljük nyújtott kenyér erejétől megújulva együtt siet a többiekhez a személyesen megtapasztalt evangéliummal. Mindezt Lukács így jegyzi fel: „...elbeszélték, ami az úton történt, és hogy miként ismerték fel őt a kenyér megtöréséről.” (Lk 24,35)

Az imahét nem véletlenül imanyolcad: vasárnappal kezdődik, és jó reménység szerint vasárnappal nem zárul le! Örömmel fedeztem fel az Új Ember múlt heti számának sokatmondó címlapfotóját, amelyen Erdő Péter bíboros és Bölcskei Gusztáv református püspök kezét fog – „paxol” – D. Szebik Imre és dr. Fabiny Tamás szolgatársaimmal. A kép feletti szalagcím jóval több, mint hét-nyolc napos kampányprogram: *Gyógyítani a szakadás sebeit.*

Ez a gyógyítás, ez a gyógyulás nem képzelhető el intercommunio, úrvacsorai közösség nélkül. Adja az egységünkért imádkozó Mester, az egyház élő Ura, hogy mi, 21. századi, gyakran megfáradt emmausiak, katolikus és protestáns tanítványpárok megélhessük még az egymással való teljes asztal-/oltárközösség örömét. Hitünk és reménységünk szerint ez nem kevesebbet, mint Isten országának, az új Jeruzsálem-

nek előízét ajándékozná nekünk. S mindez nem valamiféle önző vágy, nem öncélú egység lenne, hanem a főpapi imádság globális missziói víziójának beteljesedése: „...tökéletesen eggyé legyenek, hogy felismerje a világ, hogy te küldtél el engem...” (Jn 17,23)

[2011. január 30.]

„Logopédusra” várva...

Talán nem csak nekem tűnik nagyon hosszúnak az idei tél, valahogy lassan érkezik a tavasz. Várjuk a rügyfakasztó napfényt, a böjti szelek éltető leheletét, de még mindig két hónap választ el minket a feltámadás ünnepétől.

Pedig hatvanad vasárnapján, a magvető, a magvetés, az igehirdetés vasárnapján akár érezhetnénk is már a levegőben a fagy szorítása után felengedő föld friss illatát. Újra érdemes nekifogni a talajművelésnek. Akkor is, ha az őszi vetést elpusztította a zord tél, a kíméletlen belvíz, akkor is, ha mindent újra előlről kell kezdenünk.

Mindezt hasonlóan éljük meg a spirituális magvetéssel, az igehirdetéssel kapcsolatban. Ezen a területen is gyakori a fagykár, a pusztító belvíz és egyéb „természeti” csapás. A vasárnap jézusi példázatában jelzett veszélyek napjainkban is komoly rizikót jelentenek. A drága vetőmagot felzabáló madarak népes serege ma is lesben áll. A sarjadó vetést brutálisan legázoló lábak is mindig bevetésre készek. A szárba szökkenő gabonát megfojtó tövisek sem pusztultak ki...

Meggyőződésem, hogy mégis érdemes újra meg újra nekifeszülni a kemény talajnak. Érdemes alaposan felkészülni a magvetésre és újra szószerűkre lépni, mert sokan éheznek az élet beszédét, az örömhírt. Szomjazza a gyógyító ígét, az egyház legnagyobb kincsét, „Isten dicsőségének és kegyelmének szent evangéliumát” (Luther Márton: 62. tétel).

Hiszen erről szól, erről kellene, hogy szóljon az egyház! Hiszen ebből él és éltet, ebből élhetne és éltethetne másokat is az egyház. Bizony, nem árt olykor emlékeztetni magunkat erre a lutheránus, evangélikus, evangéliumi fundamentumra. Különösen olyankor, amikor egyházunkban ismételten egymásnak feszülnek az indulatok akár liturgikai vagy éppen strukturális kérdésekben.

Hálás vagyok bölcs kollégámnak, *Krähling Dánielnek*, aki a legutóbbi ilyen „vihar” lecsendesítése érdekében – nemes egyszerűséggel – szó szerint idézte az útbaigazító, „tájéoló” lényeket a lelkészek internetes levelezőlistáján. Egyházunk névadó hitvallásában, az *Ágostai hitvallásban* ugyanis kijózanító tömörséggel ezt olvassuk: „Az egyház valódi egységéhez elegendő, hogy egyetértés legyen az evangélium tanításában és a

szentségek kiszolgáltatásában. De nem szükséges, hogy az emberi hagyományok, vagyis az emberi eredetű egyházi szokások és szertartások mindenütt egyformák legyenek.” (*Confessio Augustana*, VII.)

Ne feledjük, egyházunkban ez az év – többek között – a reformáció és a szabadság ajándékáról szól. A reformációban visszanyert krisztusi szabadságban bátran koncentrálhatunk legfontosabb szolgálatunkra, a viva vox evangelii, az evangélium élő, éltető hangjának megszólaltatására.

Elméletileg tanultuk és tudjuk, a gyakorlatban mégis újra meg újra elfeledjük, hogy egyházunkat se régi, se új liturgia, se régi, se új struktúra, se egy, se tizenegy püspök, de még átvett intézmények sokasága sem képes megtartani, hanem egyedül a reánk bízott, élő és ható evangélium!

S ha valakit megkísértene a kétség, hogy korunkban talán már nincs is ereje, nincs is hatása a gyökeres, magvas szónak, annak szeretnék figyelmébe ajánlani egy közelmúltban bemutatott remek alkotást, *A király beszéde* című angol filmet. A hiteles történet a második világháború idején játszódik, amikor a súlyos beszédhibával küszködő, erősen dadogó VI. György kerül Nagy-Britannia trónjára. Népe joggal várja, hogy a király szava adjon útmutatást, vigasztalást, bátorítást, reménységet a háború poklában. Az uralkodónak azonban, főleg a nagyobb nyilvánosság előtt, újra meg újra elakad a nyelve, szinte minden szóért keservesen meg kell küzdenie...

Sokunk számára nem ismeretlen ez a kín: vajon el tudjuk-e mondani a reánk bízott drága üzenetet? Nemcsak egykori próféták, apostolok dilemmája ez, hanem mai igehirdetők sokszor nehezen, dadogva bevallott kétsége.

VI. Györgyön egy türelmes, szellemesen kreatív logopédus segít, aki mindenekelőtt igyekszik kiűzni a bénító szorongás görcsét az eleinte igencsak dacos, együttműködésre képtelen, reményvesztett uralkodóból. A film igazi happy enddel zárul: a király dadogás nélkül tudja felolvasni történelmi rádiós beszédét, amellyel lelket önt a háború sötét árnyaitól megrettent népébe.

De vajon miben reménykedhetünk mi, mai igehirdetők, akik szeretnénk tolmácsolni *a Király, a királyok Királya beszédét*? S miben bízhatnak mindazok, akik vigasztaló, erőt adó prédikációra vágyakozva ülnek szószékeink alatt?

A jó hír, hogy mi is reménykedhetünk egy türelmes, szellemesen kreatív „logopédusban”. Adatik valaki, aki kész segíteni, hogy a megfelelő helyen és pillanatban ki tudjuk mondani a gyógyító szót. Ígéretünk van, hogy eljön ő, a Vigasztaló, a Pártfogó, aki eszünkbe juttatja és szánkba adja a Mester, a Király beszédét!

Nem a szorongató félelem, hanem az erő, a szeretet és a józanság Lelkét kaphatjuk meg. Ha bölcs magvetőként nem a fagyos szántóföldre, nem a gyarló szerszámokra,

nem a külső körülményre nézünk, hanem tekintetünket bizalommal az égre emeljük. Onnan, felülről kérjük és várjuk az áldást: az életet hordozó magot és az azt kisarjasztó égi harmatot!

[2011. február 27.]

Hol a helye a keresztnek?

Lassan a böjti út feléhez érve nem árt tisztáznunk a kérdést: vajon hol is van a helye a keresztnek egyéni, közösségi, egyházi életünkben? Gyakran hivatkozunk arra, hogy a lutheri teológia alapjain építkező evangélikus egyház keresztközpontú egyház. De vajon mit jelent ez a hétköznapokban? Hogyan, miben nyilvánul meg a gyakorlatban ez a kicsit titokzatosan hangzó tézis? 6. századi böjti himnuszunkban is arról énekelünk, hogy a „keresztfa titka tündököl...” (EÉ 189) De vajon mennyiben lehet ez ma is irányfény számunkra?

Sokan úgy gondolnak a keresztre, mint a földi vándorút végállomására. Ha valakinek a neve után odakerül a kereszt jele, arról tudjuk, hogy már „néhai”. Szemben fogalmazva: előrement, hazatért, akinek sírján is többnyire ott látható a kereszt látszólag mindent lezáró szimbóluma. Pedig a kereszt sokkal több, mint a halál jele. Amikor Jézus a keresztthaláláról jövendölt, mindig hozzátette: „... *de harmadnapon fel kell támadnia.*” (Mt 16, 21)

Furcsa – ránk, emberekre olyannyira jellemző – módon akkori és mai tanítványai többnyire elakadnak a jézusi prófécia első felénél. Belebotlanak a keresztthalál botrányába, és nem hallják meg azt a tiszta evangéliumot, amely már idézett énekünkéből is kicsendül: „... az élet halni szállt, / S megtörte holta a halált.”

A kereszt ugyanis nemcsak a testi halálra, a célba érkezésre utal, hanem a kezdet, az újat intonálás jele is. Ahogy a kottasor elején a kereszt előjegyzés, úgy Krisztus keresztje is egész életünket egy bizonyos hangnembe helyezi. Amikor a püspökiktatás liturgiájában az oltárnál térdeplő főpásztor megkapja a keresztet, egész élete „más hangnembe” kerül. S ha később netán „elhangolódna”, van esély az újrahangolásra. Ez lehet a mindenkori püspökök, egyben az egyház népének is reménysége, ugyanakkor felelőssége is...

Vannak püspökkollégák, akik a nevük elé írt keresztrel is utalnak erre az „előjegyzésre”. Ha Isten is úgy akarja, nem is olyan sokára, június 25-én a győri Öregtemplomban szemtanúi lehetünk majd egy ilyen ritka, felemelő ünnepnek, a napokban megválasztandó új dunántúli püspök iktatási istentiszteletén.

Továbbblépve tegyük fel a kérdést: hol a helye a keresztnek templomainkban?

A válasz egyértelműnek tűnik: a kereszt a nyitott Bibliával együtt ott van minden evangélikus oltáron. Sőt – sok helyütt – oltárkép helyett is olykor egészen impozáns keresztre nézhet fel a gyülekezet.

De él másfajta hagyomány is, ugyancsak lutheránus, sokatmondó tradíció, amelyvel például Svédországban találkozhatunk. Amint erről röviden lapunk is tudósított, a testvér-egyházkerületünkben történt püspökváltás kapcsán Linköpingben és Uppsalában járhattam a közelmúltban. Mind a búcsúztató, mind pedig a beiktató istentisztelet egyik meghatározó élménye volt, amikor a liturgiában közreműködő szolgálók a Bibliát levették az oltárról, majd egy keresztet, valamint égő gyertyákat vivő menettel a templom közepére vonultak, hogy az ünnep evangéliumát ott, a gyülekezeti tagok között olvassák fel. Ez az egyszerű szimbolikus aktus gyönyörűen prédikál arról, hogy a keresztnek és az arról szóló evangéliumnak el kell jutnia a templom, a gyülekezet centrumába, szívébe.

Valójában ez a reformáció ötszáz éve mindig aktuális üzenete: kivinni, odavinni a keresztet a nép közé, bevinni az evangélium fényét az emberek életébe. Erről szól zseniális tömörséggel a Luther-rózsa, szívében a keresztrel!

De nem csak az említett impozáns svéd székesegyházakban szembesülhettem a kereszt méltó helyével. Uppsalai házigazdánk, *Tord Harlin*, az ottani egyházkerület nyugdíjas püspöke elvitt egy kicsiny lakótelepi kápolnába, a Sankt Ansgar-templomba, amelynek közepén egy hatalmas feszület magaslik. Ilyen módon a gyülekezet a szó szoros értelmében a kereszt körül, mintegy a kereszt vonzásában ül. Más képpel élve: az emberek a kereszt koordináta-rendszerében találhatják meg a helyüket.

Valójában ennek a lehetőségnek a felismerése, megragadása böjti utunk legfontosabb, legmélyebb értelme és célja. A kereszt nem csupán dekoráció templomainkban, és sokkal több, mint egy drága ékszer a nyakunkban. A kereszt nem díszlet, hanem amint már eleink is vallották: „Ave crux, spes unica” – Üdvöz légy, kereszt, egyetlen reménységünk!

Krisztus keresztje vertikálisan összeköti a mennyet és a földet, Istent és embert, horizontálisan pedig egymás felé fordít minket. Döbbenetes, hogy Krisztus keresztjének tövében egymás mellett áll Jézus édesanyja, Mária, a szeretett tanítvány, János, valamint a kivégzőosztag római századosa, aki elsőként mondja ki az egész világot megrendítő hitvallást: „*Bizony, Isten Fia volt ez!*” (Mt 27, 54) Nem véletlen, hogy az igazi lutheránus teológus, *Johann Sebastian Bach* a *Máté-passió* centrumába helyezi ezt a hitvallást. Hadd hívjam fel a figyelmet arra, hogy az idén, virágvasárnap és nagyszombaton este ez a ritkán hallható passió csendül fel a Deák téren...

A kereszt nem csak új kezdetre felhangoló előjegyzés és nem csupán a földi ván-

dorlás nyugvópontját jelölő záróakkord. A golgotai kereszt életünk újra felfedezhető centruma, amelyben metszi egymást ég és föld, magasság és mélység, közelében egymásra találhat Isten és ember. Így lehet a kereszt valóban az, amiről immár másfél évezrede énekel Krisztus népe: „...Üdvösség kútja, mindenek!/ Legyen győzelmünk, add meg ezt, / A diadalmas szent kereszt!”

[2011. március 27.]

A trilógia folytatódik

Sokunk számára az idei böjt meghatározó lelki élményét *Munkácsy Mihály* Krisztus-trilógiájának megtekintése ajándékozta a Nemzeti Galériában. De talán nem mindenki tudja, hogy ez a páratlanul zseniális és monumentális trilógia bizonyos tekintetben csonka, illetve befejezetlen. A mester elsőként Krisztus Pilátus előtti kihallgatását festette meg. Ezt éppen százharminc éve, 1881 húsvétján mutatták be Párizsban, majd három évvel később megszületett a *Golgota*.

Csak másfél évtizeddel később készült el a harmadik kép, amelynek logikusan a feltámadást kellett volna megjelenítenie. De ebbe a vállalkozásba – némi képzavarral élve – még a legnagyobb magyar festőművész ecsete is „beletört”. A húsvéti csoda ábrázolása helyett Munkácsy visszakanyarodott Pilátus drámájához. Az *Ecce homo* című alkotásában újra a római helytartó vergődését festette meg, aki képtelen Jézus mellett dönteni. A művész talán saját életének testi, lelki nyomorúságáról, kínlódásáról is vallott, hiszen ekkor már igen súlyos beteg. Gyakorlatilag ez az utolsó munkája, amelybe már tanítványai is besegítettek...

A húsvéthajnali csoda megjelenítése azóta is szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a festőket. Amikor néhány évvel ezelőtt pályázatot írtunk ki a békéscsabai nagytemplom ellopott oltárképének pótlására, két témában vártuk az alkotásokat: nagypéntek vagy húsvét. Igazán értékelhető mű csak a keresztre feszítésről érkezett...

Ha egy kicsit utánagondolunk, ez teljesen logikus. Nem Munkácsy Mihály vagy éppen a mai kortárs festők vizuális fantáziájával, művészi képességeivel van gond, hanem magával a húsvéti eseménnyel. A feltámadásnak ugyanis nincsenek szemtanúi, az evangéliumok csak az üres sír következményeiről szólnak. Húsvét után igencsak aktuális az öntudatos rádiós berkekben gyakran idézett frappáns szlogen: „Igazán jól a fülével lát az ember.”

Idézzük csak fel a húsvét utáni találkozásokat a feltámadott Úrral!

Mária kertésznek nézi Jézust, és csak akkor ismeri fel mestereként, amikor az a nevéen szólítja őt. Az emmausi tanítványokról Lukács doktor a következő diagnózist állítja fel: „*Látásukat azonban valami akadályozta, és nem ismerték fel őt.*” Itt is a Feltámadott szava, majd pedig a feléjük nyújtott kenyér segített abban, hogy megnyíljon a szemük. Végső soron a kételkedő Tamást se Jézus sebeinek a látványa győzte meg, hanem ő is az Úr szavára hullott térdre, és szakadt fel ajkáról a hitvallás: „*En Uram, és én Istenem!*” A jelenet summájaként elhangzó jézusi mondat immár kétezer esztendeje vigasztal és bátorít minket, akik nem a látás, hanem a hit ajándékából élhetünk: „*Boldogok, akik nem látnak és hisznek.*”

Bár éppen annak a Jánosnak, aki evangéliumában feljegyezte ezt a bátorító mondatot, megadatott, hogy a Jelenések könyvének kulcslyukán keresztül valamit megsejtsen és megsejtsessen Isten számunkra ma még láthatatlan és felfoghatatlan világának titkaiból.

Ennek a könyvnek az egyik látomásába kapaszkodott Munkácsy Mihály is, aki ugyan nem vállalta a lehetetlent, az ábrázolhatatlan feltámadás megfestését, de a Golgota jelenetébe odacsempészte a titokzatos fehér lovas Krisztus-arcú alakját. Erről az Újszövetség egyetlen próféta könyvében ezt olvassuk: „*És láttam a megnyílt eget: íme egy fehér ló, és aki rajta ül, annak neve Hű és Igaz, mert igazságosan ítél és harcol, szeme tűz lángja, és fején sokágú korona, és rajta egy név, amelyet senki sem tud rajta kívül; és vérbe mártott ruhába volt öltözve. Ez a név adatott neki: az Isten Igéje... Ruhájára és derekára az a név van írva: Királyoknak Királya és uraknak Ura. És láttam, hogy egy angyal áll a napban, aki hatalmas hangon kiáltott minden madárhoz, amely az ég közepén repül: Jöjjetek, gyülekezzetek össze az Isten nagy vacsorájára!*” (Jel 19, 11–17)

Munkácsy ilyen módon vallotta meg hitét és reménységét, hogy van tovább: a trilógia folytatódik! Amit emberi kéz már képtelen ábrázolni, ami már szétfeszíti minden képzelőerőnket – Isten új eget és új földet készít, ahol asztalt terít az övéinek.

Korunkat gyakran nevezük a vizualitás virágkorának, amikor mindent látni és láttatni akarunk. Ehhez szédítő technikai eszközeink vannak, naponta képek ezrei zúdulnak ránk. De húsvét ünnepe egy kicsit megállít minket: tényleg csak annyi a világ, amennyit gyarló testi szemünk két szűk látókörű optikája be tud fogadni? A megváltás művének lényegét a legzseniálisabb festőművész vagy filmrendező sem tudja megláttatni, mert Pál óta tudjuk a titkot: „*A hit hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által.*”

Ebben az összefüggésben idekívánkozik végül egy százéves anekdota. 1911-ben New Yorkban, John Wanemaker áruházában éppen húsvétkor mutatták be a nagyközönségnek Munkácsy Krisztus-trilógiájának első festményét. A tömegben egy

kislány felkapaszkodott édesanyja nyakába, aki megkérdezte gyermekétől: „Most már látod a képet?” A meglepő válasz így hangzott: „Igen, látom, de nem hallom!”

Bárcsak mi is eljutnánk ennek a leánykának a bölcsességéig 2011 húsvétján! Ne higgyünk a szemünknek! Pontosabban: ne csak a szemünknek higgyünk! Többet akarjunk: hallani, hallgatni, meghallani és meghallgatni a feltámadott Úr minket is kereső hangját. Így lesz, így lehet, így legyen boldog feltámadásünnepeünk!

[2011. április 24.]

„Aki titeket hallgat...”

Hálás vagyok *id. Zászkaliczky Pál* olvasói leveléért (*Tűnődések, Evangélikus Élet*, 2011. május 15., 15. o.), mert további „tűnődésre”, közös gondolkodásra indít.

Az év igehirdetése pályázat kiírásával éppen az volt a Déli Egyházkerület vezetőségének a célja, hogy újra témává tegye igehirdetői szolgálatunkat. Az elmúlt néhány évben ugyanis főleg a liturgia kérdései foglalkoztatták egyházunk közvéleményét. Ennek következtében az igehirdetés ügye mintha kissé háttérbe szorult volna... Ezt ellensúlyozandó keressük „az év igehirdetéseit”. Az olvasói levélben felvetett fontos kérdések és kétségek lehetőséget adnak számomra, hogy a tömör pályázati kiírás szövegén túl egy kicsit bővebben is kifejtsem, mi motiválta felhívásunkat.

Teljesen jogos a megállapítás „az élőszóval hirdetett evangélium” erejéről. A pályázatot elfogadó egyházkerületi közgyűlésen is felvetődött: miért nem hangfelvételen kérjük az igehirdetéseket? A válasz egyszerű: szeretnénk megőrizni a névtelenséget, elkerülendő a „személyi kultuszt”. Nem az év igehirdetőit keressük! Nem akarunk „sztárprédikátorokat” ünnepelni, hanem olyan igehirdetéseket remélünk közkinccsé tenni, amelyek bátorító mintát, egyfajta etalont kínálnak az örök evangélium aktuális megszólaltatására.

Valódi gyülekezeti környezetben elhangzott prédikációk leírt változatát várjuk, amelyből nyilvánvalóan elvész az élő szó varázsa, az igehirdető személyiségének kisugárzása. Viszont írásban is megragadható a teológiai tartalom mélysége, a formai gazdagság igényessége. Úgy tapasztalom, hogy ezen a területen igen fontos, hogy követhető és követendő példákat kapjunk.

A mai felfokozott életttempó mellett lelkeszi munkánk minden területén, így igehirdetői szolgálatunkban is fenyeget a felszínesség kísértése. Vajon mennyi időnk van még az alapos felkészülésre? Hányan olvassuk el már hétfőn reggel a következő

vasárnapi alapigét, hogy az egész héten át dolgozzon bennünk? Vajon hány lelkészi munkaközösségben van abszolút prioritása a közös készülésnek? Hány helyen működnek önkéntes homiletikai körök, ahol minden héten összeülnek a szolgatársak a vasárnapi ige felett?

Tudom, hogy néha „darálóba” kerülünk, nincs elég idő a legfontosabbra, az „egy szükségesre”... Mégsem szabadna engednünk abból az igényességből, amelyet Salamón így fogalmaz meg: „*Mint az aranyalma ezüstitányéron, olyan a helyén mondott ige.*” (Péld 25,11) Az evangélikus igehirdetés mind tartalmi, teológiai, mind pedig formai, irodalmi szempontból igényes szellemi alkotás kell, hogy legyen, amelyet később, akár írásban rögzítve is, vállalni tudunk.

Ezért áll többé-kevésbé „szakértőkből” a bírálóbizottság, akik persze maguk is gyakorló igehirdetők és egyben igehallgatók is. Mivel nem szószéki „megasztárok” kerestetnek, nem kérjük a „közönségzavazatokat”. Az egyik református egyházkerület hasonló pályázatán az igehirdetéseket tíz egyháztag aláírásával kell „igazolni”, mai divatos szóval: „lájkolni”. Mi nem kérünk elégedettségi indexet tükröző „fogyasztói igazolásokat”...

Tudatában vagyunk annak, hogy Isten Lelke a leggyarlóbb emberi bizonyágtételt is képes gazdagon megáldani. Azt, hogy egy prédikáció – hatékonysági szempontból – mennyit ér, kiket és hogyan ér el, egyetlen zsűri sem képes megítélni. Sőt nem is szabad, hogy erre kísérletet tegyen... Igék sora figyelmeztet, de egyben bátorít erre az alázatra: „...*az én igém (...) nem tér vissza hozzám üresen*” (Ézs 55,11); „*A szél arra fúj, amerre akar...*” (Jn 3,8)

Egyetértek lelkész testvéremmel abban, hogy az igehirdetők mellett az igehallgatóknak is készülniük kellene a vasárnapi szolgálatra. Egyrészt az alapige előzetes tanulmányozásával, de akár úgy is, hogy nyitott Bibliával a kézben kövessék az igehirdetést. Bizony komoly fegyelmező erő lenne számunkra, igehirdetők számára, ha tudnánk, hogy hallgatóink előtt is ott az alapige...

Másrészt, mint éltető levegő, úgy kell az imádkozó háttér, hogy Isten Lelke tegye élővé és hatóvá a hirdetett igét. A prédikációkkal kapcsolatban kevesebb kritikus és kevesebb elismerő szó kellene, viszont több olyan „talaj-előkészítő” imádság, amelyre nézve énekeskönyvünk is kínál jól használható mintákat. Többek között a 736. oldalon *Készíts helyet igédnek* címmel...

Ugyanakkor a hűséges, kitartó imádkozás mellett nélkülözhetetlen, hogy elmélyült, odaszánt szellemi munkával fáradozzunk az ige mindennapi és ünnepi kenyeréért, hogy ne követ, ne ízetlen pótlékot adjunk a friss lelki táplálékra éhezőknek.

Ezzel az éhes és szomjas reménységgel várjuk ősztől a pályázatra küldött igehir-

detéseket. Aki prédikációs szolgálatunknak is éltető forrása és Ura, ő ajándékozzon nekünk gazdag szüretet!

Igehirdetőként és hallgatóként addig se feledjük a címben idézett jézusi ígéret szédítő lehetőségét és elkötelező felelősségét: „Aki titeket hallgat, engem hallgat...” (Lk 10,16)

[2011. május 22.]

A gyermekek szabadok?

Vége a tanévnek, itt a szabadság! Már akinek! – sóhajthatnak fel keserűen sokan. Hiszen nem kevés azok száma, akiknek anyagi, egészségi vagy egyéb okból a nyár sem a várva várt boldog szabadság ideje. Vajon mit kezdhetnek ők a címben idézett jézusi ígérettel, mely szerint: „Akkor tehát a fiak szabadok” (Mt 17,26)?

Mikor van az „akkor”? Igazán éppen most, pünkösöd ünnepének felszabadító közelségében találhatunk választ életünknek erre a sorsdöntően fontos kérdésére. Megtapasztalhatjuk, hogy az apostoli bizonyágtétel 2011-ben is igaz: „Ahol az Úr lelke, ott a szabadság.” (2Kor 3,17) Ahol a Szabadító, azaz Jézus közösségében vagyunk együtt, ott a külső körülményektől függetlenül boldogan tapasztalhatjuk Isten gyermekeinek örömét. Ehhez nem kell drága pénzen távoli, egzotikus tájakra repülni...

Elég volt például elzarándokolnunk Bonyhádra, ahol az egyházkerület majálisán, a néhai cipőgyári műhelyből a szabadság, a közösség, a sport és a játék profán/szent tempomává átlényegült atlétikai csarnokban megélhettük, mit jelent, ha valóban szabadok a gyermekek! Természetesen ebben az esetben a gyermekség nem életkorfüggő, kinőhető, múló állapot. Az istengyermekség azok örök kiváltsága és méltósága, akik a keresztség által az Atya, Fiú, Szentlélek, Szentháromság egy igaz Isten családjának tagjaivá lettek.

A pünkösöd utáni vasárnap, Szentháromság ünnepe mintegy összefoglalja Isten ajándékainak szédítő gazdagságát, és újra beleölel minket Isten háza népének boldog közösségébe.

Az egyházkerületi missziói nap igei üzenete egész nyarunkat intonálja, szükség esetén át is hangolhatja. Sőt a képnél maradván: ha lehangoltak vagyunk, felhangol minket. Ezt a csodát élhettem át pünkösdhétfőn, amikor a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet I. objektumában, ismertebb nevén a „Markóban” tarthattam istentiszteletet közel hetven fogvatartottnak.

Vajon nem cinizmus szabadságról beszélni azoknak, akik rács mögé kerültek? Hogyan lehet egyáltalában pünkösödöt ünnepelni börtönben? Minderre ékes válasz

volt, hogy megérkezésünkkor a börtönkápolna rácsos, de utcára nyitott ablakán keresztül messzire zengett az istentiszteletre készülő gyülekezet éneke: „Drága Szentlélek, jöjj, vigasztalónak jöjj!” (Új ének 99)

Korábban, országos missziói lelkészként, rendszeresen szolgáltam a Kozma utcai gyűjtőfogházban. Így többször megtapasztaltam, hogy a cellákból érkező igehallgatók számára egészen új töltést, más súlyt kapnak a nekünk talán már-már kissé kiüresedett, megszokott bibliai mondatok. Többek között az ige hirdetéseket bevezető apostoli köszöntés: „*Kegyelem néktek és békesség...*”

A Krisztus által felkínált békesség ajándékát vittem a Markó utcai gyülekezetnek is, amelynek János evangélista sajátos pünkösdi történetéről prédikáltam (Jn 20,19–23).

A jól ismert, „agyonpredikált” textus egészen új fényben ragyogott fel a börtönkápolnában. Jánosnál, eltérően a lukácsi tudósítástól (ApCsel 2), nincsen látványos tömegjelenet, nincsenek a Lélek szele és tüze által lánggra lobbant tanítványok. Júdás és Tamás nélkül mindössze tíz riadt tanítvány gubbaszt zárt ajtók mögött, mert félnek a külvilágtól, félnek az emberektől, félnek a múlt és a jövő árnyaitól. Nem tudják elképzelni, hogy mi történik, ha mégis igaz az asszonyok híresztelése az üres sírról. Mi lesz, ha az általuk is elárult, megtagadott, cserbenhagyott Úr valóban visszatér?! Milyen számonkérés, felelősségre vonás következik majd?

Talán különösebb erőltetés nélkül felfedezhetünk némi párhuzamot az egykori tanítványok és a mai fogvatartottak lelkiállapota között. Mi is erősen zárt ajtók mögött gyűltünk össze a Markóban. A rácsok, a lakatok arra a kölcsönös félelemre utalnak, amely ott feszül az úgynevezett szabad világ és a börtönzárkák lakói között.

A jó hír, hogy van valaki, aki át tudja törni a szorongás, a bűntudat, a félelem vastag falait. Van valaki, aki egyaránt otthonosan mozog kinn és benn. Aki életünk üresen maradt centrumába lépve középre áll, és így köszön ránk: „*Békesség néktek!*”

Nem üres jókívánság ez, hanem célzottan nekünk szóló teremtő ige, amely felkínálja a kiengesztelődés, a megbékélés, az újrakezdés lehetőségét Istennel éppúgy, mint az embertárrsal. S nem utolsósorban önmagammal, hiszen nem ritka, hogy leginkább saját magunkkal nem tudunk kibékülni.

Nem „maszek”, „privatizált”, önző belső béke ez, amely csak az enyém. Ez a békeség a feltámadott Krisztust középpontba engedő közösségnek szóló ajándék, amely csak akkor maradhat az enyém, ha kész vagyok másokkal is megosztani. Jézus ezért ismétli meg köszöntését, kiegészítve küldetésünk parancsával, melynek tartalma éppen a békesség, a bűnbocsánat lehetőségének meghirdetése.

Mindehhez kapcsolódik az újjáteremtés csodálatos aktusa, amikor a Feltámadott, rájuk lehelve, saját lelkéből kínálja meg az övét: „*Vegyetek Szentlelket!*” A pünkösdi

lélek kiáradása nem csupán a jeruzsálemi sokaság egyszeri ajándéka, hanem immár kétezer éve ebből él Krisztus népe, a keresztény anyaszentegyház. Ezt a lelket nem lehet bezárni a templom falai közé, és 2011 pünkösdhétfőjén megtapasztalhattam, hogy nem lehet kizárni a börtön falai közül sem. „A szél arra fúj, amerre akar...” – bátorít mindannyiunkat Jézus ígérete...

[2011. június 19.]

Kulcsszó: bizalom

Interjú Gáncs Péter elnök-püspökkel

– A zsinaton elhangzott elnök-püspöki jelentésében A bizalom egyháza témakör egy teljes fejezetet kapott. Ebből idézem a következő mondatot: „Minden további fejlődés alapja a múltból örökölt és a jelenben is mérgező bizalomhiány gyógyítása.” Ha ekkora terjedelmet kap ez a probléma a jelentésben, akkor nem kerülhető meg a kérdés: konkrétan mit jelent és miben mutatkozik meg a fent említett bizalomhiány?

– Alapkérdés, hogy a mindenkori egyházban törvényszerűen tükröződnie kell-e a körülötte élő világ minden nyomorúságának. Vagy bizonyos területeken tudunk-e valami mást – Pál apostolt idézve –, „különb utat”, modellt mutatni? Gyakran halljuk a kissé cinikus bölcsességet: „Jó dolog a bizalom, de még jobb az ellenőrzés...”

Tény, hogy a bizalom mindig kockázattal jár, hiszen vissza lehet élni vele, és ez nemritkán meg is történik. De hiszem, hogy mégsem lehet bizalom nélkül élni. Pontosabban fogalmazva: lehet élni bizalom nélkül, de nem érdemes! A bizalmatlanság ugyanis megmérgezi az emberi kapcsolatokat, rombolja a közösséget, pokollá teszi az életet. Azt az életet, amelyet Isten bizalmából kapunk ajándékba!

Hazánkban különféle történelmi, politikai okok miatt óriási a bizalomhiány. Ez sajnos igaz a vezetők és a vezetettek között éppúgy, mint a különböző nemzedékek és egyéb embercsoportok között. De mindennek nem kellene, nem szabadna ilyen mértékben tükröződnie egyházunk életében. Az egyházban el kellene felejteni a „felső és alsó szint” fogalmát. A Mester arra figyelmezteti mai tanítványait is, hogy közöttünk lehet „más a rend”... Az egyházban nincsenek hatalmi ágak, csak szolgálati területek, hiszen mindennap imádkozzuk, hogy „*tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség*”. Akik Isten gyermekeként, családja tagjaiként hiszik és tudják, hogy születésük és keresztelésük óta Isten megelőlegezett bizalmából és szeretetéből élhetnek, azok nem félnek bizalmat ajándékozni a másik embernek.

Mindezt csodálatosan élhettük át az idei egyházkerületi missziói napokon, amelyeknek a mottója – *Küldetésben Isten családjában* – iránytűként szolgálhat a jövő felé vezető úton.

– *A hatévente aktuális általános tisztújítás évében járunk. Egyházunk legmagasabb szintű grémiumának, a zsinatnak az üléseiről szóló tudósításokban többször olvasható az információ: fontos szavazásoknál már nincs meg a megfelelő létszám, mert a zsinati tagok az ülés vége előtt elmennek. Nem gondolja, püspök úr, hogy az új ciklusban fegyelmező hatású lenne a jelenléti ív közzététele e tekintetben is?*

– Természetes, hogy az egyházban is szükség van a jó rendre és egészséges fegyelmemre. De számomra még ezen a neuralgikus területen is a bizalom a kulcsszó. Ha a megválasztott zsinati tagok kivétel nélkül tudatában lennének annak, hogy ők a választók bizalmából képviselhetik a küldő testületeket, amelyek igénylik és várják, hogy rendszeresen beszámoljanak munkájukról, más lenne a zsinat működése. Sajnos jelenleg – többek között a túlméretezett póttagrendszer miatt – sokszor hiányzik ez a felelős és egyben kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat a választó, küldő testületek és megválasztott küldötteik között.

Reménység szerint a következő ciklusra tervezett új rend, amely nem ad lehetőséget a póttagokkal való – olykor felelőtlen – helyettesítgetésekre, elősegíti majd a zsinat hatékonyabb munkáját és megtépzott tekintélyének helyreállítását. Emellett létfontosságú stratégiai feladat a különböző egyházkormányzati szervezetek – zsinat, országos presbitérium, püspöki tanács – közötti rendszeres kommunikáció és a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés javítása.

– *Elnök-püspökként az egyik fő feladata az ország más keresztény egyházaival való kapcsolattartás. Hogyan értékeli a mindennapi együttműködést más felekezetekkel?*

– A testvéri kapcsolatok igazi próbája mindig a hétköznapiakban való gyakorlati együttműködés. Közösen ünnepelni már szépen tudunk. Örvendetes, hogy az évtizedek óta jól működő januári ökumenikus imahét mellé kezd felnőni a teremtés hetének közös megünneplése szeptember végén. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának erről szóló – immár közel négyéves – felhívását egyházunk püspöki tanácsa a közelmúltban megerősítette a gyülekezeteknek szóló ajánlásával. Ezt olvashattuk is az *Evangélikus Élet* pünkösdi számában.

Az ilyen ünnepélyesebb akciók mellett mindennapos területe az ökumenikus együtt munkálkodásnak az egyházi oktatási intézményekben folyó lelkipásztori munka, missziói szolgálat. A bevezetés alatt álló köznevelési törvény hittan- és etikaoktatással kapcsolatos tervei új feladatokat, komoly kihívást jelentenek egyházaink számára. Ezen a területen különösen fontos az egymás sajátosságait tiszteletben

tartó, folyamatos egyeztetés. Szomorú lenne, ha közös áldásforrás helyett a felekezeti iskolák feszültséggócokká válnának...

– *Ha már az egyházi iskoláknál tartunk: ebben az évben egyházkerületeink újabb oktatási intézményekkel gyarapszanak. Többen inkább az ezzel járó feladatokat és anyagi terheket emelik ki. Radosné Lengyel Anna déli kerületi felügyelő az április végén Nagyszénáson megtartott kerületi közgyűlésen ezzel szemben azokat az országos és nemzetközi sikereket sorolta, amelyeket evangélikus középiskoláink diákjai értek el a legkülönbébb megmérettetéseken. Az oktatásért felelős püspökként hogyan látja ezt a kérdést?*

– Nagy öröm, hogy Lajoskomáromban és Rákoskeresztúron óvodát vehetünk át, illetve az utóbbi helyen általános iskolát is – ez Podmaniczky János nevét fogja felvenni. Soltvadkerten az immár két évtizede remekül működő óvodánknak lesz végre folytatása a Kossuth Lajos Általános Iskolában. A Déli Egyházkerület legnagyobb gyülekezetében, Kiskőrösön tavaly indult a Harangvirág-óvoda, őszől pedig itt is meglesz a folytatás a Petőfi Sándor Általános Iskola és Gimnáziumban.

Mezőberényben két tannyelvű, magyar–német gimnáziumot veszünk át háromszáz fős kollégiummal együtt. Szarvason is kiteljesedik az evangélikus oktatási rendszer: két óvodánk és a Benka Gyula általános iskola munkájára építve átvesszük a Vajda Péter Gimnáziumot.

Ezek mellett említem még, hogy Békéscsabán viszont „lefelé építkezünk” tovább, a gimnázium mellett szeptemberben indul két osztállyal az evangélikus általános iskola, jövőre pedig, reménység szerint, az evangélikus óvoda is.

Mindez óriási lehetőség és felelősség! Döntő feladat, hogy elkötelezett evangélikus intézményvezetőket, pedagógusokat és iskolalelkészeket tudjunk szolgálatba állítani, hiszen rajtuk keresztül kaphatnak valóban evangélikus színt és tartalmat ősszel induló új óvodáink és iskoláink. Ezenkívül nagyon fontos a helyi gyülekezetekkel és lelkészekkel való szoros együttműködés. Ezen a területen kevés a hétköznapi békés egymás mellett élés, meg kell tanulni az egymásért élés művészetét is.

– *Két héttel ezelőtt volt a kerületek idei missziói napja. Hogyan értékeli a déli kerület bonyhádi napját?*

– Csodálatos élmény, igazi örömnappal, majális volt a déli gyülekezetek nagy családjának találkozója. Óriási feladat több mint ezer ember testi, lelki, szellemi táplálékkal való igényes „ellátása”. Hála Istennek, úgy érzem, hogy megtörtént a „kenyércsoda” a bonyhádi atlétikai csarnokban. Minden szempontból jóllakottan, feltöltekezve térhettünk haza. Sikerült megtalálni a komoly és a könnyedebb műfajok egészséges arányát: az evangélizációtól és biblikus előadástól kiindulva a népi

táncig és bábjelenetig, a klasszikus énekkartól, színjátszástól kezdve a rézfúvós- és gitáregyüttesig.

Hiszem és remélem, hogy az ünnepi nagy közös asztal és találkozás örömmorzsáiból még sokáig fogunk élni a hétköznapokban.

Boda Zsuzsa

[2012. június 3.]

Hídépítő egyházak

Aki válaszol: Gáncs Péter elnök-püspök, a Déli Egyházkerület lelkészi vezetője

– Nem meglepő módon ennek az interjúnak a kérdéssora még nem olvasói kérdésekből áll össze. Amikor jeleztem, hogy én leszek a kérdező, elsőként – félig viccesen – megkérdeztem Öntől, hogy mit kérdezek. A válasza csak ennyi volt: „Hogy vagyok?” Nos, ha naptárára pillantok, azt látom, hogy – a hétvégéket is beleértve – alig van néhány szabad órája. Így valóban indokolt ezzel kezdeni: hogy van, Püspök úr?

– Köszönöm a kérdést: kicsit fáradtan, de ez jóleső fáradtság. Ünnepi heteket élünk most a Déli Egyházkerületben, amit a lap olvasói is érezhetnek a sok-sok tudósításból. Júniusban került sor az öt déli egyházmegye elnökségének ünnepélyes beiktatására Cinkotán, Dunaegyházán, Szarvason, Békéscsabán és Pakson.

Nagy öröm, hogy ezen a nyáron négy fiatal szolgatársat ordinálhatok (tavaly egy sem volt...). Különlegességük, hogy mind a négyen gyülekezetben és iskolában kezdik a munkát. Hárman közülük most induló evangélikus oktatási intézményben: Mezőberényben, Kiskőrösön, illetve Rákoskeresztúron.

Ezekon kívül örömteli gyülekezeti ünnepek is sorjáznak: Botyánszky János néhai lelkész emlékművének avatása Mezőtúron, új parókia Pusztaföldváron, templom és gyülekezeti ház felújítása Kisapostagon, lelkésziktatás Pestújhelyen...

– A legutóbbi déli Égtájéoló-interjú óta megjelent a testvéregyházakkal közösen aláírt nyilatkozat a június 4-én, a trianoni emléknapon való harangozás ügyében. Ez elég nagy visszhangra talált egyházunkban is. Most végül is harangozzunk vagy ne az evangélikus templomokban a nemzeti gyásznapokon?

– Úgy gondolom, hogy ebben a tekintetben egyértelmű volt az *Evangélikus Életben* is megjelent közlemény (június 10-ei lapszám, 4. oldal), amelyben hangsúlyoztam: „Hála Istennek, vallásszabadság van hazánkban, ahol gyülekezeteink szabadon használhatják templomaikat és harangjaikat. Így a nemzeti összetartozás napja al-

kalmából is sok evangélikus egyházközség tartott megemlékezéseket imádsággal és harangszóval, amit senki nem korlátozott. Ennek központi elrendelése szükségtelen, és idegen a reformáció egyházainak jó rendjétől. A történelmi egyházak az esztendő minden napján szívükön viselik a nemzeti összetartozás ügyét.”

Jellemző, hogy ezt a Magyar Távirati Iroda által június 4-én közzétett nyilatkozatot másnap egyetlen újság sem közölte. Úgy tűnik, hogy a világi médiában még mindig csak a rossz hír a hír...

Az eset jól tükrözi, hogy mennyire túlpolitizált légkörben élünk. Az egyik oldal rögtön kormányellenes demonstrációt vélt felfedezni a történelmi egyházak állásfoglalásában, míg a másik oldal egyenesen „hazaárulással” vádolt minket.

Ebben az indulatos légkörben nem könnyű higgadtan érvelni, mert gyakran hiányzik a másik megértésének készsége. De vitathatatlan tény, hogy ennek a szomorú történetnek is megvannak a maga tanulságai, amelyeket jó lenne minden érintett félnek levonnia.

Meggyőződésem, hogy az első kommunikációs hibát nem az egyházak követték el. Először mi is csak a médiából értesültünk arról, hogy „harangozni fogunk” június 4-én. Ebben az ügyben csak május 25-én érkezett a kommunikációs államtitkár levele a püspöki hivatalba. Az egyházaink közötti nehézkes egyeztetés következtében az államtitkárnak küldött közös válasz sajnos csak későn, június 1-jére született meg. Valahogy ez került át a világi sajtóba, részben összefüggéseiből kiragadva, egyértelműen a politikai indulat- és feszültségkeltés céljával.

Nem kérdés számomra, hogy mi is követtünk el kommunikációs hibát, mert nem adtunk ki idejében egyértelmű nyilatkozatot a félremagyarázó rágalmak megelőzése érdekében. Naivan úgy gondoltuk, hogy a történelmi egyházaknak nem kell külön bizonygatniuk, hogy nem ellenségei, hanem évszázadok óta élő lelkiismeretei a magyar népnek és hídépítői a nemzeti összetartozásnak a Kárpát-medencében. Tévedtünk...

– *Három hét múlva kezdődik a 9. Szélrózsza ifjúsági találkozó Fonyódligeten. Milyen várakozással tekint az esemény elébe?*

– Már nagyon várom a július 18-át! Az előző nyolc Szélrózsán is végig ott voltam a családommal. Ez lesz az első alkalom, hogy már a kis unokámat, *Reginát* is visszük. Június 3-án múlt egyéves, itt az ideje, hogy ő is belekóstoljon a Szélrózsza ízébe. Különleges világ ez, ahol keresztény hit és élet széles színgazdagságát ismerhetjük meg.

Nem csupán ifjúsági találkozó ez már, hiszen az első, 1996-ban Váralján rendezett Szélrózsza résztvevői ma komoly felnőttek. Többségükben családos emberek, akik közül sokan zarándokolnak el kétévenként, hogy „megújuljon ifjúságuk”. Hála Istennek, napjainkra igazi többgenerációs mozgalommá nőtt ki magát a Szélrózsza. Az

idei helyszín különösen is vonzó lesz, hiszen a magyar tenger partján meríthetünk az ézsaiási mottó szerinti szabadulás vizéből és a közösség örömeinek forrásából.

– *Szolgálatuk is lesz esetleg a püspököknek Fonyódligeten?*

– A szervezők különleges kéréssel leptek meg minket. *Püspökfalat* címmel tartathatunk naponta 11-től másfél óráig „gasztroevangélizációt” egy sátorban. Ennek keretében beszélgethetünk a fiatalokkal aktuális egyházi kérdésekről, miközben ott készülő, étvágygerjesztő falatokat kell szervíroznunk az ebéd előtt minden bizonnyal éhes publikumnak. Még nem tudom, mit fogunk kifőzni vagy kisütöni a feleséggel. Szívesen fogadunk receptötleteket tíztől ezer főig tervezve...

Boda Zsuzsa

[2012. július 1.]

Szélrózsza sincs tövis nélkül

Aki válaszol: Gáncs Péter, a Déli Egyházkerület püspöke

– *Nagyon pozitívan vonta meg a Szélrózsza 9. országos evangélikus ifjúsági találkozó mérlegét az előző szám vezércikkében. Tényleg csak a szépre emlékezik?*

– Úgy vélem, ez alapvetően életszemlélet, hozzáállás kérdése. Vannak, akik megbotránkozni mennek a Szélrózsára, és mindig találnak is valamit, amin szörnyülködhetnek... Én, mint meg is írtam, elsősorban töltekezni, meríteni megyek, és találkozni sok-sok baráttal, szolgatárssal. Természetesen nem vagyok annyira elfogult, hogy ne venném észre a hiányosságokat, ne látnám, hogy van, amit jobban, másként lehetne és kellene csinálni a jövőben. Hiszen – kicsit ironikusan fogalmazva – Szélrózsza sincsen tövis nélkül.

– *Említene néhányat a tövisekből?*

– Alig hihető, hogy még mindig nem tudjuk megoldani a tömegesen érkező résztvevők gyors regisztrációját. Pedig nem mindegy, hogy milyen az első élmény a találkozón: örömteli megérkezés és fogadtatás vagy hosszú sorban állás a tikkasztó napon. Nem vagyok szakember, de úgy vélem, már a Szélrózsára vivő különvonaton, útközben megtörténhetne a regisztráció és a karszalagok kiosztása. Így senki se késné le a nyitó istentiszteletet, és nem kellene későbbre tenni a programokat. Remélem, 2014-ben már ezzel a feladattal is meg fogunk birkózni.

– *Apropó, 2014: van már valami elképzelés arról, hol rendezik a tizedik Szélrózsát?*

– Természetesen már elkezdődött az ötletelés. Az egyik javaslat, hogy térjünk

vissza a Szélrózsa szülőföldjére, Váralja környékére. Kérdés viszont, hogy a jócskán felcseperedett, 2014-ben már tizennyolc (!) éves Szélrózsa számára hogyan teremthető meg a szükséges infrastruktúra azon a környéken.

Egy másik ötlet, hogy ünnepeljük a jubileumot a fővárosban, esetleg Csillebércen. Persze ehhez az is szükséges, hogy a budapesti gyülekezetek, lelkészek is az ügy mögé álljanak. Még semmi sem dőlt el. Bátran lehet lobbizni a rendezés jogáért, amely nemcsak nagy feladat, felelősség, de komoly esély és lehetőség is a házigazdák számára.

– *Milyen esélyre gondol?*

– A házigazdák egyrészt lehetőséget kapnak arra, hogy megmutassák magukat és értékeiket. Ezzel remekül éltek Fonyódligeten a Somogy-Zalai Egyházmegye gyülekezetei. Nem lehetett nem megállni a sátruk előtt, ahol mindig történt valami, ahol mindig részesedhettünk vendégszeretetükben. Másrészt a házigazda esélyt kap arra, hogy felfedezze, mozgósítsa rejtett tartalékait, eddig talán még szunnyadó önkénteseit, akikre a találkozó után is számítani lehet majd a gyülekezetek építésében.

– *Térjünk vissza a tövisekhez...*

– Nemcsak a regisztrációnál, de az étkezéseknél is „kötelező hagyománynak” tűnik a hosszadalmas sorban állás. Tudom, hogy több ezer ember gyors jóllakatása még Jézus számára is komoly kihívás volt, de ő megoldotta. Talán még a tömegétkeztetésben is tanulhatunk a názáreti mestertől, hiszen ő nem sorba állította az embereket, hanem csoportokban leültette, és tanítványaira bízta a harapnivaló szétosztását...

Mindez manapság akár az úgynevezett „Luther-market” meghonosításával a Szélrózsanál valósulhatna meg: lehetővé válna, hogy a mai tanítványok adjanak enni a tömegeknek. Az evangélikus gazdálkodók, gyülekezetek és régiók termékeiket közvetlenül felkínálhatnák a Szélrózsa éhező és szomjazó sokaságának. Ez a püspöki gasztroevangélicusokhoz kapcsolódó borkóstolások alkalmával már igen hatékonyan működött... Képzeljük el, mekkora siker lett volna például, ha Zsíros András medgyesegyházi kollégám egy teherautó görögdinnyével érkezett volna...

Tisztában vagyok azzal, hogy az ilyen tetszetős ötletek megvalósításának számos hatósági feltétele van, de most még időben vagyunk, hogy 2014-ig leküzdjük ezeket az akadályokat.

– *A Szélrózsa többgenerációs találkozóvá nőtte ki magát. Mennyiben sikerült minden korosztály számára megfelelő szellemi-lelki táplálékot nyújtani a Balaton-parton?*

– Reményeim szerint az igei alkalmakból minden nemzedék tudott meríteni. Gyenge láncszem volt viszont a közös éneklés, amely szabad téren nem könnyű feladat, hiszen nemigen halljuk egymást. Talán nem csak az idősebb korosztály hiányérzetét fogalmazom meg: szívesen énekeltem volna egy kicsit több korált.

Máig sem értem, hogy a záró istentiszteleten, a „szent sátorban” például miért nem zenghettük együtt a jól ismert korált a mezőberényi fúvósok vezetésével! Biztosan sok-sok tévénező is boldogan énekelt volna velünk együtt.

Egy másik kérdés, hogy vajon a középiskolás korosztály mennyiben talált speciálisan neki szóló programokat. Négy éve Kőszegen külön középiskolás-sátrat működtetett számukra *Mesterházy Balázs*. Ő most már Szélrózsa-atyává „öregedett”; fontos lenne, hogy egyre szaporodó gimnáziumaink iskolalelkészei tudatosan felvállalják ezt a szolgálatot, hiszen a Szélrózsa ennek a korosztálynak a megszólítására is óriási esély. Természetesen ennek előfeltétele, hogy iskolalelkészeink részt vegyenek a Szélrózsán, ami az ő speciális hivatásukban nem szabadon választható gyakorlat...

– Akadt még más töviskebe is?

– Nem keresek többet... Tövisével együtt is nagyon hálás vagyok Istennek ezért az illatos virágért!

[2012. augusztus 5.]

„Légy bátor, és vezess!”

Aki válaszol: *Gáncs Péter, a Déli Egyházkerület püspöke*

– Püspök úr a kerületében a *Légy bátor, és vezess!* című könyvet adta útravalóul a választások nyomán szolgálatba induló egyházmegyei vezetőknek az ünnepélyes iktatáskor. Továbbá sokat idézett belőle a munkaévkezdő lelkészkonferenciát intonáló előadásában is Balatonszárszón. Miért lett ennyire fontos éppen most ez a könyv?

– Különleges kihívásokat rejt az idei tanévnnyitás. Egyrészt új hatéves ciklus kezdődik egyházunkban, másrészt egyházkerületünkben oktatási intézmények sora került evangélikus fenntartásba. Ilyenkor érdemes körülnézni, hogy kitől mit tanulhatunk a vezetés tudományában.

– Miben segíthet ez a 2004-ben, az *Új Remény Alapítvány* gondozásában megjelent könyv?

– *Bill Hybelsnek*, a chicagói Willow Creek gyülekezet pásztorának harmincéves vezetői tapasztalatait summázza a kötet, amelynek számos provokatív gondolata segíthet, hogy az általános tisztújítás alkalmából „érvényesítsük” gyülekezetvezetői jogosítványunkat. A gyülekezetplántáló lelkész többek között felteszi a kérdést, hogy vajon „360 fokos vezetők” vagyunk-e?

– Mit jelent ez a kissé bizarr kép?

– Idézem: „A 360 fokos vezetők vezetői ajándékaikat nemcsak délre irányítják, a

gondjaikra bízott emberek felé. Megtanulnak észak felé is vezetni, hatást gyakorolva azokra, akik tekintélyben felettük állnak, valamint kelet és nyugat felé, hatást gyakorolva társaikra...” De a legfontosabbnak azt tartja, hogy maga a gyülekezetvezető is az egyház Ura által vezetett, engedelmes szolgálja legyen.

– *Mennyiben alkalmazható az amerikai modell hazánkban?*

– Nyilvánvaló, hogy nemcsak nyelviileg kell lefordítani a tengerentúlon jól működő módszereket. Viszont a szerző gyülekezetlátása, amellyel egész könyvét indítja, bárhol élünk is, inspirálhat minket: „A helyi gyülekezet a világ reménysége, a jövője pedig elsősorban vezetőinek kezében nyugszik.” Lelkesítő, ahogy a gyülekezet szépségéről és erejéről vall: „Nincs a gyülekezethez fogható, ha helyesen működik... A benne rejlő lehetőségek határtalanok: megvigasztalja a bánkódót..., hidakat épít a keresők felé..., az igazságot kínálja azoknak, aki összezavarodtak, a szükségben lévőkről gondoskodik... Nincs a földön még egy ilyen szervezet. Semmi se léphet a nyomába.”

– *Ha jól működik! De mitől működik jól? Erre is van amerikai recept?*

– Recept nincs, viszont ma is aktuális az úgynevezett „ApCsel 2-álom”, az első gyülekezet életének bibliai mintája. Ezzel kapcsolatban Bill Hybels felteszi a nehezen félretolható kérdést: vajon miért ne működhetne ma is mindaz, ami egykor vonzóvá, növekedővé tette a jeruzsálemi közösséget?! Meggyőződése szerint „újra lángra kell gyújtani Krisztus követőit, hogy a tőlük telhető legjobbat nyújtsák Istennek. És egy ösvér csökönységgel kell ragaszkodni ahhoz, hogy az evangéliumot hirdessék, az elvesztett megkeressék, a hívőket felkészítsék, a szegények felé szolgáljanak, a magányosokat bevonják a közösségbe...”

– *Ezek evidenciák. Erre törekszünk gyülekezeteinkben, mégis a legtöbb helyen fogyunk... Mi hiányzik, mit kellene másképpen tennünk?*

– Erre talán egy másik szerző segítségével találhatunk választ, akinek gondolatai szintén gazdagítottak minket a közös szárszói indulásnál. *Anselm Grün Lelkünk erőforrásai* (Jel Kiadó, 2010) című könyvét is jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik „forráshiánnyal” küszködnek, akik az új tanév, munkaév, az új hatéves ciklus elején szeretnének felfrissülni, megerősödni keresztény életükben és szolgálatukban. A benécs szerzetes elapadtnak hitt erőforrásaink feltárásához kínál ma is járható, de talán elfeledett utakat. A nyári Szélrózsa-mottóra utalva: van honnan merítenünk, mert „*Isten patakja tele van vízzel*” (Zsolt 65,10). Aki egyházunkban bármilyen vezetői, előljárói felelősséget vállal, annak fokozottan ügyelnie kell arra, hogy „ki ne száradjon”. El ne szakadjon az éltető forrástól: a bölcsesség, az erő, a szeretet, a józanság Lelkétől.

– *Az előző hétvégén országszerte immár közel félszáz evangélikus oktatási intézményben éppen*

ezért a Lélekért könyörögtünk a tanévnyitó istentiszteleteken, a venisanctékon. Hogyan élte meg püspök úr, hogy három napon belül egy óvoda, három általános iskola, három gimnázium és egy kollégium evangélikus egyházi átvételére kérhette Isten áldását?

– Eddigi püspöki szolgálatom legnagyobb élménye volt ez a pár nap. A történelem és az egyház Ura csodálatos távlatokat, új kapukat nyitott meg előttünk. Kérem, hogy legyen sokunk közös imádsága az iskolaátvételi liturgia áldó szövege: „Szentlelked vezesse az itt tanítókat, hogy igaz tudományra, jó erkölcsre, benned való hitre tanítsák a rájuk bízottakat, és mindenkor szeretetben viseljék gondjukat. A tanulókat pedig áldd meg szorgalommal, és add, hogy gyermekeidhez méltó közösség épüljön közöttük... Ámen.”

[2012. szeptember 9.g

A teremtés hete – a reformáció hónapja – az együttműködés munkáéve

Aki válaszol: Gáncs Péter, a Déli Egyházkerület püspöke

– Sok minden meghirdettetett ezekben az őszi napokban – erre utal a cím. Kezdjük talán a teremtés hetével, hiszen ez köztudottan szívügye Püspök úrnak...

– Így igaz! Egy kicsit büszke is vagyok arra, hogy 2008 decemberében előterjesztésem nyomán határozott úgy a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) közgyűlése, hogy ajánlja tagegyházainak a teremtésünnep bevezetését a szeptember utolsó vasárnapjával kezdődő héten.

– *Négy év alatt mennyire terjedt el ez az ünnep gyülekezeteinkben?*

– Egy újnak látszó ünnep bevezetése sok türelmet igénylő, lassú folyamat. Különösen akkor, amikor némelyekben még mindig él a gyanú, hogy valamiféle pogány, természetimádó, „zöld”, környezetvédő ünnepet akarunk becsempészni az egyházi esztendőbe. Pedig gyökereit nézve nem is új ünnepről van szó, hiszen – főleg vidéken – még él az aratási hálaadó istentisztelet biblikus forrásokból táplálkozó hagyománya.

A teremtés ünnepe valójában ezt a tradicionális hálaadást szeretné gazdagítani, kitéríteni, reagálva korunk ökológiai, ökoteológiai kihívásaira. Alkalom arra, hogy kifejezzük a teremtő és gondviselő Atya iránti hálánkat és imádatunkat, emellett segíthet megtalálni, milyen lehetőségei vannak a teremtett világ megőrzéséért vállalható közös felelősségordozásunknak.

– *De mi van azokkal, akik – különböző okok miatt – idén is „lekéstek” erről a hétről?*

– A téma aktualitása nem szűkíthető az év egyetlen hetére. Az Ökumenikus Teremtésvédelmi Munkacsoport az idén is remek segédanyagot állított össze *Jézus és a teremtett világ* címmel. A MEÖT-iroda jóvoltából ennek a füzetnek postai úton minden evangélikus gyülekezethez és intézményhez el kellett jutnia. A hetvenoldalas kiadvány ezenkívül letölthető a www.teremtesunnep.hu honlapról is egyéb értékes segédanyagokkal együtt. Így ez a mindannyiunkat egzisztenciálisan érintő kérdéskör bármikor feldolgozható: gyülekezeti alkalmakon éppúgy, mint iskolai hittanórákon. Vétkes pazarlás lenne nem élni a felkínált segítséggel...

– *Váltsunk témát, hiszen közben itt az október, a reformáció hónapja. Úgy tűnik, ez is a még kellően ki nem használt lehetőségek közé tartozik...*

– Sajnos ez valóban így van. Egyházunkban sokan nem fedezték még fel, hogy a reformációban kapott gazdag örökségünk nem intézhető el az október 31-én tartott emlék-istentisztelettel. A reformációra nem elég csak emlékezni, hiszen – pünkösdhöz hasonlóan – nem csupán emlékünnep. Az újjáteremtő Lélek ma is át akarja járni egész egyházunkat. De ehhez ki kell tárni minden berozsdásodott kaput és pókhálós ablakot. Fel kell húzni még a tépett, foltozott vitorlákat is, ha valóban azt akarjuk, hogy a szélcsendben veszteglő hajó megmozduljon.

– *Mit tud ebben segíteni a reformáció hónapja?*

– Számos helyi, regionális és országos spirituális programot kínál a protestáns rendezvénynaptár. Templomi plakátokon, valamint – többek között – a MEÖT honlapján (www.meot.hu) is tájékozódhatnak az érdeklődők a programokról. A reformáció hónapjának idei igei mottója – „A reménység nem szégyenít meg” – igencsak aktuális üzenet válságoktól tépázott, pesszimista világunkban...

– *Akár össze is kapcsolható a teremtés hete és a reformáció hónapja?*

– Időben összeérnek, és mindkettő magában hordozza az ökumenikus együttműködés esélyét. De amíg a teremtés hete minden keresztény közösség számára esély az együttes ünneplésre és az összehangolt cselekvésre a teremtett világ védelmében, addig a reformáció hónapja – érthetően – inkább protestáns ügy. Bár van olyan katolikus szolgatársam, aki sms-ben, igével szokott köszönteni október 31-én...

– *Végül szükítsük a tájékozódást egy kifejezetten evangélikus témára: megjelent a 2012–13-as gyülekezeti munkaterv Együttműködés címmel.*

– Örülök, hogy az évente más-más témát a középpontba állító országos munkatervben ezúttal éppen az együttműködés kerül a fókuszba. Ez remekül intonálja a most induló új hatéves ciklust is. Talán az sem véletlen, hogy a munkáját befejező kilencedik zsinat utolsóként elfogadott törvénye – amely lényegében az intézményi

törvény egyfajta újragondolása – szintén a gyülekezeteink és intézményeink közötti szorosabb és hatékonyabb együttműködést, átjárhatóságot igyekszik elősegíteni.

– Nem biztos, hogy mindenki örül az együttműködés ilyen fokú hangsúlyozásának. Vannak, akik féltik a protestáns örökséget, a gyülekezeti és intézményi autonómiát, függetlenséget...

– Meggyőződésem, hogy az együtt munkálkodásnak nincsen reális alternatívája. A Krisztus-test tagjai nem élhetnek csupán önmaguknak és önmagukért. Megnövekedett intézményrendszerünk sem válhat öncélúvá. Hálózatban gondolkodva, egymással és a gyülekezetekkel együttműködve töltheti csak be missziói küldetését.

Ezért fontos, hogy az új munkaévben a Mesterre és egymásra még jobban odafigyelve tanuljuk és gyakoroljuk a csapatjátékot. Csak együtt van esélyünk a teremtett világ megőrzésére éppúgy, mint egyházunk megújítására.

[2012. október 7.]

Iskolajárás

Beszélgetés Gáncs Péterrel, a Déli Egyházkerület püspökével

– Püspök úr szolgálati naplójában a megszokott gyülekezeti vizitációk mellett egyre gyakrabban tűnnek fel az iskolalátogatások. Mi ennek az oka?

– Amint köztudomású, szeptembertől számos iskolával gyarapodtunk. A felejtetetlenül szép tanévnyitó ünnepeket követően fontos, hogy a hétköznapokban is figyelemmel kísérjük az egyházunk által most átvett oktatási intézmények indulásával kapcsolatos gondokat és örömeiket.

– Ezekben az oktatási intézményekben iskolalelkészek léptek szolgálatba. Mennyiben tekinthető „evangélikus gyülekezetnek” egy-egy iskolánk vagy óvodánk?

– Az egyházi iskola felekezetiileg sokszínű oktatási, illetve nevelési intézmény, amelynek sajátos szervezeti és működési rendje van, sok tekintetben az állami törvények által meghatározva. Az evangélikus gyülekezet ugyanakkor különböző nemzedékekből formálódó, felekezetiileg homogén közösség, amelynek jó rendjét az egyházi törvények szabják meg. Ebből következően iskolalelkészeinknek egy igen sajátos missziói terepen kell megtalálniuk speciális küldetésüket. Munkájuk csak néhány ponton hasonlítható a gyülekezeti lelkészi szolgálathoz.

Tanulságos volt számomra, hogy az október 11–14. között tartott bajor–magyar testvérkapcsolati ünnep keretében a nürnbergi Wilhelm Löhe Iskolában részt vehettem a bajor egyház iskolai lelkigondozói szolgálatát bemutató szekció munkájában. Ebből

kitűnt, hogy ők a lelkigondozást látják a legfontosabb feladatnak az egyházi iskolákban. Nálunk viszont az iskolalelkészek munkájában a hitoktatás, valamint az áhítatok tartása és az úgynevezett csendesnapok szervezése kap hangsúlyt. Ezen a területen is érdemes lenne kiépíteni az intenzívebb partneri együttműködést a két egyház között.

– *Milyen tapasztalatokat szerzett a hétköznapi iskolalátogatások során?*

– Akárcsak gyülekezeteink, oktatási intézményeink is sokszínűek, nincs két egyforma, ezért nem lehetnek sablonosak a velük kapcsolatos elvárások és módszerek. Minden iskolánknak megvan a maga sajátos története és útja. Nem szeretném őket „kiprédikálni”, inkább csak név nélkül idézem föl néhány friss élményemet.

Van olyan új intézményünk, ahová már a tanévnyitó előtti tanári értekezletre el tudtam látogatni. Nem kis meglepetésemre az *Erős vár a mi Istenünk* énekkel és Luther-rózsával hímzett könyvborítóval fogadtak, pedig erős kisebbségben vannak az evangélikusok a tantestületben... Az őszinte beszélgetés során megfogalmazódott, hogy alapjában örülnek a fenntartóváltásnak, nyitottak az egyházi értékekre, de türelmet kérnek, mert sok minden még idegen számukra.

Valóban nagyon fontos a kölcsönös türelem. Nekünk, egyházi fenntartóknak is alaposan meg kell ismernünk és tanulnunk az egyes iskolák belső működésének, működtetésének rendjét, mint ahogyan a távolabbról érkező pedagógusoknak is időre van szükségük, hogy megértsék az egyház sajátos nyelvezetét és küldetését. Bármiféle „szent türelmetlenség” komoly károkat okozhat a ránk bízott fiatalok és nevelőik lelkében, a most formálódó közösség kialakítandó egészséges, jó légkörében. Új értékeket, ízt, zamatot, „sót” akarunk vinni az átvett intézmények életébe, de ha „túlsózzuk” az ételt, ehetetlenné tesszük.

– *A diákokkal is találkozhatott már a hétköznapi életben?*

– Egyik gimnáziumunk első csendesnapjára kaptunk meghívást, melynek témája a sokszínűség volt. Zárásként, egy Tamás-mise keretében, a Luther-rózsa színeinek, egyes részeinek üzenetét szólaltattuk meg olyan módon, hogy az iskolában hitoktatást végző minden felekezet lelkésze két-két percet kapott. Felemelő ökumenikus élmény volt együtt szolgálni a katolikus, református, baptista és pünkösdista testvérekkel. Átéltük a Zinzendorf-éneksor megvalósulásának csodáját: „Ő a fény, mi színei...”

A csöppet sem szakrális jellegű tornaterem néhány percre templommá szentelődött. Az interaktív istentisztelet végén a hatszáz főnyi diákseregből sokan álltak sorba a lelkészeknél, hogy személyes áldásban részesüljenek, és megkapják a Luther-rózsa pecsétjét.

– *A többi iskolánkban is ilyen felhőtlen az ökumenikus együttműködés?*

– Mint mindent, ezt is tanulni, tanulnunk kell. Nagyon sok áll a helyi lelkész kol-

légák közötti személyes kapcsolatokon. A felekezeti iskola lehet újabb ökumenikus kapocs, de válhat feszültségforrássá is.

Jártam olyan evangélikus iskolában is, ahol az egyik testvéregyház lelkészének komoly fenntartásai vannak a tekintetben, hogy „szabad-e” kötelező templomi áhítattal kezdeni a hetet, és egyáltalában mit keresünk egymás templomaiban. Ezen a területen is türelemre és közös tanulásra, egymás jobb megismerésére és megértésére van szükségünk. Az iskolában mindannyiunknak újra fel kell fedeznünk legnagyobb méltóságunkat: Jézus tanítványai lehetünk, akik együtt tanulhatunk közös Mesterünkötől és Urunktól.

– *Elkísérik-e munkatársai az iskolalátogatásokra?*

– Természetesen sohasem vizitálok egyedül. Elnöktársam, helyettesem, illetve az országos iroda egy-egy oktatási szakembere szokott elkísérni. Itt is fontos a csapatmunka, hiszen több szem többet lát... Püspöki szolgálatomban örömteli gazdagodást hozott ez a jóízű összjáték, amely kezd kialakulni az oktatási és nevelési munka területén is.

[2012. november 11.]

Ki győzött a zsinaton?

Beszélgetés Gáncs Péterrel, a Déli Egyházkerület püspökével

– *Az elmúlt hétvégén befejeződött egyházunkban a hatévenként esedékes általános tisztújítás. Hogyan értékeli Püspök úr a zsinati választások eredményét? Talán lehet ezt a kérdést kicsit provokatívabban is megfogalmazni: ki vagy mi győzött a zsinati választásokon?*

– Lehet így kérdezni, de nem érdemes, mert könnyen zsákutcába jutunk. Bár egyházunk választási rendje sok tekintetben hasonlít a világi, úgynevezett demokratikus választásokhoz, de ebben a kérdésben is Jézus Krisztus szava az iránymutató. Ő egyértelműen figyelmeztette egymással rivalizáló, hatalomra törő tanítványait, hogy „nem így van közöttetek, hanem aki naggyá akar lenni közöttetek, az legyen szolgátok”. (Mk 10,43)

– *Szép ez az íge, de köztudomású, hogy nálunk is volt hivatalos és nem hivatalos kampány, sőt akadtak választási alkukat sejtető, meglepő visszalépések is...*

– Nem vagyok rajongó. Reálisan kell látnunk, hogy az egyház nemcsak Krisztus titokzatos teste, de egyben emberi szervezet is, így nem mentes a hatalmi ambícióktól. Emellett, sajnos, a hazai politikai élet választási „kultúrája” megfertőz minket is. De amint ezt a zsinati ülésen is elmondtam: egyházi választásokon nem lehet a szó poli-

तिकai, világi értelmében győzni vagy veszíteni! A tét ugyanis nem a hatalom megszerzése vagy megtartása, hanem az egyes szolgálati területek, feladatok újbóli elosztása.

Aki az egyházi választáson több szavazatot kap, az több szolgálatot, nagyobb feladatot nyert. Aki most kevesebb voksot gyűjtött be, és át kellett, hogy adja a helyét másnak, az felszabadult, hogy támogassa a maga helyén a további egyházépítő munkát.

– Nyílt titok, hogy különböző irányzatok feszülnek egymásnak az evangélikus egyházban. A közelmúltban a lelkeszi munkaközösségek is foglalkoztak az eltérő egyházképek kérdésével: zsinati vagy episzkopális, netán kongregacionalista egyházban akarunk-e élni?

– Én leginkább Jézus Krisztus egyházában szeretnék élni és szolgálni, ahol a Mester a történet legelején, a missziói parancsban tisztázta az alapszabályt: „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön.” (Mt 28,18) Amikor erről megfeledekünk az egyházban, akkor csak magunkat építjük, és közben romboljuk, mérgezzük Krisztus élő testét.

Ugyanakkor az természetes, hogy Urunk különböző kegyességű, vérmérsékletű embereket hívott el és hív el ma is a szolgálatába, akiket soha nem akart uniformizálni. A teológiai sokszínűség, az egymás értékei felé nyitott dialógus gazdagítja az egyházat. Ez sokat segíthet abban, hogy mindenféle emberhez utat találjunk az evangéliummal, s így tölthessük be az egyház küldetését, a missziói parancsot.

– A párbeszédkészség mintha nem tartozna egyházunk erősségei közé...

– Sajnos ezen a területen is tükröződik az egyházban a körülöttünk lévő világ nyomorúságos megosztottsága. Ahogy a politikában, úgy az egyházban is tanulnunk kell még a kulturált dialógust. Ennek hiányában hamar összeállnak az egymásban ellenséget sejtő „szekértáborok”, amelyek nem meggyőzni, hanem legyőzni akarják a másikat.

Nem vigasz, de ez a probléma is egyidős a kereszténységgel. Már Pál apostol küzd a korinthusi gyülekezetben dúló viszálykodással, amelyet lelki kiskorúsággént diagnosztizál. Szavai ma is kijózanítóak és gyógyítóak, csak a neveket kell aktualizálni: „Ha az egyik ezt mondja: »Én Pálé vagyok«, a másik pedig azt: »Én Apollósé«, nem emberi módon beszéltek-e? Hát ki az az Apollós, és ki az a Pál? Szolgák csupán, akik által hívővé lettetek; mégpedig ki-ki úgy szolgál, ahogy megadta neki az Úr. Én ültettem, Apollós öntözte, de a növekedést az Isten adta. Úgyhogy az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja. Aki ültet, és aki öntöz: egyek, és mindegyik majd a maga jutalmát kapja fáradozásához méltóan. Mert mi Isten munkatársai vagyunk...” (1Kor 3,4–9)

– Meglehetősen hétköznapi sikeredett a hat évre megválasztott munkatársi gárda szolgálatba állítása a fasori templomban. Egy kis gyülekezet presbitériumának indulása is nagyobb ünnepi körítést szokott kapni, mint amilyen most a Magyarországi Evangélikus Egyház és a zsinat elnökségének és tisztségviselőinek beiktatását övezte...

– Külsőségeiben valóban „visszafogott” volt az istentisztelet, amelyen szinte csak a zsinati tagok voltak jelen, sajnos még ők sem teljes számban... Mindezt talán részben magyarázza az a tény, hogy a régi vezetésnek már, az újnak még nem volt ideje az ünnepélyesebb előkészítésre, hiszen egyházi törvényünk előírja, hogy az új országos vezetés beiktatásának november 30-ig meg kell történnie. Ehhez képest még így is csúsztunk tizenegy órát, de bízom a „bűnbocsánatban”...

Ugyanakkor meggyőződésem, hogy tartalmilag minden a helyén volt. Érdemes megnézni a „startfotót”! Az eskütételnél félkörben állunk a gyönyörű Benczúr-oltárkép előtt, a betlehemi Gyermek jászolbölcsőjénél, mint a napkeleti bölcsek remélt kései utódai. Ugyancsak „méltó és igazságos” volt, hogy az oltár előtt egy igazi mai bölcs, *Reuss András*, az egyház tudományának, a teológiának a professzora iktatott be minket a szolgálatba. Ezt követően térdelhettünk az úrvacsorai oltárhoz, ahonnan az élet kenyerének és italának áldásával indulhattunk a saját erőnkön felül való útra.

Kell-e ennél több, hogy közös küldetésünket betölthessük? Igen, kell! Az egyház népének hordozó imádsága, amelyet ezúton is kérünk, és köszönünk előre is.

[2012. december 9.]

Gyertyák – kanóc nélkül

Vízkereszt után a karácsonyfákkal együtt a csonkig égett gyertyák is a szemébe kerülnek. Már ahol egyáltalán még élő fával és valódi gyertyával ünnepeltük a világ világosságának megszületését. Sajnos ez manapság már templomainkban sem természetes.

Sok helyütt kényelmes, korszerű, hideg villanygyertyák világítanak az oltáron, amelyek éppen a gyertyaélet legfontosabb üzenetét hallgatják el: a másokért égő, élő és elfogyó áldozat misztériumát.

Ugyanilyen torz pótlék, ha élő virágáldozat helyett művirág csúfítja el az Úr asztalát. S legnagyobb megrökönyödésemre az idej karácsonyon már műanyag fenyőfával is találkoztam egyik templomunkban...

Ebben a témakörben legfrissebb megrázó élményemet azonban nem templomban, hanem egy tévéstúdióban éltem át, ahová még adventben hívtak meg egy „álélő” karácsonyi interjúra. Ez azt jelentette, hogy „úgy kellett csinálunk”, mintha karácsonyeste lenne, és valóban élőben folyna a beszélgetés. Ehhez az álélő trükkhöz jól illett a stúdióasztalra helyezett dekoráció: első pillantásra mintha adventi koszorú

lett volna négy színes gyertyával, amelyek azonban nem égtek. Amikor közelebről is megszemléltem őket, döbbenetes felfedezésre jutottam: ezek a gyertyák nem is éghettek volna, mert gondos kezek precízen amputálták róluk a kanócot! Így még ha akartuk volna, sem tudtuk volna lángra lobbantani őket... De hát minek is meggyújtani a gyertyákat? Tűzveszélyesek, esetleg még füstölnek, lecsöpögnek, a végén meg csonkig égnek, és pótolni kell őket...

Sokatmondó szimbólummá vált számomra ez az adventi koszorúnak látszó meddő, élettelen dekorációs tárgy. Vajon mi, akik szeretnénk a világ világosságának tanúi lenni, akiknek küldetése a krisztusi fény és meleg továbbadása, nem torzulunk-e olykor kanóc nélküli dekorációvá? Akik úgy tűnnek, mintha gyertyák lennének, de valójában már nem akarnak, nem mernek és nem is tudnak lángra lobbanni, mert félnek a világosságtól, a tűztől, az égő áldozat kockázatától?!

Ne engedjük, hogy eltűnjenek templomainkból és otthonainkból a keresztény élet egyik legmélyebb titkáról prédikáló élő, égő gyertyák! Több mint másfél évtizedes nagytarcsai szolgálatom sok szép emléke között őrzöm az oltáron szolgáló menóra hét olajmécsesének szelíd, meleg, sárga fényét. Hűséges gondnokainknak nem kevés munkát jelentett a speciális olajkeverék szakszerű összeállítása, a kanócok karbantartása. Mennyivel egyszerűbb lett volna „villamosítani” a mécseseket. De akkor éppen a lényeg, az élő láng szívet melengető fénye veszett volna el!

Közismert, hogy a görög mitológia tragikus hősének, Prométheusznek azért kellett keservesen bűnhődnie, mert el akarta lopni a tüzet az embereknek az istenektől. Ezzel szemben az élő Isten maga lesz emberré Jézusban, hogy a Lélek és a szeretet tüzét nekünk ajándékozza. Szimbolikusan ezt a tüzet is megvetjük, amikor az élő, égő lángot száműzzük, illetve elektromos „kütyükre” cseréljük templomainkban és otthonainkban.

Ne feledjük, bár lassan magunk mögött hagyjuk a karácsonyi, vízkereszti ünnepkört, de nem veszíthetjük el azt az igazi élő világosságot, amely Jézus Krisztusban jelent meg a számunkra. Mi ennek a világosságnak a továbbadásával tartozunk az egész világnak.

Erre kaptuk az Úr kegyelmének új, immár 2013. esztendejét. Hogyan tölthetjük be ezt a Mestertől kapott küldetésünket? Úgy, hogy „napraforgóként” keressük őt, aki az ároni áldás ígérete szerint kész felénk fordítani, reánk ragyogtatni az ő arcát, az ő Krisztusát.

Végül „égtájéolós” újévi köszöntésemet megfogalmazhatom kevésbé kegyes, biblikus szókinccsel is, idézve a sokak által ismert slágerszöveg refrénjét: „Csak egészség és térerő legyen!” Kívánok 2013-ban jó – vagy legalábbis jobb – egészséget minden

kedves olvasónknak, és kívánok „térerőt”, vagyis naponkénti eleven kapcsolatot életünk forrásával, a világ világosságával!

[2013. január 13.]

Ökumené működésben

Lapunk előző számának első oldalán rövid tudósítást olvashattunk az ökumenikus imahét zárónapján történt tótkomlói kápolnaszentelésről. A maga nemében páratlan esemény megérdemli, hogy éppen ebben a rovatban bővebben foglalkozzunk vele, hiszen egyfajta iránymutató, „tájéoló” üzenete is lehet számunkra.

Az alapvető jó hír, hogy az ökumené, minden ellenkező híresztelés és valós nehézség ellenére, működik hazánkban. Nemcsak évente egyszer, az imahét olykor kissé formális, kötelező gyakorlatként megélt idején, hanem az úgynevezett hétköznapokban is. Ennek bátorító példája mindaz, ami Tótkomlóson történt.

Érdeemes és tanulságos az előzményeknek is egy kis figyelmet szentelnünk. A Lutheránus Világszövetség 2010 nyarán Stuttgartban tartott nagygyűlésének egyik legfelemelőbb pillanata volt, amikor az evangélikus világszervezet elnöke nyilvánosan bocsánatot kért az anabaptisták közösségének vezetőitől a reformátor őseinktől a 16. században elszenvedett atrocitásokért.

Ennek a kiengesztelődési, megbékélési gesztusnak igen pozitív volt az itthoni fogadtatása is. Gyümölcsként indult meg a rendszeres párbeszéd a Magyarországi Evangélikus Egyház és a Magyarországi Baptista Egyház vezetői között. Legutóbb, Papp János baptista egyházelnök meghívására, december 10-én látogattunk el – az országos iroda néhány munkatársával – a baptista egyház központjába, ahol őszinte, testvéri megbeszélést folytattunk az együttműködés konkrét lehetőségeiről, különös tekintettel az oktatás, a misszió, a gyülekezetépítés területére.

Papp János – aki korábban hozzám hasonlóan missziói vezetőként szolgált – beszámolt a baptista egyház gyülekezetplántálási munkájáról is. Ennek lényege, hogy főleg olyan településeken, ahol különböző okokból meggyengült a nagyobb egyházak jelenléte, megpróbálnak új közösséget építeni, gyülekezetet plántálni. A baptista egyházelnök az öröndetes eredmények mellett őszintén szólt a nehézségekről is, beleértve, hogy akad olyan hely is, ahol a baptista gyülekezet kerül leszálló ágba. Így említette Tótkomlóst, ahol a helyi evangélikus gyülekezet veszi át, veszi meg az immár használaton kívüli baptista imaházat.

Akár komoly bibliai üzenetet is felfedezhetünk ebben a tulajdonosváltásban, hiszen jól példázza az apostoli tanítás igazságát: mi csak Isten eszközei, munkatársai lehetünk a magvetésben, a plántálásban, az öntözésben, de a növekedést egyedül Isten adja. Vagy éppen nem adja! Maga Jézus is figyelmeztet: „*A szél arra fúj, amerre akar...*” (Jn 3,8)

Ezzel együtt, őszintén megvallva, némi szorongással készültem a tótkomlói kápolnaszentelésre, hiszen ilyen kényes ökumenikus szolgálatom még nem volt. Az esemény különlegességét még fokozta, hogy éppen az imahét végére került az ünnep. Hogyan lehet elkerülni a félreérthető, esetleg felekezeti feszültséget gerjesztő mondatokat? Ki nyert, és ki veszített ezzel a tulajdonosváltással?

Vajon miről is szól valójában ez a tótkomlói történet? A baptisták elfogyásáról egy adott településen vagy netán arról is, hogy a helyi evangélikus gyülekezetnek sincs már szüksége különben gyönyörű, de túl nagy templomára, amelynek kifűtése télen reménytelen, de egyben felesleges vállalkozás is lenne...

Lehet, hogy a kérdésfeltevéselem alapján elhibázott, és ebben az ügyben nem is szabadna nyerteseket és veszteseket keresni?

Kétségeimre hamar megnyugtató választ kaptam, amikor találkoztam a kápolnaszentelésre delegált baptista szolgatársammal, Kiss Tiborral, a Körös-vidéki Baptista Egyházkerület elnökével, aki jelezte, hogy igei köszöntéssel szeretné üdvözölni az ökumenikus gyülekezetet. Ebben testvéri szeretettel adott hangot örömeinek, hogy az eddigi baptista imaház evangélikus kápolnaként szolgálhat tovább Isten dicsőségére, országának építésére.

Önkritikusan kérdezem: vajon mi is képesek lennénk-e ilyen természetes nyitottsággal, testvéri szeretettel átadni valamelyik testvéregyháznak egy kitelepítés vagy bármilyen más okból kiürült és így feleslegessé vált evangélikus épületet? Nem vagyok biztos benne...

Úgy érzem, ezen a területen tanulhatunk baptista testvéreink Istenre hagyatkozó rugalmasságából. Egyrészt nem félnek az új kihívásoktól: ahol lehet, ott megpróbálnak új barázdát szántani... Másrészt viszont ha úgy tűnik, Isten bezárt egy ajtót, készek alázattal elfogadni. A lényeg, hogy az evangélium ne némuljon el!

Bár a hazai ökumenikus úthálózatban akadnak olykor kátyús szakaszok, útszűkületek, amelyek miatt néha lassítani kell, de hála Istennek: járható utak vezetnek egymás felé. Nemcsak imaheti ünnepeken, hanem a hétköznapiakban is, és nem csak Tótkomlóson...

[2013. február 10.]

Frissítés – újraindítás – megerősítés

Bár tudjuk, hogy egyházunk, benne gyülekezeteink, intézményeink nem a lelkészekből élnek, és nem a lelkészekről működnek jól, de kár lenne tagadni: ha a lelkész kiég, megfárad, akkor ez kihat a családjára éppúgy, mint a rábízott kisebb-nagyobb közösségek életére és szolgálatára. Ebből következően egyházunk alapvető stratégiai feladata lenne a lelkészek úgynevezett hivatásgondozása, amelyet sajnos csak három éve kezdtünk el tudatosabban kiépíteni egyházkerületünkben.

Talán mások számára is tanulságosak lehetnek ennek az útkeresésnek a legfrissebb tanulságai. Mi történt velünk, bennünk és általunk március első két napján a piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthonban?

Egy darab szikla, egy agyagkorsó, egy tavaszi virág és egy égő gyertya köré gyűltünk össze mintegy húszan, a Déli Egyházkerület 2013-ban jubiláló ordinált lelkészei, vagyis akik szolgálati éveinek a száma öttel osztható. A szimbolikus üzenetet hordozó tárgyak az immár harmadik hivatásgondozói találkozó céljaira utaltak. Szikla: visszatérni a startkőhöz, a fundamentumhoz... Korsó: újra meríteni, töltekezni a forrásnál... Virág: friss tavaszi illatot magunkba szívni a böjti szélben... Gyertya: újra lángra lobbanni, tüzet fogni...

A találkozó elején számítógépes nyelven is megpróbáltam szavakba önteni ezeket a reményeimet. Nem kevesebbet vártunk ettől az intenzív huszonnégy órától, mint hogy közös „Rendszergazdánkra” figyelve, kapcsolódva, azaz „on-line” tudjuk felfrissíteni és újraindítani olykor megkopott, lefagyott „lelkipásztori gépezetünket”. Hogy ez mennyire sikerülhet ilyen rövid idő alatt?

Mindenki tudja, hogy nem könnyű feladat a segítő hivatásban élő, égő szolgatársaknak, szolgatársakon segíteni... Bizonyos tekintetben mi vagyunk a legnehezebben megszólítható gyülekezet. Sajnos, számunkra az élő és éltető ige gyakran „munkaanyagá” válik, olyan táplálékká, amelyet mindig mások számára kell fogyaszthatóvá tennünk, anélkül hogy mi magunk is igazán belőle élnénk...

Mi vagyunk, akik mindenhol mindenkor mindenkit meg kell, hogy hallgassunk, de vajon akad-e valaki, akihez mi is odafordulhatunk kérdéseinkkel, kétségeinkkel, kudarcainkkal? Vajon megkérdezi-e valaki tőlünk a régi slágerszöveget idézve: „Doktor úr, a maga szíve sose fáj?”

Pedig gyakran fáj! De kinek, hogyan, mikor és hol mondhatjuk el?! Talán a havonkénti lelkészi munkaközösségi ülésen? De hiszen már a nevével is figyelmeztet: ez lelkészi munkaközösség, ahol elsősorban a munkánkra kell, hogy koncentráljunk. Az megint más kérdés, hogy ez tényleg így van-e...

Évtizedek óta hirdetünk lelkészkonferenciákat. Hosszú évek óta működik az éppen most újrászerveződő lelkészakadémia. De mindezek inkább továbbképző alkalmak, amelyek főleg a fejünket hivatottak újratölteni. Világi mintára – pedagógusok, orvosok továbbképzése – próbáltuk ezeket a kurzusokat kötelezővé tenni, e kísérlet meglehetősen heves ellenállásba ütközött a lelkészi karban... Bár elvileg mindannyian valljuk, hogy a jó pap holtig tanul, de hogy bárki megszabja szabad protestáns lelkészeknek, hogy mikor, hol és hogyan?!

Ugyanakkor bennünk feszül a keserű kérdés: Ki figyel ránk? Ki hallgat meg minket? Törődik-e valaki sajtó szívünkkel, sebzett lelkünkkel? Erre a valós igényre válaszolva indultak el az előző évben, a lelkészakadémia oldalhajtásaként, az úgynevezett lelkigyakorlatos alkalmak Majkpusztán, és többekben formálódik a vágy egy „csendház” után...

Ugyanakkor nyitott kérdés: vajon mindenki felismeri-e idejében, hogy neki is szüksége van ezekhez hasonló lélek- és életmentő alkalmakra? A kecskeméti preventív orvosi szűrés fontosságát egyre többen felismerjük, de mi van a lelkünk „szűrésével, szervizelésével”?!

Vajon meg lehet-e találni a kötelező továbbképzési és a teljesen szabadon választható lelki gyakorlat közötti arany középutat? Erre próbálnak kísérletet tenni a déli kerületi hivatásgondozói találkozók. Első ízben – 2011 tavaszán – még csak tíztől négy óráig voltunk együtt az alma mater épületében, a teológián, ahol rögtön megfogalmazódott az igény: ennél több kell, hogy „utolérjen minket a lelkünk”. Több idő kell magunkra, egymásra, de mindenekelőtt közös Munkaadónkra. Ezért 2012 tavaszán már átköltöztünk Piliscsabára, ahol legalább ebédőtől ebédig egy teljes napot töltöttünk együtt. Ez még mindig rövidke idő, de legalább, ahogy mondani szoktuk, „huszonnégy óra plusz egy éjszaka”...

További nyitott kérdés, hogy mi, lelkészek igazán kinek a segítségét igényeljük, és egyáltalán kinek a segítségét vagyunk hajlandók el is fogadni. Így próbáltunk olyan egyházközei, profi szakembereket is bevonni a hivatásgondozásba, mint *dr. Frenkl Szilvia* és *dr. Nagy Zoltán*...

Úgy tapasztaljuk, hogy elementáris a vágy az őszinte beszélgetésre, amely során megnyílhatunk egymás előtt gondjainkkal és örömeinkkel. Az ordinációs évfordulók miatt sajátos „generációs turmix” áll össze, amelyben együtt van a mindössze öt éve szolgálatba lépett újonc a negyven éve ordinált veteránnal. Igazi „nagycsaládos” élményt ajándékozhat a különböző nemzedékeknek ez az egymásra figyelő, egymást gazdagító találkozója, amely sajnos a hétköznapi gyülekezeti, egyházi életben ritkán adatik meg...

A másik tapasztalatom: agyonbeszélt, agyonprédikált szolgálatunkba belefáradva ki vagyunk éhezve valami másra. Egyfajta nonverbális kommunikációra, illetve önmagunk és az ige kifejezésének új, kreatív, játékos formáira. Ebben az útkeresésben remek tanító- és játékmesterekre találtunk *Szabóné Mátrai Mariannában*, *Varga Gyöngyiben* és *Percze Sándorban*. Bizony, jólesett újra gyermekké válni, s ha éppen úgy adódott, hát agyagozás segítségével kifejezni mindazt, ami bennünk feszül...

Meggyőződésem, hogy folytatnunk kell ezt az útkeresést. A hivatásgondozói szolgálat teológiai, tartalmi és formai kiépítésére még több időt, anyagi és humán erőforrást kell fordítanunk egyházunkban. Ebben erősítettek meg azok a szolgatársaim, akik Piliscsabán, a „re-ordinációs” úti áldást követően hálásan jelezték: valami történt velük és bennük! Felfrissülve, megerősítve indultak vissza a szolgálatba. Hála legyen Istennek!

[2013. március 10.]

Megszámláltattunk, és híjával találtattunk

Másfél éves (!) adatfeldolgozás után, nagycsütörtökön látta elérkezettnek az időt a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), hogy közzétegye a 2011-es népszámlálás adatait, így a hazai népesség vallási megoszlásáról szóló számokat is.

Egyeseket szinte sokkoltak a történelmi egyházak fogyását tükröző számsorok. Bizonyos politikai körök viszont nem is titkolt kárörömmel kommentálták, hogy „milliók fordultak el” a nagyobb egyházaktól...

De mit is mutatnak valójában ezek a számok? Természetesen várjuk a szakértői elemzéseket, de talán ezek ismerete nélkül is szabad néhány iránymutató, tájoló gondolatot előre bocsátani. Mindenekelőtt szögezzük le: nagy baj lenne, ha az egyházak felelős pásztorai tízévente a KSH-tól értesülnének a rájuk bízott nyáj állapotáról, fogyásáról vagy éppen gyarapodásáról.

A Déli Egyházkerület közgyűlésén a kerület felügyelőhelyettese, *Andorka Árpád* statisztikus évente szembesít minket az aktuális népmozgalmi adatok többnyire nem túl derűs számaival. Őszintén megvallva: nem szívesen szoktunk belenézni ebbe a tükörbe, amely általában nem mutat vonzó képet rólunk. Így viszonyulnak sokan a KSH-adatokhoz is, ezeknek a hitelességével, megbízhatóságával kapcsolatban azonnal megszólaltak a háritó, kritikus hangok.

Tény, hogy minden statisztikai felmérésnek akadnak gyenge pontjai. Olykor már

a kérdés megfogalmazása is rejthet magában félreértési lehetőséget. Vajon emlékszünk-e még a 2011-es kérdőív szövegére: „Mely vallási közösséghez, felekezethez tartozónak érzi magát?” Erre a kérdésre közel 2,7 millió honfitársunk nem adott választ, ami 244 százalékos (!) ugrást jelent 2001-hez képest.

Ez a drámai növekedés nem magyarázható csupán a társadalom szekularizációjával vagy az egyházak hitelvesztésével. Ugyanakkor kétségtelenül jelzi, hogy egyre több ember számára nem egzisztenciális kérdés a vallási hovatartozás...

Mindenképpen önvizsgálatra kell, hogy indítsanak minket a szakmailag akár még vitatható népszámlálási adatok. Ugyanakkor nem szabad a mardosó önvádaskodás vagy a mérgező bűnbakkeresés csapdájába esnünk, melynek jelei már felbukkantak lelkészi levelezőlistánkon. Természetesen szükséges és egészséges az őszinte párbeszéd és a felelős útkeresés. Különbö a népszámlálás mottója is erre biztat: „Feleljen a jövőért!”

Bizony számos súlyos kérdésre kell feleletet találnunk. Milyen választ adhatunk például arra a sürgető kihívásra, hogy még az erősen megcsappant, mintegy 215 ezer „evangélikus érzésű” hittestvérünk jelentős részét sem tudjuk elérni? Bár anonim válaszuk szerint evangélikus közösséghez tartozónak érzik magukat, de a közösség még nem talált rájuk, ami persze az ő – olykor tudatos – „rejtőzködésük” felelőssége is.

Ebben az összefüggésben vajon hogyan váltható aprópénzre stratégiánk jól csempésző célkitűzése: „Láthatóan evangélikus”?! Hogyan csálhatjuk elő tízezerrel „illegálisan élő” testvéreinket a névtelenség homályából? Mennyit segíthet ebben az egyszázalékos „mosolykampány”?

További égető kérdés: milyen szerepet játszhatnak szaporodó oktatási intézményeink a kidolgozás alatt álló, már nagyon várt új missziói stratégiánkban? Fontos, hogy éppen ezen a területen ne legyünk türelmetlenek. Olykor hallani már keserű megjegyzéseket: mire megyünk az óvodáinkkal, iskoláinkkal? Kimutatható-e már pozitív hatásuk a gyülekezetek életére vagy akár a lelkészutánpótlásra? Hol késnek a gyümölcsök?

Valóban sürget a szükség, ki vagyunk éhezve arra, hogy végre lássuk munkánk, erőfeszítéseink eredményeit. Nem könnyű elfogadni az apostoli figyelmeztetést: lehet, hogy más a vető és az arató. Nekünk adatik az ültetés, plántálás, öntözés szép, de nehéz feladata, és majd mások fognak szüretelni, ha a növekedést adó Úr elérkezettnek látja az időt.

Mi, percmemberkék nehezen viseljük az Örökkévaló „időbeosztását”, akinek ezer esztendő annyi, mint a tegnapi nap... Pedig józan ésszel is belátható lenne, hogy a közel négy évtizedes istentelen agymosás lélek- és közösségromboló hatását nem lehet

két évtized alatt jóvátenni... Éppen az oktatás és nevelés területén szívós magvető munkára és végtelen türelemre van szükség. A legsürgetőbb, hogy ehhez megtaláljuk, illetve képezzük az elhívott, elkötelezett magvetőket és kertészeket.

Fontos, hogy intézményeink céltudatos működtetése mellett ne mondjunk le gyülekezeteink újraélesztésének, sőt akár új gyülekezetek plántálásának esélyéről sem. Erre nézve akad néhány friss tavaszi rügy, új hajtáskezdemény a déli tájakon. Gondoljunk a húsvéti *EvÉletben* megjelent tudósításra a szarvasi szórványban szárba szökkenő gyülekezetalapítási kezdeményezésről vagy az ebben a számban (fentebb) olvasható bócsai beszámolóra. Bócsán éppen a feltámadás ünnepén hirdettük meg a gyülekezet „feltámasztásának” esélyét...

Az idei fagyos nagyhét közepén ért minket a népszámlálási adatok hidegzuhánya, de mire ezek a sorok húsvét után megjelennek, reménység szerint érezzük már a győztes tavasz életújító leheletének erejét.

Ne feledjük a nekünk is szóló ígéretet: a Feltámadott előttünk jár. Ha őt követjük, felelősen elvezet a jövőbe, és ez az ígéret nemcsak a 214 965 „evangélikus érzésű” tanítványnak szól!

[2013. április 7.]

Érintésre várva

A virágillatú május az esztendő, az egyházi esztendő legszebb időszaka – talán nem vagyok egyedül ezzel a véleményemmel. Többnyire ebben a hónapban van a konfirmáció, a mennybemenetel és pünkösdi ünnepe, valamint az egyházkerületi missziói napok örömteli találkozója.

A jövő szombaton sok szeretettel hívjuk és várjuk egyházunk népét, aprókat és nagyokat, ifjakat és véneket a házigazda gyülekezetekbe: Beledre, Kazincbarcikára, Kiskőrösre. Nem csupán lelkesítő tömegélményt remélünk ettől a naptól, hanem magának a pünkösdi Léleknek, „Isten ujjának” az érintését. Hiszen a felülről érkező szél ma is fúj arra, amerre akar, az egyház Ura ma is kész meglepetésekre, népének megújítására.

Ebből a szempontból is érdemes időnként átnézni a szomszédba, a testvéregyházakhoz: náluk vajon mi újság, történik-e valami új? Nem arról van szó, hogy a szomszéd rétje mindig zöldebb, sokkal inkább arról a megtapasztalható tényről, hogy kölcsönösen tanulhatunk egymástól, hiszen erről szól az egészséges ökumené.

Római katolikus testvéreinknél friss szelek fújnak. *Nomen est omen: Ferenc* pápa nemcsak névválasztásával hozott újat, hanem személyes, ember- és életközeli stílusával, a szegények és az irgalom egyházának meghirdetésével is.

A másik nagyobb testvérnél, a reformátusoknál is ígéretes kezdeményezésekről olvashatunk. Az egyházunk stratégiai munkacsoportjához hasonló céllal életre hívott egyházi jövőkép bizottság a napokban küldte szét az összes református gyülekezetnek azt a munkafüzetet, amelynek már a címe is izgalmas: *Érintés – Sorsdöntő párbeszéd a megújulásért*. A füzet bevezető gondolatai ihlették írásom címválasztását: „Valódi közösség nincs érintés, egymásra hatás nélkül. De a káoszból rend és a semmiből élet sem születik másképp, mint a Szentlélek Úristen érintése által.”

Ennek a tájoló, útmutató figyelmeztetésnek a fényében a rövid szomszédoló ökumenikus kirándulás után forduljunk ismét saját egyházi reményeink felé, hiszen miért éppen a Magyarországi Evangélikus Egyházat kerülné el a Szentlélek érintése?! Mi lenne alkalmasabb ennek a pünkösdi csodának a megélésére, mint éppen a közelgő missziói napok? Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy nem mi rendelkezünk Isten Lelkével, hanem éppen fordítva: ő ragadhat meg minket ott, akkor és úgy, ahol, amikor és ahogyan neki tetszik.

Ugyanakkor éppen most, Rogate vasárnapjának, az imádkozó gyülekezet vasárnapjának közelében fedezzük fel újra az imádságban rejlő, még Istent is mozgósítani képes erőt. Az imádság mellett tehetünk is valamit azért, hogy utat készítsünk a Lélek áhított munkájának. Egy másik képpel élve: a mi dolgunk a vitorlák kifeszítése a várva várt szél érkezésének reményében. Ennek érdekében néhány ponton áthangoltuk a kiskőrösi missziói nap programtervezetét.

Első ízben hirdettük meg egyházkerületünk legnagyobb rendezvényét családi, ifjúsági missziói napként, tudatosan integrálva a kerületi ifjúsági napot. Gyülekezeteinkben gyakran szenvedünk a generációk közötti szakadéktól, nem ritkán éppen a családok és az ifjúság fájó hiányától. Hisszük, hogy a pünkösdi Lélek megajándékozhat minket közös nyelvvél, a nemzedékek egymásra találásának örömeivel. Ennek a csodának az esélyéről már *Jóel próféta könyvében* is olvashatunk: „Azután kitöltöm majd lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak.” (Jóel 3,1)

Újdonság, hogy az egész délelőtti program a nyitó evangélizációra épül. Ezúttal nem lesz pluszelőadás, hanem az ige érintésére szeretnénk válaszolni az eddig meghirdetett bibliaköri csoportokban. Jó lenne, ha az ige egyházában valóban a centrum, az élő és éltető evangélium kerülné a középpontba.

Ebből következően a nap csattanóját is – a délutáni fakultatív programokat köve-

tően – Isten hallható és látható igéje adja majd az úrvacsorai közösségben. Bizonyos tekintetben ez is új elem a déli kerület missziói napjain. Az előző három esztendőben ugyanis a bonyhádi evangélikus Atlétikai Centrum adott otthont a közel ezerfős déli nagycsaládnak, ahol a remek infrastruktúra dacára sem mertünk kísérletet tenni az úrvacsorai istentisztelethez szükséges templomi áhítat megteremtésére. Az idén viszont a megújult kiskőrösi templom ideális helyszínt kínál az úrvacsora méltó ünneplésére, az igazi eucharisziára, hálaadásra.

Éppen a gyónási, úrvacsorai liturgiában élhetjük majd át a nap mottójának – *Elen-gedett adósság* – felszabadító örömuzenetét. Ez egyben a misszióra is mozgósít minket az áldást megelőző elbocsátás soraival: „Testvéreim! Menjetek el, és hirdessétek az Úr halálát és feltámadását! Tegyetek bizonyosságot szeretetéről! Akik megtapasztaltátok a bűnbocsánat örömét, építsétek a testvéri közösséget az emberek között megbocsátással és önfeláldozó szeretettel!”

Erre a boldogító érintésre, a mások felé útnak indító, küldő szóra, az erő, szeretet és józanság lelkére várunk Beleden, Kazinbarcikán, Kiskőrösön és szerte az országban. Ezért a pünkösdi csodáért imádkozzunk mindhárom egyházkerületünkben – és ne csak Rogate vasárnapján!

[2013. május 5.]

Misszió és/vagy tolerancia

Egyházunk zsinata a napokban tárgyalja a missziói és evangélizációs bizottság által készített dokumentumot, melynek címe: *Missziói koncepció egyházunk megújításáért*. Ebben a fontos kérdésben nem szeretnék elébe vágni a zsinati vitának és döntéseknek, de útkereső, tájékozódó rovatunkban – mint egykori országos missziói lelkész – szeretném közös gondolkodásra hívni lapunk olvasóit. Intonációként idézek néhány mondatot a koncepció bevezetéséből:

„Bár tudtuk-sejtettük, és talán lélekben készültünk is rá, a szembesülés a legutóbbi népszámlálás ránk vonatkozó eredményével sokkolt bennünket. S ki-ki vérmérséklete szerint kezdett vészharangkongatásba vagy nadrágszínhúzó tervek megfogalmazásába. Voltak és vannak azonban, akik inkább a kihívást, a feladatot látják az egyébként valóban lehangoló eredményekben. A Mindenható talán még időben figyelmeztetett bennünket, hogy kapjunk észbe, gondolkodjunk el együtt, és tegyünk valami előrevívót. A jó időben kapott figyelmeztetés még a hasznunkra válhat!”

Ugyancsak hasznunkra válhat, ha a közelmúltban tartott kerületi missziói napok ezzel kapcsolatos eredményeit is közkinccsé tesszük. A déli kerületi találkozón hangsúlyosan került elő a téma az egyik szekcióban, ahol a fórumbeszélgetést *Misszió és/vagy tolerancia* címmel hirdettük meg. Már a beszélgetés helyszíne is provokatívan izgalmas volt, hiszen az egykori kiskőrösi zsinagóga telt meg zsúfolásig a téma iránt érdeklődőkkel...

A fórum a tematikus évből indult ki: 2013 a *reformáció és tolerancia* éve egyházunkban. Vajon mennyiben tekinthető toleránsnak az a *Luther Márton*, aki nem tűrte el egyháza bűneit, hanem bátran harcba szállt a megújulásért? Mennyiben lehet Jézus toleranciájáról beszélni, aki ugyancsak keményen szembefordult a korabeli vallási élet viszásságaival? Ennek leglátványosabb példája a jeruzsálemi templom megtisztítása...

Egyetértettünk abban, hogy Jézus, valamint olyan igazi követői, mint Luther Márton, soha nem hunytak szemet az Isten jó rendjét feldúló bűnnel szemben, de ugyanakkor toleráns, irgalmas szeretettel fordultak a bűnös emberek felé: Zákeus, a házasságtörő asszony, a lator a kereszten – és folytathatnánk a sort.

Mindezek fényében élesen vetődött fel a tolerancia és/vagy misszió dilemmája. Lehet-e missziói a toleráns egyház, illetve összeegyeztethető-e a tolerancia az egyház missziói küldetésével? Hiszen a misszió nem csupán elhordozni, hanem megváltoztatni akarja a másik embert. „*Tegyetek tanítvánnyá minden népet...*” (Mt 28,19) – hangzik az egyértelmű jézusi parancs, amellyel az elmúlt vasárnap a prédikáció alapigéjeként is szembesültünk, és amelyet minden kereszteléskor felolvasunk. Hogyan lehet toleránsan tanítvánnyá tenni azt, aki másként gondolkozik, aki másban, másképpen hisz, vagy éppen hitetlen? Hogyan kerülhető el, hogy a misszió ne csapjon át agresszióba?!

Fontos, hogy erről a kérdésről pünkösöd közelében, a Szentlélek világosságában gondolkozzunk együtt. Éppen Luther Márton *Kis kátéja* mutatja meg világosan, hogy ki a forrása a szívünkben ébredő hitnek. Hogyan is tanultuk a konfirmációra készülvé? Ismételjük át: „Hiszem, hogy saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által, ő világosított meg ajándékaival, ő szentelt meg, és tartott meg az igaz hitben; ahogyan a földön élő egész egyházat is elhívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli, és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben...”

„*Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel*” (Zak 4,6) – figyelmeztet már az ószövetségi prófécia. Nem mi vezetjük hitre az embereket, nem mi térítjük meg őket, hanem az erő, szeretet és józanság lelke.

De ez a Lélek nem nélkülünk, nem helyettünk, nem tőlünk függetlenül akarja végezni munkáját, hanem minket felhasználva, ha úgy tetszik: bennünk, velünk és

általunk is! A misszió mindig kilépést, határátlépést jelent. Először is önmagunk börtönéből, az önző Énből kell kitörnünk és elindulnunk a másik ember felé.

Erre a bátor kilépésre biztatott a pünkösdi pásztorlevél is: „...erős várainkat vonzó, hívogató lelki otthonokká kell formálnunk... Nem elég csupán hazavárnunk a név és arc nélküli hittestvéreket. A pünkösdi Lélek mozgósíthat minket, hogy feltámadott Urunk, a Jó Pásztor nyomában induljunk el mi is az elveszett, elkallódott, elrejtőzött családtagok felkutatására.”

Eközben számolnunk kell azzal, hogy a misszió a másik ember olykor „szögesdróttal” védett határainak az átlépését is jelenti. Annak érdekében, hogy ez a határátlépés ne legyen agresszív határsértés, szükséges a tapintatos, ha úgy tetszik: toleráns szeretet, amely kész a másik meghallgatására és megértésére. Sohasem legyőzni akarjuk a másikat, hanem meggyőzni Isten szeretetével Isten szeretetéről!

Nem könnyű megtalálni ezt a keskeny középutat a közömbös hallgatás és az erőszakos térítgetés között. Ezen a ponton is Jézus ígéretébe kapaszkodhatunk, aki a küldetést felvállaló apostolainak – de csak nekik! – ígérte meg, hogy „...veletek leszek minden napon a világ végezetéig”. (Mt 28,20)

Mindez hogyan valósul meg? Jézus búcsúbeszédében erről szól: „A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő tanít majd meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.” (Jn 14,26) „...eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra; mert nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall, és az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek.” (Jn 16,13)

Imádkozzunk kitartóan azért, hogy ez a Lélek vezesse bölcs döntésre zsinatunkat, hogy a formálódó missziói koncepció valóban gyülekezeteink, intézményeink, egész egyházunk megújulását segítse elő!

[2013. június 2.]

Meghívás a Szentháromság örömtáncába

Pár hete indultunk el a Szentháromság ünnepét követő, helytelenül ünneptelennek nevezett félévbe. Jó lenne még időben felfedezni, hogy nem szürke vasárnapok végeláthatatlan sora áll előttünk. Régen rossz, ha a „Szentháromság után” kifejezésből az „után” kap hangsúlyt. Ha az egyház népe figyelmetlenül túllép a Szentháromság áldáskörén, valóban az ünneptelen semmi légüres terébe zuhan.

Jánossy Lajos *Az egyházi év útmutatása* című könyvében (Sopron, 1944, 2008) így

tanít: „...míg adventtől pünkösdig inkább az objektív tényszerűségükben adott isteni tettek, közvetlen üdvösséges cselekedetek határozzák meg az egyház prédikációját, addig Szentháromság ünnepétől kezdődően inkább az egyházban adott és szüntelen jelenvalóságban feltáruló kegyelmi javak szubjektív vonatkozása, a személyes hatás és személyes elsajátítás áll az előtérben...”

Az előttünk álló hetekben, hónapokban a Szentháromság személy szerint akar bevonni minket éltető, örvendező közösségébe. Erre is utaló frappáns címet adott 2003-ban megjelent könyvének *Umberto Casale* olasz teológus: *A kommunikáló Isten és a hit kalandja*. A Szentháromság alapvető vonása, hogy kommunikál, hiszen ő maga is kommunió, azaz közösség.

Török Csaba Örömhirdetés című remek könyvében (Új Ember Kiadó, 2013) így vall a Szentháromság misztériumáról: „Esemény, történet, személyesség és személyek közöttiség. Nem állókép, hanem mozgás. Az egyházatyák nemegyszer hasonlították a Szentháromságot körtánchoz, ahol a tánc dinamikájában a három teljesen eggyé válik.”

Mindezt plasztikusan szemlélteti a kötet címlapján látható fotó, amely egy New York-i park szökőkútját körülölelő szoborkompozíciót ábrázol. *Walter Schott* alkotásának címe: *A három táncoló lány*. Török Csaba jól követhető vizuális fantáziával fedezi föl a látható és láttató prédikáció üzenetét: „Ha az ember leül, s csendben szemléli őket, azt veszi észre, hogy már nem is hármat, csak egyetlenegy: a táncot, az életet, a jókedvet, az örömet látja. Ha a patrisztikus körtánchasonlatból indulunk ki, a hit nem más, mint az a pillanat, amikor a Szentháromság bevesz minket a táncába.”

A nyári kánikulák idején jól értjük a képmeditáció folytatását is: „Amikor – ahogyan a kisgyermek a meleg nyári napon – belegázol a szökőkút vizébe, mi is részesévé válunk ennek az életáradásnak, túlcorduló örömmek. Nem hiszem, hogy van bárki is, aki egy ilyen kalandból szívesen kimaradna... Isten fiatal, és táncol, és ünnepel, és árad az élettől, és benne bőség van! Nem jössz te is táncolni?” Erre a lehetőségre, meghívásra kíván utalni cikkem kissé meglepő címe...

Talán kicsit bizarrnak érezzük a katolikus szerző provokatív felszólítását, de vajon nem éppen erről vall Jézus, amikor így summázza küldetését: „...én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek” (Jn 10,10)? Már keresztségünk pillanatában ebbe a túlcorduló élet- és örömközösségbe kapunk személyes meghívást a Szentháromságtól, aki örökre szeretne beleölelni minket családjába.

Ezt a magához vonzó, magával ragadó csodát éltem át a Deák téren az idei Bach-hét nyitóestjén is, amikor sodró erővel áradt az orgonakarzatról *Bach Szentháromság* prelúdiumának hangzuhataga. Lehet, hogy a Szentháromság harmonikus és egyben

dinamikus gazdagságát egy zseniális művész, zeneszerző, szobrász jobb eséllyel tudja kifejezni, mint a tudós teológusok...

De hiszem, hogy valamit egészen profán módon is megélhetünk és megérthetünk a Szentháromság titkából. A napokban tartottuk a Déli Egyházkerület lelkészcsaládjainak immár hagyományos rekreációs napjait, ezúttal Bonyhádon. Talán nem blaszfémia, ha a családra, az édesapa, édesanya és gyermek közösségére úgy tekintünk, mint – jó esetben – a Szentháromság földi tükröződéására.

Sajnos ebben a profán hármasságban gyakran akadozik a kommunikáció, sérül a harmónia, a közösség. A nyár nyitányaként ennek a sokszor általunk elhanyagolt, megsebzett közösségnek a gyógyítására töltünk együtt néhány napot, amelyben jól megfér egymás mellett az áhítat, a kirándulás (bikali reneszánsz élménybirtok, grábóci szerb ortodox kolostor stb.), a strandolás, a közös éneklés, sport, zene és játék...

A Szentháromság Istennek ezekről az ajándékairól éneklünk az *Evangelikus énekeskönyv* 68. énekének 5–6. versében is, amely lehet akár az induló nyár „himnusza”: „Felüdülés, sport, zene, játék, / Zengjetek Istennek új éneket! // Kicsik-nagyok, jer, kéz a kézbe: / Zengjetek Istennek új éneket! / Csodáin ámulva ujjong szívem. / Én is új dallal dicsérem.”

[2013. június 30.]

„Konzílium” a Puskin utcában

Különleges munkaülésre került sor július 19-én a Déli Egyházkerület püspöki hivatalában. Vajon miért találkozik a nyár közepén *Lupták György esperes*, *Homoki Pál* lelkész, *Deák László* egyházkerületi missziói lelkész, valamint *László Lajos* lelkészjelölt a püspökkel?

Orvosi kifejezéssel élve: „életmentő beavatkozásról”, két gyülekezet, Bócsa és Tázlár újrabeállításáról folyt az izgalmas tanácskozás, a „konzílium”. Nem az a helyzet, hogy az említett két kis gyülekezet már a halálán lenne. Ellenkezőleg: éppen hogy élni szeretnének! Ha lehet, újra önállóan, saját lelkészük által pásztorolva.

Mindez nem rajongás, nem álmodozás, hiszen a feljegyzések szerint már 1949. szeptember 13-án felkereste hat bócsai presbiter – *Erényi János*, *Font Mikós*, *Gáspár István*, *Hachbold Imre* és *János*, illetve *Meskó János* – az akkori soltvadkertesi esperest, *Sikter András*t a gyülekezet önállósulási szándékával. Ennek nyomán 1950-ben Bócsa és

Tázlár levált Soltvadkertről, és önálló lelkészt választott Mezősi György személyében (aki jóval később az Evangélikus Élet szerkesztőjeként is működött). A Bócsán lakó utolsó lelkész Széll Bulcsú volt, aki 1975 tavaszáig szolgált a két faluban.

Ezután a súlyos lelkészhiány miatt Bócsa visszakerült Soltvadkerthez, Tázlárt pedig Kiskunhalashoz csatolták. Így nem maradt ugyan pásztor nélkül a két település mintegy száz-száz főnyi evangélikus népessége, de megritkultak a szolgálatok: jelenleg Bócsán havonta kétszer, Tázláron pedig egyszer van istentisztelet. Tudom, hogy ez is valami – a lelki éhhaláltól talán megment, de a növekedéshez biztosan kevés...

Már hosszabb ideje melengettük a tervet, hogy jó lenne kísérletet tenni az „újraélesztésre”, hiszen két életképes faluról van szó, ahol ma is adottak a feltételek a gyülekezetépítéshez. Van istentiszteleti helyünk, felújítható lelkészlakás, működő óvoda és iskola.

De vajon mit akarnak a helyiek? Sajnos, sokszor sok helyütt tapasztalom a lelki leépülés tüneteit, a sivár igénytelenséget: „Nekünk ennyi is elég, nincs erőnk többre...” Pedig nyilvánvaló, hogy éppen azért fogy el az erőnk, és fogynak el gyülekezeteink, mert nem élünk rendszeresen és bőségesen az életadó lelki kenyérből, Isten élő és ható igéjéből.

Amint erről lapunk április 7-i számában is beszámoltunk, húsvétvasárnap Bócsán szolgáltam, hogy felmérjem a gyülekezet élni akarását. Jó volt megtapasztalni éppen a feltámadás ünnepén, hogy a bócsai evangélikusok – Vida György felügyelőtől Szőke-Tóth Mihály polgármesterig – bíznak az újrakezdés, az önállósulás esélyében.

Természetesen ennek egyik legfontosabb emberi előfeltétele, hogy találjunk valakit, aki kész felvállalni a két gyülekezet újraplántálásának nem könnyű feladatát. S itt lép a képbe ifjú szolgatársunk, László Lajos, akinek ordinációja éppen lapunk hivatalos megjelenési napján, július 28-án, vasárnap délután lesz a pestszentlőrinci templomban.

Jogosan vetődik fel a kérdés: vajon nem felelőtlenség-e pályakezdő fiatalot ilyen mély vízbe dobni? Nem vitás, hogy kockázatos a döntés, amelyre azonban egyrészt maga Lajos is kimondta az igent, másrészt pedig igyekszünk minden lehetséges emberi támogatást megadni, hogy ne érezze magát egyedül ebben az igazi missziói helyzetben. Ezért ült össze a „konzílium”, hogy a szükséges lelki, szellemi és anyagi segítséget minden szintről idejében biztosítani tudjuk.

A legfontosabb, hogy legyen a közelben olyan tapasztaltabb szolgatárs, akinek helyismerete is segíthet. Így Lajos beosztott lelkészként a Bócsát eddig ellátó soltvadkerti lelkész, Homoki Pál mellé kerül.

A következő szint az egyházmegye támogatása. Lupták György esperesnek, aki

egyben az országos evangélikációs és missziói bizottság elnöke, kifejezetten szívügye, hogy Bács-Kiskunban ne csökkenjen, hanem növekedjen az evangélikus gyülekezetek száma. Ennek érdekében az egyházmegye komoly anyagi segítséget nyújt a bócsai lelkészlakás felújításához, hogy közel négy évtizedes kényszerszünet után újra megfelelő körülményeket tudjanak biztosítani az odaköltöző lelkészeknek.

A tatarozás költségéhez természetesen hozzájárul az egyházkerület is. De az anyagiak mellett igyekszünk folyamatos lelki, szakmai támogatást is biztosítani a gyülekezetépítéshez. Itt lép be a történetbe az egyházkerület missziói lelkésze, Deák László, aki kvázi mentorként szeretné segíteni Lajos gyülekezetépítő munkáját.

Melyek a legsürgősebb és legfontosabb feladatok? Az imaközösséggel záruló „konzílium” a következő lépéseket vázolta fel:

A folyamatos lelkigondozói, látogatói pásztorolás mellett mindkét faluban lehetőleg már szeptembertől el kell indítani a minden vasárnap délelőtti istentiszteleti életet és a rendszeres hétköznapi igei alkalmakat. Fontos a személyes lelkipásztori megjelenés az óvodák és iskolák életében. Első perctől kezdve figyelni kell az öku-menikus együttműködésre, különösen is református testvéreinkkel, akikkel mindkét helyen közösen használjuk a templomot. Konkrét terveket készítettünk, hogy havonta legyenek olyan nyitott, vonzó missziói alkalmak, amelyekre nem csak az evangélikusokat lehet meghívni...

Deo volente, a tervek szerint augusztus 18-án kerülhet sor az ünnepélyes nyitányra. Ezen a vasárnapon szeretnénk megköszönni Tázláron *Honti Irén* kiskunhalasi lelkész szolgálatát, aki eddig gondozta a gyülekezetet. Bócsán pedig püspöki áldással örülhetünk majd a felújított lelkészlakásnak és a két kis gyülekezet éledő feltámadási reményeinek.

De természetesen egy pillanatra sem feledjük a konzílium alatt is többször idézett apostoli figyelmeztetést: miénk az ültetés, az öntözés lehetősége és felelőssége, de a növekedést Isten adja!

[2013. július 28.]

„Veni sancte” a tizenegyedik tanév küszöbén

2003. szeptember 6-án indultam a békéscsabai Nagytemplom oltárától a déli egyházkerület püspöki szolgálatába. Az évforduló alkalmat kínál önvizsgálatra, mérlegelésre, vissza- és előretekintésre. Ezzel a lehetőséggel szeretnék most élni az *Égtájéoló* rovat hasábjain is.

Örülök, hogy – Deo volente – szeptember 1-jén, vasárnap délelőtt a Nagytemplom oltáránál adhatok hálát Istennek egy évtizeden át megtapasztalt hordozó szeretetéért. Délután pedig ugyanott az ünnepélyes tanévnyitó istentisztelet keretében áldhatom meg az új evangélikus óvoda és általános iskola épületét. Ennél szebb ajándékot nem is álmodhattam volna a tizedik évfordulóra, hiszen ily módon kiteljesedik a békéscsabai oktatási, nevelési hálózat immár az óvodától az általános és középiskolán keresztül a kollégiumig.

Akár beszédes szimbólumként is értelmezhetem, hogy püspöki szolgálatom nyitánya egybeesik a tanévkezdettel. Megválasztott, de még be nem iktatott püspökként is első alkalommal az orosházi és békéscsabai tanévnyitón szolgálhattam 2003-ban. Remélem, senkit sem botránkoztatok meg, ha leírom: a püspöki keresztben még ma, tíz év után is ott látom a T betűt. Igen, ma is tanuló vezető vagyok, biblikusabban fogalmazva: tanítvány, és nem is szeretnék több lenni...

Tanítvány vagyok, aki reménytelen izgalommal készül az új tanévre. Vajon milyen új tantárgyakat, feladatokat, kihívásokat, vizsgákat tartogat számomra a Mester a 11. osztályban? Könnyebb lesz ez az év, mint az előző volt? Kikkel tanulhatok együtt a 2013/2014-es tanévben?

Örülök, hogy új tanítványtársak is beállnak a szolgálatba. Sőt mi több, legszebb püspöki feladatként én magam ordinálhattam őket az elmúlt nyáron. Sokat elárul a mai egyházi helyzetben a prioritásokról, hogy a délen most induló három új szolgatársból kettő iskolalelkészként kezdi munkáját, egyikük éppen Békéscsabán. Tavaly pedig a négyből három kezdett iskolalelkészként...

Tudom, ez nem feltétlenül a legjobb hír. Sőt akár arról is írhatnék, hogy mekkora kockázat kezdőket mély vízbe dobni. Hála Istennek, a tavalyiak jól helytálltak, és az idén indulókat sem fogjuk magukra hagyni a kemény terepen.

Izgalmasan szép, de ugyanakkor nagyon nehéz feladat az iskolalelkészi szolgálat. Nem csoda, hogy „hiánycikk”, keresett kincs lett egyházunkban az iskolalelkész. Felkészítésükre, továbbképzésükre, hivatásgondozásukra fokozottan oda kellene figyelniük a teológián éppúgy, mint egyházkerületi és országos szinten.

Eközben ügyelnünk kell arra is, nehogy gyülekezeti lelkészeink másodrangúnak érezzék magukat. Ne feledjük: az egyház – immár két évezrede – első renden gyülekezeteiben él! Ugyanakkor komoly missziói szolgálatot végezhetünk oktatási, nevelési és diakóniai intézményeinkben is. Vétek lenne kijátszani egymással szemben a gyülekezetek és intézmények, illetve lelkészeik fontosságát.

Mindegyik területen valóban jó pásztorokra van szükség. Nem véletlenül foglalkoztunk az elmúlt héten a pásztori hivatás mai értelmezésével a Révfülöpön tartott magyar–svéd lelkészkonferencián is.

Már püspöki székfoglalóban prioritást adtam a pásztori szolgálatnak: „Első renden a lelkipásztorok pásztorra szeretnék lenni. Miért? A válasz egyszerű: ha a pásztoroknak nincsen pásztora, előbb-utóbb a nyájuk is pásztor nélkül maradnak, és elszélednek. Spirituálisan éhes, rosszul táplált pásztorok nem tudnak legeltetni. Gondozatlan pásztorok alkalmatlanok mások gondozására. Agyonterhelt pásztorok képtelenek mások terhét felvenni.”

Vajon sikerült-e előrelépni ezen a területen 2003 óta? Erről igazán pásztorársaim hivatottak nyilatkozni... A Békéscsabán kézbe vett pásztorbot most is itt van az irodámban, megfelelő forgatásában bizonytalán akad még bőven tanulnivalóm.

Már beköszöntő igehirdetésemben eljátszottam a képpel, mely szerint a feltámadott Úr a Tibériás-tenger partján a halász Péterből pásztor Pétert akar formálni: „*Legeltesd..., őrizd az én juhaimat!*” (Jn 21,15–16) Most kezdek rájönni, hogy a jézusi sorrend nem véletlen: csak azt bízva rám a Főpásztor, akit kész vagyok legeltetni. Őszinte bűnbánattal kérdezem: vajon hányszor sikerült friss legelőre és tiszta forráshoz vezetnem a reám bízottakat az elmúlt tíz évben?

A Mester szavára halászból pásztorrá formálódni nem csupán foglalkozásváltást, pályamódosítást jelent, hanem radikális szemléletváltást is, ha úgy tetszik, igazi megterést. A halász a halakra csupán elejtendő zsákmányként, táplálékként tekint. Nincs velük semmilyen személyes kapcsolata, nincs érzelmi kötődés, kommunikáció. A horgász a parton, a halász a csónakban, a halak pedig a vízben, míg horoggal, hálóval ki nem ragadják őket éltető közegükből...

A pásztor viszont egyenként, személy szerint, név szerint ismeri nyáját. Ha úgy adódik, énekel, muzsikál nekik. Ha kell, beszél hozzájuk, kommunikál, sors- és életközösséget vállal velük. Talán éppen ezen a területen van a legtöbb tanulnivalónk, tanulnivalóm az új tanévben a Jó Pásztortól.

Ezért könyörögjünk most, a tanév kezdetén a kommunikáció, a kommunió és a pásztori szeretet Lelkéért az ősi latin fohász szavaival: „*Veni, creator spiritus, pasce pastorem, duc ducem, da daturo, aperi aperturo, emittis spiritum Tuum, et creabuntur,*

et renovabis faciem terrae.” (Jöjj, teremtő Szentlélek, pásztorold a pásztort, vezesd a vezetőt, adj az adni készülőknek, szólj a megszólalóhoz, áraszd ki Lelkedet, és élet támad, és megújítod a föld színét.)

[2013. szeptember 1.]

Kitörési pontok

A stratégiakészítések korát éljük. Évek óta formálódik egyházunk átfogó stratégiája, készül a külön missziói stratégia...

Minden átfogó terv annyit ér, amennyi megvalósul, amennyi megvalósítható belőle. Ennek a praktikus felismerésnek a jegyében hívta össze a Déli Egyházkerület új missziói lelkésze, *Deák László* közös gondolkodásra – ahogy ő maga fogalmazott: „a kitörési pontok megtalálására” – az öt déli kerületi egyházmegye missziói lelkészeit szeptember 20-ára a püspöki hivatalba.

Házigazdaként én tarthattam az igei intonációt. Természetesen az egyház és a misszió Urára, Jézus Krisztusra figyeltünk, aki mennybemenetele előtt világos stratégiát vázolt fel tanítványainak az első missziótörténeti könyvnek, az *Apostolok cselekedeteinek* elején: „Ellenben erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeaiban és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8)

A sokat idézett mondat első szava – „ellenben” – utal arra a feszültségre, amelyet igazán csak az összefüggések, a kontextus ismeretében értünk meg. A némileg megszeppent tanítványok kicsit aggódva, kicsit türelmetlenül kérdezik búcsúzó mesterüket, hogy mikor állítja fel újra a királyságot Izráelnek. Jézus kemény szava világos útmutatást ad: „Nem a ti dolgotok... Ellenben...”

A Feltámadott nem a hatalom megszerzésére, a királyság „restaurálására”, hanem tanúságtévő életre mozgósítja apostolait. Kissé szimbolikusan értelmezve egyfajta jézusi missziói stratégiát is felfedezhetünk a küldetés táguló köreiben: Jeruzsálem = gyülekezet, Júdea = egyház, Samária = pogány környezet, föld végső határa = globális misszió.

Jézus szavaiból egyrészt világos, hogy a misszió erőforrása felülről jön, ami/aki a pünkösdi Lélek. Másrészt a küldetés haladási iránya belülről kifelé mutat, tehát a startpont a gyülekezet lenne.

Lenne... De mi a valóság? Legalábbis egyházunkban úgy tűnik, hogy a misszió inkább az erre szakosodott egyesületek és szervezetek szívügye lett, mondván:

„A hivatalos egyház mással van elfoglalva...” Ezt a vádat cáfolandó született meg 1997-ben a zsinati törvény az egyház evangélikáló és missziói munkájáról. Bár nem ez volt a törvényalkotók tudatos célja, mégis olyan missziói struktúra kialakítása kezdődött el, amely felülről lefelé építkezett. Ennek személyesen érintett tanúja vagyok, hiszen 1997 októberében a Deák téren egy országos evangélikáció keretében iktattak be rendszerváltás utáni egyháztörténetünk első országos evangélikációs és missziói lelkészének.

Ma is jól emlékszem arra a kijózanító beszélgetésre a Puskin utcai hivatalban, amelyen püspök elődöm, *Harmati Béla*, aki különben mindenben támogatta a szolgálat elindulását és a cinkotai missziói központ felépítését, figyelmeztetett: „Ne várj csodákat, egyedül nem sokat fogsz elérni...”

Akkor kicsit csodálkoztam a püspök „kicsinyhitűségén”, most már igazat kell, hogy adjak neki. Elszánt lelkesedéssel hat éven át próbáltam felülről, kívülről ébresztgetni a gyülekezeteket missziói napokkal, magazinnal, rádióműsorokkal, kazettákkal, CD-kkel... Az ébresztgetés eredményét vagy éppen eredménytelenségét igazán csak az egyház Ura tudja megítélni...

Biztos, hogy jobban kell figyelnünk a jézusi stratégia prioritására: az alapoktól, „Jeruzsálemből”, a belső körből, a gyülekezetből kell indulnia a missziói ébredésnek és munkának. Lényegében erről szólt a missziói konzultáció bevezető előadása is. *Jó András*, az Interserve nemzetközi missziói szervezet eurázsiai igazgatóhelyettese prezentációjában a gyülekezetek megújulásának misszióközpontú és tanítványságra épülő lehetőségeit vázolta fel. Kiemelte, hogy paradigmaváltás figyelhető meg a világ-misszióban: lényege, hogy a misszionárius személye helyett a gyülekezet közössége kerül a középpontba.

A bibliai és missziológiai alapvetés után következett a legizgalmasabb kérdés: mindebből mit és hogyan lehet átültetni az egyházkerület gyülekezeteinek életébe? Mit jelent a tanítvánnyá tétel 2013-ban? Hol van reális esély gyülekezetek újra-élesztésére? Hol kellene bátran bezárni templomokat, hogy máshol új gyülekezetek plántálására szabaduljanak fel a spirituális és materiális források? Mit tudnak tenni ebben az egyházmegyei missziói lelkészek?

Többet talán, mint eddig ezt ők maguk gondolták volna – tűnt ki az őszinte eszmecsere végére. Hiszen a gyülekezetek magukban sokszor túl kicsik, erőtlenek és tehetetlenek, az egyházkerület, az országos egyház viszont túl nagy... Az egyházmegye jobban áttekinthető, könnyebben összefogható és mozgósítható missziói akciókra, egymás támogatására. Ennek érdekében az egyházmegyei missziói lelkészek munkaközösséget hoznak létre a megyéjükben élő gyülekezeti tagokból. Fontos, hogy

legyen világos közös látásuk, munkatervük: hol, mit, hogyan, kivel akarnak elérni, megmozdítani, felépíteni a következő évben.

Ugyanakkor nem feledjük a nagy titkot: ember tervez, Isten végez. A Jézus által meghirdetett missziói stratégia megvalósítása is azzal kezdődött, hogy Lukács leírja a „cselekvési terv” első „akcióját”. A mennybe távozó Úr tanítványai nem estek sem pánikba, sem lázas tenni akarásba. Ezt olvassuk róluk: „...egy szívvel és egy lélekkel kitartóan vettek részt az imádkozásban...” (ApCsel 1,14) Erre kapták meg válaszul a megígért erőt, a pünkösdi Lelket, a misszió elindítóját és mozgatórugóját.

S mivel ez ma sem működik másképp, a déli missziói konzultáció is eleven imaközösséggel zárult, amely – Deo volente – akár „kitörési pont”, egy új kezdet nyitánya is lehet.

[2013. szeptember 29.]

Áldott otthonok

A reformáció ünnepének küszöbén különösen is hálásak lehetünk, hogy *Luther Márton* nem engedte a képrombolást, sőt az evangélikus egyházban Isten ajándékát látjuk az egyházművészetben. Öregedő fejjel fedezem fel, hogy egy-egy oltárkép, festmény mennyire formálta és meghatározta hitemet, lelki fejlődésemet.

Ilyen ajándék számomra az a festmény, amely gyermekkorom óta végigkíséri az életemet. Egy német festő képének másolata ott lógott már a nyíregyházi nappalinkban, s mivel én örökölhettem, most is itt van püspöki dolgozószobám falán. Miközben írom ezt a cikket, tekintetem megpihen a szinte idillikus jelenetet ábrázoló képen. *Luther Márton* látható rajta családja körében, amint lanttal a kezében kíséri négy éneklő gyermekét. Az ötödik, a legkisebb lányka az édesanyja, *Kata* asszony ölében alszik. Ott ül az asztalnál a hűséges barát és munkatárs, *Philipp Melancthon* is, kezében söröskorsó...

Ezt a jelenetet *Tichy Kálmán* is megfestette a nagytarcsai evangélikus templom méltán híres szárnyas oltárának reformációi képén. Az összefüggés talán világos: a családi élet öröme mint Isten ajándéka, amelyet éppen a reformáció fedezett fel újra, és adott vissza nekünk. Hiszen jól ismerjük az előzményeket: egy volt szerzetes és apáca boldog házasságának gyümölcseit tárja elénk ez a festmény. Talán mondanom sem kell, milyen öröm volt számomra, amikor 1981-ben Nagytarcsára kerültem, és tizenhat éven át, pünkösdtől adventig gyermekkorom egyik meghatározó képére tekinthettem fel az oltáron.

Vajon létezik-e még ma is hasonló családi idill? Nem anakronisztikus a 21. században „a család apja – a család papja” lutheri modell? Kétségtelen, hogy sok minden ma már sajnos nem úgy működik, mint a korábbi évszázadokban. A széthulló családok, generációk korát éljük... De azért, hála Istennek, még ma is érhetik az embert kellemes meglepetések, akár a saját családjában is. Egy ilyen örömet szeretném most megosztani.

Tünde lányoméknak második gyermekük méltó fogadására készülve, Angliában kemény munkával összespórolt pénzüket befektetve, felújították, galériával bővítették lakásukat. Miután elkészültek a több hónapos munkával, és közben harmadik unokánk, *Domonkos* is megérkezett – akit a közeli vasárnapon (27-én) keresztelhetek meg –, lányom meglepő kéréssel állt elő: „Apu, szeretnék, ha megszentelnéd, megáldanád a felújított lakást.”

Gyorsan tisztáztuk a „teológiai alapokat”: éppen Luther Márton tanítására figyelve nem szentelünk „fűt-fát”, de ugyanakkor életünk leghétköznapibb területeire is kérhetjük Isten áldását. Sőt kell is, hogy kérjük ezt, hiszen már a zsoltáros is figyelmeztet: „*Ha az Úr nem építi a házat – a lakást –, hiába fáradsz az építők...*”

Nem kevés izgalommal készültem, immár hatvankét évesen, életem első (!) lakás-megáldó szolgálatára, amelyre nem is akármilyen gyülekezet előtt került sor. Lányoméknak barátaikat, munkatársaikat hívták meg, összesen huszonheten jöttünk össze a hatvanöt négyzetméteres lakásban. Természetesen ez az a helyzet, amikor nem szabad hosszabb szertartásba bonyolódni, már csak a sok kisgyermekre való tekintettel sem.

Előzetesen egyházunk „áldáskútjához”, *Varga Gyöngyi*hez fordultam segítségért, akiben ezúttal sem csalódtam. Olyan „otthonáldásmintát” kaptam tőle, amelyet minimális változtatással remekül fel tudtam használni. Az áldás célba érkezését mi sem bizonyította jobban, mint hogy a vendégek közül többen elkérték a szövegét, hogy saját otthonukban is látható helyen kifüggeszék.

Valóban jó tudnunk és másokban is tudatosítanunk a *Dietrich Bonhoeffer* által megénekelte titkot: „Áldó hatalmak oltalmába rejtve / Csak várjuk békén mindazt, ami jó. / Mert Isten őriz híven reggel, este, / Ő hű lesz, bármit hozzon a jövő.”

Remélem, sikerült felkeltenem az érdeklődést a *Varga Gyöngyi* nyomán megfogalmazott otthonáldás iránt. Ebben bízva szövegét megosztom Olvasóinkkal, hiszen az áldás is olyan felülről kapott ajándék, amelyet akkor őrzünk meg jól, ha minél többeknek továbbadjuk. Íme, az október 11-én elhangzott szöveg, melynek elején természetesen mindenki behelyettesítheti a saját családjának, szeretteinek a nevét.

„Kedves Tünde és Tamás, Regina és Domonkos!

Az élet Istene áldjon meg titeket, akik végtelen világának ezen a kis pontján megvetettétek lábatokat, és ezt az életteret otthonotokká formáltátok.

Isten vessen szilárd alapot ennek a háznak, hogy meg ne inogjon. Ő emeljen erős falakat, hogy biztonságban érezhessétek magatokat. Ő adjon kitáruló ajtót, amin be- és kilépni egyaránt öröm. Ablakaitokon pedig engedje beragyogni a napfényt és kifelé sugározni mosolyokat.

Legyen kedves ez a hely számotokra, fedezzétek föl itt a gondoskodó szeretet lábnyomait, a megnyílás és befogadás ajándékait, az egymásért vállalt felelősség és az együtt növekedés áldásait.

Legyen tágas tér az otthonotok. Legyen a megérkezés, a hazatérés helye, az egymásra figyelés helye, az otthonlét szabadságának helye, a megoldható konfliktusok, termékeny viták helye, a nappalok és éjszakák, az évszakok váltakozásának helye.

Legyen az asztalotok jóízű, közös beszélgetések tanúja. Legyen a gyerekszoba a mindennapi meglepetések világa. Legyen konyhátok az élet ízeinek, illatainak földje, fürdőszobátok a felüdülés és megtisztulás helye, hálószobátok a pihenés és a bensőséges pillanatok hajléka, nappalitek sok-sok gazdagító találkozás helyszíne.

Az otthont adó Isten adja meg nektek, hogy ne csak lakjatok itt, hanem valóban éljete is: hálaival, békességben, boldogan. Ő őrizzen meg titeket, hogy sokan otthonra találjanak vendégszeretetetek által, és átélhessék nálatok az emberség örömteli pillanatait.

Az élet Istene küldje el őrző angyalát, áldja meg bejöveteleteket és kimeneteleteket mostantól fogva, amíg földi utatok végén örök otthonra találtok majd őnála. Ámen.”

Evangélikus egyházunk születésnapjának ünnepére készülve – közben a temetőket is járva – fedezzük fel újra a földi otthon és család örömeinek ajándékát, valamint a Jézus Krisztus által megígért és előkészített mennyei hajlék ígéretének éltető reménységét!

[2013. október 27.]

Túl az ötmilliárdon...

Természetesen sokak fantáziáját megmozgatta a reformáció ünnepén aláírt megállapodás, melynek gyümölcseként a következő három évben közel ötmilliárdos kormányzati támogatással megújulhat a győri és a budapesti Insula Lutherana épületegyüttes. De érdemes túllátnunk a számokon és együtt gondolkodni, akár együtt is örülni a Magyarországi Evangélikus Egyház és Magyarország kormánya között született megállapodás bevezető szövegén. Hiszen valójában ebből derül ki, hogy

milyen alapon, ha úgy tetszik, milyen történelmi előzmények nyomán kaptuk ezt a kiemelt támogatást.

Ez a „születésnap ajándék” összefügg a reformáció ma is aktuális, értéket őrző és teremtő örökségével. A megállapodás első bekezdésében ugyanis ezt olvashatjuk: „...a reformáció közelgő ötszáz éves jubileuma hazánk számára is kiemelten fontos ünnep és lehetőség keresztyén és nemzeti múltunk teljesebb megismerésére, valamint az ezen értékekre alapozott jövőnk építésére.”

Vajon mi magunk mennyire vagyunk még tudatában, hogy melyek ezek a sajátos evangélikus értékek, amelyeket a történelem és az egyház Ura immár öt évszázada reánk bízott, és joggal kér számon rajtunk ma is? A zsinat elé készült elnök-püspöki beszámolómban is felvetem a kérdést: „Tényleg evidencia-e még 2013-ban, hogy miből él az egyház? Hogy egyedül milyen alapokról indulhatunk? A *sola gratia, sola fide, sola scriptura* és a *solus Christus* oszlopai ugyan ott magasodnak a fasori reformációi parkban, a zsinati ülések közelében, de talán kissé szimbolikus, hogy ezek az oszlopok semmit sem tartanak... Mintha a 21. század egyháza már más, korszerűbbnek vélt tartóelemekkel próbálna építkezni!”

Amint erről lapunk előző száma is tudósított, a Révfülöpon tartott felügyelői konferencia is részletesen tárgyalta a reformációi jubileumra való felkészülés kérdéseit. Így a tematikus évek helyes értelmezését is, miszerint kifejezetten a reformáció fent idézett alapértékeinek fényében és összefüggésében kell feldolgoznunk az adott év aktuális jellegét. Tehát 2014-ben nem önmagában a kultúra a téma, hanem a reformáció és a kultúra viszonya, kölcsönhatása.

Erre a hatásra utalnak a megállapodás következő szakaszai, ahol a kormányzat többek között elismeri:

„A Magyarországi Evangélikus Egyház nemzetünk történelmében, szabadságküzdelmeiben, a magyarországi nemzetiségek nyelvének és kultúrájának fenntartásában, nemzeti identitásunk megőrzésében betöltött szerepét, mellyel nemzeti kultúránk hozzájárulhat az európai egység sokszínűségéhez; a vallásszabadságért küzdő, hitét megtartó, a mellett tanúságot tevő neves és névtelen evangélikusok életáldozatát; az evangélikus egyház kiemelkedő szerepét, melyet a vallásszabadság jegyében a felekezetek békés egymás mellett élésében betöltött, s azt szorgalmasan ápolva ahhoz hűséges maradt; az evangélikusság nemzetek közötti összekötő, közvetítő szerepét...”

Ezeknek az elismerő soroknak az értéke messze túlmutat az anyagi támogatáson, a győri és budapesti projektek határain. A megújuló épületek csak megfelelő, korszerű kereteket kínálhatnak annak a remélt spirituális megújulásnak, amelyre a megállapodásban is idézett mondat utal a Magyarország *Alaptörvényét* bevezető *Nemzeti hitvallásban*.

Eszerint, többek között: „Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra...”

Félreértés ne essék: ennek a megújulásnak nem az egyház a forrása! Sajnos mi is részei, részesei vagyunk az idézett erkölcsi megrendülésnek, és nekünk is „múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra”, ha úgy tetszik: új reformációra. Nekünk is egyértelműen vissza kell találnunk a tiszta forráshoz és az éltető gyökerekhez, ahogy erre *Luther Márton* Wittenbergben kitűzött első tétele tanít: „Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjete meg!« –, azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen.”

A jól ismert képpel élve: nem mi vagyunk „a kenyér”. De szeretnénk olyan koldusok lenni, akik tudják, hogy hol a kenyér, hogy ki a Kenyér! S ezt igyekszünk az egész világ tudtára adni minden létező eszközzel. Küldetésünk, hogy gyülekezeteinken, oktatási és diakóniai intézményeinken és a médián keresztül meghívjuk az embereket Jézus Krisztus éltető, tápláló közösségébe.

Ebben a hónapban emlékezhetünk meg Luther Márton 530. születésnapjáról. Az 500. évfordulóra – még 1983-ban – megjelent imakönyvben fedeztem fel az *Amire valóban szükségem van* című könyörgést, amely fenti küldetésünk betöltésében is segíthet: „Látod, Uram, / üres edény vagyok. / Arra vágyom, / hogy valaki színültig töltsön. / Uram, tölts fel hát! / Gyenge vagyok a hitben, / erősíts engem. / Hideg vagyok a szeretetben, / melegíts meg engem. / Melegíts meg, / és megmelegszen, / hadd áradjon túl szeretetem /mindenkire, aki közelemben van...” (Frieder Schulz: *Imádkozzunk együtt Lutherral – ma is*. Evangélikus Sajtóosztály, 1983, 40. imádság)

A fázós novemberben forrósítson át minket a testté lett Szeretet, akinek fogadására készülünk a közelgő adventben.

[2013. november 24.]

„Megaöröm”

A karácsonyi történet szíve közepe a „nagy öröm” meghirdetése a betlehemi mezőn tanyázó pásztoroknak: „Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus...” (Lk 2,11) Lukács, akinek evangéliumában kulcsszó az öröm, itt szinte halmozza a szavakat az eredeti görög szövegben.

Már a „hirdetni” (eüangelidzomai) igenévben ott rejlik az evangélium, a jó hír szava. Az öröm pedig a magyarban is újabban meghonosodó és divatos „mega” jel-

zót kapja: „megaörömöt” hirdet, evangélizál az Úr anyyala. Kissé bizarr kontraszt, hogy ez a megaöröm egy kicsiny gyermekben ölt testet. Az öröm tehát nem egy hír csupán, hanem egy élő gyermek, aki nekünk születik, hogy üdvözítőnk, szabadítónk, megtartónk legyen.

Gyakran halljuk szószékeinkről, hogy az igehirdető örömuzenetet szeretne átadni nekünk. De úgy hiszem, még többről van szó. Nem csak postások vagyunk, akik egy távoli jóakarónktól hozunk valami biztató hírt. Reménységünk szerint igaz, amit énekelünk: „Itt az Isten köztünk...” (EÉ 280) Nem csupán örömhírt postázunk, hanem a Jézus Krisztusban inkarnálódott isteni öröm és szeretet megjelenését ünnepeľjük karácsonykor. Immánuél: „Velünk az Isten!”

Ez az evangélium öröme, amely több mint örömhír, örömuzenet. Nem véletlen, hogy Ferenc pápa éppen egy hónappal karácsony előtt, november 24-én közzétett apostoli buzdításának az *Evangeliu gaudium* (EG), az *Evangélium öröme* címet adta. Ez a számunkra is iránymutató, szinte prófétainak is mondható dokumentum már bevezető mondataival megszólít minket:

„Az evangélium öröme eltölti mindazok szívét és egész életét, akik találkoznak Jézussal. Azokét, akik engedik, hogy ő megmentsse őket a bűntől, a szomorúságtól, a belső ürességtől, az elszigetelődéstől. Jézus Krisztussal mindig megszületik és újjászületik az öröm. Ebben a buzdításban a keresztény hívőkhöz szeretnék fordulni, hogy meghívjam őket egy új evangélizációs útszakaszra, amelyet ez az öröm jellemez, és utakat jelöljek ki az egyház előrehaladására az elkövetkező években.” (EG 1)

Új evangélizációs útra hív minden keresztény hívőt a katolikus egyház feje, akit joggal választott a *Time* magazin az év emberévé. Most, amikor igyekszünk méltóképpen készülni a reformáció kezdete ötszázadik évfordulójának megünneplésére, észre kell vennünk, hogy Isten Lelkének egyházat újjító ereje hogyan formálja a legnépesebb keresztény egyház közösségét is. Szinte reformátori az a krisztocentrikus tanítás, amellyel Ferenc pápa homíliájában a hit évét lezárta, éppen Krisztus király ünnepén, az egyházi esztendő utolsó vasárnapján:

„Jézus a teremtés középpontja; ezért a hívőnek, ha annak kívánja tartani magát, olyan magatartást kell követnie, amely elismeri és életébe befogadja Jézus Krisztusnak ezt a központiságát: gondolataiban, szavaiban és cselekedeteiben. Így gondolataink keresztény gondolatok, krisztusi gondolatok lesznek. Műveink keresztény, krisztusi művek lesznek. Szavaink keresztény szavak, krisztusi szavak lesznek. Ha azonban elveszítjük ezt a középpontot, mert valami mással felcseréljük, akkor abból csak károk származnak a minket körülvevő környezet és maga az ember számára.” (Homília 1)

Akkor, amikor a missziói bizottság és a zsinat tagjaival együtt lázasan keressük

egyházunk 21. századi missziói stratégiájának prioritásait, érdemes odafigyelni a „nagy testvér” útkeresésére, amely bizonyos részleteiben akár számunkra is útmutatássá válhat.

Róma püspöke ugyanakkor józan realitással látja az ilyen stratégiai iratok korlátait is: „Nem tagadom, hogy napjainkban a dokumentumok nem váltanak ki akkora figyelmet, mint más korokban, s hamar elfelejtik őket. Ennek ellenére hangsúlyozom: amit itt kifejezésre akarok juttatni, annak programszerű jelentősége van, és fontos következményekkel bír. Remélem, hogy a közösségek megtalálják a módját annak, hogy megvalósítsák azokat az eszközöket, amelyek szükségesek a lelkipásztori és missziós átalakulás útján való előrehaladáshoz, amely nem hagyhatja úgy a dolgokat, ahogy vannak. Itt most nem elég egy »egyszerű adminisztráció«. Hozzuk létre a föld minden térségében »a misszió permanens állapotát«!” (EG 25)

Vajon nem rajongás permanens misszió vizionálása a föld minden térségében? Maga a pápa is álomról ír: „Egy olyan missziós döntésről álmodom, amely képes átalakítani mindent, hogy a szokások, a stílusok, az időbeosztás, a nyelvezet és minden egyházi struktúra alkalmas csatornává váljon a jelenkori világ evangélizálására, s ne csak az önmegőrzést szolgálja.” (EG 27)

De idézzük csak emlékezetünkbe az egyház és a misszió Urának soha vissza nem vont, tehát ma is érvényes utolsó parancsát: „*MenjeteK el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.*” (Mk 16,15)

Jézus utolsó földi mondata tökéletes egységben van a születésekor felhangzó angyali evangélizálással. A karácsony éjszakáján felcsendülő megaöröm valóban „*az egész nép öröme lesz*” (Lk 2,10)! Elég nagy, elég hatalmas ahhoz, hogy betöltse az egész kozmoszt, az egész földet és benne a mi szívünket is.

Erre a globális megaörömrre csak globális ének lehet a méltó visszhang, ahogyan az ősi, 14. századi latin himnuszban zenghetjük. „*Omnis mundus jucundetur*”, azaz: „*Örömdalok hangozzanak világszerte széjjel! / Betlehemben Üdvözítünk született az éjjel. / Mindenki vigadjon, / Hálára fakadjon... / Angyalok zengenek, / Örömrre intenek.*” (EÉ 153,1–2)

[2013. december 22–29.]

Ökumenikus „piknik” kérdőjelekkel

Az idei imahetet előkészítő kanadai testvéreink remek ötlete volt a lelki ajándékok ökumenikus cseréje. Nem tudom, hány helyen fogadták meg a programfüzetben olvasható javaslatot, mely szerint a liturgia keretében „a különböző egyházak képviselői előrehozzák azokat a saját felekezetükre jellemző tárgyakat, amelyek hozzájárulnak az egész keresztény közösség gazdagodásához”.

Ez a gazdagság az országos megnyitó istentiszteleten *Fischl Vilmosnak*, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa főtitkárának felvezetésével a következőképpen jelent meg a Kálvin téri református templomban felállított asztalon:

„Hálásan fogadjuk el a római katolikus egyház ajándékát, amely egy »Szűz Mária Kisjézussal« ikon; a református egyház ajándékát, amely egy csillag; az evangélikus egyház ajándékát, mely egy kereszt; a baptista egyház ajándékát, mely egy Biblia; a pünkösdi egyház ajándékát, mely a Szentlélek galambszimbóluma; a methodista egyház ajándékát, mely egy úrvacsorai kehely; a Magyarországi Ortodox Exarchátus (Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus) ajándékát, mely egy ikon; a Szent Margit Anglikán/Episzkopális Egyház ajándékát, mely egy imádságoskönyv; a görögkatolikus egyház ajándékát, mely egy díszes evangéliumos könyv...”

Valójában ennek az ökumenikus pikniknek a lehetőségéről szól az imahét: Istentől kapott ajándékainkat megmutatjuk, felkínáljuk egymásnak, és megosztjuk egymással. Ugyanakkor nem volt könnyű feladat megtalálni az egyes felekezetekre leginkább jellemző ajándékokat. Igaz, hogy élnek bennünk sablonos elképzelések, de ezek egyben veszélyt is jelenthetnek, hiszen erős a kísértés, hogy felszínesen „beskatulyázzuk” egymást. Sztereotip látással szemlélve természetesnek tűnik, hogy az ikon csak az ortodoxoké, a Mária-kép a katolikusoké, a csillag a reformátusoké, a galamb a pünkösdié...

No de akkor kié a Biblia, kié a kereszt?! Nyilvánvaló, hogy nemcsak egymástól megkülönböztető felekezeti „védjegyeink” vannak, hanem – hála Istennek – akadnak közös ajándékaink is, amelyeket együtt kellene megosztanunk az egész világgal. Éppen a keresztről szóló evangélium a legnagyobb, továbbadásra kapott kincsünk!

Nem véletlen, hogy az ökumenikus mozgalom egyfajta missziói ébredésből indult el, amikor eleink újra felfedezték és végre komolyan vették Jézusnak értünk is elmondott főpapi imádságát: *„De nem értük könyörgök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbennem; hogy mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem.”* (Jn 17,20–21)

Az ökumenikus közeledés sohasem lehet öncél, hanem Jézus Krisztus missziói parancsából fakad. Ugyanis csak akkor van esélyünk arra, hogy „tanítvánnyá tegyünk minden népet”, ha mi is a Mester tanítványai maradunk. Ha nem azt vizsgáljuk, hogy ki a nagyobb, hanem készek vagyunk együtt tőle tanulni, vele járni, belőle, általa élni.

De vajon tudunk-e együtt táplálkozni belőle? Ha az ige mindennapi kenyerére gondolunk, akkor bátran válaszolhatunk igennel erre a fontos kérdésre. Az imahét egyik gazdagító élménye, hogy milyen sokféleképpen lehet „szeletelni, ízesíteni, táplálni” a bibliai üzenetet. Ugyanakkor a piknikasztal sokszínű látványa, különösen is az ott látható kehely eszünkbe kell, hogy juttassa a keresztyén közösség hasadásának legnagyobb botránnyát, közösségképtelenségét, amelyről így vallottunk az ökumenikus liturgiában: „Amikor Krisztus megtöretett testeként járunk az úton, fájdalommal tapasztaljuk, hogy még mindig képtelenek vagyunk a kenyér megtörésében együtt részesedni. Siettesd a napot, amikor végre az Úr asztalánál is megvalósítjuk a teljes testvériséget!”

Hogyan tudjuk siettetni ezt a várva várt napot? Kézenfekvő, hogy imádkozunk érte. De ne gondoljuk, hogy Isten feladata helyrehozni azt, amit a mi okoskodásunk szakított szét. Nem szabad, hogy beletörődjünk abba, hogy éppen az választ el minket, amiben összetartozásunk legmélyebb titka, forrása rejlik. Egészen addig hamisan cseng ajkunkon a „testvér” megszólítás, amíg Krisztus testében és vérében nem tudunk együtt részesedni. Ugyanakkor remélem, hogy az idei imahéten az ökumenikus ajándékok sok helyütt megvalósuló cseréje ismét egy szerény lépést jelenthet az úrvacsorai, az eucharisztikus közösség felé.

Végül hadd áruljak el egy kissé illúzióromboló kulisszatitkot, amelyet persze valószínűleg a legtöbben sejtének. A Duna Televízió által is közvetített, felemelő nyitó istentisztelet után rögtön lebontottuk a „piknikasztalt”. A részt vevő egyházak képviselői hazavitték a hozott ajándékot, hiszen mit is keresne egy ikon vagy akár egy feszület a Kálvin téren? Így én is fogtam a „magam keresztjét”, és visszahoztam a püspöki hivatalba, az íróasztalomra. Ha ezentúl rátekintek, mindig eszembe juthat majd, hogy ez a kereszt állt ott az ökumenikus asztal közepén 2014. január 19-én a Kálvin téren.

Közös Urunk ezen szenvedett értünk, és még szenvedése közben is imádkozott. Többek között azokért is, akik a hóhérai voltak, de „felülről egybeszórt” köntösét nem merték szétszakítani... A halott Jézus akár részekre osztható lenne, de Isten felülbírálta a gonosz emberi ítéletet, és húsvét hajnalán feltámasztotta a juhok nagy pásztora, aki még aznap elindult, hogy egybeterelje szétszóródott, elbitangolt juhait Jeruzsálemtől Emmauson át egészen a Tibériás taváig.

Ő ma is meghallja népe segélykiáltását: „Nyájad, lásd, mint széled el, / Eggyé lenni képtelen. / Te gyűjtsd össze népedet, / Veszni tért híveidet! / Segíts, Urunk!” (*Evangelikus énekeskönyv*, 265,3.) Ebben a pásztori szolgálatban lehetünk mi is bojtárok, terelő kutyák – és nem csak január harmadik hetében...

[2014. január 26.]

A Magyar Tudományos Akadémiától Bonyhádig

„Hogyan tudjuk megváltoztatni a bennünk lévő és a minket körülvevő hálózatokat?” – erre az izgalmas kérdésre keresett választ Csermely Péter biokémikus, hálózatkutató egyetemi tanár február 11-én tartott székfoglaló előadásában a Magyar Tudományos Akadémia zsúfolásig megtelt nagytermében. A neves hálózatkutató fontos tézise, hogy a teremtett világban megfigyelhető hálózatok tudományos vizsgálata segítségünkre lehet, amikor emberi közösségek, szervezetek egészségesebb működésén fáradozunk.

A tudós felismerései több ponton is izgalmasan kapcsolhatók Isten ígéjéhez, teológusnyelven: az egyetemes kinyilatkoztatás találkozik az igei kinyilatkoztatással. Ezért is hívtuk meg már többször előadóként az evangélikus gyökereit és hitét nyíltan vállaló biokémikus-professzort különböző déli egyházkerületi alkalmakra: bonyhádi missziói napra, piliscsabai felügyelőtalálkozóra.

Akadémiai székfoglalója is számos teológiai, ekkleziológiai kérdést indított el bennem. Néhányat ezekből szeretnék most megosztani olvasóinkkal a közös gondolkodás, útkeresés, „égtájékolódás” jegyében.

Csermely Péter hálózatelméleti látása részben már beépült egyházunk stratégiájába is, amelyben prioritást kapott, hogy „az egyházi munka és közösség szervezetét a hálózatosság jegyében alakítsuk át”. Ezzel kapcsolatban nem kerülhetjük meg az aktuális, tisztázó kérdést: milyen akadályokba ütközünk, amikor nemcsak emlékezni akarunk a reformáció közeledő jubileumára, hanem itt és most szeretnénk átalakítani, megújítani egyházunkat?

„Hogyan tudjuk megváltoztatni a bennünk élő és a minket körülvevő sztereotípiákat? – tette fel az alapvető kérdést akadémiai székfoglaló előadása elején a professzor. Már a probléma megfogalmazásában fontos üzenet rejlik: egészen addig nem lehet megváltoztatni a körülöttünk lévő világot, illetve benne az egyházat, amíg mi magunk belülről nem vagyunk készek a változásra.

Nem véletlen, hogy Jézus első igehirdetése is belső átalakulásra, változásra hív: „Térjete meg, mert elközelített a mennyek országa.” (Mt 4,17) A körülöttünk lévő világ/ország/egyház megújulásának előfeltétele a személyes életfordulat, az Újszövetség nyelvén: a metanóia. *János evangéliumában* pedig így tanít a Mester: „Újonnan kell születnetek.” (Jn 3,7)

Ha Isten Lelke elvégzi bennünk ezt a csodát, akkor miként foghatunk a körülöttünk lévő nagyobb közösségek, hálózatok megváltoztatásához? A sejtek, fehérjék számunkra titokzatos világát kutató biokémikus meglátása szerint: a változásra szoruló szervezetek, hálózatok belső ellentmondásai döntő módon két pólus, a rugalmasság és a merevség között feszülnek. Valójában mindkettőre szükség van, hiszen míg a rugalmasság (plaszticitás) a tanulás képességét jelenti, addig a merevség a megőrzés (memória) készségét hordozza. A kettő egészséges aránya teremtheti meg a kiegyensúlyozott kreativitást, amelyben – Csermely Péter szavaival – együtt van a merevségből következő tartás, minőség és hasznosság a rugalmasságból fakadó ötletgazdag eredetiséggel.

Vajon ebből a szempontból hová sorolhatók az egyházak, az egyes gyülekezetek? Tudom, hogy az egyház – „Krisztus teste” – bizonyos szempontból Pál igéjével élve: „nagy titok” (Ef 5,32). Nem csupán egy a sok szervezet, egyesület, alapítvány között, hanem valami más is... De teljesen mégsem függetleníthetjük magunkat attól, ahogy a körülöttünk élő világ lát és értékel minket.

Sokan múltból itt felejtett kövületként, muzeális értéként tekintenek ránk. Mások pedig minket, evangélikusokat „langyos lutyiknak” titulálnak, akiknek nincsen igazi tartásuk. Mindkét véleményt lehet sértődötten visszautasítani, mondván, hogy ezek szélsőséges előítéletek. De nem biztos, hogy mindig a tükörrel van a baj...

Talán éppen abban rejlik a gyógyulás és újulás titka, ha egyházként is megtaláljuk a rugalmasság és merevség egészséges arányát. Ahogy Csermely Péter szellemesen fogalmaz: próbáljunk „a páros napokon idősek, a páratlan napokon fiatalok” lenni... Így alakíthatjuk ki adaptációs készségünket, nem elvesztve az értékek megőrzésének képességét.

Mindezt akár teológusnyelven is megfogalmazhatjuk, ahogyan ez megszólal egyházunk zsinati hitvallásában, ahol reformátor őseinket idézzük: „Hitték, hogy a Szentlélek megőrzi és megújítja az egyházat.”

Ezzel a hittel és reménységgel hívjuk egyházkerületünk lelkesi és világi vezetőit március 7–8-ára Bonyhádra, hogy együtt gondoljuk végig: mit tehetünk egyházunk megőrzése és megújítása érdekében. Közös tanulásunkban, útkeresésünkben *Püski Lajos* református lelkipásztort hívjuk majd segítségül. Missziói és gyülekezetépítési

koncepcióját bemutató könyvét (*Érdeklődéstől elköteleződésig*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2013) minden déli lelkészünk megkapja ebben az évben a születésnapjára.

A koncepciót megvalósító, növekvő debrecen-nagygyerdei gyülekezet lelkésze könyvének elején, akárcsak Csermely Péter, a megújulás szempontjából szükségszerű belső változásról így ír: „Magamban, látásomban, gondolkodásomban is változnom kell. Elhagyni például a megszokottság biztonságát, a kényelemszeretetet, a változástól való félelmet. A változás módját szolgálatomban megtervezni ugyan többletmunkát jelent, de előbb-utóbb áldást is hoz.” (15. o.)

De hogyan kezdjük hozzá ehhez a gyógyító folyamathoz? A lényegét így sumházza a könyv utolsó mondata: „El kell oldanunk a megszokott parthoz hozzákötöző és így tétlenségre kárhóztató köteleket, és a szél mozdulásáért imádkozva fel kell vonni a vitorlákat!” (168. o.)

Erre az oldásra és vitorlabontásra hívjuk és várjuk a déli hajók kapitányait, kormányosait, navigátorait a bonyhádi fedélzeten. A készülés fontos része, hogy ne feledkezzünk meg imádkozni az életető szélért, az egyházat teremtő, megtartó és megújító Lélekért. Ebben segítségünkre lehet az énekeskönyvünkben olvasható ázsiai könyörgés is: „Uram, ébreszd egyházadat, és kezd rajtam. Uram, építsd gyülekezetedet, és kezd velem. Uram, békességed örömhírét juttasd el mindenütt a földön, és kezd nálam. Uram, gyűjtsd meg szereteted tüzét minden szívben, és kezd bennem.” (EÉ 737. o.) Ámen!

[2014. február 23.]

Lelki akadálymentesítés

Lapunk előző számában tudósítást olvashattunk a Déli Egyházkerület gyülekezeti vezetőinek bonyhádi „vitorlabontásáról”. Az együtt gondolkodást onnan szeretném folytatni, ahol a konferencia záró úti áldásában abbahagytam: a lelki akadálymentesítés kérdéséről.

Napjainkban a fizikai akadálymentesítés ismert követelménnyé vált, hiszen a korszerű építkezési előírások szerint csak olyan középületek kaphatnak használatbavételi engedélyt, amelyek mozgássérültek számára is akadálymentesen megközelíthetők: van rámpa, lift stb. Erre a jogos igényre gyülekezeti épületeknél, templomoknál is igyekszünk odafigyelni.

De vajon mi a helyzet az úgynevezett „lelki akadálymentesítéssel” egyházunkban?

Milyen külső és belső gátak zárják el az esetleges Isten-keresőket az éltető forrástól? Az evangéliumokban számos helyen olvashatunk arról, hogy sajnós a Jézushoz közel álló tanítványok, „szimpatizánsok” is válhatnak akadállyá. Gondoljunk csak a Jézushoz közeledő szülőket és gyermekeket megállító tanítványi kordonra. A gutaütött gyógyulásáért fáradozó betegszállítók is a Mester körüli tömeg miatt kényszerülnek tetőbontásra. Zákeusnak fára kell másznia, hogy láthassa a Názáretit, mert a tömeg tudatosan kirekeszti. A szeme világáért kiáltó vak koldust is a Jézus előtt járó kísérők próbálják elnémítani...

Bizony, igencsak jogos a Bonyhádon többször is előkerült apostoli kérdés, amelyet először talán Péter fogalmazott meg döbbenetesen őszinte önkritikával: „...ki vagyok én, hogy akadályozzam az Istent?” (ApCsel 11,17) Az elsőnek kiválasztott apostol rácsodálkozik Urának minden etnikai és vallási határt átívelő szeretetére, amellyel nem csak a választott nép tagjaira árasztja ki Szentlelke ajándékát. Erre a meglepetésre a kezdetben még szűkkeblű hallgatóság Istent dicsőítve így reagál: „Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre.” (ApCsel 11,18)

Az akadálymentesítés programja megszólalt a bonyhádi csoportmunkában papírra vetett tömör gyülekezeti, egyházkerületi küldetésnyilatkozatokban is. Íme egy csokorra való, továbbgondolásra érdemes idézet. Mi a legfontosabb feladatunk evangélikus gyülekezeti vezetőként 2014-ben Magyarországon:

- Útmutató életjelekké válni a Jézussal való akadálymentes találkozásra.
- Hiteles tanúságtétel világos beszéddel, világos tettekkel, világos hittel, felelős szeretettel.
- A tiszta ige hirdetése hitelesen, példamutatással, befogadó módon.
- Az örök evangélium hirdetése a mai kor emberének modern eszközök segítségével.
- A fiatalok nyelvén válaszolni az őket foglalkoztató kérdésekre.
- Cél: a növekedés.
- Eszköz: hitébresztés és mobilizálás a gyülekezeten belül.
- Szolidaritás a gyülekezetek között.
- Jó igehirdetéssel szólítsuk meg az embereket.
- Óvjuk a családokat.
- Tudjunk egymásért imádkozni, hittel hordozni a terheket...

Szeretném remélni, hogy ezek a küldetésnyilatkozat-forgácsok kovászként közös gondolkodásra indíthatnak országszerte gyülekezeti presbitériumokat, közösségeket, hogy lehetőleg minden evangélikus egyházközség próbálja megfogalmazni a maga saját küldetésnyilatkozatát a rá jellemző adott helyzetben, környezetben. Talán ismert

angol kifejezéssel élve: ez lehetne az úgynevezett „mission-statement”, amelyben a „lelki akadálymentesítés” szükséges lépései is megfogalmazódhatnak.

* * *

A lelki akadálymentesítéssel kapcsolatban Szarvason is személyes élménnyel gazdagodhattam a közelmúltban. Március 10-én ünnepélyes keretek között került evangélikus fenntartásba a szarvasi Zöldpázsit utcai óvoda, amelyet pályázati pénzekből, közel százhuszmillió költséggel, a 21. századi igényeknek maximálisan megfelelő módon korszerűsített és bővített a város önkormányzata.

A rövid épületáldó liturgia keretében szólhattam a lelki akadálymentesítés aktuális fontosságáról is. A rendszerváltás előtt, hosszú évtizedeken át éppen a gyermekeket próbálták tudatosan elzárni a jézusi értékek megismerésétől. Felszabadító öröm, a történelem Urának lelkesítő ajándéka, hogy napjainkban a hazai „gyermekkertekben” (Kindergarten) is szabadon taníthatunk a gyermekeket magához ölelő, őket megáldó Kertészről, Pásztorról, Jézus Krisztusról.

A szarvasi óvoda neve (Zöldpázsit) is eszünkbe juttathatja az ismert evangéliumi történet alapján íródott, megkapóan kedves gyermekének szövegét, melynek dalmát *Kodály Zoltánnak* köszönhetjük. Az átadóünnepség keretében természetesen meg is szólaltattuk énekeskönyvünk 536. énekét, amely akár himnusza is lehet majd új óvodánknak:

„Pázsitdombon üldögél, / Tarka nép közt hófehér. / Látod-é, most ránk tekintett! / Ugyan mit beszél? // Zordon férfi közeleg. / »Hess, el innen, kicsinyek! / Isten Fiát gyermekfővel / Meg nem értitek.« // Értjük bizony, ami jó, / El ne kergess, morc apó! / Zengünk néki olyan zsoltárt, / Mint a kis rigó. // Szól a Mester: »Jöjjetek! / Szívem népe, kisdedek, / Versenyt égi madárkákkal / Énekeljete!»”

Íme a zseniális jézusi akadálymentesítés nagyszerű példája, amelyben mi is munkatársai lehetünk!

[2014. március 23.]

Egy barátság „feltámadása”

Talán stílszerű, hogy a húsvéti *Égtájéolóban* éppen a feltámadás csodáját leginkább centrumba állító keresztény közösségnek, az ortodox egyháznak egy jeles vezetőjéről, *Ambrosius metropolitáról*, a helsinki egyházmegye főpásztoráról írok.

Az idén immár lassan negyvenöt esztendeje lesz, hogy megismertük egymást. Eredeti nevén *Risto Jääskeläinen* röviddel ordinációja után, 1969 őszén került ösztöndíjasként az Evangélikus Teológiai Akadémiára, ahol éppen kezdő „bagolyként” indultam a lelkési szolgálat felé. Hamar összebarátkoztunk, a karácsonyi szünetben el is látogatott hozzánk, Nyíregyházára. Azóta is féltve őrzött kincsünk a tőle kapott finn üvegváza...

Risto igazi nyelvzseni volt, hihetetlen tempóban sajátította el nyelvünket. Négy hónap múltán már ígét hirdetett Kecskeméten! Sok-sok közös élmény után, 1970-ben tért vissza hazájába, és sajnos egy időre „elaludt” a kapcsolatunk. Majd jóval később váratlan telefonhívást kaptam: „Ambrosius metropolita” keres! Azt hittem, téves kapcsolat, de hamarosan egy régen hallott, ismerős hang köszöntött rám magyarul: „Risto vagyok...”

Hogyan lett az ifjú evangélikus lelkészből a finn ortodox egyház tekintélyes vezetője?! Risto/Ambrosius többek között erre az izgalmas kérdésre is őszinte választ adott a budapesti Finnagora – finn kulturális, tudományos és gazdasági központ – rendezvénysorozata keretében április 2-án a finn nagykövetség könyvtárában tartott előadásában, melynek már a címe is sokat sejtető: *A kisebbségi egyház áldás és teher*.

Talán nemigen gondoltunk még arra, hogy milyen izgalmas párhuzamok fedezhetők fel a magyar evangélikus és a finn ortodox egyház között. Ambrosius metropolita erre hívta fel a figyelmünket ékes magyarsággal indított, majd finnül folytatott előadása bevezetésében. Mindkettő kisebbségi egyház, a lakosság mintegy két százaléka a tagjuk, de országos jelentőségük, lelki, szellemi kisugárzásuk méretüknél lényegesen nagyobb.

S ez így volt már a hatvanas évek végén, a magyarországi kommunista diktatúra idején is. Valójában ez ragadta meg a kényelmes, biztonságos, többségi államegyházból ideérkezett finn ösztöndíjast. Mit jelent, hogyan lehetséges kisebbségi helyzetben, „ellenszélben” bátran megőrizni protestáns identitásunkat?! Ami talán nekünk természetes, szinte formáság – például hogy „Erős vár a mi Istenünk” köszöntéssel üdvözljük a lelkészt –, számára imponáló hitvallást jelentett. Elmondása szerint éppen ezek a kisebbségi léttel kapcsolatos magyarországi pozitív élmények erősítették fel benne a vágyat az ortodox egyház értékei iránt, amelyeket gyermekkorától közlő

ismert, hiszen Karéliából származott, ahol erősebb az ortodox jelenlét. Így találta meg saját, különleges spirituális útját a finn evangélikus egyházból a finn ortodox egyházba, amelynek immár több mint huszonöt éve püspöke. Ugyanakkor Risto/Ambrosius soha nem tagadta meg lutheránus gyökereit...

Előadásában is ortodox egyházi vezetőktől ritkán hallható komoly elkötelezettséggel szólt a reformáció, az egyház állandó megújulásának – „ecclesia semper reformanda” – szükségességéről és az ökumenikus együtt munkálkodás fontosságáról. Hangsúlyozta, hogy a kisebbségi egyházak életében az identitás megőrzése mellett létkérdés a nyitottság, mert különben fenyeget a beszűkülés, a „gettósodás” kísértése. A másik érték, amelyet kiemelt: a minőség, amely jó esetben jellemzi a kisebbségi egyházak szolgálatát, hiszen csak így maradhatnak egészséges versenyben a nagyobb közösségekkel.

Ebben az összefüggésben Ambrosius metropolita elismerőleg szólt egyházunk szolgálatáról, többek között az *Evangélikus Életről* is, melynek hosszú évek óta hűséges olvasója. Értékelte a lap gazdag egyháztörténeti, liturgikai, tanító jellegű cikkeit. Mindezt önkritikusan szembeállította a finn ortodox egyház újságjával, amelynél inkább az olvasmányosság, az eladhatóságot segítő képanyag dominál. Tegyük hozzá mi is önkritikusan, hogy azért az eladhatóság, az olvasmányosság sem hátrány egy sajtóterméknél... Talán itt is igaz, hogy mindig a szomszéd rétje – azaz lapja – a zöldebb?

Mindenképpen hasznos szembesülni azzal, ahogyan mások látnak minket. Kisebbségi létünkéből fakadóan megkísérthet egyfajta kisebbségi komplexus: lebecsüljük mindazt, amink van, amit elértünk. Kicsinek, kevésnek látjuk mindazt, amit Isten ránk bízott, hogy másokat is gazdagítsunk vele. Ezzel szemben szinte feltűnő volt, hogy finn barátunk inkább csak a kisebbségi lét előnyeiről, áldásairól szólt, és alig kerültek elő a címben jelzett terhek, nehézségek. Minket talán éppen az jellemez, hogy főleg a hiányainkat panaszoljuk, és valós gondjaink gyakran eltakarják valós értékeinket. Szükségünk van arra a pozitív látásra, amely átragyogott Risto barátom szavain.

Hozzászólásomban meg is köszöntem neki ezt a gyógyító látást, amely többek között abból fakad, hogy őszintén szeret minket, az egész országot, az egyházat. Régi tapasztalat, hogy akit az ember szeret, azt szépnek látja. Olykor talán szebbnek is, mint a zord valóság. De hát éppen ezt a csodát ünnepeljük húsvétkor: hogy Isten szeretete, a legnagyobb Valóság győz a zord tények, a halál sötét valósága felett. Erről zeng a feltámadási himnusz: „Az élet győz, a mord halál / A prédát visszaadta már, / Nagy úrságának vége lett, / Mert Krisztus hoz új életet. / Halleluja!” (EÉ 217,3)

Húsvét fényében gyógyulhatnak, újulhatnak igazán emberi kapcsolataink is. Ezért vagyok hálás Istennek Ristóhoz fűződő „alvó” barátságom „felébresztéséért”. Jó reménységgel várom az újabb gazdagító személyes találkozásokat, többek között majd június 13-án, a teológia évváróján. Évfolyamunk vele együtt kezdte tanulmányait 1969-ben, így Risto örök tiszteletbeli évfolyam- és szolgatársunk! Külön ajándék, hogy ígérete szerint ordinációnk negyvenedik évfordulójára vele együtt emlékezhetünk majd hálás és örvendező szívvel...

Mert: Krisztus feltámadt! Krisztus valóban feltámadt!

[2014. április 20.]

Nápolyt látni – és tanulni

Május elején Nápolyban tartotta éves zsinatát az Olaszországi Evangélikus Egyház (ELKI), amelyen meghívásukra egyházunk képviselőjeként vehettem részt. Számomra mindig külön öröm, ha Itália földjére léphetek, hiszen apai ágon némi olasz vér is csörgedezik ereimben. Nagyanyám, néhai *di Gleria Róza* ősei Észak-Olaszországból települtek át a Dunántúlra. Most első ízben utazhattam az olasz csizma délebbi száraira, a festői szépségű kikötővárosba.

Nápolyt látni és... Ismerjük a hagyományos folytatást. Én, hála Istennek, nemcsak „túléltem” Nápolyt, hanem sok mindent tanultam is „kistestvéreink” zsinatán. Gyakran megkísért minket a tévképzet, hogy igazán a nagyoktól lehet tanulni: németektől, skandinávoktól, amerikaiaktól... Tény, hogy az olasz evangélikusok hatalmas területen szétszóródva csupán annyian vannak, mint egy hazai egyházmegyénkben. Ezzel együtt sok mindenben lehet tőlük példát venni, tanulni. Ebből szeretnék most valamit megosztani, ha úgy tetszik, felkínálok néhány szelet ízletes „nápolyit”...

Az első pozitív élmény rögtön a nyitó istentiszteleten ért, amelyet a zsinati ülésnek otthont adó belvárosi szálloda közelében, egy katolikus (!) templomban ünnepeltünk. Az olaszországi egyház kétnyelvű közösség: a lelkészek, gyülekezeti tagok többsége német gyökerű, de egyre többen vannak már bennszülött olaszok is. Imponáló volt az a természetes kétnyelvűség, amely az istentisztelet minden részletében és később a zsinat egész munkájában megnyilvánult. Mi olykor mintha szinte szégyellnénk azt a gazdagságunkat, hogy a magyar mellett német és szlovák nyelven is megszólalhatnak az énekek, imádságok, Isten ígéje...

Összehasonlítva a mi zsinatunkkal, feltűnő volt, hogy a komoly munka mellett –

amelyet németes precizitás és az olaszokra különben nem annyira érvényes pontosság jellemzett – igyekeztek ünneppé tenni ezt a három napot. Ennek jegyében egyik este templomi koncerten vehettünk részt, ahol igazi örömenét hallhattunk. Éltre szóló élményt jelentett a közel egyórás vezetett túra a nápolyi katakombák titokzatos, föld alatti világában. A San Gennaro egyik kápolnájában tartottuk az esti áhítatot. Ezt ünnepi fogadás követte, amelyen Nápoly város polgármestere üdvözölt minket. Külön is köszöntötte az olasz egyház vezetőjét, *Holger Milkaut*, aki két cikluson át volt az egyház dékánja, őszől pedig szolgálatát a drezdai Kreuzkirchében folytatja. De addig még itthon is találkozhatunk vele, mert hivatalos egyházunk május végi zsinatára. Sok tekintetben neki köszönhető az egyházaink közötti partnerkapcsolat kiépítése.

Imponáló a maroknyi olasz egyház nemzetközi kapcsolatrendszere. A zsinati ülésen összesen heten voltunk külföldi vendégek, megfigyelők, akik a rövid köszöntés (Grusswort) mellett igei szolgálati lehetőséget is kaptunk. Én például a Szardínia szigetén szolgáló *Kirsten Thiele* lelkésznővel együtt tarthattam dramatizált reggeli áhítatot *János evangéliumának* negyedik fejezete alapján. Jákób kútjánál beszélgettünk: *Kirsten samáriai asszonyként, én pedig „fáradt, szomjas vándorként”...*

Vendégek érkeztek a szomszédos Ausztriából: *Gerhild Herrgesell* egyházfőtanácsos asszony, Szlovéniából: *Geza Ernisa* püspök. Képviseltette magát a Martin-Luther-Bund *Rainer Stahl* főtitkár személyében, a bajor evangélikus zsinat *Heinrich Götz* alelnökkel, a Németországi Protestáns Egyház (EKD) dél-európai felelősével, *Michael Schneider* egyházfőtanácsossal. A legmesszebről *Horst Müller*, a dél-afrikai lutheránus egyház püspöke érkezett, aki külön előadást is tartott.

Olaszországi evangélikus testvéreink nemzetközi kapcsolatrendszere is hozzásegíthet ahhoz, hogy számarányukhoz képest jelentős a társadalmi súlyuk. Elfogadottságuk abban is megnyilvánul, hogy hivatalos tagságuknál jóval nagyobb számban ajánlják fel az olasz adófizető polgárok adótámogatásukat az ELKI javára. Ennek is köszönhető, hogy – szórványhelyzetük ellenére – nincsenek anyagi gondjaik.

A társadalom felé való nyitás jegyében ezt az esztendőt a reformáció és politika tematikus éveként hirdették meg, melynek központi rendezvényét októberben Rómában tartják. Az olasz „Kirchentag” bibliai mottója a jól ismert jeremiási prófécia: „*Fáradozzatok a városnak jólétén...*” (Jer 29,7), főelőadója *Margot Kässmann* Németországból. Nálunk, ahol még mindig megterhelt szó a politika, és neuralgikus pont az egyház közéleti szerepvállalása, aligha lehetne ilyen témát meghirdetni...

Az idei zsinat fontos feladata volt az új egyházi vezető (dékán) és helyettesének megválasztása, mivel a dékánhelyettes, *Ulrich Eckert*, aki eddig Milánóban szolgált, ugyancsak visszatér Németországba. A zsinati tagság két jelölt közül meggyőző

többséggel *Heiner Bludau* torinói lelkészt választotta első számú vezetőnek, helyettesének pedig *Jakob Betzet*, aki Genovában szolgál. Ünnepeles beiktatásukra a nápolyi evangélikus gyülekezet templomában került sor a zsinat záró istentiszteletén.

S végül hadd térjek ki még a fotós, *Czutor Veronika* személyére is, akinek nápolyi képeit megnézhetjük egyházunk honlapján. Szinte közhely, hogy a nagyvilágban mindenütt vannak magyarok. Mégis meglepett, amikor a zsinat nyitóülésén kedvesen magyarul szólított meg egy ifjú hölgy, aki láthatóan a szervezőbizottság aktív tagjaként szorgoskodott. Kiderült, hogy önkéntesként érkezett még az ősszel Olaszországba, ahol végül az ELKI római központjában talált munkát. Veronika az orosházi gyülekezetből indult, Békéscsabán érettségizett, végzett gyógypedagógus, angolul jól, németül, olaszul egyre jobban beszél. Nyáron készül haza, és komolyan foglalkoztatja az a gondolat, hogy egyházunkban próbálja megtalálni a jövőjét. Tervei között szerepel többek között, hogy esetleg teológiánkon tanuljon tovább.

Veronika „felfedezése” is jól mutatja, milyen rejtett tartalékok vannak kis egyházunknak... Talán nem is kellene olyan sokszor lekicsinylő, lesajnáló állandó jelzőként a „kis” szócskát emlegetni egyházunkkal kapcsolatban. Olasz testvéreinknél nem tapasztaltam a minket olykor megkísértő kisebbségi komplexust, pedig ők valóban parányi kis szigetekként élnek a nagy katolikus tengerben.

Vajon miben rejlik ennek a pozitív identitástudatnak a titka? A forrás nem csupán a déli népekre jellemző derűs életöröm. Úgy láttam, ők a gyakorlatban próbálják megvalósítani *Csermely Péter* hálózatkutató nagyszerű elméletét, mely szerint az evangélikus szigetek együttműködő közösségek hálózatává fejlődhetnek. Ez az olasz és a magyar evangélikusság jövője, amelyre közös Pásztorunk is bátorít: „*Ne félj, te kicsiny nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot!*” (Lk 12,32)

[2014. május 18.]

Hírháttér

Az elmúlt hetekben a Déli Egyházkerülettel kapcsolatban több olyan hír is megjelent az *Evangélikus Életben*, amelyekhez talán nem árt némi háttérinformáció.

A május 25-i szám címdalán olvashattuk a szarvasi gyülekezetek presbitériumainak közös ünnepeles nyilatkozatát arról, hogy „a hatvanegy évvel ezelőtt külső politikai érdekből kettéválasztott szarvasi evangélikusság ismét eggyé akar válni”.

De vajon mire utal a kissé titokzatos „külső politikai érdek” kifejezés? Erre a

kérdésre az Evangélikus Országos Levéltártól kapott izgalmas dokumentumokból világos választ kaphatunk. 1953 tavaszán a püspök által kiküldött adminisztrátor lelkész, *Kalavszky Kálmán* – többek között – a következőket jelenti *Dezséry Lászlónak*: „Az egyházközség kettéválasztását és ezzel kapcsolatban az államilag kívánt tisztogatás teljesítését úgy a járási tanács elnökével, mind pedig a járási pártbizottsággal, azaz a járási párttitkárral közöltem. Bejelentésemet meglegedettséggel fogadták...”

Gondolom, ezek ismeretében nem nehéz kitalálni, hogy milyen erők motiválták a szarvasi evangélikusság megosztását, szétszakítását...

Öröm, hogy a presbitériumok szándékát mindkét gyülekezet közgyűlése június 1-jén megerősítette. Ennek nyomán megkezdődhet az egyesülés jogi, szervezeti, anyagi előkészítése. A tervek szerint a két gyülekezet közös munkabizottsága október 31-ig dolgozza ki az egyesülési dokumentumot, melynek elfogadása esetén, reménység szerint, 2015-től, hatvankét év után helyreállhat a szarvasi evangélikusság egysége.

A másik jó hír az előző számban, egy fotóval is illusztrált közleményben jelent meg az egyházkerületünkben lezajlott parókusi alkalmassági vizsgálatról. Ez a szokványosnak tűnő tényközlés megérdemel egy kis pluszfigyelmet, hiszen először történt, hogy a négy beosztott lelkész közül háromnak is evangélikus iskola volt az első számú szolgálati helye, „gyülekezte” az elmúlt két esztendőben.

Tudom, hogy teológiai és egyéb szempontból is erősen vitatott kérdés: mennyiben tekinthető az egyházi oktatási, nevelési intézmény gyülekezetnek? De tény, hogy immár hosszú évek óta nemcsak gyülekezetekbe, hanem iskoláinkba is küldünk lelkészeket. A parókusi alkalmasságukról most bizonyosságot tett ifjú kollégáim az iskola mellett a helyi gyülekezetben is szolgáltak. Ugyanakkor – nem kis örömmre – mindhárman úgy nyilatkoztak, hogy továbbra is szívesen munkálkodnának az evangélikus iskola missziói mezején.

Fontos egyházstratégiai feladat, hogy valóban megteremtsük a teljes esélyegyenlőséget és átjárhatóságot a gyülekezetben, illetve iskolában szolgáló lelkészek között. Továbbá kívánatos lenne, hogy ezt az esélyegyenlőséget kiterjesszük az ősztől szolgálatba lépő mintegy húsz főállású hitoktatóra is, beleértve az anyagi megbecsülést...

Az iskola és gyülekezet kölcsönhatásához, együttműködéséhez érdekes adalékot kínált az a vizsgafeladat, amelyben a jelölteknek egy valóságosan elvégzett keresztelelési szolgálatot kellett írásban dokumentálniuk, a felkészítéstől a keresztelelési prédikáción keresztül az utógondozásig. Sokatmondó, hogy mindhárman az iskolában kerültek kapcsolatba a keresztelendő gyermekkel, de természetesen a gyülekezetben, templomi istentiszteleten történt a keresztelelés.

Miközben olykor már-már szinte elégedetlen türelmetlenséggel keressük iskolá-

ink gyorsan érő gyümölcsseit egyházunk fáján, jó lenne hálás szívvel felfedeznünk a szebb jövőt, termést ígérő bimbókat, nyíló virágokat is... Ahogy reformátor őseink megfogalmazták: az iskola az egyház veteményeskertje. Így van ez ma is. Ne legyünk türelmetlen kertészek, akik sürgetik a növekedést adó Urat. A „Főkertész” intése ma is aktuális: „...más a vető, és más az arató.” (Jn 4,37)

A harmadik déli öröm, amelyet szeretnék megosztani tisztelt olvasóinkkal: az orosházi missziói nap visszhangja, utórezgése. Akadnak, akik már-már szinte temetik az egyházkerületi missziói napokat. Talán ismerősek a kritikus, önkritikus hangok, melyek szerint „ez már kifutó modell, idejét múlta forma, csak egymást melengetjük, csupán nyugdíjastalálkozó az egész”...

Hála Istennek, Orosházán több mint ezren – köztük mintegy húsz százalékban gyermekek és fiatalok – mást tapasztaltunk. Egy tizenhat éves gimnazista leveléből idézek, amelyet még hazafelé írt a buszon: „...a teljes újdonság varázsában és a bennem régi lángjára kapott hit fényében élveztem ezt a napot új életem kapujában. Hálás vagyok. Hálás az útmutatásért, a velem szembeni önzetlen segítségért és jóindulatért, melyet szinte idegenként élhettem át...”

A házigazda Orosháza iskolalelkésze, *Balog Eszter* köszönőlevelünkre így válaszolt: „Részemről sok örömmel és áldással telt a missziói nap. Mi is nagyon köszönjük, hogy gyülekezetünk, óvodánk és iskolánk lehetett a találkozó helyszíne. Örültünk a szolgálattevőknek, szolgálatuknak, a vendégeknek, a személyes találkozásoknak, beszélgetéseknek. Remélem, a kisközösségek a Déli Egyházkerületben tovább fognak formálódni Isten Lelke segítségével, az evangélium ereje által... Az iskolánkban már várják a fiatalok a folytatást!”

Mi is várjuk a folytatást, hiszen az orosházi missziói nap nem ért véget az úrvacsorai istentisztelettel. Komolyan vettük az áldás előtt felhangzó missziói elbocsátást: „Menjetek el, és hirdessétek az Úr halálát és feltámadását! Tegyetek bizonyosságot szeretetéről! Akik megtapasztaltátok a bűnbocsánat örömét, építsétek a testvéri közösséget az emberek között megbocsátással és önfeláldozó szeretettel.”

Az ajándékba kapott pohár, az úrvacsorai kehely, a teli templom szimbolikusan „túlcsoordult”, hiszen kivonultunk a város főterére. Ott még bő másfél órán keresztül sokakat kínáltunk meg a Krisztussal való találkozás és közösség öröméből éneken, zenében, bizonyágtételekben. Reméljük, ennek is lesz folytatása, ahogy a nap énekében együtt vallottuk: „Az Úr csodásan működik, / Bölcs terveit megérleli, / Rügyet fakaszt az ág. / Bimbója bár igénytelen, / Pompás lesz a virág.” (EÉ 328,1.2)

[2014. június 15.]

„Zöldben járok”

Töredelmesen megvallom: sokáig nem igazán értettem Ócsai Zoltán lelkész testvérem *Zöldben járok* című dalának szövegét (*Új ének* 141; *Zarándokének* 100). Úgy tűnik, a költői mélységek értékeléséhez meg kell érni, és meg is kell élni bizonyos időket. Most már kezdem sejteni, miről énekel egyházunk „misztikus” költője.

Lassan egy hónapja mi is, sokan, zöldben járunk, zöldben játszunk: brazil focipályák zöld gyepével ébredünk és alszunk el. Pontosabban fogalmazva: aludnánk, ha nem „kellene” még éjfélkor is pályára lépnünk, illetve néznünk. Lehet, kicsit túlzás, hogy még a riói Krisztus-szobrot is focimezbe öltöztették, de hát a názáreti Mester is tizenegy fős csapatot küldött pályára hároméves felkészítés után. A Bíró a meccset azóta sem fújta le, nyitott a játék, még akár a győzelemre is van esély...

Ha a Mester keretébe tartozunk, sokat tanulhatunk a világ méltán legnépszerűbb csapatjátékából. Néhány lehetséges gondolattársítást szeretnék felvillantani a következő bekezdésekben. Remélem, a nyári kánikulában megengedhető egy kicsit könnyedebb stílus még ebben a komoly rovatban is.

Már a meccsek kezdése elgondolkoztató: egy mindent megelőző közös fohász, a himnuszok éneklése intonálja a játékot. Bizony, jó lenne egy-egy istentisztelet előtt a templompadokban is olyan átszellemülten koncentráló, örvendező arcokkal találkozni, mint akiket a képernyőn láthattunk az elmúlt hetekben a brazil játék- és a nézőtereken...

Továbbá: micsoda prófétai jel lenne, ha a focisták jelentős részéhez hasonlóan életünk sikeres pillanataiban mi is egyértelműen tudnánk felfelé mutatni arra, aki minden gól, minden célba érés és célba juttatás forrása!

Jó lenne azt is komolyan venni, hogy nemcsak a focimérkőzések, de egész életünk, legrejtettebb szabálytalanságaival együtt, lassítva megjelenik és visszajátszható a mennyei kijelzőn. S jó lenne végre azt is megtanulni, hogy sárga lapot kockáztatva felesleges reklamálni, mert a meccset a bíró vezeti, övé a döntő, az utolsó szó.

A világbajnokság arra is megtanított minket, hogy nem feltétlenül az a csapat jut tovább, amelynek játékosai dollárban, euróban többet érnek a focisták nemzetközi rabszolgapiacán. A lelkesedés, a szív felülírhat minden sivár számítást.

Az elmúlt hetekben azt is megtanulhattuk, hogy nem feltétlenül az nyeri meg a meccset, aki a számítógépes statisztika szerint nagyobb százalékban birtokolta a labdát, hanem az, aki többször tudja célba – vagyis a kapuba – juttatni a játékszert. A labdát ugyanis nem dajkálásra, megőrzésre kaptuk, hanem továbbadásra, hogy minél előbb célba érjen.

Ebből következően veszélyes a labdát a saját térfelünkön tartogatni, hiszen a cél nem a mi kapunkban van. Vajon hány öngólt rúgtunk már, mert csak védekeztünk? Megpróbáltuk kihúzni a meccset legalább egy döntetlenre. Vagy: úgynevezett „tisztes” vereségre játszva féltünk átlépni a másik térfelére. Pedig a szövetségi kapitány világosan megmondta: „*Menjetek el szerte az egész világba...*” (Mk 16,15)

Sajnos mi már évtizedek óta képtelenek vagyunk átlépni a saját árnyékunkat, vélt és valós határainkat. Még egy kontinensviadal is álomnak tűnik a mai magyar labdarúgás számára, hát még egy világbajnokság! Pótcselekvésként szobrokat emelünk *Puskásnak*, de a mázsás bronzszobrok ritkán rúgnak gólokat... Közben fájó szívvel eltemettük *Grosics Gyulát* is, s vele talán sokak reménységét, hogy valaha még újra ott lehetünk az élvonalban...

Jó hír viszont, hogy az „evangélikus/ökumenikus ligában” nem kell minden elveszített selejtező után hosszú éveket várni. Bukdácsoló csapataink újra meg újra pályára léphetnek, mert a Mester még mindig nem küldött el minket zuhanyozni. Még mindig az újrakezdés lehetőségének zöld reménységében járhatunk, ahogy a már idézett énekszöveg is biztat: „Zöldben járok, szárnyalok felé. Élek és vagyok Istenhez kötve... Ébredek.”

Apropó: szárnyalás és ébredés! Pár nap, és a világ figyelme Brazíliáról Soltvadkert felé fordul: július 16-án kezdődik a 10. Szélrózsa fesztivál! Ennek bibliai mottója ugyancsak szárnyalásra hív: „*De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, és szárnyra kelnek, mint a sasok.*” (Ézs 40,31)

Egyházunk legújabb kori történetének bátor és reményteli határátlépési kísérlete a Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozó, ahol valóban jók az esélyeink, hogy célba juttassuk a „labdát”. A jubileumi találkozóra erős, gólveszélyes csapattal készülünk. S ebben a nagyszerű játékban átélhető a tömegsport élménye is: a nézőtérrel bárki jó eséllyel pályára léphet, helye van a csapatban, az összjátékban. Sőt akár még a góllövőlistára is felkerülhet.

De most már elég a focus képekből, hasonlatokból, mert biztos akadnak olyanok, akiknek már mérgezésük van a zöld gyeptől... Forduljunk a stadionoktól a templomok felé! Ám azoknak, akik már unják a zöld színt, nincsen jó hírem: az egyházi esztendőben is pár hete váltottunk a zöld liturgikus színre, amely egészen november végéig kísér majd minket. Csak reformáció ünnepén váltunk majd pirosra, akkor is csupán egyetlen napra. De soha rosszabb esélyt, mint hogy a következő hetekben, hónapokban is zöldben járhatunk: hiszen ez a szín a növekedés ígértét is hordozza!

Legyen közös reménységünk, hogy a nyár az egyházban nem uborkaszézon. Nem a pangás, a leépülés, a kallódás időszaka, hanem minőségi idő: lelki töltekezést,

növekedést, épülést segítő konferenciák, táborok gazdag lehetőségét kínáló esély. Minden korosztály megtalálhatja a maga edzőtáborát, ahol felkészülhet a következő játékidényre. Elnézést, már megint a focipálya közelébe tévedtem, pedig a vasárnap esti döntővel – egy hónap után, sokak bánatára, mások örömeire – végre befejeződik a világbajnokság.

A mi nagy játékunk viszont folytatódik világszerte. Mesterünk pályára küld, hogy tanítványként másokat is játékba hozunk. Lehet, hogy még nem szárnyalunk, inkább egy másik énekszöveget dúdolunk: „Gyalog kell menned, nem lehet szállni, / De az út végén Jézus fog várni.” (ÉÉ 560,2)

A lényeg, hogy a nézőtérrel bátran mozduljunk a játéktérre, a betontribünről a friss zöld gyepre. Ez (is) a nyár ajándéka! Élünk vele örömmel!

[2014. július 13.]

„Engedj látnom” – nyári olvasónapló

Rossz nyelvek szerint, ha valakit püspökké választanak, az első évben már nincs ideje olvasni, a másodikban írni, a harmadikban pedig már a gondolkodásra sem jut ideje...

Igyekszem „felülről” ezt az ijesztő püspökképet. Ebben az *Égtájéoló* rovat is segítségemre siet, hiszen rákényszerít a rendszeres írásra, amely jó esetben együtt jár a gondolkodással, az olvasással, optimális esetben az „olvashatósággal” is...

A nyár reménység szerint sokak számára – az esetleges utazási és fesztiválélmények mellett – könyvélményeket is ajándékoz. Ilyen friss olvasmányélményem *Esterházy Péter Egyszerű történet vessző száz oldal – A Márk-változat* című regénye, amely az idei könyvhétre jelent meg a Magvető Kiadó gondozásában.

Előrebocsátom: ahogy egy olvasónaplóban ez talán természetes, bőven idézek a regényből. Nem én akarom ugyanis megfejtetni, megmagyarázni a kortárs író könyvét. Sorai önmagukért beszélnek, akinek van füle a hallásra, hallja, olvassa, értelmezze...

Bár a cím egyszerű történetet ígér, amely valóban csupán száz oldal, mégsem nevezném könnyű nyári olvasmánynak. Egy kitelepített család történetén keresztül szembesít a 20. század embertelenségével, amely nem választható el a kor istentelenségétől.

A könyv borítójának fülszövegén *Péczy Dóra* így próbálja összefoglalni a regény alapkérdését: „...szereplői mind a saját útjukat járják, bár egyetlen szobában élnek. Hogy a kiszolgáltatottság választja el őket, vagy eleve el vannak választva egymástól,

azt csak az Isten tudja. Mindegyikük magányos. Az Isten is: a Mennyben, a kereszten, a káromló szavakban, az imákban és a saját történetében.”

Lehet-e kapcsolatba kerülni ezzel a „magányos” Istennel, akinek „titokzatossága nem olyan, mint egy kabát, amelyet fölvesz, levesz. A titok bele van zárva az Istenbe...”? Döbbenetes szimbólum, hogy a történet „elbeszélője” a süketnéma kisebbik fiú, aki részben a nagymama hatására szeretne kommunikálni a „szomorú, boldog Istennel”. Ezért próbál kontaktust teremteni a falon függő Krisztus-képpel: „Tudom, hogy egy kép nem tud beszélni, néha mégis odanézek, hátha. Várom valamit a Kisjézustól. Hogy Jézus csöndje megszólal. Istengyermek. Én is Isten gyermeke vagyok. Ha részeg az apám, ez mindig eszembe jut. Néha jobb volna, ha csak én volnék Isten gyermeke, de sajnos mindenki az. A bátyám is. Az apám is Isten gyermeke. Rá is fér. A rendőrök is, ami hát elég furcsa. Meghökkenítő. Vagyis Isten eléggé furcsa, meghökkenítő. Mondja bátyám, kifürkészhetetlen. Én azért fürkészem.”

Ennek érdekében folytat imaharcot, küzd az Isten-csőnddel: „Vannak nagy csöndek. A szó nélküli Isten és az istentelen szó, ez a csönd.” Ha Isten elnémul, az ítéletes csendben megkísértenek az olyan istentelen szavak, amelyeket Róza néni fogalmaz meg cinikus bölcsességgel: „Békén kell hagyni az Istent. Nem szabad bosszantani, mert akkor fültövön vág...”

De miért is szólalna meg Isten egy olyan világban, amelynek gyilkos betegségét egyetlen tömör mondattal így summázza a fiú: „Az én apám nem vadászott, őt vadászták.” S ez a tragikus diagnózis nemcsak a 20. századra igaz, a világháborúk, a holokauszt sötét korára, hanem a 21. századra is. Elég megnézni egy híradót: ukrainai, gázai embermészárlás... Csoda, hogy az „Isten nem tud kacagni”?!

Nem véletlen, hogy az Isten-kereső, Istennel – pontosabban fogalmazva, talán inkább az istenképeivel – tusakodó író a könyv első harmada után egyre intenzívebben szövi bele regényébe Jézus szenvedéstörténetét a Márk-változat szerint. A veretes Károli-szöveget meglehetősen szabadon kezeli Esterházy Péter.

A jól ismert történet izgalmas, új megvilágításba kerül azáltal, hogy Jézus az evangélista helyébe lépve, egyes szám első személyben szólal meg benne, először a 35. oldalon: „És amikor berontott vala az setét, elmenék az tizenkét tanítványokkal. S mikor letelepedénk volna, és ennénk, mondám: Bizony mondom néktek, egy tiközületek elárul engemet, ki énvelem eszik. És azok kezdének szomorkodni és nekem egyenként mondani: Én vagyok-é?”

„Most akkor melyikünk a Júdás?” – teszi fel a mindannyiunkat kíméletlen önvizsgálatra kényszerítő kérdést az író.

A hiteles válasz csak olyan őszinte imádságban születhet meg, amelyet a 83. ol-

dalon olvashatunk. Számomra ez a könyv csúcspontja, személyes imaéletünket is gazdagíthatja ez a drámai könyörgés:

„Gyáva a szívem. Az imák az Égben összeérnek. Uram. Valahogy már késő. Nem tudom rád bízni magam. Noha nem akarom csüggedten tudomásul venni – se magamat, se a bűnösségemet, se téged. De be se akarok csapni senkit. Legföljebb téged.

Az ima a szív emlékezetének gyakori ébresztgetése. Gyakrabban kell emlékezni Istenre, mint ahogyan lélegzetet veszünk. Irgalom Atyja, ne hagyj el.

Hogyan tovább? Erre várok tőled választ, mert ez az én kérdésem. Úgy szoktál válaszolni, hogy nem válaszolsz. Szépen tudsz hallgatni, Uram. Ha kérdezlek, hallgatsz, és ha már nincs több kérdés, az lesz igazi válasz. Mégis most azt kérdem, mi végre. Ki vagy Te, Uram, és ki vagyok én?

Tudom, rossz kérdés. Engedj látnom. Árva szívem holt erét töltsd meg, égi Jóság.”

Hogyan tovább? Van tovább? Az ima segélykiáltására az utolsó, a 100. oldalon kaphatunk választ. Sokat sejtető, hogy az utolsó szó Márk evangéliumáé, a sajátos Esterházy-fordítás szerint:

„Ekkor pedig nagy felszóval kiáltván meghalék. És a templom kárpitja kétfelé hasada, felitől fogva mind az alsó részeig. És amikor látta volna az centúrió, ki nekem ellenében áll vala, hogy én felszóval kiáltván holtam volna meg, monda: Bizony, ez ember Istennek fia vala. Szent Márk írása szerint való evangélium. Jézus Krisztusnak, az Isten fiának Evangéliumának kezdeti. Mint meg vagyon írva az prófétáknál: Íme, én elbocsátom az én követemet az te orcád előtt, ki megkészíti az te utadat te előtted. Kiáltó szó az pusztában:

Nincs vége. Ez a befejezés.”

Íme, Esterházy Péter „imameghallgatása”. Netán „titkos hitvallása”? Nem tudom. Remélem, egyszer majd személyesen is megkérdezhetem erről...

Addig is: vedd és olvasd, ne csak Esterházyt, a Márk-változatot is!

[2014. augusztus 10.]

Reformáción innen és túl

Wittenbergtől Windhoekig

Az *Evangelikus Élet* október 12-i számában elgondolkoztató vezércikket olvashattunk Korányi András tollából *A reformáció adventje* címmel. Az egyháztörténész szerző felveti, hogy „lehetne a reformáció ünnepe is valamiféle adventje”...

Áldott emlékű elődöm, Győri János a nagytarcsai gyülekezetet arra tanította, hogy négy főünnepünk van: karácsony, húsvét, pünkösd és a reformáció. Ez a gondolat megjelenik a tarcsai templom szárnyas oltárképein is, melyek közül négy festmény hirdeti a reformációban tisztán visszakapott isteni ajándékokat: a keresztséget, az úrvacsorát, a Bibliát és a családi életet. Tudom, hogy teológiailag lehet vitatni ezt a látást, hiszen az üdvtörténeti ünnepek rangjára emel egy lényegében egyháztörténeti eseményt, amelyet szoktunk ugyan „második” vagy új pünkösdként is emlegetni.

Az viszont nem lehet vitás, hogy csak akkor van értelme az ötszáz éves jubileumnak, ha az a reformáció lényegét segít megragadni. Ebből a szempontból nem túl szerencsés, hogy egyházi és állami szinten is *emlékbizottságokról* beszélünk, hiszen a reformáció nem több évszázados műemlék, amelynek megőrzése, karbantartása a feladatunk. Erre figyelmeztet a kormányzati Reformáció Emlékbizottság honlapjának frappáns mottója: „500 éve reformáció” (<http://reformacio2017.hu/>). A reformáció nem emberek által emelt emlékmű, hanem Istennek immár ötszáz éve folyamatban lévő egyházújító munkája.

Ezért nem mondhatjuk, hogy a reformáció után vagyunk, azt meg pláne nem, hogy túl vagyunk rajta. Az egyházi esztendőben már valóban mögöttünk van a reformáció ünnepe, de ugyanakkor megkezdődött a visszaszámlálás: immár csak mintegy ezer nap van hátra 2017. október 31-ig, a lutheri reformáció ötszázadik születésnapjáig.

Gondolom, senki sem hiszi, hogy ettől a közelgő fél évezredes jubileumtól önmagában bármiféle egyházújító csodát várhatunk. Mint ahogy az előtte, 2017 májusában a namíbiai Windhoekban megrendezendő tizenkettedik nagygyűlés sem fogja önmagában „megváltani” vagy megújítani a Lutheránus Világszövetség tagegyházait, köztük a mi egyházunkat. Viszont az odáig vezető közel hároméves zárandokút komoly lehetőséget kínál a közös gondolkodásra, készülésre.

Nem szeretnék nosztalgiázni és csak a szépre emlékezni, de azért vagyunk még páran, akik nem felejtjük, hogy milyen pozitív pezsdülést hozott egyházunkban, gyülekezeteinkben az 1984-es budapesti nagygyűlésre való készülődés.

A 2017-es afrikai találkozóra kevesen juthatnak csak el egyházunkból, de az izgalmas főtémára való közös felkészülés igazi teológiai kihívást és szellemi, lelki gazdagodást ajándékozhat mindenkinek. Emlékeztetőül a főtéma: *Isten kegyelméből szabadon*. A három altéma pedig: *A megváltás nem bocsátható áruba – Az ember nem bocsátható áruba – A teremtés nem bocsátható áruba*.

Martin Junge LVSZ-főtítkárral szintén erre az együtt gondolkodásra, közös készülésre hívta meg a tagegyházak népét októberi körlevelében, amelynek végén így fogalmaz: „A reformáció 500. jubileuma az ajtó előtt áll. Ezennel szeretném meghívni Önöket, hogy induljunk és csináljunk együtt, teremtsünk kapcsolatot, és aktívan vállaljunk részt benne.”

A főtítkári levél mellékleteként érkezett egy izgalmas világtérkép, amely öt állomással szemlélteti a Wittenbergtől Windhoekig vezető fél évezredes utat. Hogyan járta be a reformáció Lelke/szelleme az egész lakott földet. Hogyan lett az 1517-ben még csak egy jelentéktelen német városkára, Wittenbergre lokalizálható esemény globális szellemi, lelki mozgalommá.

Talán van, akit meglep, hogy a jubileumi nagygyűlésnek nem a reformáció szülőhazája, hanem a fekete kontinens ad otthont. Ez is jól mutatja, hogy a kis mustármag nagy fává nőtt, mely legbősegebben éppen Afrikában hoz friss gyümölcsöket, ahol számos fiatal, gyarapodó evangélikus egyház él. Ne feledjük, annak idején a tanzániai Dar es Salaam (1977) után rendezhettük az első kelet-közép-európai nagygyűlést Budapesten (1984), míg Windhoek előtt Stuttgart (2010) volt a házigazda. S mindközben járt még a nagygyűlés a brazil Curitibában (1990), Hongkongban (1997) és a kanadai Winnipegben (2003) is.

Hála Istennek, mára a reformáció egyházai minden kontinensen otthon vannak. Ahogy énekeltük valamikor *John Oxenham* énekét: „Nincs Krisztusban kelet, nyugat, / És nincsen észak, dél, / csak egy szeretetközösség...” (*Keresztýén énekeskönyv* 754,1) Kár, hogy ez az ének kimaradt az *Evangélikus énekeskönyvből*. Mindezt csak önkritikusan jegyezhetem meg, hiszen annak idején jómagam is tagja voltam a szerkesztő szövegi bizottságnak. Valószínűleg egyházpolitikailag vált gyanússá és kockázatosná kelet és nyugat ilyen veszélyes „összemosása”...

De hagyjuk a múltat, inkább forduljunk a jövő felé, hiszen már megkaptuk a jubileumi LVSZ-logót is, amelyen érdemes egy kicsit meditálni, mert gazdag üzenete van.

Egyrészt felfedezhetjük benne a Szentháromság személyeinek klasszikus szimbólumait: kezek (Atya), kereszt (Fiú), galamb (Szentlélek). A nagygyűlés mottójából fakadóan a kezeknek egyéb fontos mondanivalójuk is van. Ezek felszabadult kezek: Isten és ember szolgálatára, valamint imádságra és kommunikációra kész, mozgásra

lendülő kezek. Angolul is értők számára idézem a magyarázat eredeti szövegét: „We are a communion not only of reformation but in reformation.” Azaz: nem csupán a reformáció közössége vagyunk, hanem reformációban élő közösség! Íme, újra megszólal a lényeg: ötszáz éve reformáció! Ötszáz éve élhetünk reformációban!

S végül: az igazán éles szeműek felfedezhetik még a háttérben a Luther-rózsa sziluettjét, amely finoman – talán túlzottan is diszkréten – utal gyökereinkre. Ez a „diszkréción” a jubileum ökumenikus megünneplésének szándékát kívánja tükrözni – legalábbis így magyarázza a kísérőszöveg. Megkockáztatom, hogy talán egy kissé láthatóbb Luther-rózsa sem fenyegetné ökumenikus kapcsolatainkat... Hiszen az ökumené lényege, ahogy már *Zinzendorf* megénekelte: „Ő a fény, mi színei...” (EÉ 266,1)

Adja az egyház és a reformáció Ura és forrása, hogy a jubileumra készülve világosságából egyre több fényt engedjünk be egyéni és közösségi életünkbe, hogy a kifakult színek eredeti pompájukban ragyogjanak fel, és gazdagítsák az egész anyaszentegyházat és világot. Így lehetünk, így legyünk, így leszünk láthatóan evangélikusok!

[2014. november 9.]

Adventi hídmeditáció

A balatonszárszói intézményvezetői és iskolalelkészi konferencián *Csermely Péter* professzor előadásában látott kép ihlette írásomat. Ő az iskolalelkészi szolgálat hídszerepének illusztrálására használta az ábrát, amely remekül szemlélteti, milyen komoly feladat összekapcsolni két olyan szervezetet, amelyek alapján véve nem feltétlenül illeszkednek egymáshoz. Hiszen míg az egyház a Krisztusban hívők közössége, addig az iskola oktatási intézmény, amelynek komoly állami előírásoknak is meg kell felelnie...

Ugyanakkor jól tudjuk, és nap mint nap tapasztaljuk, hogy vannak ennél sokkal mélyebb és szélesebb szakadékok is, amelyek híd után kiáltanak. Ez az elgondolkoztató kép, különösen így, az adventi időszak közepén, segíthet abban is, hogy újra rácsodálkozzunk a „pontifex maximus, a nagy hídverő” közelgő születésének örömeire.

Az *Ószövetségre* úgy is tekinthetünk, mint kudarcos hídépítési kísérletek szomorú dokumentációjára. A bűneset által hasított mély szakadék áthidalására mindkét oldalról számos próbálkozás született, a meghíusult bábéli toronyépítéstől kezdve az ember által újra meg újra megszegett szövetségkötésekig.

Isten már az édenben keresi az elbukott és elbujdosó embert, aki jóval később majd ugyancsak sóvárogva kiált az elrejtőzködő Isten után. Gondoljunk csak a *Zsoltárok könyvére*...

Ez a tragikus bújócska ért véget azon az első karácsonyi éjszakán. Többé nem rejtőzhet el az ember az Isten elől, de az Isten sem az ember elől, hiszen Jézus Krisztusban az Isten Fia/Emberfia lép be a történelembe, aki valóságos Isten és valóságos ember! Képünk ezt a csodát juttathatja eszünkbe, hiszen jól látható rajta, hogy a két különálló hídelem soha nem tudna összekapcsolódni magától, ha nem illeszkedne közéjük a felülről (!) érkező „kötőelem”. Az, ami/ aki mindkét oldallal kompatibilis, kész és képes összekapcsolódni. Benne és általa nyílik meg az út, a híd, az élő kapcsolat Isten és ember között.

Erről a misztériumról *Richard Rohr* így vall *Halhatatlan gyémánt* című könyvében (Ursus Libris, 2014): „A megtestesülés, a születés Betlehemben már Isten feltételek nélküli választása volt, és önmaga ajándéka számunkra. A megtestesülés már megváltás... Jézus nem azért jött el, hogy megváltoztassa Isten gondolkodását az emberiségről, hanem hogy megváltoztassa az emberiség gondolkodását Istenről. Ez »egyszerű és szép«, amilyenek *Einstein* szerint minden nagy igazságnak lennie kell.” (148. o.)

Kísért minket, hogy elfeledjük, elhomályosítjuk ezt az „egyszerű és szép” igazságot. Az amerikai ferences szerzetes író is figyelmeztet könyvében erre a valós veszélyre: „Az isteni és emberi modern szétválasztása mintha az »összeférhetetlenség« és az »összébékíthetetlen« különbségeken alapulna. Magának a vallásnak kell viselnie a felelősség nagy részét azért, hogy ez a szétválasztás megtörtént, hiszen gyakorlatilag növelte a távolságot Isten és az ember között, ahelyett, hogy büszkén bejelentette volna: a probléma már megoldódott, és az észlelt szakadék már a kezdetektől át volt hidalva.” (104. o.)

Vajon nem éppen ezt hirdette meg „büszkén” az angyal a betlehemi pásztoroknak: „*Ne féljete, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely az egész nép öröme lesz: üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.*” (Lk 2,10–11) *Richard Rohr* még ezen is túlmutat, amikor ebben az összefüggésben Pál apostolt idézi: „*Mert őbenne kiválasztott minket magának már a világ teremtése előtt...*” (Ef 1,4) Majd így folytatja: „Jézus teljesen elfogadta isteni-emberi állapotát, és örömét lelte benne: „*Én és az Atya egy vagyunk.*” (Jn 10,30)” (104. o.)

Rohr további érvelése meglehetősen provokatív: „Reményeim szerint önök is tudják, hogy formailag helytelen a keresztények részéről, ha egyszerűen azt mondják, hogy »Jézus Isten« – bár általában így gondolják. Ezzel ugyanis elszalasztják az egész megtestesülés lényegét és célját. Jézus önmagában nem azonos Istennel, aki számunkra a Szentháromság. Jézus sokkal inkább és sokkal helyesebben szólva az Isten és ember közötti egység.” (105. o.)

Vajon nem éppen ezt az egységet, eggyé válást, születő és élő kapcsolatot fedezhetjük föl képünkön is? Éppen ez a helyreálló kapcsolat Isten és ember többdimenziós közösségének titka, amelyről így vall az idézett könyv: „Jézus sohasem ismerte magát független »én«-ként, és nem is így élt, hanem csak »te«-ként, állandó kapcsolatban Atyjával és a Szentlélekkel, amit százféleképpen ki is fejezett. Az Atya és a Szentlélek Jézus számára kapcsolat. Isten sokkal inkább ige, mint főnév. Az Isten szeretet, ami eleve kapcsolatot jelent.” (105. o.)

Ez a felülről alászálló szeretetkapcsolat jelenik meg képünkön is, amelyet talán furcsa lenne karácsonyi üdvözlőlapként elküldeni, pedig sokkal többet mond el az ünnep lényegéről, mint a havas fenyőfák és az üresen csillogó díszek...

Amikor Balatonszárszón iskolaigazgatók és iskolalelkészek közösségében együtt gondolkoztunk erről a képről, először kicsit meglepett Csermely Péter asszociációja, aki a felülről leeresztett összekötő elem láncában az isteni kegyelem szimbólumát vélte felfedezni. De azóta már én sem tudom másképpen látni ezt a képet, és így szeretném megláttatni kedves Olvasóinkkal is. Ennek segítségével új, friss, konkrét tartalmat kaphat a klasszikus ünnepi jókívánság: „Kegyelemteljes karácsonyt!”

[2014. december 7.]

Tanítványok vagyunk?

A *reformáció és oktatás* tematikus évének kissé retróhangulatú plakátja igencsak korszerű üzenetet hordoz, hiszen a maszatos iskolai tábla alakjai az élethosszig tartó tanulás (*lifelong learning*) napjainkban gyakran hangoztatott, modern programját is kifejezik. De ez nem valamiféle felkapott, trendi EU-s varázsige. Éppen azért korszerű, mert Jézus-szerű, hiszen Mesterünk már kétezer évvel ezelőtt meghirdette a tanítványképzés egész életre és világra szóló globális programját. „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet...” (Mt 28,19) – hangzik Urunk utolsó földi parancsa, amelyet nemcsak a misszióra, hanem a tanításra szóló parancsként is meg kell hallanunk.

Ez a jézusi felhívás először keresztény életünk hajnalán, a keresztelei liturgiában csendül fel mint tanítványságunk intonáló alapja, amely meghatározza és átfogja teljes életünket. Önkritikusabban fogalmazva: ennek kellene meghatároznia egész keresztény életünket, küldetésünket...

S mivel a reformáció éppen az éltető forrásokhoz vezet vissza, ezért került döntő hangsúly a tanítás mandátumára. Nem véletlen, hogy az *Ágostai hitvallásnak* az

egyház lényegét tömören meghatározó híres hetedik cikkében az evangélium tiszta tanításáról olvashatunk: „evangelium pure docetur...”

Luther Márton emellett személyes élményei is arra serkentették, hogy a tanítást már a családokban megfelelő tankönyvek kézbe adásával is elősegítse. A *Kiskátéhoz* írott előszavának kemény, szenvedélyes sorai ma is ébresztő önvizsgálatra indíthatnak: „Ennek a kátének vagy keresztény tanításnak ilyen rövid, világos és egyszerű alakban való megírására az a siralmas helyzet kényszerített és ösztönzött, amit nemrég mint egyházlátogató tapasztaltam. Istenem! Mennyi nyomorúságot láttam: az egyszerű ember, különösen faluhelyen, semmit nem tud a keresztény tanításból, és sajnos, sok lelkész is nagyon készületlen és alkalmatlan a tanításra... Ó, ti püspökök! Hogyan feleltek majd Krisztusnak azért, hogy a népet ilyen gyalázatosan elhanyagoltátok...”

Szívesen leráznánk ezeket az éles mondatokat, mondván: íme, a sötét középkor, hála Istennek, azóta eltelt ötszáz esztendő, ma már minden rendben... De csupán olcsó védekezés lenne arra hivatkozni, hogy az elmúlt években milyen sok oktatási intézmény került egyházunk fenntartásába, hogy alig győzzük a hitoktatást az állami iskolákban, hogy milyen remek hittankönyveket adtunk ki. Mindezek valóban örvendetes tények, de nem szabad, hogy az oktatás ügyét az intézményekre szűkítsük. Hiszen ez azt a veszélyt rejtené magában, hogy a tanítványság az iskolakötelezettséggel együtt véget ér. Iskoláinkban ugyan lehet érettségizni hittanból, de a tanítványságból nem lehet leérettségizni, sikeres záróvizsgát tenni. Nem csak a jó papra igaz, hogy holtig tanul...

Sajnos gyülekezeteinket járva gyakran tapasztalok én is „siralmas helyzetet”. Nem egy helyen az előre kiosztott tételek hamis színjátékával letudott konfirmációi „vizsgálva” egyszer s mindenkorra véget ér a tanítványképzés. Legtöbb gyülekezeteinkben – tisztelet a kevés kivételnek –, ha egyáltalában még van bibliaóra, azon csupán a gyülekezet kicsiny töredéke vesz részt, többnyire igen kedves, érettebb korú hölgyek egyre fogyatkozó csapata... S lehet, hogy én járok gyakran rosszkor rossz helyen, de bizony nemegyszer tapasztaltam már, hogy még a gyülekezet előljárói, azaz presbiteri között is komoly pánikot okoz, ha a kézbe adott Bibliákban meg kell találni egy-egy igehelyet...

Pedig milyen lelkesen indultunk 2012-ben az új hatéves ciklusra! Kezünkben a presbiterképzésre segítő könyvecskével: „*Tarts, Uram, a kezedben*”. Azóta talán kiestünk volna a Mester kezéből? Aligha. Talán inkább a könyv esett ki a mi kezünkből... Őszintén remélem, hogy a 2015 szeptemberére tervezett második országos presbiteri találkozó új lendületet ad majd a presbiterképzésnek is, és ennek nyomán a tudatos tanítványképzés ismét prioritást kap gyülekezeteink mindennapi életében.

De az új esztendő témája lehetőséget kínál arra is, hogy az immár negyed évszázada-

da újjászületett és folyamatosan növekvő oktatási intézményrendszer-hálózatunkat mérlegre tegyük. Reformátor őseink számára egyaránt fontos volt a templom és az iskola. Nemritkán előbb épült fel az iskola, és csak később a templom, előbb hívtak tanítót, mint papot. Iskolai ünnepeink kissé már elkoptatott, már-már kötelező eleme *Reményik Sándor Templom és iskola* című, patetikusán szép verse. Lehet, hogy kevesebbet kellene „szavalni” erről, viszont ideje komolyan elgondolkoznunk az „és” kötőszó jelentésén. Sok helyütt ez a kötődés kimerül a templom épületének alkalmankénti iskolai használatában, de a gyülekezettel szinte semmilyen élő kapcsolat nem fejlődött ki. Attól, hogy időnként áttereljük a diákokat és a pedagógusokat a templomba, még aligha lesz belőlük gyülekezet. Mint ahogy – primitív hasonlattal élve – attól, hogy bemegyek egy garázsba, még nem lesz autó belőlem...

Tudom, nem szabad a „szent” türelmetlenség kísértésének, bűnének engedni. Idő kell a magvetéshez, a növekedéshez, a gyümölcsterméshez. S idő kell a kapcsolatépítéshez is, hiszen négy évtizeden át hazánkban vasfüggöny választotta el az iskolát a templomtól. De az talán nem bűn, ha Mesterünkhöz hasonlóan felelős kíváncsisággal széthajtjuk a zöldellő ágakat, és gyümölcsöt keresünk. S mindezt nem egy-két év, hanem sok helyütt immár egy-két évtized után tesszük... Hisszük, hogy nem hiába fáradoznak „kertészeink”, óvodai és iskolai dolgozóink, lelkészeink. Az egyház veteményeskertje előbb-utóbb termőre fordul. Ennek biztató jeleit a hálás szemek már sokfelé felfedezhetik.

A tematikus év plakátján nem látunk írásjelet a „*Tanítványok vagyunk*” éves lózung után, mintha evidens tény lenne, hogy Jézus gyakorló tanítványai vagyunk. Talán az egyik legnagyobb esélye lehet ennek az esztendőnek, ha nem rejtőzünk el a többes szám első személy megnyugtatónak látszó fedezéke mögé. Hanem mindenki egyes szám első személyben, őszinte önvizsgálattal felteszi magának a kérdést: valóban a Mester tanítványa vagyok-e 2015-ben?!

Vajon naponta, hetente mennyi időt, energiát áldozok arra, hogy Pál apostol tanácsát követve növekedjem az Isten ismeretében? Mennyiben érzem kitüntetésnek, hogy tanítványa lehetek, és mennyiben tekintem életmentő küldetésnek, hogy másokat is tanítvánnyá tehetek?

Deo volente, ha Isten engedi, és élünk, újabb tizenkét hónapot kaphatunk arra, hogy a kérdőjel felkiáltójellé egyenesedjék ki: tanítvány vagyok! Sőt mi több: tanítványok vagyunk. Tanítvánnyá lehetek, tanítványokká lehetünk. Micsoda esély! Ez az év is jól kezdődik!

[2015. január 11.]

Reformáció, kép, Biblia

Míg egyházunkban *a reformáció és az oktatás* esztendejét hirdettük meg, addig a reformáció hazájában 2015 *a reformáció, a kép és a Biblia* tematikus éve. Kár lenne figyelmen kívül hagyni német testvéreink közös gondolkodását ebben az izgalmas témakörben, hiszen ha komolyan vesszük az oktatás évének lözúngját, mely szerint „tanítványok vagyunk”, akkor bizony tanulnunk kell a képek és a Biblia helyes használatát is a reformáció fényében.

Szoktuk manapság a reformációt egyfajta „médiatorradalomként” is emlegetni, hiszen *Luther Márton* kilencvenöt tételével kilépett a templom védettségéből a nyilvánosság elé, és nagyszerűen használta ki a könyvnyomtatásban rejlő lehetőségeket az emberek elérésében, a tömegtájékoztatóban. Nem is szólva az anyanyelvű bibliafordítás új korszakot nyitó, valóban forradalmi tettéről.

Ma viszont gyakran halljuk, hogy már olyan „poszt-Gutenberg-korszakban” élünk, ahol a jövőt az úgynevezett „háromszázhatvan fokos kommunikáció”, a „crossmedia” jelenti. De vajon mire utalnak ezek a trendi varázsigék? Ha jól értelmezem, olyan, minden irányba hatékony, komplex médiakommunikációra van ma szükség, amelyben egymást segítik a különböző eszközök a közös cél, a teljes ember elérésében, megszólításában.

Ez természetesen fontos szempont az egyház missziói küldetésének mai betöltésében is. Ugyanakkor meggyőződésem, hogy mindebben változatlanul fontos szerepet tölthet be a könyv és a kép, akár hagyományos, akár digitális megjelenési formában.

Napjainkban a könyv és a kép helyének tisztázása a különböző vallásokban komoly teológiai kérdéseket és feszültségeket is generál. A probléma felvetésének szomorú aktualitást ad a párizsi terrormerénylet, amely – kicsit leegyszerűsítve – egy könyv és néhány kép miatt történt...

A három monoteista világvallást kissé felszínes általánosítással „könyvvallásként” is szokták emlegetni. Bár ezt a definíciót maga Jézus cáfolja, amikor zsidó írástudókkal vitázva kijelenti: „*Ti azért kutatjátok az Írásokat, mert azt gondoljátok, hogy azokban van az örök életetek: pedig azok rólam tesznek bizonyágot...*” (Jn 5,39) Ebből is kitűnik, hogy más a szent iratok jelentősége a zsidóságnál, a kereszténységénél, és más az iszlámban.

Talán még szembetűnőbb a különbség a képekhez, az Isten kiábrázolásához való viszonyulásban. Ebben a kérdésben magán a kereszténységén belül, sőt a reformáció egyházai között is jelentős a nézeteltérés. Míg református testvéreink önálló parancsolatként értelmezik a képkészítés tilalmát (2Móz 20,4), addig egy katolikus templomban otthont kapnak szentek, királyok, püspökök és pápák képei, szobrai.

Az evangélikus egyház, Luther Márton nyomán, sajátos, keskeny középutat követ, amikor csak a Krisztust (solus Christus!) ábrázoló, őt hirdető egyházművészeti alkotásokat fogadja be templomainkba.

Egy-egy valóban Krisztust prédikáló oltárkép komoly szolgálatot tölthet be gyülekezeteink életében. Sohase fogom elfelejteni, hogy milyen nyomasztó látvány volt hosszú éveken át az ellopott oltárkép üres helyén tátongó „befalazott vakablak” a békéscsabai Nagytemplomban... S milyen örömet jelentett, amikor a 2006 pünkösdjére elkészült új oltárkép jóvoltából ismét ablak nyílt a Golgotára és a mennyei Jeruzsálemre. Ugyanílyen csodaként éltem meg püspöki szolgálatom másik oltárszentelését, amikor tavaly pünkösdkor a dombóvári templom oltárképe nyitotta meg előttünk az emmausi asztalközösség szédítő távlatát...

Ugyanakkor meg kell hallanunk azt a józan hangot is, amelyet a németországi tematikus év nyitóalkalmán, Hamburgban *Margot Kässmann*, a reformációi jubileum nagykövete ütött meg, aki egyfajta óvatosságra intett a képek használatával kapcsolatban. Elismerte, hogy ma is fontos szerepet játszhatnak az egyház szolgálatában, a hitünkről való bizonyágtételben, ugyanakkor óvott attól, hogy túl nagy hatalmat adjunk a képeknek...

Ma valóban kísért, hogy képekkel pótoljuk az igazi mondanivalót, vagy éppen annak hiányát próbáljuk korszerűnek látszó illusztrációkkal eltakarni. Mindannyian tapasztaltuk már – akár igehirdetőként, akár igehallgatóként –, hogy egy-egy frappáns illusztráció el tudja téríteni a prédikációt a lényegtől, s végül már csak a kép marad meg a lényeg, az örömhír, az evangélium helyett.

De ugyanakkor vétek lenne nem kihasználni az egyházművészet, a képek adta lehetőséget, hogy gazdagítsuk, színesítsük tanúságtételünket. Maga a názáreti Mester járt elől a leghétköznapibb képek zseniális használatában, a képes beszédben. Legyünk ebben is rá figyelő tanítványai!

A reformáció jubileumára készülve érdemes újra felfedezni Luther korának egyházművészetét is. Ebben az esztendőben például az éppen ötszáz éve, 1515. október 4-én született *ifjabb Lucas Cranach* képei érdemelhetnek fokozott figyelmet.

Német testvéreink jóvoltából hihetetlenül gazdag tárházat találunk a tematikus évvel kapcsolatban az interneten. A *die-bibel.de* oldalra kattintva például naponta rácsodálkozhatunk egy-egy bibliai ihletésű festményre. Ilyen módon a mindennapi kenyér mellé megkaphatjuk a mindennapi képet is a hozzá tartozó rövid, informatív szöveggel, igei mondanivalóval.

A Németországi Protestáns Egyház (EKD) közel százoldalas, tartalmas kiadványt

jelentetett meg a tematikus év alkalmából. A gazdagon illusztrált magazin természetesen letölthető az internetről is (*reformation-bild-bibel.de*).

Az idei ökumenikus imahét közös bibliai élményére utalva: kiapadhatatlanul mély, friss vízű kút forrásából meríthetünk. S hála Istennek: merítőedényünk, megfelelő eszközeink is vannak erre. Bátran merítsünk, töltekezzünk, kínáljunk meg másokat is!

[2015. február 8.]

„Szép vagy!”

Böjt harmadik vasárnapja – latin nevén *Oculi* – a szemek vasárnapja. A névadó zsoltár az Istenre való figyelésről szól: „*Szemem állandóan az Úrra néz, mert ő szabadítja ki lábamat a csapdából.*” (Zsolt 25,15) De vajon milyen csapdára gondoljunk? Hiszen annyi minden tart fogva minket! – Böjt harmadik hetében, stílszerűen, nézzünk szembe látásunk gyengeségeivel, torzulásaival, bűneivel. Mit látunk tisztán, és mit homályosan? Mire, kire figyelünk, hogyan tekintünk egymásra?

Válaszkeresésünkben segíthet a német evangélikus egyház idei böjti lózungja, amelyet képünkön olvashatunk: „Du bist schön! Sieben Wochen ohne Runtermachen”, azaz: „Szép vagy! Hét hét »Runtermachen« nélkül”.

A „Runtermachen” kifejezés igencsak próbára teszi a fordítót, gazdag tartalmát szinte reménytelen egyetlen magyar szóval visszaadni. Csak körülírni lehet: a másik lenézése, lesajnálása, leszólása, alábecsülése, megalázása. *Halász Előd* szótára szerint még a másik „lecsinálása” is benne van a szó meglehetősen profán értelmezésében...

Izgalmas kérdés, hogy miről akarunk, miről tudunk lemondani ebben a pár hétben. Többnyire ételekre, italokra, testi élvezetekre szoktunk gondolni, pedig az igazi böjt ennél összetettebb lehetőséget kínál. Természetesen elképzelhető, hogy bizonyos földi javaktól, örömeiktől való tartózkodás akár még a lelki egészségünket is javíthatja, hiszen segít a lényegesre, az egy szükségesre koncentrálni.

Ugyanakkor nekünk a böjtölés kérdésében is Jézuson érdemes tájékozódni. Mesterünk pedig világosan megfogalmazta, hogy nem attól leszünk tisztátalanok, nem az van igazán a kárunkra, ami lecsúszik a torkunkon, ami bemegy a szánkba, hanem az, ami kijön, olykor akarva-akaratlanul, de kicsúszik a szánkba (Mt 15,11).

Egyesek szinte sportot űznek mások vélt vagy valós gyenge pontjainak felfedezéséből, kipellengérezéséből, kigúnyolásából. Szlengben kifejezve: a másik „cikizésében, fikázásában, alázásában” lelik beteges szórakozásukat. Egyfajta beszűkült csőlátással

csak a negatívumokat, hiányosságokat veszik észre, és egy pillanatig sem haboznak mindezt azonnal szinte kéjes örömmel közhírré tenni.

Nem arról van szó, hogy hamisítsuk meg a valóságot, hogy rózsaszínű szemüvegen keresztül lássuk és láttassuk a világot. Nem sikerpropagandára hív az idei böjti szlogen, hiszen előbb-utóbb úgyis kiderül az igazság. Lehet, hogy a király, sőt talán az alattvalói is mezítelenek, de legalábbis hiányosan öltözöttek...

Látásjavító böjti lelkigyakorlatunk célja, hogy megtanuljunk Isten szemével látni a világot s benne az embert. Ebben segíthet számos bibliai példa.

Gondoljunk az özönvíz történetére! Az Úr nemcsak a világ menthetetlen romlását látja, de észreveszi Nóét is – aki igaz ember, aki vele jár, aki nála kegyelmet talál –, és rajta keresztül nyílik meg a túlélés, a jövő kapuja.

Egy másik klasszikus, látást gyógyító történet Jónás könyve. Isten nemcsak Nínive utálatos gonoszságát látja, de a megtérés, a megmenekülés esélyét is. Szemben engedetlen és dacos prófétájával, aki ezzel a lehetőséggel igazán nem is számol. Megkapóan szép csattanó a könyv utolsó két mondata: *...ne szánjam meg Ninivét, a nagy várost, amelyben több mint tizenkétszer tízezer ember van, akik nem tudnak különbséget tenni a jobb és a bal kezük között? És ott a sok állat is!"*

Ezzel az empatikus, atyai szeretettel küldi el Fiát, akinek „szelíd szeme jól látja vétkeinket”, de meglátja az új élet lehetőségét a vámszedő Léviben és Zákeusban éppúgy, mint a samáriai asszonyban vagy a házasságtörő nőben. Még a mellette haladóklo gonosztevőben is lát perspektívát: *...ma velem leszel a paradicsomban.”* (Lk 23,43)

Próbáljuk ezekben a hetekben mi is ilyen jézusi szemmel újra felfedezni egymást! Meglátni egy más embert, aki nem biztos, hogy pontosan a mi elképzelésünk, a mi ízlésünk szerint való, de akiben megtalálhatjuk a szépet, az értékest, hiszen ő is a Teremtő képmása, páratlan alkotása.

A német plakáton látható hölgy, minden biztonnal tudatos pedagógiai célzattal, nem klasszikus szépség, nem trendi reklámarc. De reménység szerint őt is szereti valaki, és akit szeretünk, azt szépnek látjuk, és szépnek is mondjuk: *Du bist schön! Szép vagy!*

Napjainkban gyakran nem a hibák szóvá tételéhez kell igazán bátorság, hanem a pozitívumok kimondásához. Szinte gyanús, ha valaki valamiben jót és szépet lát, és nem tesz hozzá rögtön egy kritikus, csipkelődő, „Runtermachen” megjegyzést.

Az idén Oculi vasárnapja március 8-ra, nőnapra esik. Tudom, sokaknak talán ehhez is akad kritikus kommentárjuk: az „átkos idők” maradványaként tekintenek az úgynevezett nemzetközi nőnapra. De túlpolitizált hazánkban talán ezen a ponton sem ártana „szemüvegcsere”. Mi, férfiak lássuk a szebbik nemet az ige fényében, úgy,

mint aki a Teremtő ajándéka, akiben hozzánk illő segítőtársat kaphatunk egy egész életre! Aki szeret, és akit szerethetünk – és így szépnek is látunk.

Miért ne mondhatnánk ki jó szívvel, hogy „szép vagy”? Miért ne fejezhetnénk ki hálás örömünket egy-egy szál virággal? Nem csak évente egyszer, és nem csak böjti „kampányakcióként”. Így lehet, így lesz színesebb, illatosabb és szebb a világ általuk és általunk is.

A böjt második fele még előttünk van. Még nem késtünk el, hogy a spirituális méregtelenítés jegyében mi is bekapcsolódjunk a német evangélikusok által meghirdetett lelkigyakorlatba. Ennek gyümölcseként talán még azt is megélhetjük, hogy április 5-e után sem fog hiányozni a „Runtermachen”, mert feltámadott Urunk kiszabadít minket kísértéseink, a nyelv bűneinek csapdájából.

[2015. március 8.]

A „Magdolna-pillanat”

Talán még emlékszünk arra, hogy jó negyven nappal ezelőtt, Invocavit vasárnapján a bűneset történetével indultunk a böjti útra. Az édenkert gazdája, ha úgy tetszik, „Főkertésze” alkonyi sétáján hiába kereste a képére és hasonlatosságára, azaz vele való közösségre alkotott emberpárt, mert félelmükben elrejtőzködtek Teremtőjük elől...

Húsvét vasárnapja is kerti sétára hív, de nem a lebukó nap alkonyi fényében, hanem a kelő nap feltámadásának hajnali ragyogásában. János evangélistától tudjuk, hogy ebből a hajnali világosságból lépett be Mária Magdolna Jézus nyitott sírjának sötétjébe. A gyászoló asszony nem fogta fel, hogy mi történt. A sziklabarlang homályában nem láthatta tisztán, hogy két angyal ül Jézus holttestének a helyén, és ők kérdezik: „Asszony, miért sírsz?” Válasza egyszerre szívbe markoló és már-már tragikomikus is: „Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hova tették.” (Jn 20,13)

Ebben a pillanatban következik be az a fordulat, amely mindannyiunk életének legfontosabb fordulata lehet. Ez a pillanat, *Patrick Roth* német író kifejezésével élve, az úgynevezett „*Magdalenen-Sekunde*”, azaz „Magdolna-pillanat”. Ez a sordöntő pillanat mindent megváltoztat az asszony életében, és mindent megváltoztathat a mi életünkben is. Mária Magdolna megérzi, hogy valaki áll mögötte; hirtelen hátrafordul, de nem ismeri fel, hogy kinek az alakja magasodik a sír előtt.

Érdekes párhuzamot fedezhetünk fel, ha arra gondolunk, hogy ugyanennek a napnak az alkonyán sokáig az emmausi tanítványok sem ismerték fel különös útítár-

sukat. Jézus ott is belemegy a „játékba”, és szellemes derűvel faggatja ki Kleopásékat saját kivégzésének történetéről...

Ez a derű felfedezhető ebben a hajnali találkozásban is. Ahogy János feljegyezte, Mária Magdolna meglehetősen lassan kapcsol. Először kertésznek nézi a feltámadott Jézust, akit szinte sírrablással gyanúsít meg: „*Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hova tetted, és én elhozom.*” (20,15)

Okos szakértők próbálják megmagyarázni ezt a derűs félreértést. Emlékeztetnek arra, hogy keleti szokás szerint a sírokat napkelet felé tájolták. Így a felkelő nap ragyogó sugarai minden bizonnyal elvakították az asszony szemét, és csak egy sötét férfialak sziluettjét láthatta.

Nem vitatom ezt az érvelést, de megkockáztatom, hogy mindenekelőtt a hitetlenség hályoga korlátozta a tanítványok látását. Valójában egyikük sem számolt azzal, amit pedig a Mester háromszor is a szívükre helyezett: „*Íme, felmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfia átadatik a főpapoknak és az írástudóknak, halálra ítélik, és átadják a pogányoknak, kígyúnyolják és leköpi, megkorbácsolják és megölik, de három nap múlva feltámad.*” (Mk 10,33–34)

Jézus tanítványai mindezt elfeledve, akárcsak az első emberpár a bűnesetet követően, elrejtőznek félelmükben és szégyenükben Mesterük halála után. Csak az Úr néhány bátor, női követője – élükön Mária Magdolnával – vállalja fel, hogy megadja a végtisztességet szeretett halottjának.

Milyen bizarr kontraszt feszül az édenkerti és a sírkerti jelenet között. Az édeni alkonyban az élő Isten keresi bukott, halálra ítélt teremtményét. A sírkerti hajnalban a hitetlenség lelki vakságában vergődő Mária Magdolna keresi a halottnak hitt Istenfiát, aki feltámadott Úrként őt nevéen szólítva köszön rá: „*Mária!*”

Nem tudom, Mária ismerte-e Isten egyik legszebb szerelmi vallomását, amely így hangzik: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1) Mindenesetre, meglepő módon, János feljegyzése szerint Mária újra megfordul, majd ezt követően immár *Rabbuninak*, azaz Mesternek szólítja a „kertészt”.

Ezzel a második megfordulással kapcsolatban érdekes teológiai értelmezési lehetőséget találtam Werner Tiki *Küstenmacher Jesus Luxus* című könyvében. A bajor evangélikus teológus, újságíró és karikaturista meglepő látása szerint amikor Mária meghallja a saját nevét az ismerős hangon, rádöbben: nem a kertésszel, hanem a feltámadott Úrral, magával az élő Istennel néz szembe. Most már nem a felkelő nap fénye vakítja el, hanem Isten dicsősége. Mária azért fordul meg újra, mert nem mer a „Napba” nézni, nem akar megvakulni. Ebben az összefüggésben érdemes felidéznünk János evangéliumának előszavát: „*Istent soha senki sem látta: az egyszülött Isten, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt.*” (1,18)

S mintha Jézus is hangsúlyozni, érzékeltetni akarná azt a más, azt az új minőséget, amelyet a feltámadás jelent, figyelmezteti a megdöbbent asszonyt: „*Ne érints engem, mert még nem mentem fel az Atyához...*” Ez az újabb meglepő fordulat kérdések sorát veti fel. Vajon miért ez a hűvösnek látszó, szinte elutasító mondat? Mit akart ezzel Jézus elérni?

A ridegen induló mondat folytatásából világos választ kaphatunk. Most nincs idő a hosszan tartó örvendezésre, minden perc drága. Jézus felszabadító missziói parancssal mozgósítja Mária Magdolnát: „...*hanem menj az én testvéreimhez, és mondd meg nekik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.*” (Jn 20,17)

Jézus nem azért tér vissza a halálból, hogy ünnepeltesse magát. Győztesen sem akar bosszút állni gyilkosain. Nem akarja megszégyeníteni gyáva tanítványait sem. Ellenkezőleg! Visszatérésének egyetlen célja, hogy fedezékbe vonult tanítványait előhívja rejtkehelyükből, feltámassza őket a lelki halálból. Ezért szólítja meg Máriát a kertben, hogy valóban „az apostolok apostola” legyen, ahogyan a szent hagyomány elnevezte őt. Ezért lép az emmausi országút csüggedt vándorai mellé. Ezért szólítja meg a „szökésben lévő” Simon Pétert a tóparton és a kétségeivel küszködő Tamást a tanítványok körében...

Jó pásztorként ezzel a türelmes, találékony szeretettel keres minket is 2015 húsvétján, hogy mi is átélhessük a csodát, amelyről *Scholz László* így énekel: „...a Győző életet kínál / Győzelméből ma néked.” (EÉ 225,1)

[2015. április 5.]

A „Karmester” áldó mozdulata

1969 szeptembere óta járok a Deák téri evangélikus templomba, de csak ezen a tavaszon fedeztem fel, hogy az ország templomában valójában ki is a „karmester”... Erre a megvilágosodással felérő látásra április 25-én, szombaton délután jutottam el, amikor az evangélikus általános iskolák első kórustalálkozóján ülve hallgattam a nyolc helyről összesereglett, több mint kétszáz fős, impozáns énekkar próbáját.

Nováky Andrea fasori énektanárnő és karvezető nem kis feladatra vállalkozott, amikor *Bach* nyolcvanadik – „*Erős vár...*” – kantatájának egyik tételét szólaltatta meg velük zenekari kísérettel. Némi gondot jelentett, hogy az éneklő gyermekek a templompadokból nem mindig látták jól a viszonylag alacsony dobogón álló, dirigáló karmestert.

Miközben azon tűnődtem, hogy miért nincs magasabban az, akinek a mozgáslait mindenkinek látni és követni kellene, tekintetem felsiklott a jól ismert hatalmas oltárképre. S ebben a pillanatban „megnyílt a szemem”, akárcsak egykor az emmausi tanítványoké: döbbenet csodálkoztam rá a megdicsőülés hegyén szinte „lebegő” Krisztus kézmozdulatára.

De hiszen bárki láthatja: ő a mi igazi Karmesterünk! Életünk nyitányán ő adja a kezdőhangot, intonálja, elindítja a többszereplős művet, és amikor itt az ideje, „leinti” a finálét. Ő biztosítja életünk egészséges tempóját, ritmusát, beleértve a szükséges szüneteket. Az utolsó akkordot követően pedig ő ajándékozik meg soha el nem múló „ráadásaként” az örök élet örök örömet zengő új énekével.

Lapunk e számának hivatalos megjelenési dátuma május 3-a, Cantate, az éneklő gyülekezet vasárnapja. Ezen az ünnepen adjunk hálát Istennek a *musica sacra*, a szent ének és zene ajándékáért! Köszönjük meg mindazok szolgálatát, akik kántorként, karvezetőként, ének- és zenetanárként a Főkarmester munkatársai, és azon fáradoznak, hogy egyházunkban soha ne némuljon el, de ne is halkuljon el az Istent magasztaló ének és zene.

Az idén ez a vasárnap egybeesik az édesanyák ünneplésével, akik ugyancsak életünk áldott karmesterei közé tartoznak. Remélem, ezen a napon minden evangélikus istentiszteleten elénekeljük a finn *Väinö Malmivaara* szép imádságát: „Jézusom, kérlek, nézz reám, / És áldd meg édes jó anyám! / Mindig ragyogd be éveit, / Töröld le hulló könnyeit!” (EÉ 544,1) S ha már mi hullatunk értük könnyeket, mert előrementek, akkor *József Attila* klasszikus verssorával vallhatjuk: „most látom, milyen óriás ő...”

De nemcsak az édesanyák, hanem az édesapák értékét, nagyságát is gyakran csak megkésve ismerjük fel. Édesapám május 4-én lenne kilencvenesztendő. Immár több mint öt esztendeje a mennyei gyülekezetben szolgál, ahol a *Jelenések könyve* szerint zeng a győztesek boldog éneke, Mózes és a Bárány éneke. *Gáncs Aladár* gazdag szellemi, lelki hagyatékát, teológiai munkásságának ma is aktuális örökségét igazán csak most kezdem felfedezni. Ő gyakorló lelkészként, orgonistaként, karvezetőként sokat írt ebbe a lapba is az ének és a zene teológiájáról.

Hadd idézzek néhány gondolatot 2004. Cantate vasárnapján megjelent cikkéből.

„Az éneklést semmi sem pótolja. Bármilyen szép is a hangszerek hangja, a Biblia szerint az csak »zengő érc és pengő cimbalom«, és nem pótolhatja az emberi hang közvetlen, személyes, szívhez szóló hatását. (...)

Az éneklés összefügg a lélegzéssel. Nem egyéb, mint kilégzés, tehát létünk végső titkaival áll kapcsolatban. Lélegzés nélkül megfulladunk, éneklés nélkül pedig a lelkünket fosztjuk meg egy fontos dologtól.

»Énekeljete az Úrnak!« Az »Úrnak« szó arra figyelmeztet, hogy az éneklésnek van egy speciális fajtája: amikor nem valamilyen emberi érzés készítet minket éneklésre, hanem az Úrnak énekelünk. Ez nem könnyű dolog: önmagában nem elegendő hozzá egy vallásos szövegű dal, hanem belső megváltozásra van szükség. A Zsoltárok könyve ezt így fejezi ki: »Nyisd meg ajkamat, Uram, és dicséretedet hirdeti szám.« (51,17) Az Úrnak való éneklést meg kell, hogy előzze a szív megnyílása, majd az ajak megnyitása. Isten dicsőítése nem kegyes szövegek eléneklése, hanem belső változás, átértékelés eredménye. (...)

Ez a fajta éneklés születésünktől fogva idegen számunkra. Az ember magától csak zúgolódik, hálátlan, keserű. Csukott ajakkal ül a templomban az énekeskönyv előtt. *Nincs kedve énekelni.* Békétlen, elégedetlen Istennel.

»Énekeljete az Úrnak új éneket!« Itt az »új« szó nem az ének keletkezési idejére utal, hanem *tartalmát* jelzi. A régi tartalom: én magam. Vágyaim, lelkiállapotom, örömöm vagy bánatom. A régi azt jelzi, hogy még mindig magam körül forgok. Nem veszem észre Istent meg a másik embert. Az új ének azonban *nem rólam* szól. Nem én vagyok a téma, nem is az én vallásos érzéseim vagy a hitem. Az új ének egy felülről jövő üzenetet hordoz arról, hogy »Isten szeretet«. Ő lehajol hozzánk, és szeret minket.» (Evangélikus Élet, 2004/19., 2. o.)

Igen, ő az a Karmester, akit a Deák téri oltárképen is láthatunk! Ő nemcsak dirigál, nemcsak beint és leint, hanem türelmes atyai/anyai szeretettel hajol le hozzánk, hogy felhangolja, áthangolja életünket új énekekre és Életre.

[2015. május 3.]

Imádság „gyermekesőért”

Aligha vitatható, hogy a május az esztendő legszebb hónapja! Nemcsak a természet virágzó, illatozó szépsége, hanem a hónap egyházi és világi ünnepeinek gazdagító bősége miatt is. Az első vasárnap az édesanyáké, az utolsó a gyermekeké, közben reménység szerint „megérkezik” a pünkösdi Lélek is. Sok gyülekezetben ilyentájt van a konfirmáció, amely magában hordozza a személyes pünkösdi esélyét, ajándékát gyermekeink életében.

De „idősebb gyermekként” is átélhetjük a pünkösdi csodát, akár egy cipőgyári csarnokból átalakított atlétikai centrumban, amely csordultig megtelt étellel és lélekkel bonyhádi egyházkerületi missziói napunkon. Itt hangzott el *Böjte Csaba*

provokatív felhívása: „Imádkozzunk gyermekesőért a Kárpát-medencében, mert gyermek nélkül nincs élet, a gyermek a jövő!”

Csaba testvérnek saját bevallása szerint körülbelül kétezer-ötszáz gyermeke van, akiről az általa alapított otthonokban gondoskodnak. Sziporkázóan szellemes képei szerint a gyermek olyan igazi orvosság, akit mindenkinek fel kellene írni, hiszen nélküle üres, szomorú az életünk. S ha már orvosság, akkor a gyermek is „használat előtt felrázandó”...

Ha egyházunk honlapjára kattintunk, a videofelvételből megtudhatjuk, hogy mit értett ezen a ferences szerzetes. A vele készített ötvenperces interjút érdemes lenne ezen a hétvégén, a gyermeknapi rendezvények keretében minél több helyen megnézni, meghallgatni. Egy ilyen hiteles embernek a gyermekneveléssel kapcsolatosan elmondott tanácsai, tapasztalatai, színes történetei remek témákat kínálnak a legkülönbözőbb gyülekezeti alkalmakra, baba-mama körre, szeretetvendégségre, óvodai, iskolai szülői értekezletekre.

Ugyancsak érdemes a bonyhádi nap többi programját közkinccsé tévő felvételekre rákattintani, mert ezen a napon valóban megélhettük a sokszínű, Krisztus-arcú egyház közösségének gazdagító örömét. Győri András Timótheus profi operatőri és szerkesztői munkájának köszönhetően azok is részesülhetnek a nap áldásaiból, akik személyesen nem tudtak ott lenni. De nekünk, akik a helyszínen lehettünk részesei ennek az élménynek, szintén ajándék, hogy a korszerű technika jóvoltából újra – talán mélyebben, figyelmesebben, tudatosabban – megélhetjük, feldolgozhatjuk és továbbgondolhatjuk mindazt, amit Bonyhádon kaptunk.

Így lehet áldott utóélete, folytatása, valódi missziói kisugárzása egy ilyen napnak. Ezt a „továbbélést” segítheti a Kiss Tamás által szerkesztett igényes programfüzet, amelyet a közel ezer résztvevő hazavihetett. Benne megtaláljuk – többek között – a nap énekét lelkesítő dallamával és biztató refrénjével: „Jöjj, Jézus, jöjj! Téged dicsérünk énekünkkel, a szívünkben már Te vagy a fény! Jöjj, hívunk: jöjj! Szabadításod újjá tett minket, árad reánk lelkedből az új remény!” (*Huszák Zsolt fordítása.*)

Remélem, ez az ének is tovább él, és kísér minket, akár csak a füzet utolsó oldalán olvasható, útra indító imádság, melynek néhány sorát idézem: „Köszönjük, hogy te az élet Isteneként fogadtál bennünket – add, hogy mi is a tőled tanult szeretettel fogadhassunk másokat. Köszönjük, hogy közösségben lehettünk – add, hogy otthon is közösséget keressünk és találjunk...”

Kérjük Lelked erejét, hogy otthonunkban, gyülekezetünkben elmondhassuk azt, hogy a Krisztus-arcú egyházban mindenkinek helye van. Kérjük lelked erejét, hogy evangéliumod kíséren bennünket életünk minden napján.” (*Mesterházy Balázs*)

Annak érdekében, hogy el ne felejtjük ezt a Bonyhádon megtapasztalt, Krisztus-arcú egyházat, a sportcsarnok „oltárképeként” szolgáló hatalmas molinót kitűztük a budapesti Puskin utcai püspöki hivatal lépcsőházának falára. Így mostantól ez a hívogató kép köszönt minden belépőt: Isten hozott a Krisztus-arcú egyházban, ahol mindenkinek helye van...

Amint lapunk előző számának tudósításaiból is kiderült, a bonyhádi missziói napról egyenesen Soltvadkertre vezetett tovább az utunk, ahol a rendszerváltás után elsőként átvett evangélikus óvoda negyed évszázados áldásos munkájáért adtunk hálát. *Lakatosné Hachbold Éva*, aki immár két évtizede vezeti a soltvadkerti „gyermek-kertet” (Kindergarten), remek ígét választott az ünnepi meghívóra: „*Lássátok meg, milyen nagy szeretetet tanúsított irántunk az Atya: Isten gyermekeinek neveznek minket, és azok is vagyunk.*” (1Jn 3,1)

Ha egy gyülekezetnek óvodája van, az segíthet abban is, hogy soha ne feledkez-zünk meg a gyermekekről, valamint azt se feledjük el, hogy mi is azok vagyunk, sőt azok is maradhatunk akárhány évesen.

A pünkösdi Lélek egyik legnagyobb ajándékáról így vall Pál apostol: „*Akiket pedig Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Mert nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atya!« Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ha pedig gyermekek, akkor örökösök is: örökösei Istennek és örököstársai Krisztusnak...*” (Róm 8,14–17)

Soltvadkerten az igen kívül más is segített eszembe juttatni gyermek voltomat. Az istentiszteletre nem a lelkészi hivatalban öltöttünk be, hanem ezúttal a templom-kertre nyíló, gyönyörű, új óvodaépület szolgált „sekrestyeként”. Amikor kimentem a mosdóba, először felnőttes rutinnal szemmagasságban kerestem a tükro-t, de hiába... Aztán lassan kapcsoltam: óvodában vagyok, ahol meg kell tanulni újra gyermeknek, kicsinek lenni. Meg kell tanulni lehajolni, mert az óvodában minden, így a tükör elhelyezése is a gyermekekhez igazodik, itt minden értük és nekik van, őket szolgálja...

Bárcsak megtanulnánk és mernénk az óvodán kívül is így lehajolni egymáshoz, a kicsikhez, az elesettekhez! Úgy, ahogy az egész világmindenség Ura és Teremtője is lehajolt hozzánk Jézus Krisztusban. Ő maga is kisgyermekké lett, hogy mi is újra Isten gyermekei lehessünk!

Sajnos lassan vége a színpompás májusnak, elmúlik a gyermeknap is... Számunk-ra viszont az év háromszázhatvanöt napja Isten gyermekeinek napja lehet – egy reménységünk szerint egyre inkább Krisztus-arcú egyházban. Így legyen!

[2015. május 31.]

Imára segítő térkép-meditáció

Nagyon szeretek térképeket nézegetni. Ezért is örülök, hogy végre elkészült a Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos térképe.

A *Láthatóan evangélikus* stratégia szempontjából is fontos, hogy egyházunk szórványhelyzetének földrajzi tényét ilyen módon, vizuálisan is szemléltetni tudjuk. Amikor felelős testületeinkben (zsinat, országos presbitérium, szakbizottságok) különböző missziói stratégiákról vitázunk, érdemes lenne akár állandó háttérként kivetíteni ezt a térképet, hogy egy pillanatra se veszítsük szem elől a realitást: hol, milyen körülmények között kell és lehet megvalósítani terveinket.

A térképet tanulmányozva megkísért a kissé tiszteletlen gondolat: mintha az egyház Ura nem elég körültekintően rázta volna meg a Kárpát-medence felett azt a bizonyos „evangélikus sótartót”... Jelentős területekre szinte semmi sem jutott a lutheri fűszerből. Néhány helyen egészségesek az arányok, jó az ízesítés. A „túlsózás” veszélye talán sehol sem fenyeget, hiszen alig akad ma már olyan település hazánkban, ahol csak evangélikusok élnek.

Izgalmas stratégiai kérdés, vajon hova koncentráljuk erősen korlátozott anyagi és szellemi erőnket. Próbáljuk megcélozni a fehér foltokat Északkelet-Magyarországon, Somogyban, Zalában, Baranyában? Vagy fogadjuk el a kegyetlenül sivár logikát, mely szerint „ahol nincs, ott ne keress”? Inkább összpontosítsunk oda, ahol komoly gyökereink vannak, mint a Kemenesalján, Pest környékén, Békésben?

Régi népegyházi rutinnal minden hazai település be lett osztva valamelyik anyagyülekezetünkhöz. De vajon nem rajongás ez? Nem kéne inkább tudomásul venni, hogy a tények makacs dolgok? A két-három százalékos evangélikus arány kevés ahhoz, hogy akár még a leghatékonyabb só vagy kovász is valóban át tudja járni az egész térsztát...

Súlyos stratégiai, mi több, teológiai, missziológiai kérdések ezek. Még szerencse, hogy az első apostolok missziói lelkesedését nem igazán determinálták az akkori statisztikai adatok. Pedig már *Augustus* császár is tartott népszámlálást, és a keresztények aránya aligha volt százalékban kimutatható az akkori Római Birodalomban. De hála Istennek, az első pünkösdkor elég volt az egyszerű jézusi stratégia: „...erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8)

S mindez nem csupán kétezer éves emlék. Legújabb kori egyháztörténetünk is bizonyítja, hogy napjainkban is épülhet gyülekezet és templom ott, ahol korábban nyoma sem volt. Gondoljunk csak a rendszerváltás óta felszentelt vonzó és korszerű

templomaink impozáns sorára. Északon: Budaörs, Budahegyvidék, Szentendre... Délen: Dunaújváros, Telekgerendás, Zomba... A Dunántúlon: Siófok, Balatonszárászó, Balatonfüred, és még folytathatnánk a sort. Akár alá is húzhatjuk térképünkön ezeket az új templomos helyeket.

Ugyanígy érdemes lenne azokat a településeket is bejelölnünk, ahol egy-egy új gyülekezet született vagy éppen újjászületett. Sajnos ezek sora jóval rövidebb, mint a templomépületeké. Azért hadd említsek legalább két viszonylag friss hajtást: Budakeszi és Bócsa.

De számomra ez a térkép nem csupán kartográfiai mű, amelyet érdemes objektíven vizsgálni, egyházstratégiai szempontokból elemezni, hanem szubjektív érzéseket is ébreszt bennem. Ennek intonálására szeretném segítségül hívni a magyar költészet egyik legragyogóbb gyöngyszemét, *Radnóti Miklós Nem tudhatom...* című költeményét. Remélem, sokan tudjuk még fejből, de a biztonság kedvéért idézem a vers bevezető sorait:

„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, / nekem szülőhazám itt e lángoktól ölelt / kis ország, messzeringó gyerekkorom világa. / Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngye ága / s remélem, testem is majd e földre süpped el. / Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel / egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, / tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton, / s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon / a házfaláról csorgó, vöröslő fájdalom. / Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj...”

A Magyarországi Evangélikus Egyház sokkal több számomra, mint egy érdekes térkép, izgalmas stratégiai terület. S tudom, hogy ezzel az elfogult érzésemmel nem vagyok egyedül. Sokan vallhatjuk a költő szavai nyomán, hogy „belőle nőttem én” – ebből az anyaföldből, anyaszentegyházból nőttünk ki. Lelkileg ő táplál, gondoz, tanít és nevel. Elkísér minket bölcsőtől a koporsóig, keresztelőküttől a sírkeresztig. Itthon vagyunk ebben az egyházban, ismerjük a sok-sok bokor, tanya és gyülekezet nevét, valamint virágának illatát, gyümölcsének zamatát.

Tizenkét évi püspöki szolgálat után természetes, hogy minden déli gyülekezethez személyes emlékek, élmények kötnek. Ha a térképre nézek, nemcsak az egyházközségek nevét látom, hanem sok-sok kedves ismerős arca jelenik meg előttem: lelkészek, felügyelők, gyülekezeti tagok képe.

De a másik két kerület sem idegen föld számomra. Ha a Dunántúlra nézek, felfedezem Mesterit, ahonnan őseim származnak. Székesfehérvárt, ahol nagyapám szolgált, édesapám született. Farád eszembe juttatja, hogy 1970 tavaszán itt állhattam először szószékre szupplikáló teológushallgatóként. Gyenesdiásra nézve szinte „megújul ifjúságom”...

Az északi kerülethez is sok-sok személyes élmény köt. Nyíregyháza, ahol felnőttem, ahol konfirmáltam. Fót, Mandák-otthon, ahol megerősödött bennem: lelkes akarok lenni! Miskolc, ahol másodéves teológushallgatóként végigszolgálhattam a nagyhetet. Budavár, ahol ordináltak, és segédlelkészként elindulhattam a szolgálatba. Pécel, Nagytarcsa – több mint másfél évtized emlékezetesen szép idő az életemből...

Ha olykor elbizonytalanodunk, és nem jut eszünkbe, hogy miért, kiért adjunk hálát vagy könyörögjünk, vegyük elő ezt a térképet. Segíthet, hogy újra rátaláljunk lelki otthonunkra, konkrét imatémáinkra, helyünkre és küldetésünkre „itt e lángoktól ölelt kis ország” szórványegyházában, a mi kicsiny, de erős várunkban.

[2015. június 28.]

Napfénygraffiti

Lapunk két héttel ezelőtti számában bőségesen olvashattunk *Husz János* mártírhalálának hatszáz éves jubileumáról. Akkor csak röviden tettem említést az erre az alkalomra készült két „napfénygraffiti” üzenetéről, amelyet most szeretnék kiegészíteni és továbbgondolni.

Nyáron gyakran hallunk a napfény veszélyeiről. Orvosok figyelmeztetnek, hogy mikor nem szabad napozni, mert magas az UV-sugárzás. Ismerős a régi bölcsesség is, mely szerint akinek vaj van a fején, ne menjen a napra...

De a napsugarak átvitt értelemben is kockázatot rejthetnek, mert akár az igazságot is kirajzolhatják a falra, akárcsak *Dániel könyvében* az a bizonyos titokzatos kéz, amely Isten ítéletét írta fel a királyi palota falára: „...megméréttél a mérlegen, és híjjával találtattál.” (Dán 5,27; Károli-fordítás)

A konstanzi és a prágai „napfénygraffiti” is komoly gondolatokat indíthat el bennünk. A felülről jövő világoosság, ugyanannak a napnak a fénye Konstanzban német, Prágában pedig cseh nyelven „írja fel” az igazság szavát a falra. Íme, így is megvalósulhat a reformáció egyik alapvető célja, amiért Husz János és Luther Márton is küzdött: Isten igéje, igazsága jusson el mindenkihez a saját anyanyelvén!

Ugyanakkor elgondolkoztató a két felirat közötti, látszólag jelentéktelennek tűnő kis különbség. Konstanzban, az egykori ferences kolostor falán csak egy statikus szó olvasható: „Wahrheit”, azaz „igazság”. A prágai Betlehem-kápolna falán viszont a napsütésben dinamikus, provokatív felhívás jelenik meg: „Za pravdu” – „Az igazságért”.

Mi vajon hogyan állunk ezzel az igazsággal? Csak „állunk vele”, elmélkedünk róla, vagy esetleg próbálunk tenni is érte valamit?! A szellemes napfénygraffiti önvizsgálatra indít minket: vajon nem takarjuk-e el olykor a nap fényét? Nem félünk-e Isten igéjének, igazságának a világosságától? Nem érezzük-e magunkat jobban a fedezéket nyújtó árnyék homályos biztonságában?

Vajon ki merünk-e állni olyan bátor hittel az igazságért, mint ahogyan ezt Husz János és követői tették? Mert hála Istennek, manapság is akadnak követői a cseh reformátornak. Ebben az összefüggésben most csak két kortársamról szeretnék név szerint is megemlékezni: *Jan Palachról* és *Bauer Sándorról*.

Jan Palach ma hatvanhét éves nyugdíjas lehetne... De 1969. január 16-án a prágai Vencel téren felgyújtotta magát tiltakozásul a prágai tavasz brutális vérbe fojtásáért, és január 19-én belehalt sérüléseibe. Temetése hatalmas tömegdemonstráció volt a szabadság mellett.

A prágai Husz-ünnepségen tudtam meg, hogy a huszonegy éves egyetemista kötődött a Cseh Testvérek Evangélikus Egyházának egyik gyülekezetéhez. Ennek lelkésze, Jakub Trojan, aki még ma is tanít a prágai Károly Egyetemen, végezte a temetési szertartást. Visszaemlékezéseiben olvastam, hogy 1968 karácsonyán, az istentisztelet után röviden elbeszélgetett Jan Palachhal, aki szóvá tette, hogy az egyház miért nem áll ki határozottabban az igazságért és a szabadságért...

Prófétai cselekedetével – egyháza helyett is tanúskodva – valamiképpen Jan Hus nyomába lépett. A „két Jan” nem csupán névrokon, hanem mindketten olyan hősök, akik az igazságért még az életüket is készek voltak odaáldozni.

A korabeli kommunista diktatúra félretájékoztató gépezete természetesen minden erejét bevetve próbálta elhallgatni és meghamisítani a történeteket. De az igazságot nem lehetett eltitkolni. Ha máshonnan nem, akkor a Szabad Európa Rádióból megtudta ország-világ, hogy mi történt Prága főterén, miért égett el egy ifjú élete.

Így jutott el a mártírium híre a tizenhét esztendőes pesti autószerelő-tanulóhoz, Bauer Sándorhoz, aki egy nappal Jan Palach halála után úgy érezte, neki is cselekednie kell valamit az igazságért, a szabadságért.

A *Wikipédián* ezt olvashatjuk 1969. január 20-a krónikájáról: „Megírta végrendeletét, és búcsúlevelet hagyott hátra ismerőseinek. Vásznat csavart a testére, hogy az a benzint magába szívja. Egy szatyrot telepakolt palackokkal, majd villamosra szállt, és bement a Kálvin térre. Úgy gondolta, hogy déltájban a Múzeumkert zsúfolásig tele lesz diákokkal, így sokan láthatják majd tettét. 1969. január 20-án egy óra után néhány perccel a Nemzeti Múzeum kertjében elővette a táskájába rejtett benzines palackot, lelocsolta, majd egy gyufa segítségével felgyújtotta magát. Miközben teste

lángolt, két kis nemzeti színű zászlót lobogtatott. A Múzeumkertben hamarosan két-háromszáz ember gyűlt össze, az ott-tartózkodók közül egy orvostanhallgató, Bihari Sándor próbálta megmenteni az életét.”

Mikor a szemtanúk kérdőre vonták, hogy miért tette, azt válaszolta, hogy hazaszeretetből, tiltakozásból az orosz megszállók ellen, illetve Jan Palachra is hivatkozott: „A cseh testvér is megtette”... Szüleinek írott búcsúlevelében így vallott halála értelméről: „Szeretnék élni, de most szénné égett holttestemre van szüksége a nemzetnek.”

Három nappal később a Honvédkórházban belehalt sérüléseibe. A sajtó csak temetése után, február 5-én adott szűkszavú hírt az „öngyilkosságról”, sírját még évekig figyelte a titkosrendőrség...

Ma szobor, utca és emléktábla őrzi emlékét Józsefvárosban. Gyakran vezet át utam a Múzeumkertben, újra meg újra felkavar, ha az emléktábla szövegét olvasom a Nemzeti Múzeum lépcsőjénél: „Itt élt köztünk Bauer Sándor 17 éves tanuló, itt lobbant lángra 1969. január 20-án, hogy égő áldozatával csitítsa mindannyiunk háborgó lelkiismeretét, amiért tiltakozás nélkül viseltük a rabságot.”

Egy évvel volt fiatalabb, mint én, aki abban az évben érettségiztem, és jelentkeztem az Evangélikus Teológiai Akadémiára. Öt évig egy saroknyira laktunk a Múzeumkerttől, az Üllői út 24. alatti teológusotthonban, ahonnan gondos előjáróink minden március 15-én hazaküldtek minket, „nehogy belekeveredjünk valamibe”...

Hála Istennek mindazokért, akik nem voltak ennyire „elővigyázatosak”, hanem szóltak, tettek, kiálltak: „za Pravdu”, az Igazságért!

[2015. július 26.]

Amiről az ordinációs napló beszél

Két hete olvashattuk ebben a rovatban Tamás püspök írását, amelyben megvilágította a lelkészszentelés bibliai, teológiai alapjait. Mindezt továbbgondolva lapozzunk most bele a déli kerületi püspöki hivatal legfontosabb, legértékesebb iratába, az úgynevezett *ordinációs naplóba*. Ez a nyilvántartás a püspöki szolgálatom alatt végzett lelkészavatási, –szentelési szolgálatok legfontosabb adatait rögzíti. Nem száraz statisztika csupán, hanem sok mindent elárul egyházunk életéről, jelenéről és jövőjéről.

Nézzük először a puszta számokat: tizenkét év alatt negyvenegy fiatal állíthattam szolgálatba. Északi püspökkollégámhoz hasonlóan én is mindig beleborzongok a legszebb és egyben legfelelősebb püspöki szolgálat liturgiájának súlyos mondatai-

ba: „Krisztus Urunk parancsa alapján, amellyel elküldte apostolait az evangélium hirdetésére, reád bízom az egyház hivatalos igezolgálatát...” Valójában tehát nem a püspök állít szolgálatba, ő csak az egyház Urának parancsát teljesíti.

Felvetődhet a kérdés, hogy vajon sok-e vagy kevés tizenkét év alatt negyvenegy ordináció. Ez körülbelül évi hármatot jelent, ami talán még pótolhatná az aktív lelkészi szolgálatból kilépőket. De sajnos a helyzet mégsem ennyire megnyugtató, hiszen ezen a területen is akadnak erősen szűk esztendőik. 2007-ben és 2008-ban például csak egy-egy ordináció volt délen, 2011-ben pedig egyetlenegy se...

Ugyanakkor éppen tíz éve, 2005-ben ünnepelhettük eddigi szolgálatom legbősegebb esztendejét, amikor összesen tizenegy fő térdelt az ordinációs oltár elé. Az igazsághoz tartozik, hogy ebből öten az aszódi oltártól indultak a szent szolgálatba. De hogyan kerül a déli püspök Aszódra? A felelet nagyon prózai: *Szevik Imre* püspöktársam betegsége miatt kellett „beugranom” a televízió által is közvetített, felemelő, szép ünnepre.

Délen a legnépesebb ordinációnak 2006. június 18-án a Deák téri templom adott otthont, ahol négyen álltak az oltár előtt, és szintén négyen az oltárnál. Az új északi püspökkel, Fabiny Tamással együtt végeztük a szolgálatot, mivel a négy fiatal közül kettőnek északi gyökerei is voltak. Számomra ez a legemlékezetesebb ordináció, hiszen az egyik szolgálatba lépő fiatal *Gáncs Tamásnak* hívták. S mivel édesapám is el tudott még jönni az ünnepi alkalomra, három lelkészgeneráció találkozott a megdicsőülés hegyének lábánál – ez az evangéliumi történet látható ugyanis az oltárképen... Hitünk, reménységünk szerint még öt korábbi nemzedék pedig „fentről” követte az eseményeket, és együtt örült velünk, hogy Isten hűséges szeretete, elhívása nemzedékről nemzedékre megújul, és ma is megtapasztalható.

Az ordinációs napló többek között ékes bizonyítéka annak is, hogy bár szervezetileg három egyházkerületben élünk, de egyetlen egyházban gondolkozunk, és a kerületi határok szabadon átjárhatóak. Ugyanakkor természetesen létezik egyfajta egészséges kerületi identitás is. Ezért szoktuk olykor némi túltengő déli öntudattal és mediterrán humorral idézgetni a *Kispál és a Borz* együttes éneksorát: „Akik élnek, azok délnek mennek...”

De éppen az idej nyáron a csömöri templomban – az északról induló, de délen szolgálatba álló *Seben Glória* ordinációs istentiszteletét követően – megkaptuk a szellemes választ egy délről északra átigazolt lelkész kolléga köszöntésében. *Eszlényi Ákos* a jól ismert mondókát idézte, mely szerint: „Elöttem van észak, hátam mögött dél...”

S mivel a kerületi határok virtuális határok, Tamás püspök is avatott már lelkészeket Szegeden. Sőt mi több, hamarosan, augusztus 28-án Nyíregyházán délnek

fog lelkészt szentelni, aki szeptemberben Szarvason kezdi majd meg a szolgálatot. „Cserébe” én is avattam lelkészt a közelmúltban Orosházán, aki viszont őstől Kelenföldre igazol.

Természetesen működik ez az átjárhatóság a nyugati kerület felé is. Nemrégén János püspök Bonyhádon szentelt lelkészt. S én is ordinálhattam már Dunántúlról származó, de délen szolgálatba álló fiatalokat például a vönöcki, illetve a soproni templomban.

Érdemes pár mondat erejéig megvizsgálni a nemek arányát is. Tizenkét év alatt 22 hölgyet és 19 urat indíthattam szolgálatba. Akkor most hogy is van ez: melyik az erősebb nem? Félreértés ne essék: nem hölgyekből van túl sok, hanem az urakból kellene még több...

A naplót böngészve érdekes helyszínekre is bukkanhatunk. 2004-ben például Türkösön ordináltam a nálunk végzett erdélyi lelkészfiút, *Domokos Jenőt*, aki később visszatért szülőföldjére szolgálni.

2005 júniusában a komlói katolikus templomban szenteltem lelkésszé az onnan származó *Kopf András*t, mivel helyben nincsen evangélikus templomunk. Természetesen mindez a pécsi megyés püspök előzetes engedélyével történt...

2009 nyarán emlékezetesen szép ünnepet éltünk át a pestszentlőrinci templomban, ahol egy fiatal házaspár, *Grendorf Péter* és *Balogh Melinda* együtt vették fel azt a bizonyos krisztusi igát, amely a Károli-fordítás szerint „gyönyörűséges” (Mt 11,29).

Lapozgatom a naplót, olvasgatom, ízlelgetem az ismert neveket: arcok, emberi sorsok jelennek meg előttem. Kiből mi lett? Ki hol van ma, vagy éppen hol nincs már?

Tarka a kép, jól tükrözi egyházi életünk sokszínűségét. Az új idők jele, hogy a negyvenegy kollégából heten iskoláinkban szolgálnak. Ketten titkárként mellettem kezdtek a püspöki hivatalban. Akad köztük kórházlelkész és olyan derék édesanya is, aki immár négy gyermekkel járult hozzá egyházunk jövőjének építéséhez. S van, aki tábori lelkészként találta meg a helyét.

Ugyanakkor nem szabad elhallgatni azt a tényt sem, hogy akadnak olyanok is, akik nem találták meg a helyüket, szolgálatukat közöttünk. A negyvenegyből öten... Vajon sok ez, vagy kevés? Ha kicsit rajongó vagyok, mondhatom, hogy ez éppen öttel több, mint amennyi a komoly lelkészi eskü nyomán megengedhető. Ha viszont cinikus vagyok, nagyvonalúan legyinthetek, hogy ez alig több mint tíz százalék, ennyi veszteség még elfogadható...

De nem vagyok sem rajongó, sem cinikus, hanem sokkal inkább szeretnék egy különleges „imanaplót” felfedezni a névsorban. Vajon mennyit imádkoztam értük?! A Mester előre figyelmeztetett minket, hogy mindannyian a sátán rostájára kerül-

hetünk. Szolga- és küzdőtársak vagyunk ebben a valóban gyönyörű, de erősen veszélyeztetett hivatásban. Ha valamelyikünk egyedül marad, ha valamelyikünket magára hagyják, könnyen „rossz társaságba” kerülünk. Ezen a területen is élet- és hivatásmentő „égi tájoló” kínál az apostoli buzdítás: „Egymás terhét hordozzátok...” (Gal 6,2)

Ennek jegyében immár öt éve, hogy elindítottuk egyházkerületünkben a hivatásgondozói napokat. S ezért hirdettük meg augusztus végi munkaévkezdő lelkészkonferenciánkat is *Hivatásközelben* címmel.

Lehet, hogy sokunk gyönyörű emléke az a néhai fotó, amelyik ordinációnk csúcspontját, a *Confirmát* örökítette meg. Ott és akkor, szolgatársaink áldó gyűrűjében minden bizonnal éreztük és megtapasztalhattuk hivatásunk és küldetésünk Urának erősítő jelenlétét. De csupán fakuló szép emlékekből nem lehet hosszú távon megélni és szolgálatban égni. Kérjük nap mint nap az isteni megerősítést, a „re-confirmát”, amelyre nemcsak ordinált lelkészeknek, hanem minden szolgáló tanítványnak szüksége van.

[2015. augusztus 23–30.]

Üzenet az öltözőből – 2.0

Csodálatos a korszerű technika: csupán egy-két kattintás, és lapunk archívumából elő tudom varázsolni az első EPOT-ról írt cikkemet, amely ugyanebben a rovatban jelent meg 2009. szeptember 20-án *Üzenet az öltözőből* címmel. Ez az írás tehát immár a téma 2.0-s változata. S hogy mennyit változtunk, netán fejlődöttünk hat év alatt, azt döntse majd el a kedves olvasó...

2009-ben az evangélikus presbiterek első országos találkozójának nyitóáhitatában hatalmas öltözőhöz hasonlítottam a pestszentimrei Sportkastélyt, amelybe „félidei szünetre, eligazításra” érkeztek gyülekezeteink presbiterei. Akkor is, akárcsak most, a hatéves szolgálati ciklus közepén találkozhattunk.

Az akkori kérdés ma sem kerülhető meg: hogyan értékeljük az első félidőt? Csapatunk nyeresre, netán vesztesre áll, vagy csupán döntetlenre, „tisztes vereségre” játszunk? Mit nyújtottunk eddig a pályán? Megtaláltuk-e a helyünket a küzdőtéren, vagy csupán érdeklődő nézőként közelről szemléljük a játékot? Mire számíthatunk a második félidőben? Miben kellene változnunk és változtatnunk a 2017-es reformációi jubileumra készülve?

Hat éve Pál apostol segített tisztázni identitásunkat: „*Isten munkatársai vagyunk*” (IKor 3,9) – hangzott a találkozó bibliai mottója. Most Péter apostol nem kevesebbet ígér, mint hogy Isten sokféle kegyelmével megajándékozott, jó sáfárok lehetünk.

Mi az, ami változott 2009 óta? A körülöttünk lévő világ, a szekuláris kontextus nem lett reménytelibb, sőt... Amit hat éve írtam, sajnos ma is aktuális: „... a mérkőzés állása nem túl biztató, a továbbjutási esélyek erősen kétségesek. A globális gazdasági és morális válság nemcsak kívülről szorongatja egyházunkat, de pusztítóan jelen van belülről, gyülekezeteink mindennapi életében is. Ezzel szembesítenek minket a makacs tények, egyházunk, gyülekezeteink sokkoló népmozgalmi és egyéb statisztikai adatai.

Mit tehetünk mindezzel szemben a következő esztendőkből? Először is tudomásul kell vennünk, hogy a játéktér adott: ott kell játszani, ahol Mesterünk pályára küld. Nem a külső körülményekkel, az ellenféllel kell foglalkoznunk: ezek objektív adottságok...”

Csak hogy 2015 szeptemberében nem lehet nem foglalkozni a külső körülményekkel, a minket körülvevő, már-már fojtogató menekültáradattal. Megbolydult világunk kínzó kérdéseit nem lehetett kizárni a lágymányosi Tüskecsarnokból sem. Szép és nemes feladat együtt készülni az ötszáz éves jubileum méltó megünneplésére, de vajon mit is jelent a reformáció öröksége délről és keletről ostromlott földrészünkön, amely a második világháború óta nem került akkora krízisbe, mint napjainkban? Nem véletlen, hogy a találkozó offertóriumát is – összhangban az országos presbitérium felhívásával – a keresztény hitükért üldözöttek és a menekültek megsegítésére ajánlottuk fel.

Őszintén szólva korábban inkább csak megmosolyogtam az egyházi világszervezetek, nagygyűlések sablonosnak tűnő felhívásait egy békésebb, igazságosabb világért, földünk teremtett jó rendjének megőrzéséért. Pedig ezek jogos vészjelzéseknek bizonyultak, de napjainkra lejárt a hangzatos nyilatkozatok ideje. A krízis valódi gyökereit gyógyító tettek kellene, hiszen a szó szoros értelmében Európa kerítéseinél tolonganak azok a milliók, akik már nem bírják tovább a megsebzett bolygónk bizonyos területein pusztító békétlenséget, igazságtalanságot, a jó rend sárba tiprását.

Nemcsak az egyház, hanem az egész világ is megújulás, átalakulás, ha úgy tetszik, egyfajta reformáció után kiált. Rég volt ennyire aktuális Pál apostol prófétai látomása a teremtett világról, amely „*sóvárogra várja Isten fiainak megjelenését*” (Róm 8,19).

Gondolatébresztő a sóvárogó igének az a jól ismert magyarázata, amely a „sóra várás” vágyakozását véli felfedezni a magyar kifejezésben. Ha Isten engedi, és élünk,

2016 júliusában éppen a Tüskecsarnok ad majd otthont a közép-európai keresztény találkozóknak, melynek evangéliumi mottója Jézus bátorító szava: „Ti vagytok a föld sója.” (Mt 5,13)

De vajon van-e még időnk a jövő nyárig sóvárogva várni a romlást meggátló, jó ízt és zamatot ajándékozó sóra? Aligha! Hiszen látjuk a különböző európai határoknál készült „hadi felvételekből”, hogy a türelmes sóvárgás egy idő után könnyen átcsap elkeseredett agresszióba...

A második EPOT szellemes szimbólumává vált a többfunkciós svájci bicska. Jól tudjuk, hogy egy bicska agresszív kezekben életveszélyes fegyverre is válhat, de felelős kézben igen hasznos szerszámnak bizonyulhat. Ahogy bevezető áhítatomban is utaltam rá: ez a praktikus hétköznapi eszköz segíthet abban, hogy megoszszuk egymással azt a mindennapi kenyeret, amely nem csak a miénk, és amelyet *Luther Márton* Kis káté-beli magyarázatának fényében olyan gazdagon, sokszínűen értelmezünk. Remélem, még emlékezünk rá a konfirmációs és hittanórákról, de talán nem felesleges egy kis memóriafrissítés ebből a tömör és mindmáig aktuális hitvallási iratunkból:

„Mi a mindennapi kenyér? Felelet: Mindaz, ami a test és élet fenntartására és táplálásra kell, mint például: étel, ital, ruházat..., ház, anyagi javak..., jó kormányzat, jó időjárás, béke, egészség, közrend...”

Ezeknek jó részével még rendelkezünk az úgynevezett „keresztény (?)” Európában. Sőt talán még a megosztást segítő bicska is a mi kezünkben van. De ha sokáig várunk még valamiféle csodára, akkor a helyzet drasztikus és tragikus fordulatot vehet... Jézus előre figyelmeztette az övét: „*Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek.*” (Mt 5,13)

Az EPOT-ról távozóban még visszapillantottam a Tüskecsarnok különleges tetőzetű épületére, és bizarr látomásom támadt: már nem egy túlméretes sündisznót, hanem egy hatalmas sószórót fedeztem fel benne, melynek nyílásain presbiterek százai szóródtak szét, indultak el haza, az ország legkülönbözőbb pontjai, gyülekezetei felé.

A prédikáló kép mellé hang is társult, *Scholz László* ismert éneksorai szólaltak meg bennem: „Ízt ad a só, megtart, óv romlatlanul. / Ilyen hivatást szánt népének az Úr... / Legyünk végre azzá, mi benned vagyunk: / Vonzó látvány, íz, fény – úgy lesz holnapunk!” (EÉ 473,I.4)

Beszállva a kocsiba a biztonság kedvéért még megtapogattam a nadrágzsebemet, és megnyugodtam: a bicska ott lapult, kéznél van, csak ne feledjem, miért és mire kaptam! Az EPOT igei mottói segíthetnek, hogy mindig és mindenütt eszünkbe

jusson a helyes válasz: „Szolgáljatok az Úrnak örömmel...” (Zsolt 100,2), valamint az apostoli bátorítás: „Amilyen lelki ajándékot kaptatok, úgy szolgáljatok azzal egymásnak, mint Isten sokféle kegyelmének jó sáfárai...” (1Pt 4,10)

[2015. szeptember 27.]

Migráció és misszió

Gondolom, lassan már mérgezésünk, de legalábbis csömörünk van a menekült/migráns témától. Az utóbbi hetekben, hónapokban túl sokat beszéltünk, nyilatkoztunk róla, és viszonylag kevés történt, ami a válság valódi megoldását segítené.

A krízis kezelésének kérdése szinte minden fórumon előkerült, ahol az utóbbi időben megfordultam. A szegedi *Tágas tér* ökumenikus fesztiválon éppúgy, mint a svéd–magyar lelkészkonferencián Vadstenában. Missziói lelkészi gyökereimet tudatosan felvállalva mindkét helyen bedobtam a vitába a migráció és a misszió kényes kérdését, amelyekről még egyházi körökben is megoszlanak a vélemények. Vannak, akik már a két kifejezés egymás mellé állítását, összekapcsolását is provokációnak tartják. Úgy látják, hogy nem szabad „visszaélnünk” rászoruló embertársaink kiszolgáltatott helyzetével és rájuk erőltetni az evangéliumot...

Való igaz, az erőszakos „térítgetés” Jézus missziói parancsának félreértése lenne. Ugyanakkor észre kell vennünk, hogy milyen különleges helyzetbe kerültünk: ezúttal nem mi indultunk el széles e világba az evangéliummal, hanem a széles világ sokféle nyelvű, hitű népe érkezik hozzánk, akiknek tartozunk az evangélium felkínálásával. Természetesen ez nem lehet feltétele az irgalmasság cselekedeteinek: segíték, ha meghallgatsz, ha elfogadod, amit, akit én hiszek... Az erőszakos „árukapcsolás”, az agresszív misszió nem Jézus útja!

Az viszont megkerülhetetlen kérdés, hogy miként adjuk tovább az evangéliumot, ha azt *Luther Márton* szellemében ma is, ötszáz év után is az egyház legfőbb kincsének tartjuk. Erre a döntő kérdésre adandó lehetséges válaszként került elő vadstenai konferenciánkon *Assisi Ferenc* kissé provokatív gondolata, amely szerint: „Mindig hirdetnünk kell az evangéliumot, ha szükséges, szavakkal is.”

Ez a jól hangzó mondat ugyan belekerült a *Martin Modéus* püspök által és általam aláírt közös nyilatkozatba, de már a konferencián is vitát kavart, hogy miként értsük helyesen a népszerű szentnek tulajdonított gondolatot. A reformáció ünnepére készülve kívánatos és egészséges, hogy kellően érzékenyek legyünk az ilyen, teológiai

könnyen félreérthető és félremagyarázható frappáns kijelentésekkel szemben. Vajon arról van szó, hogy az evangéliumot nem kell feltétlenül hirdetni, csak ha „szükség”? De ki dönti el, hogy mikor szükséges, és mikor nem?!

Elgondolkodtató, amit ezzel a mondattal kapcsolatban Szabados Ádám blogjában olvashatunk: „A szavakba belefáradt nyugati kereszténység szereti az ilyen jól hangzó aforizmákat... A valódi evangelizáció ezek szerint cselekvés, és csak néha szó. Nem beszélni kell, hanem tenni, és csak ha tényleg szükség van rá, akkor beszélni. Austin és Searle (a beszédaktus-elmélet kidolgozói) végső soron tévednek: nem a beszéd cselekszik, hanem a tett beszél. A jó evangelizáció is ilyen. Legalábbis Szent Ferenc aforizmája szerint. De bölcs gondolat ez? Nos, az biztos, hogy felszabadító azoknak, akik szorongva, szégyenkezve gondolnak az evangelizáció feladatára...” (<http://divinity.szabadosadam.hu/?p=7752>)

Pál apostol viszont arról vall, hogy „nem a félelem lelkét adta nekünk Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét” (2Tim 1,7). Ha ezért a Lélekért könyörgünk, megtalálhatjuk azt a józan, bölcs és szelíd módot, ahogyan felülről kapott kincseinket megoszthatjuk úton levő embertársainkkal, akik nemcsak testi kenyérre, meleg takaróra szorulnak rá, hanem lelki táplálékra, vigasztaló, gyógyító, élő reménységet ajándékozó szóra is.

Erre mutatott működő példát a szegedi Tágas tér fesztivál menekültkérdéssel foglalkozó fórumbeszélgetésén Pecsuk Ottó, a Magyar Bibliatársulat főtitkára, aki kézbe adta a Francia Bibliatársulat ízletes lelki útravalóját, amelyet angol, francia, arab és fárszi nyelven adtak ki. Az angol fordítás elérhető a bibliatársulat honlapján: <http://bibliatarsulat.hu/>

A kilencvenöt oldalas, olvasmányos könyvecske harminchárom bibliai migránstörténet segítségével próbál spirituálisan is utat mutatni mindazoknak, akik otthonuk elhagyására kényszerülve új hazát keresnek a nagyvilágban. A főtitkár elmondta, hogy tapasztalataik szerint az úton lévők, akik gyakran kényszerülnek rövidebb-hosszabb várakozásra, többségükben örömmel fogadják ezt a minden erőszakos térítési szándéktól mentes útikalauzt.

Meggyőződésem, hogy egyházunk lassan formálódó, csiszolódó missziói stratégiájában komolyan kellene foglalkoznunk a tartósnak ígérkező migránshullámból következő új missziói feladatokkal is.

Jó Andrásnak, az Interserve nemzetközi missziói szervezet eurázsiai régiója igazgatóhelyettesének október 4-i blogbejegyzése már a címével is (*Nemzetek mozgásban – Krisztus egyháza hitvallási helyzetben; Missziói szempontok a történelmi helyzet és szerepünk helyes értékeléséhez*) erre a közös és felelős gondolkodásra és cselekvésre indít. Idézem bevezető gondolatait:

„Eleink latinul »status confessionisnak«, azaz hitvallási helyzetnek nevezték azokat a történelmi pillanatokot, amikor Krisztus népe nem tehetette meg, hogy ne szólaljon meg. »Itt állok, másként nem tehetek...« – mondta annak idején Luther. A jelen történelmi pillanat is ilyen »kairosz« állomás. Az emberek félnek, tanácstalanok, és várják a reális helyzetértékelésen alapuló biblikus tanítást, mely megítéli a bűnt, és rávilágít a szeretet evangéliumának radikális üzenetére, arra, hogy a vajúdo világnak ma sincsen más reménye, csakis Krisztus és az ő üzenete.

E különleges kegyelmi pillanatban benne van a megújulás és megerősödés esélye, de az egyház feloldódásának és eltűnésének veszélye is Európában. Válaszút előtt állunk. Megtehetjük, hogy figyelmen kívül hagyjuk a jeleket, és úgy teszünk, mintha minden mehetne tovább a régi kerékvágásban, vagy hogy újra Istenhez fordulunk, odafigyelünk a menekültek/migránsok üzenetére, és kitartóan imádkozni kezdünk megújulásért...” (<http://magyarmisszio.blogspot.hu/2015/10/nemzetek-mozgasban-krisztus-egyhaza.html>)

Magam is úgy látom, hogy a menekültválság – mint minden krízis az életünkben – esélyt kínál a megújulásra. Gyakran hangsúlyozzuk manapság, hogy nem csupán emlékezni akarunk a 498 éve elindult egyházújulásra, hanem hisszük és valljuk, hogy közel ötszáz éve folyik a reformáció az egyházban. Ha ez több jól hangzó, de üres lözongnál, akkor bátran szembesüljünk a migráció és a misszió konkrét kihívásaival! S ha kell, merjük továbbgondolni, némileg áthangolni Szent Ferenc felhívását: Mindig hirdetnünk kell az evangéliumot – szavakkal és cselekedetekkel!

Ennek szükségessége nem attól függ, hogy van-e rá igény, kereslet, piac. Jeremiás óta tudjuk, tapasztaljuk, hogy Isten élő és ható igéje perzselő tűzzé válik a szívünkben, amelyet nem hallgathatunk el. Pál apostollal együtt valljuk: „*Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az evangéliumot!*” (1Kor 9,16) Ebből a pünkösdi szikrából lobbant lángra a reformáció tüze 1517. október 31-én, és éghet tovább ma is bennünk, általunk és közöttünk.

[2015. október 25.]

Melyik úton, merre és kivel jársz?

Októberi *Égtájéoló* írásomban bemutattam a migránsoknak összeállított *On the Road (Az úton)* című kiadványt, amely harminchárom bibliai menekülttörténet aktuális üzenetét tartalmazza. Ezúttal is maradjunk még az úton, hiszen az idei révfülöpi felügyelői konferencián a sokat emlegetett damaszkuszi út mellett egyéb utak is előkerültek, amelyeken érdemes együtt elgondolkoznunk.

Az *Égtájéoló* rovat logóját követve, bibliai tájakon, igazi spirituális barangolásra hívom a kedves Olvasókat a négy égtáj szerint: északi, déli, keleti és nyugati irányba. Ezúttal nem az egyházkerületek tájolásáról van szó, hanem Jeruzsálemből, a szent városból indulunk négy különböző település felé. Négy olyan úton járhatunk, ahol provokáló kihívások, személyesen megválaszolendő kérdések és életformáló találkozások várnak ránk. Jó eséllyel ezek a földrajzilag tőlünk távoli tájak nagyon közeli és ismerősek lesznek nekünk. Zarándoklatunk végére kiderülhet, hogy átvitt, szimbolikus értelemben talán már nem is egyszer jártunk ezeken az utakon. Sőt akár most is ezeken halad az életünk...

Először forduljunk kelet felé, a Jerikóba vezető útra, amely *Lukács evangéliumában* fontos szerepet kap. Jézus példázatában ezen az úton akár rablók karmai közé is kerülhetünk (Lk 10,30–37). De az is lehet, hogy már csak a rablók egyik áldozatába botlunk bele, aki kifosztva, félholtan hever az út szélén. Vajon átlépjük, félrenézünk, cserben hagyjuk, vagy irgalmas samaritánusként elsősegélyben részesítjük, és időt, pénzt nem sajnálva biztos helyre szállítjuk? Bármikor, bárhol kerülhetünk mi is olyan élethelyzetbe, amikor ez az elméleti kérdés gyakorlati választ követel...

Ha továbbhaladunk az úton, Jerikó közelében újabb kihívással szembesít Lukács evangélista. Egy vak koldus kiált segítségért: „Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam!” (Lk 18,38) Vajon mi is rászólunk-e, hogy hallgasson el, amint ezt a Mester akkori kísérői tették? Vagy megnyílik nemritkán vaksi, rövidlátó szemünk, és odavezetjük a koldust a gyógyulás forrásához, ahogyan ezt az Úr megparancsolta követőinek?

A városba érve is szükség van a Jézus által gyógyuló szemekre, hogy felfedezzük a fügefafa lombjai között rejtőzködő fővámszedőt, Zákeust, és meglássuk benne az új életre szomjazó embert (Lk 19,1–10)

Napkelet után váltsunk irányt: induljunk el napnyugat felé a szent városból egy kis falu, Emmaus felé. Lukács leírásában ezen az úton először a csüggedt Kleopással és tanítványtársával találkozhatunk, akik csalódottan temetik a Jézus-ügyet, pedig abban reménykedtek, hogy ő hozza el a megváltást (Lk 24,21).

A történet pikantériája, hogy mindez a feltámadás ünnepének alkonyán történik, amikor egy furcsa vándor szegődik mellénk. Ő nem útonálló, hanem empatikusan kérdező útítárs, türelmes hitoktató, és tapintatosan hazakísérő lelki gondozó. Ő nem rabló, hanem éppen ellenkezőleg, visszaadja mindazt, amit oly sokszor mi is elveszítünk az életünkben: a hevülő szívet, a megnyíló szemet, az éltető reménységet, amely megmozdítja a bénult lábakat és visszavezet a tanítványi közösségbe, a gyülekezetbe.

De itt az ideje, hogy nyugat és kelet után dél felé is „nyissunk”. Jeruzsálemből délnyugatnak fordulva lépünk a Gáza felé vezető útra, amely legalábbis Lukács sze-

rint „néptelen” (ApCsel 8,26). Ehhez képest hamarosan tanúi lehetünk egy izgalmas „hintóstopnak”, amikor Fülöp megállítja az etióp pénzügyminiszter szolgálati kocsiját. Nem véletlenül használom ezeket a modern kifejezéseket, hiszen ez a történet hihetetlenül aktuális, ha úgy tetszik, igazi mai, 2015-ös történet különböző kultúrák találkozásáról az úton.

Ebben a színes, fordulatos történetben az eltérő kultúrák nem ütköznek, nincs konfliktus, viszont megvalósul az egészséges konfrontáció. A zsidó Fülöp és a fekete-afrikai valóban kölcsönösen elmennek a végső határokig, hogy megértsék egymást, sőt, ami még ennél is fontosabb: megértsék Isten ígét. A modellértékű dialógus kulcsa Fülöp bátran provokáló kérdése: „*Érted is, amit olvasol?*” Manapság talán így formálhatnánk a kérdést: „Egyáltalán olvassuk-e még azt a könyvet, amiből megérthetnénk Isten tervét a világgal és benne az életünkkel?” Példaértékű a kincstárnok őszinte visszakérdése is: „*Hogyan érthetném, míg valaki meg nem magyarázza?*”

Bárcsak ma is meglenne bennünk ennek a színes bőrű barátunknak a bölcs alázata, aki nem szégyelli, hogy szüksége van az Írásokban jártasabb testvér segítségére! Fülöp az ézsaiási próféciából kiindulva hirdeti neki Jézus Krisztust. Valójában erről szólnak a napjainkban sajnos sok helyütt kiöregedő gyülekezeti bibliaórák. Együtt hajolni az Élet Könyve fölé, hogy a közösen megtalált evangélium világosságában, az etióphoz hasonlóan, mi is örvendezve folytathassuk utunkat hazafelé...

S végül forduljunk észak felé, a damaszkuszi útra, amelyről hallottuk a révfülöpi reggeli áhítaton, hogy befelé vezet. Olvashattuk lapunk előző számának vezércikkében, hogy „mindenekelőtt Krisztushoz és önmagunkhoz, a szembenézéshez vezet, és nem kétséges – ehhez az úthoz bátorság kell.”

De a bátorság mellett még szükséges valaki, aki ezen az úton is mellbevágó, szív-bemarkoló személyes kérdéssel állít meg: „*Saul, Saul, miért üldözöl engem?*” (ApCsel 9,4) Nem az a célja, hogy kiüssön a nyeregből, hogy megvakítson. Még azt sem akarja, hogy forduljak vissza, és ne menjek Damaszkuszba. Csupán szeretne beszélő viszonyba, élő kapcsolatba, dialógusba kerülni velünk, hogy mi is feltegyük életünk legfontosabb kérdését: „*Ki vagy, Uram?*” S ha meghalljuk a választ: „*Én vagyok Jézus...*” azaz a te Szabadítód is, akkor bekövetkezhet az igazi pálfordulás. Ez a közhiedelemmel szemben nem követel feltétlenül totális irányváltást, hiszen Saul végül is eredeti céljához, a damaszkuszi keresztények közösségéhez érkezik meg, de már nem Saulként, hanem Pálként: új névvel, új szívvel és lélekkel!

Négy égtáj felé indulva különböző utakat jártunk be, de végül is mindenhol ugyanazzal az Úrral találkozhattunk, akiről *John Oxenham* angol költő így vall a *Keresztyén*

énekeskönyv 754. énekében, ami sajnos kimaradt a jelenleg használatos *Evangélikus énekeskönyvből*:

Nincs Krisztusban Kelet, Nyugat,
És nincsen Észak, Dél,
Csak egy szeretetközösség,
Hol földön ember él,
Benne eggyé lesz minden szív,
És testvérré talál,
Mert összeköt szolgálata,
Mint szent aranyfonál.

[2015. november 22.]

Hol az Élet nyolcvanon túl?

Szeretek írni, de most kissé küszködve keresem a szavakat, hiszen bárhogyan nézem is, ebben a megszokott formájában most írhatok utoljára egyházunk hetilapjában. Emlékek sorjáznak: 1970-ben, még kezdő teológushallgatóként jelent meg az első írásom az újságban *Szakonyi Károly Adáshiba* című drámájának a bemutatójáról. Akárhogyan számolom is, ez bizony negyvenöt éve történt, és azóta több száz cikkemet közölte ez a lap. A forma persze többször is változott a négy és fél évtized alatt. Eleinte csak négy oldalon, fekete-fehérben jelent meg az *Evangélikus Élet*, azután megindult a mennyiségi és minőségi fejlődés, és ma már természetesnek tűnik a tizenhat oldal, színes képekkel.

De mindez hamarosan múlt időbe tehető, hiszen – Deo volente – 2016. január 10-i dátummal kezünkbe vehetjük az *Evangélikus Élet* magazint, majd pedig egy héttel később az *Evangélikus Krónikát*. Ha jól sejtem, az persze még a jövő titka, hogy ez a két eltérő jellegű újság miként illeszkedik majd egymáshoz.

A magazin műfaj viszont nem idegen olvasóinknak, hiszen az első evangélikus *Missziói Magazin* éppen húsz éve, 1995 őszén jelent meg. Bizonyos tekintetben azóta is páratlan sajtótörténeti kuriózumnak számít az első – vagy inkább „nulladik” – szám, amely hasonló tartalommal, egy időben öt nyelven, dánul, finnül, norvégul, svédül és magyarul jelent meg, kétezer példányban. A kísérleti szám még egy skandináv nyomdában, jelentős északi rádiómissziós támogatással készült. A kedvező fogadtatáson felbuzdulva 1996 tavaszán napvilágot látott az első, immár hazai alap-

anyagból, magyar nyomdában, Dabason készült magazin. A köszöntőt Harmati Béla püspök jegyezte, a vezércikket *Hol van a tűz?* címmel id. Bencze Imre, az Evangélikus Külmisziói Egyesület lelkészi elnöke írta. A címlapra Bálint Zoltán és családja került, akik bajor–magyar együttműködésben akkor indultak többéves missziói szolgálatra Pápua Új-Guineába.

Nem kevés nosztalgiával és hálás örömmel emlékszem vissza erre a „hőskorra”, amikor először még mint nagytarcsa–péceli gyülekezeti lelkész, majd pedig 1997-től mint országos missziói lelkész szerkeszthettem a lapot, egészen 2003 nyaráig. Ebből nőtt ki a mindmáig népszerű *Híd* evangélikus missziói magazin, amely a jövőben is változatlanul évente négyszer fog megjelenni.

Vitathatatlan tény, hogy a mai nyomtatott újságpiacon, amely kíméletlen versenyben áll az elektronikus sajtóval, a magazin a legnépszerűbb műfaj. Általában a sok kép, a kevés szöveg – és tegyük hozzá őszintén: legtöbbször a kevés tartalom – jellemzi ezeket a tarka lapokat. Nagyon remélem, hogy ebben az összehasonlításban nem lesz korszerű, nem lesz „trendi” az *Evangélikus Élet* magazin. Hiszen az „evangélikus” jelző elkötelező márka, „brand”, garantált minőséget hordozó forrásmegjelölés: Élet, amely az evangéliumból fakad!

Nem a felszínes életmódmagazinok számát akarjuk szaporítani, amelyeket többnyire öt perc alatt „ki lehet olvasni” (legalábbis én így vagyok vele). Nem véletlenül került az új evangélikus magazin fejlécébe kiemelt, nagy betűkkel az „élet” szó. Bibliaolvasó körökben közismert, hogy az evangéliumok eredeti nyelve, a görög külön kifejezést használ a biológiai életre, ez a *biosz*, és külön szó jelzi a nagybetűs, a minőségi, az örök életet, ez pedig a *dzóé*.

Karácsonykor, éppen az inkarnáció, az Ige testté lételének ünnepén természetesen nem tagadhatjuk meg „biosz” voltunkat sem. Ugyanakkor nem feledhetjük az evangélium szíve közepét sem, amely szerint Jézus azért jött, hogy a bioszon túli Életünk, „dzóénk”, sőt bővülködő, túlcsonduló életünk legyen. Ahogyan ezt ő maga fogalmazza meg egyik legtömörebb küldetésnyilatkozatában: „...én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek.” (Jn 10,10)

Meggyőződésem, hogy ennél kevesebbet a 81. évfolyamába lépő, megújuló lapunk sem tűzhet ki maga elé küldetésként. A Jézus Krisztusban kibomló Élet sokszínű gazdagságának túlaradó bőségét kell felkínálnunk eddigi hűséges előfizetőinknek éppúgy, mint reménység szerinti új olvasóinknak! De vajon honnan, hogyan lesznek új olvasók, új előfizetők, amikor a legtöbb nyomtatott újság példányszáma leszálló ágban van?

Erre a visszatérő kérdésre ismerem a szakértői rutinválaszokat: jó marketing, profi reklámok és terjesztés kell, kellene... Mindezt nem megkérdőjelezve hadd kockáz-

tassam meg, hogy mindenki, aki Jézus tanítványaként veszi kézbe ezt a lapot, közös Mesterünk által felhatalmazott és kiküldött terjesztője lehet *az Evangélikus Életnek, magazinnak, krónikának!*

A 81. évfolyam minden tekintetben új kezdetet kínál nemcsak az *Evangélikus Élet* történetében, hanem a mi élettörténetünkben is. Ugye emlékszünk arra, hogy Jézus nem jól fizetett, professzionális ügynökök kiküldésével hozta globális mozgásba az evangéliumot? Ő egyszerűen tudta a helyes választ az első hazai evangélikus magazin vezércikkének kérdésére: „Hol a tűz?” Kicsit pontosítva a kérdést: ki a Tűz?!

A Feltámadott „testamentuma”, mennybemenetele előtti utolsó földi mondata, ígérete ugyanis 2015 végén, sőt 2016-ban is érvényes: „...erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8) Íme, a 21. században is aktuális, tömör missziói stratégia...

Végül itt az ideje, hogy visszatérjünk a karácsonyi ünnepekörhöz. Talán kissé bizarr gondolattársítással idézem ifjúságom egyik kedvenc karácsonyi énekét, az idén fél évszázados *Hermons* együttes fenyőillatú, örökzöld slágerét: „A tűz körül ültek a pásztorok...”

Ennél többet, fontosabbat nem kívánhatok a megújuló *Evangélikus Élet* munkatársainak és mindazoknak, akik abban a kiváltságban részesülhetnek, hogy publikálhatnak egyházunk lapjában. Kívánom, hogy kerüljünk mi is „tűzközelbe”. Mielőtt leütjük az első betűt, kérjük a pásztorlelkű bölcsek angyalokat tisztán meglátó és meghalló lelkét, hogy írás közben egy pillanatra se feledjük: hol a tűz, ki a tűz! Hol az Élet, ki az Élet, nyolcvanon túl is!

[2015. december 20–27.]

Ki lakik a Szentháromság szívében?

Úgy illik, hogy a megújult *Evangélikus Élet* magazinba írott első Égtájéoló-cikkemet az ősi liturgikus invokációval kezdjem: az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. De mit is jelent ez a megszokott mondat, amelyre igazán talán már oda sem figyelünk? „Isten nevének segítségül hívása” – olvassuk a *Liturgikus könyvben* a klasszikus definíciót. Nem varázsige, hanem kicsit profánabban fogalmazva, mai hasonlattal: az invokáció olyan, mint egy jelszó (password, PIN-kód), amely megnyitja a kapcsolat lehetőségét, esélyt kínál a kommunikációra Isten és ember között. Ha nem figyelünk rá, ha elfelejtjük, lefagy a rendszer, nem jön létre az élő és éltető kapcsolat.

Hitünk egyik legnagyobb misztériuma a Szentháromság. Immár kétezer éve, hogy teológusok sokasága igyekszik érthetővé, megfoghatóvá tenni ezt a titkot, de csekély eredménnyel. A művészeteknek talán jobbak az esélyei. Gondoljunk Bach fenséges *Esz-dúr prelúdium és fúgájára*, amely az orgona hangjain keresztül hozza közel a Szentháromság dinamikus harmóniáját. De Andrej Rubljov jól ismert *Szentháromság*-ikonja is többet mond el a Szentháromság közösségéről, mint sok teológiai lexikon.

A Szentháromság vizuális ábrázolásának izgalmas mai kísérlete Caritas Mül-ler svájci domonkos nővér kisplasztikája, amelynek sokat sejtető címe *Az irgalmas Szentháromság*. Erre a sajátos, merőben új ábrázolásra Martin Werlen *Fókuszban – Egyházprovokációk* című könyvének segítségével bukkantam rá (Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2015). A Svájcban élő bencés apát, könyvének címéhez illően, provokatív módon értelmezi a kisplasztika üzenetét: „Középen van az ember. Ez persze tetszik nekünk. Itt azonban az ember nem felfuvalkodottságában, hanem teljes nyomorúságában van középen. Jobbra az Atyaisten, aki az embert karjába veszi. S aki hóna alá nyúl, hogy felsegítse... Balra a Fiúisten, aki a földig hajol, s megcsókolja az ember lábát. Ez az utolsó vacsora lábmosásjelenetére emlékeztet. A lábmosás lenyűgöző módon fejezi ki Isten ember iránti önátadását. S fenn a Szentlélekisten galamb vagy lángnyelv képében. A Szentlélek, aki az embert teljes nyomorúságában el akarja tölteni.” (I. m. 47–48.)

Erről az embert körülölelő, gyógyító isteni irgalomról vall az ősi pünkösdi szekvencia is gyönyörű költői képekben, Sík Sándor veretes fordításában: „Jöjj, Szentlélek Istenünk, / add a mennyből érzenünk / fényességed sugarát! / Jöjj, szegények Atyja, te, / bőkezűség Istene, / lelkünk fényed hassa át! [...] Mosd meg, ami szennyezett, / aszúságra hints vizet, / orvosold a sebhelyet! / Simogasd a darabost, / fölmelengsd a fagyost, / útra vidd, ki tévelyeg!” (Éneklő egyház, 125)

Ebbe a terapeutikus, spirituális erőterbe léphetünk be, hogyha őszinte hittel és bizalommal hívjuk segítségül Isten: az Atya, Fiú, Szentlélek nevében! Válaszként a szívből fakadó invokációra, befogadó lelki otthonra találhatunk a Szentháromság szíve közepében számunkra felkínált gyógyító, vigasztaló, megtartó közösségben.

Martin Werlen frappánsan fogalmazza meg ennek az örömteli lehetőségnek a lényegét: „Ez a mi igazi identitásunk, amikor Isten szeretete körülölel bennünket. Ebben a szeretetben van otthon az ember – minden egyes ember. Csak akkor lehetünk igazságosak az emberekkel szemben, ha Isten szeretetében látjuk őket. Istenhez hasonlóan nekünk is a konkrét embert kell szem előtt tartanunk, minden nagyságával és méltóságával, ugyanakkor nyomorúságával is.” (I. m. 48.)

Súlyos és fontos gondolatok ezek, amelyek itt és most, éppen az Égtájoló rovat-

ban is igencsak aktuális üzenetet hordoznak. Valóban felülről vezérelt tájolóként mutathatnak irányt, amikor egyrészt ökumenikus kontextusban, másrészt évi igénk fényében az irgalmasság és a vigasztalás esztendejeként szeretnénk intonálni 2016-ot. Erről olvashattunk már az új évfolyam első Égtájoló-cikkében is. (Fabiny Tamás: Irgalom és vigasztalás, *Evangelikus Élet* 2016/I., 14–15.)

Caritas Müller kisplasztikája és Martin Werlen gondolatai segíthetnek, hogy felfedezzük az irgalom és vigasztalás forrását, amelyből merítve mi is irgalmas és vigasztaló szeretettel tudunk egymás felé fordulni az Atya, Fiú, Szentlélek nevében.

[2016. február 7.]

Feltámadhatnak-e gyülekezeteink?

Lajta Gábor Az *emmausi vacsora* című oltárképét 2014 pünkösdjén szentelhettem fel a dombóvári templomban. A kortárs festőművész remekül fogta meg a témát, és hála Istennek, a bibliai történet is megfogta őt. Lassan már két éve rendszeresen találkozunk, hogy képileg is továbbgondoljuk ezt a zseniális evangéliumi történetet, az utolsó utáni vacsora üzenetét. Ennek gyümölcse a szomszédos oldalon látható vizuális tanulmány, amely a feltámadott Jézus eltűnésének drámai pillanatát ragadja meg.

A húsvéti ünnepek után talán számunkra is ismerős lehet az egykori tanítványok élethelyzete: Jézus láthatóan már nincsen közöttünk, de reménység szerint találkoztunk vele az ünnepekben. A mi szívünk is áthevült, és olyannyira feltöltődtünk a feltámadás örömhírével, hogy igyekszünk azt másokkal is megosztani. Így lehet Krisztus feltámadása egyes emberi életek és közösségek újraéledésének a forrása.

Valójában erről a lelkesítő perspektíváról tanácskoztunk közel száznegyvenen a déli kerület gyülekezeti elnökségeinek konferenciáján, amelyről rövid tudósítást olvashattunk már a *Krónika* húsvéti számában.

A találkozó főelőadója, Süveges Gergő újságíró, a Natural Church Development Hungary (Természetes Egyháznövekedés, Magyarország) munkatársa Christian A. Schwarz evangélikus lelkész *Magától – A természetes növekedés útja című könyvének* (Harmat Kiadó, 2015) segítségével próbált meg rávezetni minket a természetes növekedés és közösségfejlődés útjára.

A német teológus alig kilencvenoldalas, szellemes rajzokkal illusztrált könyvének egyik alaptétele: „A közösségben akkor következhet be minőségi változás, ha a tagok fejében, szívében és tetteiben is bekövetkezik.” Pontosan erről szól az emmausi

Lajta Gábor: Tanulmány Az emmausi vacsorához („ő azonban eltűnt előlük”), 2014–15, olaj, vászon,
45 × 55 cm

történet is, amelyben a Mester először a tanítványok fejében rak rendet, amikor még útközben „*elmagyarázta nekik mindazt, ami az Írásokban róla szólt*”. (Lk 24,27) Eközben a szívük is átforrósodik, majd a Feltámadott asztalközösségében megnyílik a szemük. Ennek a „minőségi változásnak” a következménye, hogy megmozdulnak a lábak is, és „*még abban az órában útra keltek, és visszatértek Jeruzsálembe [...] elmondták, hogy valóban feltámadt az Úr...*” (Lk 24,33–34)

Ma sincs korszerűbb „módszer”, mint az emmausi út! Hiába az információs és kommunikációs forradalom megannyi, egyébként az egyház missziói szolgálatában is használható remek vívmánya, mindez önmagában kevés. Semmi sem pótolhatja a személyes, szívtől szívig, lélektől lélekig szóló tanúságtétel hitelességét és erejét. Elsősorban Jézus sem az akkori tömegtájékoztató eszközeit választotta: nem íratta fel több nyelven sem az üres keresztre, sem az elhengerített sírkőre, hogy „feltámadtam!”. Helyette inkább elindult az emmausi úton, majd pedig személyesen megkereste Tamást, Pétert és a többi elszéledt tanítványt...

Mindezt szem előtt tartva ugyanakkor sokat tanulhatunk és kifejezett bátorítást is kaphatunk a már idézett könyvből. Christian Schwarz látása több ponton is segíthet legyőzni a kísértést, hogy reményvesztett borúlátással valamiféle elkerülhetetlen sorscsapásnak, visszafordíthatatlan trendnek lássuk gyülekezeteink fogyását. A *hanyatlás még nem a vég* című fejezetben például arról olvashatunk, hogy a növekedés kedvezőtlen körülmények között sem lehetetlen, mert a növekedés nem a külső tényezőktől függ, és a leépülési tendencia megfordítható.

Meglepő, és továbbgondolást igényel az az állítása is, amely szerint „az akadályokat sok esetben erőforrásként is értelmezhetjük, amelyek révén épülhet a közösség, és testet ölthet Isten országa”. Ugyancsak érdemes megfontolni a könyv következő két megállapítását is: „A lényeg, hogy minden hívő megtalálja azt a közösségi területet, ahol a legjobban hasznosíthatja energiáit.” „A magától végbemenő növekedés azt jelenti, hogy utat engedünk az Istentől kapott energiáinknak.”

Német lelkész testvérünk szerint a természetes közösség, azaz gyülekezetfejlődés útjának nyolc fontos építőköve van. Ezek a következők: 1. megerősítő vezetés; 2. ajándékalapú szolgálat; 3. szenvedélyes lelkiség; 4. hatékony struktúra; 5. inspiráló istentisztelet; 6. holisztikus kicsoportok; 7. szükségorientált evangelizáció; 8. szeretetteljes kapcsolatok.

Süveges Gergő vezetésével szeretnénk majd tovább beszélgetni ennek az útépítésnek a lehetőségeiről az egyházkerületi missziói nap egyik délutáni szekciójában, május 7-én Kiskőrösön. A találkozó részletes programja magazinunk belső borítóján olvasható.

Sok szeretettel hívjuk és várjuk mindazokat, akik húsvét fényében és a feltámadott Krisztus által ígért pünkösti Lélek megvilágosító erejében bízva szeretnének pozitív választ találni az írásom címében felvetett döntő kérdésre: vajon feltámadhatnak-e gyülekezeteink?

Lehet-e győztes Úrnak vesztesre álló a népe?!

[2016. április 3.]

Májusi „toronyélményeim”

Ebben a hónapban számos „toronyélményt” éltem át. A kiskőrösi missziói napon a bábeli toronyépítés aktuális üzenetét kerestük. Pünkösd szombatján a húszéves dunaújvárosi templomért adtunk hálát. Pünkösdvasárnap a pezsztimreai Lutherkápolna alapkövét tettük le; ennek tornya még csak maketten látható. Pünkösdhétfőn viszont teljes valójában csodálhattam meg a veregyházi Szentlélek-templomot, amely két pünkösd között, mindössze egy év alatt épült fel!

Bábel

Czenthe Kata zseniális víziója remekül ábrázolja az emberiség sok évezredes építéstörténelmének megannyi égbe törő kísérletét az egyiptomi piramisoktól a berlini tévétoronyig. A spirális építmény különböző szintjein néhány templom sziluettjét is felfedezhetjük, ami felveti a kikerülhetetlen kérdést: vajon templomépítő ambícióinkban nem kísért-e olykor Bábel szelleme?! *„Gyertek, építsünk magunknak várost és tornyot, amelynek teteje az égig érjen; és szerezzünk magunknak nevet...”* (1MÓZ II,4)

Biztos-e, hogy mindig Isten dicsőségére épültek, és – Uram, bocsáss – épülnek napjainkban a templomok? Mennyi bennük az emberi dicsőségvágy? Mennyi bennük az öncélú építész bravúrkeresés: olyan bizarr templomot tervezek, amelyet még nem látott a világ?... Mennyiben érhető tetten a felekezeti rivalizálás: mi nagyobb, magasabb, szebbet építünk?

Nem véletlen, hogy az Úr sokáig hárította népe templomépítési vágyát, hiszen jól ismeri esendő teremtményét. Mi könnyen összetévesztjük az eszközt a céllal. Sajnos ma is akad olyan gyülekezetünk, amely templomépületének megőrzésében látja legfontosabb feladatát, és ebben szinte ki is merül minden küldetése...

Jézus szava is segíthet legyőzni a hamis templomimádat, a sokszor emlegetett

Czente Kata rajza

„állványimádás” kísértését: nem a hely, nem az épület a fontos, hanem hogy „igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya is ilyen imádókat keres”. (Jn 4,23)

Az első pünkösdkor, az egyház születésnapján nem egy háznak, hanem a Krisztus által elhívottak (ekklészia) közösségének az építését kezdte meg a Lélek. Természetesen ezeknek a közösségeknek, ha növekedésnek indulnak, előbb-utóbb szükségszerű igényük, hogy ne csak házanként jöjjenek össze, hanem legyen egy nagyobb közös hajlékuk: az imádság háza, az Isten háza.

Isten háza, de nem abban az értelemben, hogy ő csupán ott lakna, hogy őt oda mintegy „bezárhatnánk”, és időnként, amikor éppen ráérünk, akkor meglátogatjuk, „megtiszteljük”... Hitünk és reménységünk szerint a neki szentelt helyen valóban vele találkozhatunk az igében és a szentségekben, de ugyanakkor a templomépítő Salamon király alázatos imádságával valljuk: „...vajon lakhat-e Isten a földön? Hiszen az ég, sőt az egeknek egei sem fogadhatnak magukba téged, hát még ez a ház, amelyet én építettem!” (1Kir 8,27)

Dunaújváros

Az éppen húsz éve, 1996 pünkösdjén felszentelt templomnak is megvan a maga pünkösdi története, amelyről a templomépítő lelkész, Reisch György tett bizonyosságot a hálaadó istentiszteletet követő köszöntésében. Amikor megkezdte szolgálatát az egykori, büszkén ateista Sztálinvárosban, akkor egy családi házban jött össze a maroknyi evangélikus gyülekezete, és kezdett el imádkozni a templomért. Először ők is alig tizenegyen voltak, mint az egykori apostolok pünkösöd előtt, a Lélek csodájára várva. És az imádságuk meghallgatásra talált: felépült egyházunk egyik legszebb, legkorszerűbb gyülekezeti központja, melynek karcsú tornya felfelé mutat, ahonnan minden jó adomány és tökéletes ajándék forrása fakad.

A jubileumi istentisztelet záró oltári imádságában húsz hittanos gyermek adott hálát a húsz esztendő áldásaiért a zsúfolt templomban. Nagy Tamás építésznek az életet szimbolizáló, tojás alaprajzú erődtemploma valóban megtelt étellel, és immár két évtizede az egész város egyik meghatározó spirituális és kulturális központja.

Pestszentimre

Ami Dunaújvárosban hálára indító imádságtéma, az Pestszentimrén még csak könnyörgő imádság: a Lélek növekedést ajándékozó áldásának reményében helyeztük el a Luther-kápolna alapkövét. Krizsán András építész terve, amely a pünkösdvasárnap délutáni alapkőavatásra makettként már láthatóvá vált, formájában ugyancsak prédikáló üzenetet hordoz. A szakrális tér magtárat, csúrt idéz, jelezve, hogy itt az

ige éltető, az ige hirdetésben hallható, az úrvacsorába látható és ízlelhető magja várja majd a pezsztentimrei evangélikusokat. S ahol a mag található, ott az élet, a lelki kenyér, a jövő! A magtárnak nincsen tornya, de az utcasarokra haranglábat, szinte áttetsző, könnyed, kecses tornyot álmodott a tervező. Kis gyülekezet: kis torony, de nagy reménység! Bízunk benne, hogy mindez akár az ötszáz éves jubileumra, azaz jövő év reformációünnepére meg is valósulhat. Ha ehhez a kedves Olvasó is szeretne egy-két téglajeggyel hozzájárulni, akkor szívesen „segítek”. Az adományokat a következő számlaszámra lehet utalni: FHB 18203349-06020437-40010012.

Veresegyház

S ha valaki szerint rajongás azt gondolni, hogy manapság egy esztendő alatt felépülhet egy templom hazánkban, annak figyelmébe ajánlom az idei pünkösd egyik legjobb hírét: május 14-én Beer Miklós váci római katolikus megyés püspök felszentelte a veresegyházi Szentlélek-templomot. A gyönyörű, minden tekintetben korszerű, 21. századi gyülekezeti kombinát alapkövét 2015 pünkösdjén rakták le! A veresegyházi „csoda titka” a széles körű összefogásban rejlik, amelynek lehetősége nemcsak katolikus testvéreink privilégiuma. Igaz, ők tízszer annyian vannak, mint mi, de a Luther-kápolna tervezett költsége is csupán tizede a Szentlélek-temploméénak... S ami, aki a legfontosabb, akiről Pál apostol így vall: „Egy a test, és egy a Lélek, aminthogy egy reménységre kaptatok elhívást is...” (Ef 4,4)

Néhány nappal pünkösd ünnepét követően és 499 évvel a reformáció után is hiszek a Szentlélek meglepetéseiben!

[2016. május 29.]

Sótartóból sószóró: áldás lesz

A júliusi hónapot evangélikus fesztiválok ölelésében élhetjük át. Az első héten „A föld sója” közép-európai keresztény találkozó gazdag ízvilágába kóstolhattunk bele, az utolsó héten pedig az immár 11. Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozón frissülhetünk, töltekezhetünk fel a Mátrában.

Írásomban a „sófesztivál” nyitó ige hirdetésében is „szereplő és prédikáló” templom-sószóró képein meditálva szeretnék hidat verni a két találkozó között. Keresem a közös pontokat, az összekötő üzenetet és küldetést, az áldás közös forrását, amely azokat is táplálhatja, akik egyik találkozóra sem juthattak el.

Örömmre az idei nyáron a Déli Egyházkerületben négy ifjú lelkészt állíthatok szolgálatba. Öreg püspökként is beleborzongok még a lelkészavató/szentelő/ordináló liturgia utolsó mondatába, amikor az új szolgatárs fejére tett kézzel kimondhatom a „csattanót”: „Az Úr áldjon meg téged, hogy áldás légy sokak üdvösségére!”

A reformátori egyetemes papság elvét vallva hiszem, hogy ez az áldó mondat nem csak ordinált lelkészeket érinthet meg. De vajon mitől lehetek áldás sokak üdvösségére? Pontosítsuk a kérdést: kitől lehetek, kitől lehetsz áldás mások számára? A választ keresve kapcsoljuk össze a két találkozó bibliai mottóját, az Ábrahámnak szóló teremtő igét: „...áldás leszel” (1Móz 12,2), és a tanítványokat megszólító, ugyancsak teremtő, jézusi igét: „Ti vagytok a föld sója.” (Mt 5,13)

Melyik igével kezdjük? Az emberi logika azt súgja, hogy az ószövetségi ige az első, de a Luther Mártontól tanult evangélikus bibliaértelmezés szerint mindig Jézusé a prioritás. Eszünkbe juthat a Mester kemény vitája a korabeli vallási vezetőkkel, írástudókkal, akiket többek között ezzel a megdöbbentő kijelentésével is sokkolt: „Bizony, bizony mondom nektek, mielőtt Ábrahám lett volna: én vagyok.” (Jn 8,58)

Ugyanebben az evangéliumban ad Urunk iránytűt a mindenkori igeolvasónak a koronként újraeledő fundamentalizmus kísértésével szemben, amikor szemrehányóan így figyelmeztet: „Ti azért kutatjátok az Írásokat, mert azt gondoljátok, hogy azokban van az örök életetek: pedig azok rólam tesznek bizonyosságot, és mégsem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.” (Jn 5,39–40)

Forduljunk tehát először őhozá, és vegyük észre, hogy milyen érdekes összefüggés fedezhető fel már a két igei mottó különböző nyelvtani alakjában is. A tanítványoknak szóló mandátum többes számban hangzik: „Ti vagytok a föld sója”, az Ábrahámom keresztül minket is megszólító ígéret viszont egyes számban talál szíven: „...áldás leszel”!

A két mondat feszültségében mély, paradox üzenet rejlik számunkra. Egyedül nem válhatsz áldássá, egy szem só önmagában még nem tud ízt, zamatot adni, nem tudja meggátolni a romlást. Szükségünk van egymásra: egy-másra, egy másik emberre, embertársra, teremtménytársra, tanítványtársra, szolgatársra.

A Lélek gazdagító, szolgálatra indító ajándéka a közösségnek adatik. Ez nem jelent feltétlenül nagy közösséget, tömeget. Jézus ígérete szerint a közösség már két-három embernél kezdődik: „Bizony, mondom néktek azt is, hogy ha közületek ketten egyetértenek a földön mindabban, amit kérnek, azt mind megadja nekik az én mennyei Atyám. Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük.” (Mt 18,19–20) Legyen ez bátorítás mindazoknak, akik esetleg nem juthatnak el az igazi tömegélményt aján-

Fotó: Kiss Tamás

dékozó fesztiválokra, vagy nehezen élik meg az onnan való visszatérést az otthoni, kicsiny létszámú gyülekezeti közösségekbe.

A keresztény találkozók célja, hogy a nagyobb közösségekben felfrissüljön, megerősödjék a hitünk, a reménységünk, a szeretetünk. Ilyen módon megújult küldetésstudattal nyerjük vissza krisztusi ízünket, hogy hazatérve újra tudjunk hűségesen és örömmel szolgálni a kevesek között is.

A keresztény fesztiválok az összegyűjtés és a szétszórás ritmusában szerveződnek. Az összegyülekezés, a nagy közösségi élmény nem öncél. Öröm együtt lenni, találkozni, együtt énekelni, imádkozni, igét hallgatni, beszélgetni, játszani. Ajándék, ha jól érezzük magunkat és egymást Urunk áldott jelenlétében. Éppen ebben az áldott krisztusi jelenlétben válhat áldássá az életünk.

De mindehhez hozzátartozik, hogy a legnagyobb fesztivál is véget ér egyszer, és igazán akkor kezdődik, illetve folytatódik a só küldetése. A záróének és -áldás után el kell engednünk egymás kezét – a sószemek nem maradhatnak összetapadva a sótartóban, mert akkor szabotálnák küldetésüket.

Ahogy a képeken is látjuk, a sótartónak meg kell nyílnia, és sószóróvá kell válnia a mennyei Konyhafőnök kezében. Lényegében erről szólt a reformáció is, amikor egy ízét veszített, romlásnak indult egyház Isten kegyelméből megújulhatott, és visszakapta krisztusi ízét. Ezt az immár ötszáz éve megtalált ízt ma sem elég hűvös templomok vastag falai között, könyvek lapjain, hívő szívek rejtett mélyén megőrizni. Ezeknek a templomoknak, könyveknek és szíveknek meg kell nyílniuk mindazok felé, akik napjainkban hamis ízpótlókon tengődnek.

Az áldás titka, receptje már írásom címében olvasható: „Sótartóból sószóró = áldás”. Bizzuk bátran magunkat Urunkra! Ő jól tudja: hová mikor mennyi só kell, hogy a teremtett világ, ez a föld, az egész életünk zamatosabb, élhetőbb, boldogabb legyen.

S ezen a ponton már nem lehet a többes szám kényelmes fedezéke mögé bújni! Neked kell a Mesterszakács kezébe simulnod, hogy odaszórhasson téged is, ahol valóban áldássá leszel!

[2016. július 24.]

Több imádságot!

Szeptember eleje a tanévnyitók időszaka. Az idén először Mezőberénybe látogathattam el, ahol végre megindulhatott az általános iskolai oktatás is: épül a híd az evangélikus óvoda és a gimnázium között. Utam Békéscsabára vezetett tovább, ahol már közel ezer kis- és nagydiák töltötte meg a nagytemplomot. Itt működik egyházkerületünk legnagyobb oktatási „kombinátja”, bár fej fej melletti nemes versenyben állnak a kiskőrösiekkel...

Nagy öröm, hogy a Mecsekalján is járhattam, ahol az új tanévtől gyülekezeti fenntartásba került a pécs-kertvárosi Kék Elefánt óvoda, így a Tolna-Baranyai Egyházmegyében megnyílt az első evangélikus „Kindergarten”, azaz gyermekkert.

Különleges élmény volt számomra, hogy szeptember első vasárnapján meghívást kaptam a székesfehérvári gyülekezet tanévnyitó istentiszteletére, amelyen megemlékeztünk nagyapám, Gáncs Aladár szolgálatba lépésének centenáriumáról. Az evangélikus honlapon is olvasható beköszöntő igehirdetése 1916. szeptember 3-án hangzott el, de ma is megdöbbenően aktuális. Íme, néhány sor ízelítőül: „Odakünn a bizonytalanságok lélekvesztőin járunk. Kialudtak világítótornyaink, szokott helyekről nemigen indulnak új hajók. Nem látjuk a mától a holnapunkat. Nemigen merünk messze tervezéshez nyúlni [...]. Várunk, aggódunk, szorongunk, mert nem tudjuk még, merre is keressük feladatainknak, céljainknak felhőbe burkolt csúcsait. [...] Csak az Isten munkáját lehet most kezdeni, mert ahhoz nem aludtak ki a világítótornyaink...”

Ilyen világítótorony, ha úgy tetszik: égtájoló a prófétai hangú igehirdetés egyik zárógondolata: „...erős, merész, tele lelkű keresztyénség kell, mely oda tudja állítani Jézust az emberek elé, nemcsak mint szelíd szívű, alázatos szolgáját az emberiségnek, hanem mint királyt, akinek joga van a mi életünkhöz...”

Bizony, nagy szükségünk van az ilyen világos, egyértelmű, bátorító mondatokra, hiszen évnyitóinkon járva a növekedés örvendetes gyümölcsei mellett észre kell vennünk aggasztó jeleket is.

Többek között az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanévnyitóján is szolgálhattam mint az intézmény ez évi felügyelő püspöke. S miközben örülhettünk a hit-tanár szakos hallgatók szép számának, valamint a teológusotthon mellett elkészült korszerű sportpályának (ép testben ép lélek), nem hallgathatjuk el az idei tanév szomorú negatív rekordját: a lelkészi szakra jelentkező új hallgatók megszámlálásához egyetlen kezünk összes ujjára sem volt szükség... Utoljára a hatvanas években volt ilyen alacsony a lelkészi pálya iránti érdeklődés.

Ha az okokra keressük a választ, akkor kérem, hogy ne engedjünk a bűnbakkeresés, az egymásra mutogatás kísértésének. Helyette inkább őszinte bűnbánattal nézzünk először önmagunkba: ki mit tett és tesz vagy éppen nem tett és nem tesz azért, hogy a lelkészi hivatás újra vonzó legyen egyházunkban?!

A külső körülményekkel aligha lehet magyarázni ezt a mélypontot. Egyházunk több mint negyed évszázada szabadon végezheti szolgálatát. Iskoláinkban mintegy tizenötezer gyermeket, fiatalot szólíthatunk meg az evangéliummal. A kötelező hitoktatás bevezetése óta újabb rétegeket érhetünk el az állami fenntartású iskolákban. Az idén már a II. Szélerőzsa országos evangélikus ifjúsági találkozót tarthattuk, egymást érik a különböző nyári táborok, konferenciák, csendesnapok...

A püspöki tanácstól külön munkacsoportot kapott megbízást a lelkészi életpálya-modell kidolgozására. Erről a kérdéskörrel eleven vitát folytattunk az augusztus végi szárszói lelkészkonferenciánkon, amelyen szóba került a lelkészi utánpótlás krízise is. Egyesek úgy vélték, hogy nem kap kellő megbecsülést egyházunkban a lelkészi munka, ami az olykor megalázóan alacsony fizetésekben is megmutatkozik. Talán a hirtelen felduzzadt intézményhálózat és a megnövekedett hitoktatási feladatok miatt szorult háttérbe a klasszikus gyülekezeti lelkészi szolgálat értéke? Mások önkritikusan feltették a kérdést: vajon manapság láthatnak-e vonzó lelkészképet a fiatalok? Egyáltalán, hogy is állunk az ifjúsági munkával gyülekezeteinkben? Nem szabad csupán iskoláinktól várni a jövő lelkészeket, hiszen tapasztaljuk, hogy az elhívás döntő helye ma is a gyülekezeti közösség...

De talán a legfontosabb, hogy ne feledjük Jézus határozott útmutatását ebben a kérdésben. A Mester világossá teszi a „munkaerő-gazdálkodás” titkát, forrását: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés: kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába.” (Mt 9,37–38) Felülről jövő elhívás híján, élő, égő küldetéstudat nélkül csak béresekre, megélhetési papokra számíthatunk, akik lassan, de biztosan felemésztik Krisztus drága testét...

Vajon hány szülő, nagyszülő imádkozik kitartóan azért, hogy gyermeke, unokája elhívást kapjon a szent szolgálatba? Vajon iskoláinkban hány pedagógus imádkozik, hogy ne csak a tananyagot, de a Krisztus szolgálatának örömét is át tudja adni a rábízott fiataloknak? Vajon mi, lelképásztorok hányszor könyörgünk az oltár előtt és csendes perceinkben azért, hogy legyen majd valaki, aki átveszi tőlünk a szolgálatot?!

Elérkezett az ideje, hogy katolikus testvéreinkhez hasonlóan nálunk is legyen „hivatások vasárnapja”. Így legalább évente egyszer minden istentiszteleten együtt könyöröghetünk majd az aratás Urához általa elhívott munkásokért. Ennek időpontjáról, helyéről az egyházi esztendőben hamarosan dönt a püspöki tanács.

Ebben az összefüggésben is aktuális a címben olvasható tömör felhívás: „Több imádságot!” Ez volt nagyapám, Gáncs Aladár egyik utolsó kívánsága, amelyet drága örökségként hagyott ránk. Ő halálos ágyán nem több levegőt, vizet, gyógyszert kért, hanem több imádságot! A hazai evangélikus egyházi ébredés úttörő apostola immár nyolc évtizede nincsen közöttünk, de elkötelező testamentuma ma is szíven talál, térdre kényszerít: több imádságot – a jövőd lelkészekért is!

[2016. szeptember 18.]

Reformációtól rehabilitációig

Októberben, a reformáció hónapjában két sajátos rétegprogramot hirdettünk meg a Déli Egyházkerület lelkészeinek. Féléves ritmusban immár hetedszer szerveztünk missziói konzultációt a püspöki hivatalban, valamint hatodik alkalommal hívtunk meg ordinációs jubilánsokat Piliscsabára huszonnégy órás „lelkigyakorlatra”. A két találkozáson mintegy negyven lelkészünk fordult meg, és a végére, legalábbis bennem, egyre erősebben összekapcsolódott két jól ismert, de együtt ritkán használt latin szó: a reformáció és a rehabilitáció.

Istennel töltött idő

A missziói konzultációra elsősorban pályakezdő kollégák, illetve olyan lelkészek kaptak meghívást, akik kifejezetten missziói gyülekezetépítésben, „gyülekezet-újraélesztésben” munkálkodnak.

Témabevezető vendégként Sóskúti Zoltán református lelkészt hívtuk meg, aki őszintén szólt közel egy évtizedes rákoskeresztúri gyülekezetépítési tapasztalatairól: örömeiről és kudarcairól. A missziói elkötelezettségű, nyitott és befogadó gyülekezet hitvallását így fogalmazta meg: „Olyan gyülekezetté kell válni, ahol a tagoknak fontos, hogy a kívül valók bejöjjenek, és otthonra találjanak közösségünkben. Ahol komolyan veszik, marasztalják és segítik mindazokat, akik bármilyen módon, bárhol, bármi célból gyülekezetünk hatókörébe lépnek – munkálva a bejövők megtérését, Krisztusba gyökerezését...”

Hangsúlyozta, hogy ennek a munkának hűséges és hosszabb távú végzésére csak annak a lelkésznek lehet esélye, aki komolyan veszi az „Istennel töltött idő” nélkülözhetetlen és semmivel sem pótolható erőforrását. Többen is rezonáltunk arra a provokatív kijelentésére, mely szerint „az Istennel töltött idő a lelkész mun-

kaidejének szerves része”. S itt nem a mindennapos szolgálatokra való készülésre kell gondolnunk, hanem arra az elkülönített, védett, minőségi időre, amikor lelki egészségünk, erőnlétünk, feltöltődésünk érdekében vagyunk kettesben Istennel: elmélyült imádságban, igeolvasásban, meditációban és tartalmas csendben. Ebben az Isten előtti csendben fedezhetjük fel újra meg újra Mesterünktől kapott személyes karizmáinkat, és tölthetünk fel a Lélek ajándékaival: erővel, szeretettel, józansággal, bölcsességgel és kreativitással.

Talán elsőre kicsit utópisztikusnak tűnt lelkész testvérünk állítása, aki hangsúlyozta: ahogyan elvileg minden dolgozó magyar állampolgárnak heti két szabadnap jár, úgy a lelkészt is megilletné külön egy-egy szabadnap a családjával, illetve munkaadó Gazdájával.

E nélkül előbb-utóbb elkerülhetetlenül fenyeget a rutin, a megfáradás, a kiégés veszélye. Hiába prédikálunk szépen a reformáció örökségéről és áldásairól, ha mi magunk eközben lassan deformálódunk. Mindannyian rendszeres és személyes reformációra, más szóval: rehabilitációra szorulunk! Ez a súlyos gondolat viszont már továbbvezet a piliscsabai hivatásgondozó nap tapasztalataihoz.

Gyertya és öntözőkanna

Jelképes üzenetet hordozott az a tény, hogy a sokunk számára szinte kultikus helynek számító piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthon fatemplomában egy égő gyertya és egy zöld öntözőkanna körül foglaltunk helyet. Ezek a hivatásgondozó találkozók különleges keresztmetszetét adják az egyházkerület lelkészi karának: a legfiatalabb résztvevő mindössze öt, a legidősebb pedig immár nyolcszor öt éve áll a szent szolgálatban. Az együtt töltött huszonnégy óra célja a hivatásunkból fakadó gondok és örömök, tapasztalatok őszinte megosztása Jézus Krisztus világosságának fényében és melegében, annak jelenlétében, aki kezében tartja azt a bizonyos öntözőkannát, hogy megóvjon a kiszáradás veszélyétől, és megajándékozzon a növekedés reménységével.

Erre a találkozóra is hívtunk külső vendéget, hogy elkerüljük a belterjesség kísértését. Nem először gazdagította hivatásgondozó alkalmainkat dr. Nagy Zoltán professzor, egyházkerületünk egykori másodfelügyelője. Most sem csalódtunk benne. Előadásában igazi „napnyugati bölcsként” átfogó körképet rajzolt elénk a 21. század lelki és szellemi kihívásairól és a lelkészi szolgálatban rejlő speciális válaszadási lehetőségekről.

Hadd idézzem, szinte távirati stílusban, a neves orvosprofesszor néhány továbbgondolást igénylő tanácsát, illetve kérdését a helyes lelkészi magatartással kapcsolatban:

Puskin utcai képek: Kiss Tamás
Piliscsabai képek: Győri Dávid

- Korunk lelkészének egyfajta „tolmácsként” kellene segítenie Isten és ember kommunikációját (vö. Ljudmila Ulickaja *Daniel Stein, tolmács* című könyvével).
- A hatalmi helyzet az egyház romlását okozza...
- Lelkészként, orvosként hivatásunk gyakorlása során gyakran válunk kísérőkké. Lesz-e ebből hitbéli megtapasztalás, amelyet a tanítványok végül átélhettek? (Emmausi modell!)
- Mindehhez egészséges lélek, gazdag belső világ, megújulási képesség, folyamatos spirituális élet, dinamikus hit és ennek gondozása szükséges.
- A túlzott lelkiismeretesség saját lelkünk elhasználódásához, kiégéshez vezethet...

A hivatásgondozó találkozó végén lelki útravalóként kaptuk meg Gyökössy Endre *Életünk Helyreigazítója* című könyvét, amelynek kulcsszava éppen a jézusi rehabilitáció: „Jézus képes helyreállítani bennünk a testi-lelki-szellemi rendet, hogy életünk teljes és öröms legyen.”

E nélkül a személyes „rehabilitáció” nélkül csupán fakuló emlék marad az ordináció éppúgy, mint a reformáció. Ebben a közös felismerésben megerősödve fogadtuk az újra „forgalomba állító zöldkártyát”, a zöld lapra nyomtatott hivatásáldást:

Forduljon Feléd áldásával az Élet Istene:

a Rád váró tiszta Forrás, az Érted hűségés Szeretet,

aki megszólított, s akinek hívására gyakor elindultál... (Varga Gyöngyi)

[2016. november 13.]

Egy reménykeltő zsinati határozat

A jó hír az igazán fontos hír, de sajnos napjainkban főleg csak a rossz hírekre figyelünk, és azokat adjuk tovább. Lapunk december 4-i számában zsinati tudósítást olvashattunk arról, hogy a novemberi ülésen az Északi Egyházkerület közgyűlésének kezdeményezésére gyülekezetplántálási program elindításáról született döntés. Nem tudom, hányan kapták fel a fejüket erre a hírre, és hányan osztottuk meg ezt másokkal... Pedig ha valaminek, akkor ennek a határozatnak komoly hírértéke van, hiszen a meghirdetett gyülekezetplántálási terv megvalósítása ígéretes lehetőség mindazok számára, akiknek nem csupán egyházunk ötszáz éves múltja fontos, de a jövője is.

A 16/2016-os zsinati határozat pontos szövege szerint a zsinat „felkéri az egyházkerületeket, hogy a szükséges helyzetfelmérés nyomán határozzanak meg egyházkerületenként legalább egy-egy, legfeljebb három-három olyan térséget, ahol 2017. év második felében új gyülekezetek alapítását indítja el az egyház. Az ezekhez szükséges forrásokról a költségvetési törvény módosításával, megalapozott stratégiai tervek és számítások alapján a zsinat 2017. májusi ülése dönt. Ezzel egyidejűleg felkéri az Evangélikus Hittudományi Egyetemet, hogy a feladatot ellátó lelkészek képzése érdekében a szükséges intézkedéseket tegye meg”.

Megkockáztatom, hogy az utóbbi évek egyik legfontosabb döntését hozta meg egyházunk zsinata november 18-án Aszódon. Sok-sok elkerülhetetlen stratégiai és strukturális vita útkeresését követően végre konkrét határozat született arról, hogy egyházunk ne csupán önmagát megtartani, konzerválni igyekező közösség legyen, hanem adjunk esélyt a növekedésre ott, ahol erre Isten kaput nyit előttünk.

A határozat három fontos lépés megtételére biztat. Az első, a „szükséges helyzetfelmérés” a Fábri György felügyelő nevével fémjelzett átfogó szociológiai felmérés jóvoltából a közelmúltban megtörtént egyházunkban. Tudjuk, hogy diagnózis nélkül nincsen terápia, de kérdés, hogy eddig mennyire volt bátorságunk a megkapott adatokból levonni az őszinte következtetéseket. Ezek a következtetések nem csak arról szólnak, hogy hány helyen néptelenedtek el települések, sőt netán egész régiók, s ennek nyomán hány gyülekezetünk erőtlenedett el olyannyira, hogy nem tekinthető többé anyagyülekezetnek. A számokból azt is ki kellene következtetnünk, hogy melyek azok a területek, ahol viszont esélyünk lehet új evangélikus gyülekezetek plántálására. Ebben a kifejezetten missziói helyzetben érdemes odafigyelni a nagyobb és kisebb testvéregyházak hasonló erőfeszítéseire és eredményeire. A református és baptista egyházban például már évek óta folyik tudatosan tervezett és szervezett gyülekezetplántálás.

Fontos, hogy jól értsük ezt a kicsit szabadegyházias ízű kifejezést. A gyülekezetplántálás nem tévesztendő össze a már korábban is működő gyülekezetek újraélesztésével, –építésével. A plántálás azt jelenti, hogy ott kezdünk el szántani és vetni, ültetni és öntözni, ahol korábban még nem élt szervezett evangélikus közösség.

Ha egyházkerületenként megtaláltuk ezeket a potenciális helyeket – amire májusig adott időt a zsinati határozat –, akkor következik a második, nem könnyű lépés: a gyülekezetplántáláshoz szükséges anyagi feltételek előteremtése „megalapozott stratégiai tervek és számítások alapján”. Ha ilyen megalapozott tervek kerülnek a zsinat elé, akkor a májusi ülésen remélhetőleg meg fogjuk találni az ehhez szükséges

forrásokat – akár a költségvetési törvény módosításával –, mert a gyülekezetplántálás ügye végre prioritást kapott egyházunk életében.

A „hol és a miből?” kérdés tisztázása után jutunk el a harmadik lépéshez, a legnehezebb kérdéshez: kivel tudjuk megvalósítani a gyülekezetplántálási terveket? Ebben az esetben nem hagyományos gyülekezetépítési munka elvégzéséről van szó, hanem egyfajta úttörő feladatról, ha úgy tetszik, „zöldmezős lelki beruházásról”. Ehhez a speciális szolgálathoz speciálisan felkészített munkatársakra van szükségünk. Ezért került bele a határozatba az Evangélikus Hittudományi Egyetem felkérése a szükséges képzés sürgős elindítására. Itt nyilvánvalóan nem is annyira valamiféle alapképzésről beszélünk, hanem sokkal inkább továbbképzésről, átképzésről. Olyan lelkészek felkészítéséről, akik már szert tettek bizonyos szolgálati tapasztalatra, és készek vállalni egy ilyen izgalmas missziói munka minden kockázatát, örömet és buktatóját. Akik nemcsak a kihívás nagyságát látják, de az elhívó és elküldő Úr hatalmát is.

Sokszor tapasztaltuk már, hogy egyházunkban igazán nem az anyagi források hiánya jelenti a veszélyt, hanem a gyakran igencsak szűkös emberi erőforrás... Ezért fontos különösen is ennél a harmadik pontnál hangsúlyozni az imaháttér nélkülözhetetlen fontosságát, komolyan véve a Mester felhívását: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés, kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába.” (Lk 10,2) Nemcsak a közelgő imahéten, de az év minden napján aktuális, hogy mi is kérjük: ő küldjön nekünk, küldjön közülünk munkásokat. Sőt mi több: ne zárjuk ki azt a lehetőséget sem, hogy hátha éppen minket akar küldeni!

Új esztendő, új esély, új remény! Ezt szimbolizálja képünkön az imádságra és munkára kapott kezek bölcsőjéből szárba szökkenő üde zöld növénypalánta. Ilyenkor, a tél közepén öröm ránézni a tavasz, a kikelet reményteli kis előhírnökére...

[2017. január 8.]

A reformáció lángja

A képen látható, „szlovákul prédikáló” olajmécsest Miloš Klátik püspök testvéremtől kaptam december 18-án, amikor a gömöri egyházmegye reformációi ünnepségén magyarul prédikálhattam a rozsnyói templomban. A beszédes ajándékon olvasható rövid igevers remekül summázza a reformáció lényegét: „*A világosság a sötétségben fénylik...*” (Jn 1,5) S hogy ezt a tömör reformációdefiníciót éppen egy olajmécsest hirdeti, az lehetőséget kínál arra, hogy komolyan végiggondoljuk, mit is jelent számunkra a reformáció lángjának hordozása és továbbadása.

A legfontosabb bibliai kapcsolópont az első püskösdi csoda lángnyelveinek üzenete. Emlékszem, hogy gyermekként különösen is megmozgatta a fantáziámat a püskösdi történetet ábrázoló képeken megjelenő, „lángoló hajú” apostolok olykor kissé bizarr képe... Hitoktatónk igyekezett megmagyarázni a csoda lényegét: nem a tanítványok haja lobbant lángra, hanem az értelmük világosodott meg, a szívük forrósodott át. Pontosan úgy, ahogy a Mester megígérte az övéinek: „*A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.*” (Jn 14,26)

Valójában ez a csoda ismétlődik meg azóta is nemzedékről nemzedékre ott és akkor, ahol és amikor őszintén keressük a sötétben felragyogó fényt, Jézust Krisztust, a világ világosságát, és az ő biztatására segítségül hívjuk a Szentlelket, akinek görög neve, a Paraklétoosz igen gazdag tartalmat sűrít magába: ő lehet ma is a mi Vigasztalónk, Bátorítónk, Szószólónk...

Luther így vall erről a *Kis kátéban*: „Hiszem, hogy a saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által, ő világosított meg ajándékaival...”

Ugyanakkor fontos, hogy a felülről beragyogó világosságban azt is tisztán lássuk, hogy amint az első püskösdi Krisztus-ünnep volt – hiszen róla tettek bizonyosságot az apostolok a Lélek erejével –, úgy a reformáció is Jézus Krisztust hirdető ünnep. Örömmel hallottam a révfülöpi Luther-konferencia nyitó előadásában, hogy ez az év több mint Luther-év, több mint a reformáció jubileumi éve: 2017 – Krisztus-év!

Ha nem csupán üres lózung a „solus Christus”, hanem valóban ő a centrum, ő a forrás, ha őt hirdetjük és követjük, akkor van esélyünk arra, hogy hálát adjunk közös Urunk egyházújító munkájáért, akár más felekezetekkel együtt, beleértve katolikus testvéreinket is.

Mindez nem rajongás, hiszen bárki kézbe veheti a katolikus–evangélikus kiegészztelődési folyamat friss gyümölcsként Walter Kasper bíborosnak, a Keresztény

A világosság ragyog a sötétségben...
(Jn 1,5)

Egység Pápai Tanácsa egykori vezetőjének magyarra is lefordított könyvét, amelynek címe *Luther Márton – Az ökumené jegyében* (Vigilia Kiadó, 2016).

Reméljük, hogy a könyv záró mondataiban megszólaló prófétai hang valóságga lesz a közeljövőben: „2017-ben már az egység útján járunk, és nem a szétválásén, mint 1517-ben. Ha van bátorságunk és türelmünk, végül nem csalatkozunk. Csak dörzsöljük majd a szemünket, és hálásan csodálkozunk, mit indított el Isten Lelke, talán egészen másképp, mint ahogy magunkban elképzeltük. Ebben az ökumenikus perspektívában 2017 esélyt jelenthetne mind a protestáns, mind a katolikus keresztények számára. Éljük vele. Mindkét egyháznak jót tenne, sok embernek, akik várnak rá, s a világnak is, amelynek különösen is szüksége van közös tanúságtételünkre.”

A közös tanúságtétel zarándokútján újabb fontos lépést tehetünk majd meg együtt a déli kerület tavaszi missziói napján, amelynek hívogató programtervezetét már olvashatjuk a magazin hátsó borítóján. A bonyhádi sportcsarnokban szeretnénk folytatni azt a párbeszédet, amelynek novemberben a pannonhalmi apátság adott otthon, ahol Asztrik főapát felkérésére együtt zártuk be a Szent Márton-évet, és nyitottuk meg a reformáció évét, ha úgy tetszik: a „másik Márton” évét.

Reménység szerint 2017 valóban Krisztus-év lesz, amelyben az ő fénylő világosságában újra meglátjuk egymásban a testvért és a szolgatársat közös küldetésünk hűséges betöltésére. Erről prédikál az olajmécses igéje, amely az új bencés fordításban így bátorít: „A világoŝság ragyog a sötétségben, és a sötétség nem tartóztatta fel.”

[2017. február 19.]

Plántálónapló

Egy reménykeltő zsinati határozat címmel írtam idén januárban az új gyülekezetek plántálását szorgalmazó novemberi döntésről. De minden jó határozat csak annyit ér, amennyi megvalósul belőle. A zsinat májusi ülése már a megalapozott, konkrét tervek várja, hogy hozzájuk rendelkezze a szükséges anyagi forrásokat.

Egyházkerületünkben az utóbbi hónapok munkáját nagyban meghatározza ezeknek a terveknek az előkészítése. Munkanaplóm szinte tavaszi „plántálónaplóvá” alakult: rendszeres „talaj-előkészítő tárgyalások” az érintett területek lelkészeivel, felügyelőivel, az illetékes presbitériumokkal, polgármesterekkel és a remélt plántáló „kertészekkel”... Eddigi tapasztalataimból szeretnék néhány továbbgondolásra ajánlott kérdést megosztani Olvasóinkkal.

Erre utal a www.apcsel29.hu elnevezésű, gyülekezetplántálást segítő felekezetközi honlap, amely szerint az egyik legfontosabb feladat a gyülekezetépítésben, hogy úgynevezett „igenembereket” találjunk, akik lelkesen támogatják a jó célokat, és képesek a lelkesedésüket átragasztani másokra is.

De a lelkesedés mellett fontos, hogy magunk is felkészüljünk, és másokat is felkészítsünk a gyülekezetplántálás speciális feladataira. Erre motivál missziói törvényünk útmutatása: „Evangélizáló és missziói küldetése minden felelős egyházközségi tagnak van, de e szolgálatok hivatásszerű végzésére az egyház külön munkásokat készít fel és küld ki.” (2005. évi V. törvény 2. §)

Ugyanakkor a pénz, a lelkesedés, a képzettség önmagában még nem elég. Ne feledjük Luther bölcs tanítását: „Az Ige teremti az egyházat!” Erre a titokra figyelmeztet Nagyváti Pál faintarziája, amelyet a Luther-kápolna alapkövetételekor ajándékoztam a gyülekezetnek a magvetés nyomán szárba szökkenő termés reményében...

[2017. április 2.]

„Provokáció” a Deák téren

A jubileumi év eddigi egyik legnagyobb ajándéka a lipcsei Thomanerchor – a Tamás-templom fiúkórusa – szolgálata volt március 15-én este a Deák téren. A zenei élményről bőven olvashattunk magazinunkban éppúgy, mint egyházunk honlapján. Abban nincsen semmi meglepő, hogy a méltán világhírű fiúkórus az ország templomának hatalmas gyülekezetét is elbűvölte kristálytisza énekével, hiszen hangjukat eddig is hallhattuk rádióban, tévében, hangfelvételtől. De történt egy meglepetés is a zenés istentiszteleten, valami, amire nem számítottunk, ami igazi provokációt jelentett a szó pozitív értelmében. Provokáción általában valami nem várt, nemkívánatos, valakit irritáló, olykor egyenesen bántó, támadó eseményt szoktunk érteni. Pedig a latin szó eredeti jelentése – *pro-voco* – csupán annyi, hogy valamit előhívunk, ami eddig akarva vagy akaratlanul rejtve volt...

Egy igencsak időszerű és szükséges provokáció tanúi lehettünk az istentisztelet úrvacsorai részében, amikor az osztás alatt egyszer csak elnémult a karzaton a „Thomanerek” éneke, és helyettük az orgona szólalt meg. Hárman osztottuk az úrvacsorát, és letről csak annyit láttunk, hogy nagy a mozgolódás a karzaton: a kórustagok többsége megindult lefelé az úrvacsorai oltár felé. Hogy mi volt ebben a meglepetés, a „provokáció”? Az, hogy a kórus jelentős része tíz év alatti, matrózblú-

zos, kedves kisfiú, aki még nem konfirmált, de teljes természetességgel és bizalommal, kiskehellyel a kezében odatérdelt a felnőttekkel együtt az oltárhoz. Pillanatok alatt kellett döntenünk: kötelezzük-e vendégeinket is a hazai egyházban elterjedt gyakorlat tiszteletben tartására, és bocsássuk el őket egy áldással? Vagy „vendégjogon” kapják meg mindazt, amiért odatérdeltek: Krisztus testét és véré, ostyában és borban?

Nyilvánvaló, hogy mindkét döntésnek megvolt a maga kockázata. Ha „csak” áldást kapnak, úgy érezhetik, valamiből kirekesztettük őket, amit pedig otthon és számos más testvéregyházban megkapnak. Ha viszont vendégeinket „egyenrangúsítjuk” a felnőttekkel (akikről egy nagyvárosi gyülekezetben csak részben tudhatjuk, hogy valóban konfirmáltak-e), akkor saját gyermekeink kerülnek „hátrányos helyzetbe”, hiszen őket ezen az istentiszteleten is csupán igei áldással bocsátottuk el az úrvacsorai oltártól. Végül a „vendégjog” győzött...

Az istentisztelet utáni fogadáson a kórust kísérő lipcsei lelkész kollégának elmeséltem dilemmánkat, aki megnyugtatott, hogy szerinte jól döntöttünk, hiszen ezek a gyermekek komoly úrvacsorai felkészítést kaptak a Tamás-iskolában.

Nálunk viszont gyülekezeteinkben sokféle módon próbáljuk kezelni ezt a korábban ismeretlen feszültséget. Láttam olyan édesanyát, aki megosztotta a kapott ostyát karon ülő kisgyermekével. Akad lelkész, aki keksszel, mazsolával (!) „kárpótolja” a kicsiket... Kívánatos lenne egy általános jó rend kialakítása egyházunkban, ahol különben is olykor már-már anarchiába fordul a legendás „protestáns szabadság”.

Mindezt felismerve kérte fel a püspöki tanács eligazító állásfoglalásra zsinatunk teológiai bizottságát. Ennek az útmutatásnak a formálódó munkaanyagából szeretnék megosztani néhány gondolatot abban a reményben, hogy ezzel Olvasóinkat is továbbgondolkozásra, esetleg hozzászólásra provokálhatom.

„A Szentírás és hitvallási irataink szerint a keresztség az üdvösség feltétele, az egyházhoz tartozás jele. A gyermekkeresztség elterjedésével az ógyeházi felfogás szerint együtt járt az úrvacsorais, amint ez a keleti és a bizánci ortodox gyakorlatban ma is látható. A nyugati keresztyénség a IV. lateráni zsinaton (1215) kapcsolta a gyónáshoz az úrvacsorát, a 7. életévet mint kánoni határt megjelölve. A konfirmáció a reformáció második nemzedéke alatt alakult ki, a saját hitvallástétel alkalmaként, az evangélikus egyházak egy részében azonban csak a pietizmus korában lett általánossá. Az úrvacsora a keresztségben kapott közösségi elhívásra emlékeztet, a konfirmáció ezt teszi tudatossá. Általános gyakorlat, hogy az úrvacsorai oltárhoz azok a gyermekek és felnőttek is kijönnek (kijöhetnek) áldásért, akik nem részesülhetnek a szent jegyekben. Ekkleziológiailag a gyermek és a fiatal nem a holnap egyháza, hanem már a máé is, ezért ebből a szeretetközösségből nem zárhatók ki. [...] Az európai

evangélikus egyházak nagy része az elmúlt évtizedek során lehetőséget teremtett a gyermekek úrvacsoravételének lehetőségére. [...] Általánosságban a gyermek-úrvacsora feltétele a szülői (nagyszülői, keresztszülői) előkészítés, a közönséges táplálkozástól eltérő jelentés tudatossága. Ehhez a felkészítéshez a lelkész/hitoktató adhat tartalmi és módszertani segítséget. Nem köthető azonban a teljes úrvacsorai tanítás megértéséhez, hiszen egyrészt a misztérium jelleg miatt ez nem is lehetséges a maga teljességében, másrészt ez a feltétel megtagadná a demenciával vagy értelmi korlátokkal élőkől is Jézus asztalközösségének megélését. A mai helyzet sajátossága, hogy nemcsak különböző hitvallású egyházakhoz tartozó családtagok számára tér el az úrvacsoravételi életkor, de földrajzi értelemben is nagyok a különbségek, biblikus alapok nélkül. Fejlődéslelektani szempontból nem optimális a kamaszkori első úrvacsora. A konfirmáció azonban meghatározó fordulópont marad az önálló úrvacsoravétel, a keresztszülői felelősségvállalás szempontjából...”

[2017. május 14.]

Igeív „a látás Istenéről”

Csupán a fotók alapján tájékozódva úgy tűnhet, hogy a berlini Kirchentag lényegében nem volt más, mint egy százezres tömeget mozgató színes kavalkád, egy „jó buli”... De hála Istennek, ennél azért jóval többet, mélyebb tartalmat is átélhettünk, ha követtük az idei egyházi napok igetanulmányainak (Bibelarbeit) teológiailag német alapossággal kidolgozott és provokatívan aktuálisan felépített ívét.

Önmagában a nyitó és záró istentiszteletek textusválasztása is izgalmas keretet adott az egész rendezvénynek, amelynek igei mottóját Hágár meglepő Isten-tapasztalata, hitvallása adta: „Te vagy a látás Istene. [...] Én is láthattam itt, aki engem látott.” (1MÓZ 16,13) Tömörített német fordításban: „Du siehst mich.”

A szerda este három belvárosi helyszínen meghirdetett, nyitó istentiszteleteken a zsoltáros Dávid csodálatos éneke csendült fel a Teremtőről: „Alaktalan testemet már látták szemeid...” (Zsolt 139,16) A Wittenberg határában, a mezőn tartott záró istentisztelet alapigéjében pedig megszólalt a szeretethimnusz végén felragyogó perspektíva, a színről színre való látás ígérete: „...úgy fogok ismerni, ahogyan engem is megismert az Isten.” (1Kor 13,12) E között a két pillér között feszült a három reggeli bibliatanulmány hídja, amelyet érdemes most lélekben végigjárnunk, mert ezáltal mi is életformáló, életújító találkozások részeseivé válhatunk.

Mária és Erzsébet találkozása

Csütörtök reggel a két áldott állapotba került asszony találkozására figyeltünk, akik Hágához hasonlóan megtapasztalták, hogy Isten „*rátékintett szolgálóleányának megalázott voltára...*” (Lk 1,48)

A harminchét (!) helyszínen különböző nyelveken (köztük, Pángyánszky Ágnes egyetemi lelkészünk jóvoltából, magyarul is) felkínált egyórás bibliatanulmányokban természetesen különböző hangsúlyt kapott ez a jól ismert evangéliumi történet. A többezres gyülekezet által hallgatott Margot Kässmann, a reformációi jubileum németországi nagykövete, akárcsak az ugyancsak igen népszerű amerikai lelkész, Nadja Bolz-Weber, egyaránt kiemelték, hogy Mária hitvallása, a híres *Magnificat* nem csupán Istent magasztaló gyönyörű himnusz, hanem egyben olyan „forradalmi ének”, amely Isten radikálisan beavatkozó és helyreigazító munkáját mutatja be az emberiség történelmében. Ő az, aki „*hatalmasokat döntött le trónjukról, és megalázottakat emelt fel*”. (Lk 1,52)

Ézsau és Jákób kiengesztelődése

Izgalmas volt a péntek reggeli bibliatanulmány is, különösen abban az érdekes felállításban, amelyben Heinrich Bedford-Strom bajor evangélikus püspök, a Németországi Protestáns Egyház (EKD) elnöke folytatott provokatív dialógust Reinhard Marx római katolikus bíborossal, a Német Püspöki Konferencia elnökével. Olyannyira aktualizálták az ismert ószövetségi jelenetet, hogy szinte felvállalták az örökségen, az áldáson összekülönböző testvérpár szerepét. Vajon nem éppen erről szóltak az elmúlt ötszáz esztendő katolikus–protestáns konfliktusai? Kié az igazi, a legigazibb egyház? Ki birtokolja az örökséget? Ki hordozza az áldást?!

Vajon itthon nem kísért-e minket is a testvérek közötti rivalizálás a jubileumi esztendőben? Kié a legfontosabb reformátor és a legreformáltabb egyház?!

A két német egyházi vezető remekül illusztrálta a közismert jubileumi ökumenikus dokumentum címének iránymutató, biztató üzenetét: *A szembenállástól a közösségig (From Conflict to Communion)*. Úton lehetünk annak felismerésében, elismerésében és megélésében, hogy közös kincsünk, örökségünk, minden áldás forrása: a mi közös Urunk. A ma is élő Jézus Krisztus, aki előttünk jár, és vezet minket Lelkével ezen az úton.

Jézus és Zákeus egymásra találása

A legmerészebb bibliatanulmány szombat reggelre maradt, amikor a berlini vásárváros egyik hatalmas csarnokában Martin Hein kasseli evangélikus püspök és Taoufik Hartit, a muszlim cserkészek (!) németországi szövetségének alapító elnöke folytatott párbeszédet arról a Zákeusról, akit a fügefafa lombjai között is meglátott az Úr. Nem meglepő, hogy a két vallási vezető a történet csattanójában találta meg a közös pontot, amikor a jerikói fővámszedő otthonában Jézus kijelenti: „*Ma lett üdvössége ennek a háznak, mivelhogy ő is Ábrahám fia.*” (Lk 19,9)

Vajon mit jelent ez a közös ábrahामी gyökér kölcsönös előítéletektől, félelmektől és nemritkán gyűlölettől fertőzött korunkban? Mennyit ér a hídépítő jó szándék, amikor sokan inkább a szakadékok elmélyítésén, a még létező hidak lebontásán dolgoznak?

A Kirchentag ezekre a kínzó és megkerülhetetlen kérdésekre is igyekszik választ találni...

[2017. június 18. – Fotók: Kirchentag]

Ültessünk ceruzát

Avagy a fák és az emberek reménysége

A Bonyhádon rendezett bajor–magyar testvérkapcsolati találkozó gazdag igei magvetése tovább dolgozik bennem, ebből szeretnék néhány gondolatcsírat megosztani az olvasókkal. Apropos, csíra, angolul: sprout. Ez a szó olvasható azon a szellemes, szinte prófétai üzenetet hordozó ceruzán, amelyet a bonyhádi találkozó résztvevői kaptak ajándékba, hogy otthon majd elültessék.

Lehet, hogy már sok mindent vetettünk, ültettünk életünkben, de ceruzát aligha. Ez viszont olyan különleges ceruza, amelynek a végében gyógynövénymagok rejtőznek. Az elkoptatott ceruzát nem szabad kidobni, hanem földbe lehet ültetni, és gondos locsolás után reménység szerint előbújnak majd a levendulacsírák...

A találkozó igei mottóját az első zsoldár lelkesítő képe adta a folyóvíz mellé ültetett fáról, amely „*idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja*”. A megkapó kép mögött felsejlik a titokzatos Kertész alakja, aki kijelöli helyünket, küldetésünket a világban. Aki mindent megtesz azért, hogy ne szakadjunk el a folyó, az élő és ható Ige tápláló vizétől.

Ugyanez a nagyszerű perspektíva tárul elénk Jeremiás prófétánál, aki így tesz bizonyosságot: *„...áldott az a férfi, aki az Úrban bíz, akinek az Úr a bizodalma. Mert olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa, amely a folyóig ereszti gyökereit, és nem fél, ha eljön a hőség, lombja üde zöld marad. Száraz esztendőben sincs gondja, szüntelenül termi gyümölcsét.”* (Jer 17,7–8)

Sajnos mindennapos tapasztalataink olykor cáfolni látszanak ezeket a vonzó bibliai képeket. Terméketlen, kiszáradó fák, emberi életek, közösségek, gyülekezetek lassú sorvadásával, fájdalmas agóniájával kell néha szembesülnünk. A fák, az erdők természetben tapasztalható pusztulásáért többnyire a klímaváltozást szoktuk okolni. De vajon ki a felelős a teremtett világ jó rendjének feldúlásáért? Ha a tettetést keressük, nem kell messzire mennünk: elég, ha belenézünk a tükörbe, hiszen minket bízott meg a Teremtő a Kert művelésével és őrzésével...

De lelki értelemben is fenyeget minket egyfajta pusztító klímaváltozás. Gyakran már nem vesszük komolyan az apostoli figyelmeztetést, amely szerint *„minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a világosság Atyjától száll alá”*. (Jak 1,17) Nem törődünk az isteni munkamegosztással, amelyről Pál így vall: *„Én ültettem, Apollós öntözött, de Isten adta a növekedést.”* (1Kor 3,6)

Megkísérthet minket az elkerülhetetlennek látszó menetrend: előbb-utóbb minden élő fából halott nyersanyag vagy éppen tűzifa lesz. A németnek, angolnak külön szava is van a még élő, illetve a már halott fára: *Baum/Holz*, illetve *tree/wood*.

Az emberi logika és tapasztalás szerint mindez visszafordíthatatlan folyamat, egyirányú utca: a halott fából már nem támadhat új élet. Ezt a konok, halálos rendet törte meg Jézus Krisztus keresztfája, amelyet az egyházművészetben bimbózó, rügyező keresztfaként is szoktak ábrázolni, amint ezt a finom kidolgozású örmény kereszt is példázza. Ez csodálatosan jelképezi azt a csodát, amelyet húsvét hajnalán elsőként személyesen a magdalai Mária tapasztalhatott meg a sírkertben, aki a halott Jézust kereste, de az élő Úr köszöntött rá a nevében, és akiben először a kertészt vélte felfedezni. S valójában nem is tévedett, hiszen Jézus az a hűséges kertész, az a példázatbeli fáradhatatlan vincellér, aki soha nem mond le rólunk. Ő ma is kitartó reménységgel mindent megtesz azért, hogy *„hátha”* (Lk 13,9!) mégis termőre fordul az életünk...

Kissé profán módon, de erről prédikál ez a ceruza is, amelynek száraz csonkja nem szemétbe, nem tűzbe való, hanem jó földbe. Ahol ha lesz, aki öntözze, ha megkapja felülről az éltető napfényt, akkor illatos virágú gyógynövény sarjadhat ki a halott fából.

Ez a fa reménysége, amelyről Jób könyvében így olvashatunk: *„Még a fának is van reménysége: ha kivágják, újból kihajt, és nem fogynak el hajtásai. Még ha elvéniül is a földben*

gyökere, ha elhal is a porban csonkja, a víz illatától kihajt, ágakat hoz, mint a csemete.” (Jób 14, 7–9) Erről prédikál a művészi svéd üvegalkotás.

De az embernek még inkább van reménysége az által, akinek halála és feltámadása nyomán a keresztfá is kirügyezik, ahogy énekeljük: „Keresztfá titka tündököl, / Melyen az élet halni szállt, / S megtörte holta a halált.” (EÉ 189,1)

Magasztaljuk őt az ősi latin köszöntéssel: *Ave crux, spes unica!* Üdvöz légy, kereszt, egyedüli reménységünk!

[2017. július 30. – Fotók: Kiss Tamás]

Forrás-közelben

Lassan ráfordulunk a jubileumi esztendő célegyenesére. Hivatalosan tavaly novemberben, Márton-napján a Deák téri Insula Lutherana kulturális és lelkeségi központ átadási ünnepével intonáltuk a jubileumi évet, amelyet az idei Márton-napon szeretnénk majd lekerekíteni, ugyancsak a Deák téren. Még korai a mérlegkészítés, de ha belelapozunk a naptárunkba, máris bőven akad mire emlékezni, miért hálát adni. Az események sorából kiemelkednek az augusztus végi wittenbergi magyar napok, amelyeknek a keretében hazánkból, egyházunkból több százan élhettük át személyesen, hogy mit jelent a Forrás közelébe kerülni a reformáció szülővárosában.

Mindez számomra különös élményt jelentett, hiszen utoljára közel fél évszázada jártam a reformáció bölcsőjénél, amely akkor még az NDK része volt. Furcsa módon az egyik mindmáig megmaradt élményem, hogy igencsak felbosszantott akkor az a húsz pfennig, amelyet a vártemplom tornyába való belépés fejében kellett kifizetnem. Nem a filléres összeg bántott igazán, hanem az, hogy ebben az apróságban is az úgynevezett „bizniszgyház” kísértésének nyomait véltem felfedezni, amellyel szemben tűzte ki tételeit Luther Márton, éppen a vártemplom kapujára...

Bezzeg ma minden másként van: akár már három euróért is feljuthatunk a vártemplom tornyába... A jubileum apropóján gyakorlatilag szinte mindent Luther nevével igyekeznek eladni a reformáció hazájában. Ahogy egy német magazinban olvastam: „Es luthert überall in Deutschland!” A furcsa mondatot talán így lehetne magyarítani: Németországban mindenhol „lutheroznak”.

De ugyanakkor óvakodjunk a rövidzárlatos párhuzamoktól, hiszen korunk virágzó iparága, az úgynevezett „vallási turizmus” csak áttételesen kapcsolható a 16. századi bűnbocsátó cédulák árusításához. Óriásit változott azóta a világ és benne

Sprouta

Plant Your Pencil

The world's only sustainable pencil that you can plant after use and grow into herbs, vegetables or flowers.

Sprouta

Global Patent Pending

The advertisement is a vertical strip with a white background and a dark brown border on the right. It features a green vine graphic that starts at the top, loops around a pencil, and ends at the bottom. The pencil is shown in two states: at the top, it is a standard wooden pencil with the brand name 'Sprouta' written in green cursive; at the bottom, it is a green, plant-like pencil with the same brand name. The text 'Plant Your Pencil' is written in white on a green circular background. Below this, a short paragraph describes the pencil as a sustainable product that can be planted and grown into various plants. The brand name 'Sprouta' is written in green cursive at the top and bottom. At the very bottom, it says 'Global Patent Pending'.

mi, emberek is. Luther korában központi téma volt az emberek életében az Istennel való kapcsolat rendezése: a bűn, a bűnbocsánat, az ítélet, a kárhozat és az üdvösség kérdése. Ma viszont úgy tűnik, hogy a zarándokok többsége „túl van” ezeken a kérdéseken: egyszerűen csak szelfizni akar a tételkapu előtt, és szeretné megkóstolni a Luther-sört, –likört, –kekszet vagy éppen a „Luther-burgert”...

Pedig Lutherstadt Wittenberg ennél sokkal többet kínál 2017-ben, és valóban az igazi Forráshoz próbál visszasegíteni minket. Ezt élhettük át a magyar napok során Dévai Bíró Mátyás, Sylvester János és Stöckel Lénárt kései tanítványtársaiként.

Már a reformációi világkiállítás első stációja világosan utal a Forrásra: „Sola Scriptura”. A Wittenbergbe érkezőt huszonzét méter magas Biblia fogadja a vasútállomás épülete előtt. Ennek a hatalmas könyvnek az egyik oldalán a Szentírás összes lapja látható, amelyeknek az olvasását megfelelő távcsövek segítik. De be is léphetünk ebbe a könyvbe, hiszen valójában egy kilátótorony, amelynek a tetejéről élénk tárul a város panorámája. A százhatvankét lépcső fordulónak pihenői biblia idézetekkel és a Szentírásról szóló személyes vallomásokkal állítanak meg.

Ugyancsak a Forráshoz segít vissza az a nyolcvan méter (!) hosszú jászol, amelyet a Luther- és a Melancthon-ház mögött, a spiritualitás és az ökumené parkjában láthatunk. Ez végigvezet a kereszténység két évezredes történelmén, a betlehemi jászolbölcstől napjainkig. A bajor egyház zseniális installációjának fő üzenete, hogy bárhol tekintünk bele, az eget láthatjuk meg benne, mivel a bölcső mélye tükröt rejt. Ha a betlehemi bölcsőben fekvő Gyermekre nézünk, akkor mennyei perspektívák nyílnak meg előttünk: „Aki engem lát, látja az Atyát.” (Jn 14,9) Ő a valóságos ember és a valóságos Isten, akiben együtt fedezhetjük fel az irgalmas Istent és az irgalmas Embert. Solus Christus!

Micsoda új életszemlélettel és világlátással ajándékozhat meg ez az egyszerű, szimbolikus mozdulat: hajolj közel a jászolhoz! Csak ha megtanulunk a mélybe, lefelé is tekinteni, akkor láthatunk felfelé, a magasba!

Külön poén, hogy a jászol mellett egy hatalmas óriáskerék forog, amelynek kabinjaiban megfelelő szakemberek segítségével lelkigondozói beszélgetéseket lehet folytatni. Mindez a szó szoros és átvitt értelmében az ég és a föld között történik...

A cél itt is ugyanaz: találjunk vissza a Forráshoz, hiszen ez a jubileumi esztendő igazi értelme és ajándéka. Ezért is írtam a magyar napok nyitóestjén Wittenberg Luther-város vendégkönyvébe közös fohászként a következő sorokat: „Tanuljuk és hirdessük a Krisztust együtt a következő ötszáz esztendőben is!”

[2017. szeptember 10. – Fotók: Gáncs Péter és Kiss Tamás]

95 kincs – 95 ember

Még mindig a wittenbergi magyar napok emlékeiből meríték, és remélem, Olvasóinknak nincs még „ref500-mérgezésük”... Szeretnék megosztani legalább valamit abból a gazdag élményből, amelyet a wittenbergi Lutherhaus melletti Augusteum épületében élhettem át, ahol a magyar napok nyitányaként exkluzív vezetés keretében megtekinthettük a *95 kincs – 95 ember* című kiállítást.

Már a pazarul berendezett tárlat és az azt bemutató könyv címe is sokatmondó. Luther a reformáció egyik központi üzenetét a 62. tételbe sűrítette, ahol ezt olvassuk: „Az egyház igazi kincse Isten dicsőségének és kegyelmének legszentebb evangéliuma...” Mindebből következően azok az emberek is drága kincseink, akik ezt az evangéliumot a legkülönbözőbb módon továbbadták az elmúlt ötszáz esztendőben.

A wittenbergi kiállítás első része Luther életén vezet végig, és csattanóként bemutatja egyházunk egyik legféltettebb kincsét, a Luther-végrendelet eredeti példányát, amelyet erre a jubileumi alkalomra adtunk kölcsön. A második rész pedig kilencvenöt személyen keresztül tárja elénk a reformáció lelki-szellemi örökségét, kisugárzását egészen napjainkig. Johann Sebastian Bachtól Martin Luther Kingig, Gusztáv Adolftól Dietrich Bonhoefferig, Albrecht Dürertől Ingmar Bergmanig, William Shakespeare-től Thomas Mannig, Joseph Ratzingertől Steve Jobsig...

Számomra egy kevésbé ismert név, pontosabban a hozzákapcsolódó üzenet vált különösen is aktuálissá. Bevallom, korábban nem tudtam, kit tiszteljek Henry Mühlenbergben, de most megállított életének vezérgondolata: „ecclesia plantanda”, amelyet talán így lehet magyarra fordítani: „Az egyház plántálandó.” A hallei pietizmusból táplálkozó lelkész 1711–1787 között élt. Kapcsolatban állt Zinzendorffal, a herrnhuti testvéregyház alapítójával, akinek többek között az úgynevezett „Losungot” (a bibliaolvasó *Útmutatót*), valamint énekeskönyvünk két népszerű énekét köszönhetjük: *Isten szívében megpihenve* (266), *Vezess, Jézusunk* (443).

Mühlenberg számára nem csupán szép lózung volt az „ecclesia plantanda”, hanem egész életét meghatározó program. Először Indiába készült misszionáriusnak, de végül 1741-ben Pennsylvániába kapott elhívást, ahol negyvenöt éven át számos evangélikus gyülekezetet plántált, és énekeskönyvet is kiadott.

Talán felesleges magyaráznom, hogy miért ragadott meg annyira ez a váratlan találkozás Henry Mühlenberg küldetésnyilatkozatával éppen Wittenbergben. Újra megerősödtem abban a meggyőződésemben, hogy a reformáció, teológiai lényegét tekintve, egyfajta új pünkösöd, egyházi ébredési mozgalom nyitánya, amelynek kisugárzása napjainkig tart. Lehet, hogy nem tudatosan történt, de valójában ezt az

örökséget élesztette fel zsinatunk tavaly novemberi bölcs döntése az új egyházköz-
ségek alapításának elindításáról, meghirdetve az „ecclesia plantanda” mühlenbergi
programját a 21. századi Magyarországon.

S hogy ez a program ma is életképesen működik, arról a közelmúltban ismételt
meggyőződhettem, amikor meghívást kaptam Balatonszárszóra, a Horváth-Csitári
Boglárka lelkész által szervezett pestszentimrei gyülekezetplántáló hétvégére.
Péntek estétől vasárnap délig közel hatvanan (!) voltunk együtt, hogy közösen ál-
modjuk meg, miként töltsük meg étellel a reménység szerint még az idén használatba
vehető Luther-kápolnát.

Fontos, hogy legyenek álmaink, akár csak Jákóbnak, akinek az Úr álmában tárta fel
a megnyíló ég titkát. Fontos, hogy formálódó gyülekezeteink mindenekelőtt felfelé,
a „közös ég” felé nyitott közösségek legyenek. Weöres Sándor gyönyörűen vall erről:
„Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” (*A teljesség felé*) Zseniális költői kép,
amely azért némi teológiai pontosítást igényel. A létra csak akkor van bennünk, ha
Pállal együtt ki tudjuk mondani: „...nem én élek, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20),
hiszen ő az igazi létra, út, ajtó az atyai ház felé...

Szükséges tehát felébrednünk az álmok olykor csalóka világából. Ebben is segít-
het nekünk az apostol határozott biztatása, amely akár az egész reformáció egyik
alapigéje lehetne: „Ébredj fel, aki alszol, támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus.”
(Ef 5,14) Ennek az ötszáz évvel ezelőtti wittenbergi napfelkeltének máig is fényt és
meleget ajándékozó sugaraiért adhatunk hálát a következő napokban.

S ne feledjük kitaratóan kérni Urunkat: ne legyen többé „napfogyatkozás”, azaz
senki ne álljon közénk, senki és semmi ne takarja el őt előlünk! Ezért könyörgünk
már egyik 16. századi énekünkben is: „Krisztus, ki vagy nap és világ, / Minket sötét-
ségben ne hagyj! / Igaz világosság te vagy...” (EÉ 109

[2017. október 22. – Fotó: Kiss Tamás]

„Engem várnak a szigetek”

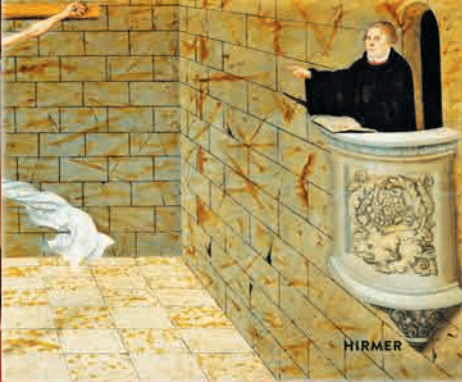
A címben idézett, ádventben különösen is aktuális ézsaiási prófécianak a vizuális
megjelenítése, Tichy Kálmán 1947-ben készült festménye gyermekkorom óta végig-
kíséri az életemet. Kibővített változata látható a nagytarcsai evangélikus templom
szárnyas oltárának 1959-ben festett pünkösdi képén, amelyet már kisgyermekként
megcsodáltam, amikor nyaranta ellátogattunk keresztapám, Győri János gyüleke-

LUTHER!

95 TREASURES

— 95 PEOPLE

HIRMER

HENRY MELCHIOR MÜHLHENSBERG

1793 wurde Heinrich d. Ernst Melchior Mühlhensberg in der Gemeinde der Wittenberg Kirche in Kirchhain geboren. Er war ein evangelischer Theologe und Prediger. Er war ein Schüler von August Hermann Franke und wurde 1793 als Prediger in die Wittenberg Kirche berufen. Er war ein wichtiger Vertreter der pietistischen Bewegung in der Wittenberg Kirche.

Die Gemeinde der Wittenberg Kirche in Kirchhain wurde 1793 gegründet. Sie ist eine der ältesten Gemeinden in der Wittenberg Kirche. Die Gemeinde hat eine lange Tradition und ist ein wichtiger Bestandteil der Wittenberg Kirche.

Die Kirche muss gepflanzt werden.

Das Buch zeigt eine Seite mit einem Porträt eines Mannes und eine Seite mit einem Dokument, das als 'Die Kirche muss gepflanzt werden' überschrieben ist. Das Dokument enthält Text in deutscher Sprache und ist ein wichtiges Dokument der Wittenberg Kirche.

Das Dokument ist ein Brief oder eine Predigt, die von einem Theologen verfasst wurde. Es enthält wichtige Aussagen über die Kirche und die Rolle der Gläubigen. Das Dokument ist ein wertvolles Dokument für die Geschichte der Wittenberg Kirche.

zetébe. Akkor még nem sejtettem, hogy életem leghosszabb szolgálati ideje éppen ehhez a képekben igen gazdag templomhoz fog kötni. Tizenhat éves nagytarcsai szolgálatom alatt az oltár előtt megállva pünkösdtől egészen ádventig mindig erre a képre nézhettem fel...

S mit ad Isten: amikor 2003 őszén először ülhettem le a Puskin utcai püspöki dolgozószoiba hatalmas, még Raffay Sándortól örökölt íróasztala mögé, a szemközti falon felfedeztem a tarcsai oltárkép előtanulmányának is tekinthető Tichy-festményt, melyet Ézsaiás látomása ihletett: „*Engem várnak a szigetek...*” (Károli-ford.) Elgondolkoztató a legújabb protestáns fordítás is, amely így hangzik: „*Csak szavamra várnak a szigetek...*” (Ézs 60,9) De előkerül ez a kép már egy korábbi, úgynevezett Ebed Jahve (az Úr szolgája) énekben is: „...*tanítására várnak a szigetek.*” (Ézs 42,4)

Az idén csupán háromhetes ádventi időszak elején fontos tisztázni, hogy mi nem egy kisgyermek születésére várunk. Bár kényelmesebbnek tűnne egy babusgatni való Jézuska fogadására készülni, aki nem szól bele az életünkbe. Csakhogy nekünk éppen arra a Mesterre van szükségünk, aki a képen a hajó orrában állva érkezik, hogy tanítsa a szigetvilág sokszínű, tarka népét.

Ez a kép remekül szemlélteti világunk mai helyzetét is. Bár gyakran emlegetjük, hogy egy hatalmas globális faluvá („global village”) lett földünk, ahol minden és mindenki közel került a másikhöz, de ez csak a felszínes, hogy ne mondjam: hamis, hazug látszat. Ma is szakadékok választanak el népeket, vallásokat egymástól. Ahogy egyik ifjúsági énekünkben őszintén vallunk erről:

*Átölel minket jószágod, Teremtőnk,
Átölelsz minket, mint tér, mint idő.
És mégis vannak vén falak közöttünk,
Rácsokon át méregetjük egymást:
Börtön az éniünk, amelyből kitörni
Nem tudunk bűniünk szikláit miatt.
(EÉ 556,2–3)*

Ádvent csillogó fényei könnyen elfeledtetik velünk, hogy ezt a néhány hetet „kis böjt-ként” kaptuk, hogy őszintén szembesüljünk önző éniünk börtönével, bűneink masszív szikláival, amelyektől csak az érkező Úr gyógyító igéje tud megszabadítani minket.

Ebben az összefüggésben érdemes elolvasni Lukács tudósítását, aki leírja, hogy miután Jézus a Simon Pétertől kölcsönkért csónakból tanította a sokaságot, majd pedig a mélyre evezve olyan hatalmas fogáshoz segítette őket, hogy „*szakadoztak a hálók*”, a csónak tulajdonosa „*leborult Jézus lába elé, és így szólt: Menj el tőlem, mert bűnös*

ember vagyok, Uram!” (Lk 5,8) Simon ugyanis meglátta a falat, amely elválasztotta a Mestertől, aki viszont egyetlen feloldozó mondattal kaput nyitott a bűnsziklák között: *„Ne félj, ezentúl emberhalász leszel!”*

Jézus azért érkezik, hogy leomoljanak az elválasztó vén falak, összetörjenek a rácsok, amelyek elválasztják az embert Teremtőjétől és teremtménytársától. Az ézsaiási prófécia képével élve, aki megérkezik és kiköt az óra váró szigeteken, hidat épít. Hiszen ő az igazi főpap, a nagy hídverő, a „pontifex maximus”. Ő maga a híd közeli és távoli szigetek és azok lakói között. Hiába ugyanis korunk minden csodálatos kommunikációs eszköze (internet, Facebook, mobiltelefon), sokan szenvednek ma is az elszigetelődéstől, a kínzó magánytól.

Beszédes szimbólum, hogy evangélikus központjainkat többfelé lutheránus szigetnek (insula lutherana) nevezzük. Ez egyrészt utalás kisebbségi szórványlétünk vitathatatlan tényére és arra a küldetésünkre, hogy nyitott, védett kikötőt kínáljunk mindazoknak, akik nálunk keresnek otthont. Ugyanakkor vegyük észre szigetlétünk veszélyes kísértését is. Éppen a Deák téri szigeten tartott Márton-napi „500 pluszos” ünnepünkön szoltam arról, ami hangsúlyt kapott a elnök-püspöki beszámolómban is a zsinat előtt: *„Fontos lenne, hogy a jubileumi év elmúltával ne vonuljunk vissza a kinyíló tágas terekről erős váraink fedezékébe, hiszen jézusi küldetésünk szerte az egész világba szól!”*

Ne feledjük: arra az ünnepre készülünk, amikor megtört az ősi átok, megszűnt az ember elszigeteltsége. A betlehemi jászolban összeért, újra találkozott az ég és a föld. Jézusban ránk mosolyog Isten szeretete!

[2017. december 3.]

„Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik...”

Az új év első Égtájéoló-cikkének írására készülve megakadt a tekintetem a püspöki hivatal előterében felállított, immár „lejárt”, úgynevezett roll-up plakáton, amelyen a reformációi jubileum felé vezető tematikus évek kulcsszavai olvashatók. 2010: nyilvánosság, 2011: szabadság, 2012: nők, 2013: tolerancia, 2014: kultúra, 2015: oktatás, 2016: nemzet, 2017: ünnep... De miről fog szólni 2018?!

Kényelmes lenne átvenni a kormányzati lózungot, amely „a családok éveként” hirdette meg 2018-at. Természetesen számunkra is alapvető isteni ajándék a család, amelynek értékét éppen a reformáció adta vissza. Ugyanakkor emlékszünk, hogy

2011-ben a katolikus egyház is meghirdette már a család évét. Jó lenne talán valami „eredetibbet” kitalálni arra a kérdésre válaszolva, hogy mi következik az „ünnep” után...

Az egyik lehetséges és kézenfekvő válasz, hogy az ünnepet az ünnep erejéből táplálkozó munka kövesse. A keresztény időszemlélet szerint a hét első napja a feltámadás örömét hirdető vasárnap, ebből élhetünk és munkálkodhatunk a hétköznapokban. Útkeresésemben iránytűre leltem az *Isten mesterségei – Bevezetés a munka spiritualitásába* című könyvben, amely a közelmúltban jelent meg a gödöllői Sursum Kiadó gondozásában.

A szerző, Jean Hani (1917–2012), az amiens-i egyetem néhai professzora a keresztény szimbológia, liturgia és művészet tudósa százötven oldalas kötetében a munka spiritualitásába, isteni, bibliai kontextusának értelmezésébe kínál bevezetést. Alapigéje Jézus határozott kijelentése, amelynek első felét már írásom címe is idézi: „Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.” (Jn 5,17)

Jean Hani professzor Eckhart mester nyomán vallja a folyamatos teremtést, amely szerint „Isten nem hatezer éve teremtette a világot, hanem éppen e pillanatban teremti...” Majd hozzáteszi: „Isten azonban e szüntelen tevékenységét meg kívánta osztani teremtményeivel: a mennyei, angyali hatalmakkal a kozmoszban keringő csillagokat, az emberrel pedig a földet, amelyet a bibliai elbeszélés kertként ábrázol.” Ebben az összefüggésében idézi a munka geneziséről szóló igét a *Teremtés könyvéből*, melyből világos, hogy a munka eredendően nem Isten büntetése, hanem kitüntető áldása az emberen: „Fogta tehát az Úristen az embert, és elhelyezte az Éden kertjében, hogy művelje és őrizze azt.” (1Móz 2,15)

A könyv tizenkét fejezetben tizenkét „isteni” mesterséget mutat be bibliai igékből kiindulva, képzőművészeti illusztrációkkal szemléltetve. Ebben a sorban Isten papi és királyi munkálkodását hiába keressük, mert Jean Hani szerint „e méltóságok meghaladják a mesterség teljes fogalomkörét...”

A sor három „isteni mesterség” bemutatásával indul: Isten először mint írnok, majd mint orvos és harmadsorban mint harcos kerül elénk. Ezt követik a hétköznapi, ha úgy tetszik, profánabb mesterségek. Isten jelen van a világban, és munkálkodni akar közöttünk, bennünk és általunk mint fazekas, mint takács, mint építőmester.

Különösen is izgalmas a hetedik fejezet, amelyik Jézust mint „az ács fiát”, mint ács mestert mutatja be. A szerző felidézi az ószövetségi előképet, Nóét, aki isteni tervek alapján komoly ács munkát végezve építi meg a túlélés, a kegyelem eszközt, a bárkát. Ugyanakkor „Jézus, az ács fia, Józsefé, aki Krisztus földi atyjaként

az isteni ács, a mennyei Atya tükörképe. Ám Jézus maga is ács, és e tekintetben a világ teremtőjeként, valamint – Egyháza közvetítésével – e világ helyreállítójaként mutatkozik meg.”

Ezen a ponton jelenik meg a kereszt szimbolikája, amelynek gazdag üzenetéről a francia professzor így vall: „A kereszt fája az anyag, amelyen Jézus, az ács dolgozik. A kereszt minden gerendázat és minden épületszerkezet legalapvetőbb alakzata. A keresztfa a kozmikus fa, amelyből az isteni ács készíti a világot, továbbá a keresztfa mint olyan szellemi tervrajz, amely szerint Jézus, az ács újjáépíti a világot, vagy új világot épít...”

Az iparos szakmák következnek ezután a könyvben, az ősi, természetközeli mesterségek fejezetei. Isten munkálkodik a világban mint pásztor, halász, kertész, szőlősgazda, valamint az aratás Ura.

Reménységünk az új év nyitányán, hogy 2018 is anno Domini, az Úr esztendeje lesz, amikor az Atya nem szűnik meg munkálkodni az ő Fia és Lelke által bennünk és általunk. Így válhat mindennapos tapasztalatunkká az a paradox valóság, amelyről Pál apostol ír, aki szerint egyidejűleg lehetséges, hogy „Isten szántóföldje, épülete, temploma” és ugyanakkor szolgálja, munkatársai legyünk!

[2018. január 14. – Fotó: Kiss Tamás]

Koldusteológia

A budapesti városképhez, akarva-akaratlanul, hozzátartoznak a koldusok. Pár éve a hatóságok megpróbálták „eltüntetni” őket az utcasarkokról, aluljárókból, de a problémának ez a meggondolatlan tüneti kezelése kudarcot vallott. Eszünkbe juthat Jézus józan próféciaja: „...a szegények mindig veletek lesznek...” (Mt 26,11) Lehet, hogy jelenlétük olykor megzavarja lelki nyugalmunkat, és megkérdőjelezi, sőt lerombolja az idegenforgalmi, politikai propaganda hazug Potemkin-falait, de erről a legkevésbé a koldusok tehetnek...

Ők hozzátartoztak már Jézus korához is. Gondoljunk csak a jerikói út koldusaira, akik közül az egyiknek még a nevét is tudjuk. Ő Bartimeus, aki a hit szemével vakon is jobban látja Jézus küldetésének lényegét, mint a bámész tömeg és a vaksi tanítványok, akik csak a Mester kifejezett parancsára vezetik hozzá a vak koldust. Tömör segélykiáltása: „Könyörülj rajtam!” – „Kyrie eleison!” – immár két évezrede a keresztény istentisztelet liturgiájának startköve.

S talán az sem véletlen, hogy Jézus egyik legprovokatívabb példázatában, amely-

NE ÍTÉLJ,
HOGY NE
ÍTÉLJENEK.

ben egy szívtelen gazdag és egy kolduló szegény életének perspektíváját vetíti elénk, a gazdagnak még neve sincsen, a koldus viszont mély üzenetet hordozó nevet kap. Ő Lázár, ami azt jelenti: Isten megsegített!

De vajon prédikálhatnak-e nekünk a mai, 21. századi koldusok? Tapasztalatom szerint ma is vannak közöttük – Jézust idézve: „*lesznek veletek*” – olyan szegények, akik megérdemlik a „teológus koldus, koldus teológus” címet. Csak nyitott szem és szív kell, hogy meglássuk és meghalljuk őket. Ahogy Jézus fogalmaz: „*Akinek van füle a hallásra, hallja!*” (Mk 4,9)

A Puskin utcai püspöki hivatal és a Deák tér között nap mint nap gyalogolva szinte mindig találkozom koldusokkal. Van közöttük hajlongva, térdepelve vagy éppen kutyakísérettel kéregető. S akadnak prófétai lelkű „*prédikátorok*” is, akik tömör feliratú tábláikkal igyekeznek megszólítani és megállítani. Ilyen például a szinte sokkoló figyelmeztetés: „*Én is voltam, mint te, te is lehetsz, mint én!*”

Egyikük három, váltakozó szövegű, de egy gyökérből táplálkozó táblával készítet önvizsgálatra: „*Ne ítéld, előbb gondolkozz!*” „*Ne ítéld, előbb kérdezz!*” „*Ne ítéld, hogy ne ítéljenek!*” Mindez akár egy evangelizációs sorozat három lépcsője is lehetne.

Mindez szíven talál, hiszen többnyire meg vagyunk győződve arról, hogy mi nem kerülhetünk ilyen helyzetbe. Kimondatlanul, de ott lapul bennünk a sommás ítélet: nem véletlenül jutott ide ez a szerencsétlen ember. Biztosan nem is akar dolgozni, valószínűleg alkoholista, feltehetően közösségképtelen, antiszociális lény...

Nem vagyok rajongó, tudom, hogy a fenti gyanúsításokban akadnak részizgazságok. De minden koldus élete külön dráma, hiszen senki sem születik, senki sem készül eleve, tudatosan koldusnak. Bár ebben az összefüggésben érdemes elgondolkozni Jób döbbenetesen őszinte vallomásán: „*Meztelenül jöttem ki anyám méhéből, meztelenül is megyek el.*” (Jób 1,21)

Apropó: „*elgondolkozni!*”! Pontosan erre indítanak, provokálnak minket a teológus koldusok táblái. Hajlandók vagyunk-e megállni, elgondolkozni és abból is adni nekik valamit, ami a pénznél is féltettebb kincsünk: pár percet az időnkéből?! „*Ne ítéld, kérdezz!*” De vajon van-e bátorságunk kérdezni? Vállalva a kockázatot, hogy a válaszok esetleg összetörik sablonos, felszínes koldusképünket, és felkavarják hamis lelki nyugalmunkat, amelyet nem lehet néhány odadobott forinttal megvásárolni.

Próbáljuk meg ebben a kényes és éles helyzetben is Mesterünket követni, akinek mindig jutott ideje megállni a rászorulókkal mellett. Ő soha nem sietett, mégis mindig mindenhova időben odaért.

S végül hadd idézzem még a legnagyobb „*koldus teológust*”, Luther Márton, aki halála előtt így summázta életét: „*Bizony, koldusok vagyunk...*” Tegyük hozzá, Isten

kegyelméből élő koldusok, akik Paul Gerhardt éneksoraival kérhetjük: „Szentlélek, jöttöd várom. / Koldus szívem kitárom, / Hogy amíg végsőt nem dobban, / Lakjál benne, templomodban!” (EÉ 237,2)

[2018. február 25. – Fotó: Kiss Tamás]

A „presbiter”, az elöljáró Jézus

Húsvét evangéliuma nem csupán az üres sír ténye, a feltámadás híre, hanem sokkal inkább annak a jézusi ígéretnek a beteljesedése, amelyet a Mester már halála előtt bejelentett tanítványainak: „Megverem a pásztor, és elszélednek a nyáj juhái. De miután feltámadtam, előttemek megyek Galileába.” (Mt 26,31–32) Ezt erősíti meg és egészíti ki az Úr angyala a feltámadás hajnalán a nyitott sírnál, amikor így bátorítja a megrettent asszonyokat: „Ne féljete! A názáreti Jézust keresitek, akit megfeszítettek? Feltámadt, nincsen itt. [...] De menjete el, mondjátok meg a tanítványainak és Péternek, hogy előttemek megy Galileába: ott meglátjátok őt, amint megmondta nektek.” (Mk 16,6–7)

Erőt adhatnak ezek az ígék mindazoknak, akik az általános egyházi tisztújítás jegyében ezekben a hetekben indulnak hatéves presbiteri, elöljárói szolgálatukba. Fontos tisztán látni, hogy ez a küldetés nem egyfajta méltóságot, rangot, elől állást, elől ülést jelent a templomban, hanem elől járást a gyülekezeti, egyházi szolgálatban.

Nem véletlen, hogy az eskü szövegében is megfogalmazódik: „...egyházi elöljáróimat készségesen támogatom...” Elöljárók láncolatába, hálózatába kapcsolódhatunk be, amelyet maga a feltámadott Jézus Krisztus vezet, mégpedig Galileában, amely a názáreti Mester életében a hétköznapi világát jelenti. A feltámadott Úr nem Jeruzsálemba tér vissza, hogy leszámoljon gyilkosaival, hanem azon fáradozik, hogy összegyűjtse az elszéledt a nyáját, közöttük az őt háromszor megtagadó Pétert, a kételkedő Tamást, a csalódott, kiégett emmausiakat...

A jó pásztor, aki életét adta a juhokért, ebben a pásztori szolgálatában keres munkatársakat, ha úgy tetszik, bojtárokat, terelő pulikat. Ma is bőven akad őszintén kereső, kétkedő, csalódott, „lelkileg elvált” ember, aki arra vár, hogy valaki mellé szegődjék, ahogy ezt a Feltámadott tette az emmausi úton, és megkérdezze: „Miért nehéz a szíved?”, amint énekeljük egyik legszebb húsvéti korálunkban.

Az ünneprontás szándéka nélkül tegyük fel az őszinte kérdést: vajon mindazok, akik most a gyülekezetek bizalmából hat évre szóló elöljárói mandátumot kapnak, alkalmasak és felkészültek-e erre a szolgálatra? Pál apostoltól tudjuk, hogy „a mi

alkalmasságunk Istentől van". (2Kor 3,5) A felkészültségünkért viszont magunk is tehetünk és felelünk.

Jól emlékszem, hogy már az előző általános tisztújításkor, 2012-ben komoly téma volt, hogy lehetőleg csak olyanok vállaljanak szolgálatot, akik erre tudatosan felkészültek, hiszen számos presbiter- és egyéb munkatársképzés folyik egyházunkban Révfülöptől Piliscsabáig. Sajnos mindez most, hat évvel később még mindig inkább csak jámbor óhaj, mintsem jó rend. De ha nem hivatalos feltétele is a szolgálatba lépésnek a képzettség, legalább legyen természetes következménye annak, ha valaki előjáró lesz, hogy a tanítványságban, a közös tanulásban, a felkészülésben is elől jár...

Ezt a felkészülést, az említett szervezett tanfolyamok mellett, számos remek könyv is segítheti, amelyekből egy csokorra valót ajánlunk a szomszédos oldalon. A szolgálatba lépő előjárók számára is útmutató lehet az ősi bencés jelmondat, amelynek harmadik felszólító igéjét gyakran lespóroljuk: „Ora et labora et lege!” Azaz: „Imádkozzál és dolgozzál és olvassál!”

Ízelítőül, étvágygerjesztőként néhány inspiráló fejezetcím Christian Möller *„Ha az Úr nem építi a házat...” – Levelek presbitereknek a gyülekezetépítésről* című könyvéből: *A gyülekezet mint ajándék és feladat...*, *Misszionáló népegyház...?*, *Kiáltás lelkiesség után...*, *Ajándékok és feladatok a mindennapi istentiszteleten...*, *Hogy lesz egy gyülekezet diakóniai?*

S végül a legfontosabb, egy személyes hangvételű áldás a *„Tarts, Uram, a kezében” – Személyes szavak presbiterekhez* címet viselő kötetből, amelynek újbóli kiadását ezúton is javaslom: „Erősítsen meg téged a szerető Isten, aki elhívott szolgálatára. Adjon neked jóságában gyökerező bizalmat, lelkesedni képes szívet, találékony szeretetet. Őrizzen meg téged a hit zarándokútján, ajándékozzon meg a tevékeny élet örömével, a közösség megtartó erejével, hogy áldás lehess: jó ember, igaz tanú – Isten szeretetének jele a világban.”

Ámen!

[2018. április 8. – Fotó: Kiss Tamás]

Kifutó modell?

A címben feltett kérdést Paul M. Zulehner bécsi teológus provokatív könyvcíme, az *Auslaufmodell* (Patmos Verlag, 2015) ihlette, amely az egyház jövőjét vizsgálja Európában. Sokan úgy vélik, hogy az egyház kifutó modellé vált az egykor kereszténynek hitt öreg kontinensen. Mindezt a napi hírek is alátámasztani látszanak: brutális templombontás Németországban, feleslegessé vált és ezért eladó evangélikus templomok Norvégiában, muszlim közösségek által megvásárolt néhai keresztény istentiszteleti épületek Hollandiában...

Ha a saját portánkon söprünk, akkor is lassú, de folyamatos fogyást mutató népmozgalmi adatokkal kell szembesülnünk. Például a Déli Egyházkerületben a gyülekezeti tagok száma mintegy ötezerrel csökkent az elmúlt öt esztendőben. Ugyanakkor a teljes képhez az is hozzátartozik, hogy jóval több fiatalat érünk el, mint korábban, hála az iskolai hitoktatásnak és egyházi oktatási intézményeinknek.

Paul M. Zulehner is árnyalja a képet, amikor könyvében rámutat: a „kifutó modell” hasonlat nem jelenti szükségszerűen azt, hogy az egyház véglegesen leszálló ágba került földrészünkön. Ezt a derűlátását hamburgi kikötői élményével illusztrálja, amikor is egy felújítás alatt álló hajót látott a szárazdokkban, amely a nagyjavítást követően újra kifuthatott a nyílt tengerre. Ilyen nagyjavításon esett át az egyház ötszáz évvel ezelőtt a reformációban, és ma is van esélye a megújulásra. A katolikus teológus úgy tekint Ferenc pápára is, mint aki Isten eszköze lehet ebben az új reformációban, nagyjavításban.

Pünkösd ünnepének közelében, amely az egyház születésnapja, mi is bízhatunk abban, hogy az anyaszentegyház nem válik kiöregedő, magatehetetlen „ómamivá”, hanem kész és képes újjászületni a Lélek ajándékai által.

De ha az egyház, hitünk és reménységünk szerint, még nem „nyugdíjérett” is, egy-egy szolgáló munkatársa viszont természetesen elérheti az „aranyévek” kapuját. Deo volente, ez fog történni velem is éppen pünkösd hetében. Így nem véletlenül választottam az Égtájéoló rovatba szánt utolsó írásom címét, hiszen én is egyfajta „kifutó modell” vagyok, aki némi „felújítás” után talán újra kifuthat majd a nyílt vízre, és szolgálhat még valamit egyházunk javára...

Ugyanakkor őszintén örülök, hogy gyülekezeteink bölcs választása nyomán ismerjük már az új, a „befutó modellt” Kondor Péter szolgatársam személyében. Az ő „kiiktató” és tovább segítő áldásával szeretnék majd elindulni pünkösdhétfőn a Pestszentimrei Sportkastély úrvacsorai oltárától, ahol a missziói nap keretében ké-

szülők hálát adni az egyház Urának és köszönetet mondani egyházkerületünk népének, amiért szeretettel hordoztak közel másfél évtizedes püspöki szolgálatomban.

Egyfajta sajátos hitvallásként szeretném majd ott is kivétíteni Kiss Márta szellemes képét, amelyet cikkem mellett láthatunk. A festőművész *Hétköznapi csodák* című sorozatába illeszkedő alkotásának kissé bizzar a címe: *Vízen járni tilos*. Igen, biztos, hogy a vízen járás fizikailag lehetetlennek tűnik, sőt egyenesen kockázatos, ezért a hatósági tábla szerint tilos is. De valódi hétköznapi csodaként megélve – mégis lehetséges!

Ha a Jézus szavának engedelmeskedő Péterhez hasonlóan mi is a Mesterre tekintünk, akkor a lehetetlen lehetséges, a vízen járás nem tilos, hanem megkapható aján-dék. Püspöki szolgálatom alatt én is többször megtapasztalhattam ezt a csodát. Sőt a „nullszériás Péter-modellhez” hasonlóan azt is többször átélhettem, hogy amikor nem rá figyelve, kétkedően süllyedni kezdtem, megtartó karja mindig utánam nyúlt, ha bizalommal hozzá kiáltottam segítségért.

Ennek a hétköznapi csodának boldog megtapasztalását kívánom utódomnak is, az új „Péter 2.0-s modellnek”, valamint az Evangélikus Élet minden kedves olvasójának sok szeretettel és áldáskívánással.

[2018. május 20. – *Illusztráció: Kiss Márta: Vízen járni tilos (2011)*]

Tartalom

Elősző / 5

A „Dél Keresztje” alatt / 7

Tavaszi szél – délről / 9

Útikalauz az Útitárshoz a nagyvilágban / 11

Egyházkerületünk kincsei és nyomorúságai / 14

Virágcsokor helyett... / 16

Vegyes páros / 18

Dél öröme / 20

Ki akar még tanulni? Ki tud még tanítani? / 22

Hazugság mint „túlélési szükséglet”? / 24

A „puzzle” széttörik? / 26

Kisbőjt Gundel-éltrecepttel / 28

JÚH / 30

Pax(ks)oljunk / 32

Üllői úti kordonbontás / 34

Szervezetből közösséggé / 36

Pünkösd-adventi remények: talán mégsem esik ki

a Ferencváros / 38

Rekonfirmáció... / 40

Milyen messze van Köln Pakstól? / 42

Visszhangok Paks után / 44

Tordától a zéró toleranciáig / 46

Ajándék északról / 48

Tót atyafiak – jó palócok / 50

Honnan számolunk? / 52

How are you? / 54

Jussunk végre hétről a nyolcra... / 56

Mi történt Békéscsabán? / 58

Pilátus „krédója” / 60

Kiskorú felnőttek – nagykorú gyermekek / 62

„Konfirmáló” Szélrózsa / 64

Megférsz vagy... / 66

Uhuru na Umoja / 69

Árnyékvilágból napvilágra /	71
Szolgálunk és pusztulunk? /	73
Szüreti tál /	75
A sivatag ellen /	77
Celem vagyok – ments meg, Uram! /	79
Lássunk színesebben! /	81
Szeptember végén folytatjuk? /	84
Böjti remények /	86
Mit nézett esténként Tim K.? /	88
A „jó” villanypásztor /	90
Gyógyító emlékezés /	93
„Tapsvihar” az ország templomában /	95
Határnyitás – kétezer éve /	98
Indul az „ötéves terv” /	100
Üzenet az öltözőből /	102
A biztonság, a bizalom és a bizonyosság nevében... /	104
Elkötelező örökség /	106
Brüsszeli adventi remények /	108
A Középpont felé /	111
Roszkedvünk tele /	113
Hálózatépítés /	115
Átkötés az M6-osról az M24-esre /	117
Kikötőbe, magyar! /	119
Cui prodest? – Kinek az érdeke? /	121
Valaki vár a kezdőkörben /	123
Homo eucharisticus /	125
Tanévkezdő kérdések és kétségek /	127
„Imádkozó háztetők” – hétköznapi teremtésvédelem /	129
Őszi pünkösdre várva /	131
Új egyházi év – új szemüveg /	133
2011 – a szabadság és az önkéntesség éve /	135
Ne csak csütörtököt mondjunk... /	138
„Logopédusra” várva... /	140
Hol a helye a keresztnek? /	142
A trilógia folytatódik /	144

„Aki titeket hallgat...” / 146
A gyermekek szabadok? / 148
Kulcsszó: bizalom / 150
Hídépítő egyházak / 153
Szélrózsa sincs tövis nélkül / 155
„Légy bátor, és vezess!” / 157
A teremtés hete – a reformáció hónapja –
az együttműködés munkaéve / 159
Iskolajárás / 161
Ki győzött a zsinaton? / 163
Gyertyák – kanóc nélkül / 165
Ökumené működésben / 167
Frissítés – újraindítás – megerősítés / 169
Megszámláltattunk, és híjával találtattunk / 171
Érintésre várva / 173
Misszió és/vagy tolerancia / 175
Meghívás a Szentháromság örömtáncába / 177
„Konzílium” a Puskin utcában / 179
„Veni sancte” a tizenegyedik tanév küszöbén / 182
Kitörési pontok / 184
Áldott otthonok / 186
Túl az ötmilliárdon... / 188
„Megaöröm” / 190
Ökumenikus „piknik” kérdőjelekkel / 193
A Magyar Tudományos Akadémiától Bonyhádig / 195
Lelki akadálymentesítés / 197
Egy barátság „feltámadása” / 200
Nápolyt látni – és tanulni / 202
Hírháttér / 204
„Zöldben járok” / 207
„Engedj látnom” – nyári olvasónapló / 209
Reformáción innen és túl / 212
Adventi hídmeditáció / 214
Tanítványok vagyunk? / 216
Reformáció, kép, Biblia / 219
„Szép vagy!” / 221

A „Magdolna-pillanat” /	223
A „Karmester” áldó mozdulata /	225
Imádság „gyermekesőért” /	227
Imára segítő térkép-meditáció /	230
Napfénygraffiti /	232
Amiről az ordinációs napló beszél /	234
Üzenet az öltözőből – 2.o /	237
Migráció és misszió /	240
Melyik úton, merre és kivel jársz? /	242
Hol az Élet nyolcvanon túl? /	245
Ki lakik a Szentháromság szívében? /	247
Feltámadhatnak-e gyülekezeteink? /	250
Májusi „toronyélményeim” /	253
Sótartóból szószóró: áldás leszel /	257
Több imádságot! /	261
Reformációtól rehabilitációig /	264
Egy reménykeltő zsinati határozat /	267
A reformáció lángja /	271
Plántálónapló /	273
„Provokáció” a Deák téren /	274
Igeív „a látás Istenéről” /	277
Ültessünk ceruzát /	280
Forrás-közelben /	283
95 kincs – 95 ember /	286
„Engem várnak a szigetek” /	288
„Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik...” /	292
Koldusteológia /	295
A „presbiter”, az előljáró Jézus /	298
Kifutó modell? /	301
Tartalom /	305